

رازی دەر وون

عملي تمناوي
وهرگيراني، تمياد فقهه

A L I T A N T A W I

كتیڤخانه Kteb Xana

12,369 abone

Açıklama

كتیڤخانه یه ک تاییه ت به زیاتر فیروبونو کارا کردنی عه قل و دور
که وتنه وه له نه زانین و ره شبینی. 🇩🇮

هۆشیاری رۆشنبیری تاک له کۆمه لگه.
په ره پێدانی رۆشنبیری تاک.
گه شه پێدانی هزری تاک.

@haval_pashaie10

ئه کا ون ته کا نم

<https://linktr.ee/havalpashaie>

t.me/kteb_khana

Davet Bağlantısı

ناوہندی رہا

بو چاپ و بلاوکردنه وه

ههولیر، بازارپی رۆنشنبیری، تهنیشت پاریزگا

+964 750 406 6674

Nawandi Raha ناوہندی رہا

ناوہندی رہا
بو چاپ و بلاوکردنه وه

پرازی دەر وون

نووسینی
عهلی تهنتاوی

وهرگیرانی
نه یاد فههمی

چاپی یه کهم
۲۰۲۲

ژماره‌ی بلاموکراوه:

ناوی کتیب: رازی دهر وون

نووسینی: عه‌لی ته‌نتاوی

وه‌رگیزانی: نه‌یاد فه‌همی

دیزاینی به‌رگ: ئیبراهیم سالح

دیزاینی ناوه‌وه: نه‌یاد نادر

سالی چاپ: ۲۰۲۲

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

له‌ب مهر ئوه‌مه‌رایه‌نی کتیب‌خانه گشتییه‌کان ژماره
سپاردنی ۳.۶۶ ی سالی ۲۰۲۱ ی پتدراوه.

پيشه‌كى

داوا لە خوێندەرى ئەم کتیبە دەکەم هیچ بابەتێک لە بابەتەکانى ئەم کتیبە نەخوێنیتەوه هەتا تەماشای میژووی نووسینەکەى دەکات؛ هەموو ئەوەى لەم کتیبەدا هەیە هێى ئەو (عەلى تەنتاوى) نییه کە ئەم پيشه‌کىیه دەنووسیت، بەلکوو هەموو بابەتێکى هێى ئەو (عەلى تەنتاوى) یەیه کە لەو میژوویدا بوونى هەبووه.

کەواتە یەک نووسەر نییه، بەلکوو کۆمەڵێک نووسەرە لە یەک کەسدا، هەموو مەوقیەکیش بەم شیوەیەیه.

هەموو ئەو ((نووسەرانه...)) بۆچوون و هەست و سۆزى خۆى هەیه، هەست دەکەم - گەر بابەتەکانى ئەم کتیبە بخریتە بەردەستم پيش چاپکردنى - نەگۆلى دەکەم لە زۆریه‌ى بۆچوون و سۆزەکانى ناوى و، پەتیانده‌کەمه‌وه^١.

هیچ جیگای سەرسۆرمان نییه مەرووف لە یەک سالدا ئەم بۆچوونەى بگۆریت بە بۆچوونێکى تر، ئەم هەست و سۆزەى بگۆریت بە هەست و سۆزێکى تر، چۆن بۆچوون و هەست و سۆزم ناگۆریت لە کاتی‌کدا سى و دووسالە لە پۆژنامە و گۆفاره‌کاندا بەیى دابران بابەت دەنووسم؟

^١ بەلام هەموو شتی‌کم وەک خۆى هینایه‌وه، هیچم لى نەگۆرى و هیچم چاک نەکرد.

لە گەڵ ئەوەشدا شتیکم هەیه کە هەرگیز نەمگۆرپیوو و ان شاءالله
 هەرگیزیش نایگۆرم؛ ئەویش ئەوێه بە بەردەوامی دژایەتی
 داگیرکاری و کەس و هاوکار و کۆیلەکانییم کردوو، عەرەبی و
 سروشتی و شکۆدارییهکانی و پەوانیژییهکەیم باسکردوو، هەمیشە
 بە شکۆم کردوو، بەردەوام دەگەڵ ئیسلام و یاسا و پەوشت و
 ئاکارەکانییدا بوومە.

دەهەزار لاپەرە لە قسەکانم چاپکراوە، ئەگەر پێیدا بچمەو -سوپاس
 بۆ خودا- یەک دیۆری تێدا نییه نزیکی بیّت لە ستمکاران، یەک
 دیۆری تێدا نییه بەکەم دانانی عەرەب بیّت، یەک دیۆری تێدا نییه
 دەرچوون بیّت لە ئیسلام. شتیکی تریش؛ هەرگیز لە حیزب و
 کۆمەڵ و دەستەکاندا نەبوومە، پێنوو سەکەشم بۆ دەستە و کۆمەڵە
 و حیزبەکان نەبوو.

ئەو پڕۆژانەی فەرەنسا حوکمی دەکردین لە پڕۆژنامەکاندا بابەتم
 دەنووسی، شتانیکم دەوت کە زۆرەیی نیشتمانییهکان بوۆری وتیان
 نەبوو. ئەمەش بانگەشه کردنیکی بۆ بەلگە نییه، بەلکوو هەقیقەتە
 و بەلگەکانی لە لاپەرەکانی ئەو پڕۆژانەدا، لە ((فتی العرب))
 و ((النصر)) و ((المقتبس)) و ((القبس)) و ((ألف با)) و
 ((الأيام)) و ((اليوم)) و ((النصر)) و ((الناقد)) و ((الجزيرة)) .
 ئەو دەمە داوام دەکرد هەموو ولاتە عەرەبییهکان یە کگرتووبن، لە
 پڕۆژیکدا لە دیمەشق دەولەتیک هەبوو، لە حەلەب دەولەتیک هەبوو،

لە سوھیدا دەولەتتیک ھەبوو، لە لازقییە دەولەتتیک ھەبوو، ھەموو
دەولەتتیک سنوور و حوکومەت و سەرۆکی خۆی ھەبوو!

• • •

لە دواى ھەموو ئەمانەو، ویستم ئەم پێشەکییە بکەمە ناساندیک
بۆ خۆم، لەسەر نەرتی نووسەرە کۆن و تازەکان لە ناساندنی
خۆیاندا، بە تاییبەت لە کاتییکدا بابەتی ئەم کتیبە ((من))، پاشان
حەزمکرد ئەم بابەتە بکەمە کتیبیک و بەم نزیکانە دەست بکەم بە
نووسینی بە ناوی ((یادداشتەکانی چارەکە سەدەیکە))، بۆ ئەوێ
بوارى قسەکردن تیایدا فراوانتر بێت، بە چیرۆک و بە سوودتر دەبێت.
داوا لە خودا دەکەم سەرکەوتووم بکات بۆی و بە توانام بکات
بەسەریدا، یێبەشم نەکات لە پاداشتی و پاداشتی ئەو شتانەى کە
دەینوسم و، بیکاتە زانستیکى بە سوود.

ئەو تەنھا پاداشتە دەمییەتەو، لە کاتییکدا سەرسامی و پەرە دەپۆن،
ئەوێ لە خۆلەو ھاتووە دەگەریتەو بۆ خۆل.

یەک دوعا لە دواى مردن، لەلایەن خوێندەرێکەو کە لە دڵەو
بیکات، باشترە بۆم لە سەد وتار لە ستایشمدا و لە سەد ئاھەنگ لە
یادکردنەو، لەبەر ئەوێ تەنھا ئەو دوعاى بۆ من، وتار و
ئاھەنگەکان بۆ نووسەر و نامادەکارەکانیەتی و، هیچ شتیکى بۆ
مردووەکە تێدا نییە.

داوای لیخۆشبوون له خودا ده کهم و ههر بۆلای ئەو ده گهر پیمه وه.

عهلی تهنتاوی

دیمه شق: ۲۱ ی جهمادی ئاخەر، ۱۳۷۹ کۆچی

۲۲ ی کانونی یه کهم، ۱۹۵۹ زایینی

2022

له سالی ۱۹۲۷ دا بلاوکراوه ته وه

(۱)

..... خیزانم پئی وتم: به پروتی و به بی ددان هاتویتته نهم
 دونه یاه وه، نه تده زانی هیچ بلییت و هیچت نه ده زانی. پیکه نیم و
 به راستم نه زانی، بویان دوباره کردم وه، وه ک نه وهی شتیکی
 به دیهی و پرون بیت و هیچ گومانیک هه لنه گرت، پئی سه یروو
 که من ره تیده که مه وه و به راستی نازانم. به لام له سه ر بوچوونی خوم
 مامه وه، به ره های نه متوانی نه وهی نه وان ده یلین به راستی بزنام،
 له بهر نه وهی له وان باشت خوم ده ناسم، چونکه هه موو رابردوی
 خوم له یاده: بیرم دیت رۆژیک له ناکاودا چاوم کرده وه و
 ته ماشام کرد... خوم بینی، بینیم ددانم هه یه و پۆشاکم له
 بهردایه و، توانای رۆشتن و قسه کردنم هه یه، که سیکی سه ربه خوم
 له دایک و باو کم و سه رجه م خیزانه که م، هه زم له شتانیکه که سیان
 هه زیان پئی نیه رقم له شتانیکه که سیان رقیان لی نیه.

ده چیتته عه قله وه پیش نه وه بوونم هه بوویت و، خوم نه ناسیبت؟

مەھالە!

لەو پۇژرەۋە لە بىرمدا چەسپا من لە دايكبووم و تەمەنم چوار سالان
بوۋە!

(۲)

بەردەوام ئەو منداڵەم دەيىنى؛ وئەكەيم لە ئاۋئەدا دەيىنى و
گويىستى ناۋەكەي دەبووم، بە دلخۆشى و تامەزرۋىيەۋە گويىم لە
قسەكانى دايكم دەگرت لە بارەي ئەۋەۋە، ھەيئەتى نامۇم بەرەۋە لاي
ھەبوو، ئىستە دانەۋەدا دەيىم تەنەت لە دايكم زياتر خۆشمەۋىست،
ئەو دايكەي كەس ھاۋشانى نەبوو لەلام ھېچ گەنجىنەيەكى زەۋىم
قبۇل نەدەكرد لەبرى مژىنى مەمكەكانى و خەۋتن لە ئامىزىدا.

ئەو منداڵە پرويەخەندەيە، چاۋ پەش و قىز.. ئاي داخى گرانم!
ناتوانم پەنگى قىزىم بىرىكەۋىتتەۋە. وئەكەي لە بىرمدا سىراۋەتەۋە،
چارەكە سەدەيەكە لە دونىادا ديارنەماۋە، چوۋە بۇ شىۋىنىك كە
نازانم كويى. ئەرى من ئەو منداڵەبووم؟ ئەو دەستە نەرمە
بېچكولانەي، ئەم دەستە زىرەي لىدەرچوۋە كە ئەم وتارەي پىدەنۋوسم؟
كەۋاتە چوۋە بۇ كوي؟ من لە كويۋە ھاتووم؟... من ئەو منداڵەنيم و
جگە لە ئەۋىش نيم... ئەمە چۇن دەچىتە ئاۋەزەۋە؟

ئەمە بەردەوام دوودۇلم دەكات و چارەى نازانم، بەلكوو تەنھا
بىر كۆندۈە ئىى بەرەو شىت بوونم دەبات.

(۳)

پۇژىك لە پۇژان تەماشام كەرد، لە جىنى ئەو مىندالەى كە يارى
دەكەرد، گالەى بە ھەموو شتىك دەكەرد، دەگەشت بە ھەرشتىك
دەيشكاند و، خەلوزى دەگرتە دەستى وەك چۇن پرتەقالىكى
دەگرتە دەستىو، يارى بە رىشى قازى دەكەرد وەك چۇن يارى بە
تووكى پشیلە دەكەرد... لە جىگاگەى خۇندكارىك ھەبوو بە زۇر
دەيخۇند، بە ناچارى دەينووسى و، خەمى قوتابخانەى لە كۆل
نابوو، ھەموو پۇژىك دەچوو بۆى وەك ئەوەى بەرەو مردنى بىەن،
واتايەك نازانىت بۇ بوونى و، نازانىت بۇچى سۆزى دايكى و
دەخۇشى براكانى جىدەھىلىت، بۇچى لە ھاویندا سىبەرى مال و لە
زىستاندا گەرمىيەكەى جىدەھىلىت، بۇ ئەوەى بېچىت بۇ مالىك كە
مىندالە يىتاوانەكانى تىدا كۆدەكرىتەو بۇ ئەوەى ناوەزىان پىرىكىت
لە بابەتانىك كە. واتاكەى نازان و شۇقە كەردنىك كە
كروكەكەى نازان، مامۇستايەكى عەبووسىش بە دار بدات لە
دەست و پشيان، بتوقن بە دەرگەوتنى، نە مامۇستاكان بۇيان
پىدەكەنن و خۇشيان دەوئىن، نە خىزانەكانىان گرى لە سكاللاكانىيان

ده گرن و به ویردان دهن له گه لیاندا.... لهو قوتابخانه دا وه ک نهو
کهسه وابوو که به ستم کراوه تهوه زینداییه وه!

نای لم خویندکاره به دبه خته هیشتا چاوی به پرووی دنیا نه کردبووه
نارپه حهتی و نازاری بیني. له داخ و خهفته دا مرد و به خیرایی به رهو
رپنگای له ناوچوون پړیسی..... داماره!

(کهس نه بوو من نه بیټ، من سه دجار مردم و له دایکبوومه وه،
هه تا ئیستا بووم به.... ((من)).)

(٤)

پړژنکی تربوو، فیلمه که دیمه نیکي تازهی نیشاندا: خویندکاره
قوزه که دیارنه ما، خاوون شهروالی کورت و کراسی سوور و جانتا
شیننه بچوو که که، به جهسته و دهر وون و حمز و ئاواته کانیه وه
پوښت، گهنجی کی ریش تاشراو دهر کهوت، خاوونی بوینباخی کی
درژ و جانتایه کی رهشی گهره بوو.... له دواناوهندی وه ک
خویندکاریک به دیار کهوت وه ک ئه وهی تینتی کرایته
دهماره کانیه وه و سیلاحی شهستیر کرایته سهر ده می، ههر له
قوتابخانه دا پرووداویک پرووبدایه یان له شاردا کوږوونه وهیه ک
بکرایه تینتیه که ده ته قییه وه و شهستیره که دهرده چوو، له نیوان

خوئندکاره کانداهه لدهستا و وتارى کاربگه رى دهدا، دهرگان
دهشکانه و دهچوونه دهرهوه.....

بهو هه لچوون و شوړشه ي تو له ي خوئندکاره هيمن و نه شه مه
سته مليکراوه کاني ده کرده وه، لي تاقیکردنه وه که له کاني به
تيز کرده وه و هات تو له ي ليکاته وه!

نه مه به کالوريابه^۲، خو تي بو ناماده بکه؛ داهاتووت په يوه سته به
نه مه وه.

پيشتير پيري له داهاتوو نه کردبووه و حسابي بو نه کردبوو، که گوي
بيستي بوو وهستا و دوودلېوو، دواتر زالېوو به سهر تاره زووه کاني
دهروونيدا. پيوسته گهرنتي به دهسته يني داهاتوو بکت، بو
نه وه ي بگات به تاواته کاني، نه و تاواته گهورانه ي که دهرووني
پر کرده وه و گوماني نيه له گه شتن پتيان، نه وه دهستي کرده وه به
بلاو کرده وه ي بابه ته کاني له روژنامه ي شاره که ييدا، پيوسته بيته
نوسه رنكي گهره ي پر به رهم، به پينوسه که ي خرمه تي نيشتيما
بکات و، به رگري له هق و باشيه کان بکات، و دژي نه ياره کني
بجه نگيت و، پشكي هييت له نازاد کردني نيشتيما نه که ييدا، له
چاکسازي گه له که ييدا جي دهستيکي هييت که شاينه ي باس

^۲ بهروانامه ي دواناوهنديه. وهرگير

کردن بێت، دەی کەواتە با هەول بەدات بپروانمە بە دەست بەیئیت،
لەبەر ئەوەی بپروانمە دەیکە بەیئیت بە هەموو نواتەکانی و دوورترین
مەبەستەکانی.

هەموو دنیا چاوەڕێی سەرکەوتنی ئەون لە ((بە کالۆری)) دا، ئە گەر
سەرکەوتوو بوو لە بە دەستەینانیدا زەوی گەنجینهکانی خۆی بۆ
دەکاتەو و خەلکی دەرخەنە سەر ملیان و بەرەو تەختی شکۆمەندی
دەیبەن و، لەبەردەمییدا وەک خزمەتکاری پاشا کەن دەبن.

هەموو ئەوانە خەونی لاوتتی بوو..... پڕەحمەتی خودا لە سەردەمی
لاوتتی!

(5)

ئەم گەنجە هەموو خوشییەکانی دنیای لە خۆی یاساخ کرد؛ نە
گەشتی دەکرد نە دەحەوایەو، نە خەویکی قوڵی هەبوو، نە
خواردنیکی بە چێژ، هیچ سەرقالیەکی نەبوو سەرقالی قوتابخانە
نەبێت، لە وێنەی ئەدیبه کانهو دەچوو بۆ تەلیسمی بیرکاری
زانەکان، لە حسابی گیرفانهو دەچوو بۆ چاوبەستی سروشتیهکان و
یاوەرانی کیمیا، لە خوێندنی سوێری و ترشی و پرووناکی و
کارەباوە بۆ خورافیاتی گەردوونناسەکان و جوگرافیای

ناسمان... ھەموو ئەم شتە پوچانە دەکاتە مېشکىيەو ھەم بۇ ئەو
بىخاتە سەر کاغەزى تاقىکردنەو، پاشان فرى دىداتە شوئى
خۆيى و بەسەر بەتالى لە قوتابخانە دىتە دەرەو ھەم چۆن سەرت
ھاتە ناوى!

دەترسا ئەو مامۇستايانەى كە تالەدرەخت و گوزالکى کردو ھەم
قورگياندا بە رەخنەگرتن و موناقلەشەکانى، لە تاقىکردنەو
بىخەن، تەواو تەواو ھەولیدا، ھىچ پەراوێزىک و وتەيەک ئەم لە
کتىبە کەدا ئىللا ئەزىرەىکرد، پاشان چوو تاقىکردنەو بە مېشکىکى
پەر لە دىر و نويسين، لە ھىل و ژمارە، لە ئەفسانە و ھەمىيات،
دەرچوو بە گەرەترين دەرچوون!

ئەى لە تاقىکردنەو ھەر ئەوانە دەرناچن كە نەزەرىانکردو ھەم
تێنە گەشتوون؟

ئەى ئەم تاقىکردنەوانە تەنھا بەلگە نين بۆ ھىزى يادگە و، بەھىزى
نەزەرىکردن و، فېرەوونى پرۆگرامى خوێندن؟؟

دەرچوو، لە خوشيان فرى، خۆي ئامادەکرد بۆ جەنگ دەگەل
ژياندا، پىيان وت: لەسەرخۆبە! وتى: بۆچى؟ وتيان: پىويستە
پروانامەى بالا بەدەست بەيئيت؛ داھاتوو بەدەست نايەت بە
پروانامەى بالا نەبىت.

وتى: مالتان وێران بىت! ئەرى داھاتوو لەسەر ((کاغەز)) بونیاد
دەنریت؟

دەرچوو له لایان و نه فرهتی له داهاتوو ده کرد که بیهشی کرد له یاری مندالی و چیژی لاونی و ژیانلی نال کرد و، لیلی نه گهرا له نیستایدا یه ک پرۆر پشوو دات. بهردهوام بهرور پشهوه پالی دنا، وهک تهسپیکی رهسن غاریده، له غارغارین میدهو دهیت و ناگات به مهزلش!

(٦)

گهجه که چوو یاسا بخوینیت بو شهوی پروانمه بهدهستهینیت و داهاتوی ههیت، سهرقال بیت به شهدهوه بو شهوی ودلامی حهزه که ی بداتهوه و چیژی لیهوهریگریت، کار له پرۆرنامه دا بکت بو شهوی بریوی دابین بکات و خیزان به خیوبکات.... له سهر شهمه بهردهوام بوو ههتا ((لیسانس)) ی بهدهستهینا.

به نزیکلی له شهو، دووری له خه لک و پشت کردن له ژیانلی بهدهستهینا، به ئارهزووه شهدهیه که ی و سرووشته تهنها که ی و پشت کردنه دونیایی، دژایهتی کردنی ستهمکاران و گهوره کان و پاره ی بهدهستهینا!

(٧)

گهجه که به میشکینکی پر له زانست و بنه ما بهرزه کانهوه، به دهستیکی قورس و پر له پروانامه ی سههتایی و دواناوهندی و

زانكۆۋە، بە گىر فانيكى خالى و چۆلەۋە دابەزىيە نىۋ گۆرەپانى
ژيان.

تەنھا يەك گەر بەرگەي گرت و بە شكست خواردوى پىشتى
هەلكردا

لەبەر ئەۋەي چەكەكەي لە ((جۆرى كۆن)) بوو، بۇ جەنگى
تەمىرۋى ژيان نەيدەخوارد!

قوتابخانە فىلى لىيكرە و درۋى بۇ كرده؛ ژيانى لەسەر ھەقىقەتى
خۆيى بۇ وىئانە كردهبوو.

قوتابخانە پىي وت: ((زاست باشتەر لە پارە؛ زانست دەپارژىت بەلام
تۆ پارە دەپارژىت)). بەلام بينى لە ژياندا پارە باشتەر لە زانست،
زانست بە دەستىيەت بە پارە نەيىت، ئەگەر گەنجىك زىرەكتىن و
ورىاتىن كەس يىت، لى مایەپوۋچ يىت و كرىي خويندن و پارەي
كتىب و پۇشاكى پىنەيىت، لە زانكۆ ۋەرناگىرىت و زانستى
دەستناكەۋىت. زاست بە پارە نەيىت دەست ناكەۋىت، ئەگەر زاناتىن
كەسى سەر ئەم زەمىنە مایەپوۋچ يىت، بىر لەۋەدەكاتەۋە نانى لە
كۆي دەست بىكەۋىت و چۆن كرىي خانوۋەكەي بدات، ئاۋەزىكى
نامىنىت بىرىكاتەۋە و زىرەكەي كى نامىنىت بەرھەمى ھەيىت، بينى

خاوەن پارەکان ھەموو خوشى و چىژ و پلەوپايەکیان بۆ ھەلالە، زانا
ھەزارەکانیش لە ھەموو شتىک يىبەشن.

بەلێ؛ قوتابخانەى درۆى لە گەلدا کرد!

قوتابخانە پێى وت: (پەوشت بنچینەى سەرکەوتنە)، مامۆستا کەش
نمۆنەى خوێندکارێکى بۆ ھێنايەوێ کە پێى پەوشت و بەدەرەفتارە و،
نمۆنەى یەکی بەرزى بۆ ھێنايەوێ خوێندکارێک کە نمۆنەى پاکى و
پاوەستاوێتى و ینگەردییە. لێ بىنى ئەوانەى یە کەم گەیشتن بە
بەرزترین پلە و پۆست و ئەوانەى تریش لە خواری خوارووە مانەوێ...

زانى قوتابخانەى درۆى دە گەلدا دەکات!

قوتابخانە پێى وت: ((ھەق لەسەر وێ ھێزەوێ. ھێز بۆ ھەقە و
ھەق بۆ ھێز نییە)). برۆای بەمە ھێنا و بەراستی زانى و خۆى
پرچەک کرد بە چەکی ھەق. لەناکاودا دزیک دەمانچە کەى
خستە سەرسەرى و داواى پارە و پۆشاکە کەى لێکرد، ئەمیش
سیمیاریکى بۆدا سەبارەت بە ھەق و ھەموو ئەوانەى باسکرد کە
لە مامۆستا کانییەوێ فیۆ بوو و چى تریش ھات بە بیردا پێى وت،
دزە کەش بە پێکەنینى سامناکەوێ وەلامى دایەوێ و، پارە و
پۆشاکە کەى لێبرد و ئەمیش بەرووتى گەرایەوێ؛ تەنھا

بىر كىرىندەۋىيە كى ھېچى بۇ ماپەۋە، نە قەلەۋى دەكات نە تىزى
دەكات، نە لە سەرماش رىزگارى دەكات!

سكالاى بىردە لاي دادوۋە، لەلای ئەو ھەقىكى نەبىنى زال يىت
بەسەر ھىژدا، ۋەلى ھىژىكى لاۋو ھەقى دروست دەكرد؛ ھىژى
سەربازەكانى بىنى. ھەق لە كوى دەمىنىت ئەگەر دزەكان زالۋون
بەسەر سەربازەكاندا يان لەناويان بىردن؟

ئەمە سوتىنەتى ژيانە. ژيان ھېچ تاۋانىكى نىيە، پروتە و خۇى
دانەپۇشىۋە و كەسى نەخەلەتاندوۋە بەخۇيەۋە، بەلكوۋ تاۋانى
نوۋسەران و مامۇستاكانە، ئەۋانەى چاۋيان خستۋە
سەرکاغەزاكانيان و خۇيان زىندانى كىردوۋە لە كىتەبخانە كىياندا،
ۋىستويانە لە ژيان بىكۆلنەۋە، ۋەلى ھېچى لىنى تىنەگەشتون.

(۸)

گەنجە كە دانىشت (خاۋەنى لىسانس لە ياسادا) بۇچوۋنەكانى لە
دوۋتورنى كىتەپنىكا نوۋسىيەۋە، كە تەۋاۋبوۋ لىى. بىردى بولاي
بلاۋكار و ھەموۋى پۇز و سەرسامىيى بوۋ بە خۇى. بلاۋكارى
نەزان پەرە پەرە ھەلىدەدايەۋە، كە ناۋى ھاورىنكەمانى بىنى لىچى
لار كىردەۋە و برۋى گرژ كىرد، و پىنى ۋت: خەلكى بىستا ئەم شتەلى

تۆ ناخوئنهوه، ههركات له ((داهاتوودا)) بووی به نووسه رنکی به ناوبانگ نووسینه کانت بلاوده کهینهوه.

به دلشکری و بی سوسیدهوه ههته دهردهوه. به قویدی له داهه، ده کرد.

• • •

ئهه داهاتووه چیه؟ ئیا بستیک لئودی نرک بوومه تهوه له کاتیکدا بیست و ههوت سائه به دوایدا راده کهم؟ کهی پنی ده کهم؟ له کوینه؟ له سالی دادیندایه؟ له دواي پینج سالی تره؟ ئیا هه به داهاتوو دهمینیتتهوه که پنی بگم یه دهیتته ئیستوو دهیت دوی داهاتوویه کی تر بکهوم؟... ئیا داهاتووم گۆر دهیت؟ سوورم خوارد به ناسۆکندا و رۆژههلات و رۆژئاوام کرد ماندووووم و عهقه کرد... نه گهرامهوه ئیلا به شهرمهزاری و ماندوووی و مایه پووچیهوه نهیت. له کوی نارامی و هیمنی بدوزمهوه له خهمی ژیان و بریوی. ههتا تهنیابمهوه بۆ نهو شتهی بوی نافرینراوم، له وانه وتنهوه و خوئندهوه و نووسین؟

• • •

گه‌نجه‌که رۆیشت ((خاوه‌نی لیسانس له یاسا)) به دوا‌ی سه‌ده‌گه‌را. له لای ب‌لاوکاری کتیب و به‌ری‌نوه‌به‌ری ر‌ف‌زنامه، بووسینگه‌ی پارن‌هر به‌ید‌وزیه‌وه، ته‌نها له قوت‌ابخانه‌ی گ‌وند‌ه‌کنه، د‌وزیه‌وه، بوو به مام‌وستای مندا‌له‌کان و فیری ته‌لیف ب‌ی ده‌کردن، پاشان که‌مینک پ‌له‌ی به‌رزکرایه‌وه و ژیا‌ننامه‌ی ته‌دیبه‌کان و شیع‌ری شاعیرانی ده‌وته‌وه.... به‌شه‌و و به‌ر‌ف‌ز ماند‌وو ده‌بوو. به‌رگه‌ی ئازاری دووری و ماند‌ووی کاری ده‌گرت، ده‌گه‌ل هه‌موو ته‌مانه‌شدا به‌ره‌مه‌ینکی ته‌ده‌بی نه‌بوو، سودینکی نه‌ ده‌گه‌یانده‌و. به‌ک دیر‌هه‌میشی ب‌و ته‌ده‌مایه‌وه.

سه‌رقاله‌ و کارده‌کات له پ‌یناو داها‌ت‌وودا!

(٩)

ئه‌و مندا‌له‌ له‌کو‌ی که‌ حه‌زی به‌ قوت‌بخانه‌ نه‌بوو، ر‌قی له مام‌وستای توند‌بوو، ئه‌م مام‌وستا توور‌یه‌ی ئیستاش له‌ کو‌ی، که‌ مندا‌له‌کان ماند‌ووده‌کات و به‌دار له‌ سه‌ر و لا‌کانین ده‌دات؟ ک‌ی ده‌توانیت به‌راستی بزانی‌ت، ئه‌وه ته‌مه‌یه؟ چ شتی‌کیان له‌ به‌ک ده‌چیت؟ له‌ جه‌سته و ش‌یوه و سرووشت و ئاره‌زووه‌کانیدا جیا‌وازن. هه‌رگیز به‌ک که‌س نین!

ئەر مندالە بە پەرۋشە لە كۆي، كە پېشەرەي خويندكارەكەي دەکرد بۇ خۆپیشاندا، لە مزگەوت و زانكۆ و بازارەكاندا وتاری دەدا، ئەم مامۇستا خاوەن تەمەنە لە كۆي كە وانەي ئەدەب بەم خويندكارانە دەلێتەو، وەك پیرەمێردینکی هەشتا ساڵە لە ناویاند بەدەردەكەوتت؟ ئەری یەك كەسن؟

ئەو خويندكارە ئەگەر ئەم مامۇستایەي بېینیایە رقی لێدەبوو، دوودل نەدەبوو لەوێ بە زەبروزەنگ بیت دەگەلیدا!

ئەو گەنجە پڕ هیوا و ئاواتە گەورانە لە كۆي، ئەم بێشومێدە لە كۆي كە هیوای بە هیچ شتێك نییە، چونكە تاقیکردەووە و نەگەشت بە هیچ؟

(١٠)

لە دواي هەموو ئەمانەو، بۆچی بیر لەمە دەكەمەو؟

نازانم من كێم و چۆن پەیدا بووم، نازانم چ پەيوەندییەكم بە ئەو مندالەو هەبێ كە تەنانت وێنەي دەموچاویشم لە یادکردووە، ئەو خويندكارەي بە بیرکردنەو نەبیت نایناسمەو، ئەو خويندكارەي خۆشمەوێت و بیریدەكم، ئەم مامۇستایەش كە شیوەنی بۆدەكم و بەزەیم پێدادیتهو؟

من هه موو نهوانه؟ نهی دواتر چی؟
نای خودایه! هه سته کهم بهراستی شیت بووم!

من و ئەستیرەگان

لە سالی ١٩٢٧دا بلاوگراودتە،

هیچ وشەیه ک نییه قورستر و قیزەوتتر ییت لە گویی بیسەردا لە
وشە ((من)) زیاتر، هیچ قسەیه ک نییه خەلکی رقیان لینی ییت
هیندە ی قسە کردن لە بارە ی خۆتەوه. ئەمشەو من بای خۆم دەکەم
و دەلیم ((من))، کردوومە بە ناوێشانی وتارەکەشم، لەبەرئەوه ی بە
تەنها خۆم و کەس نییه قسە ی لەبارەوه بکەم تەنها ((من)) نەیت.

کاتی ک بای دەروونم دەکەم بای هەموو دەروونیک دەکەم،
کاتی ک پەسنی هەست و خواستی خۆم دەکەم، پەسنی هەست و
خواستی هەموو خەلکیم کردووە؛ وەک ئەوکەسە ی شیکاری حەستە
دەکات، سنگی هەموو کەسیک لەت ناکات هەت بزانی ت شوونی
دل ئە کوێدایە و وەسفی چۆنە، بەلکوو سنگینک بۆ دووسنگ لەت
دەکات، پاشان یاسا و بنەمای لەسەر دادەنیت و هیچ مەزۆفینک لەم
بنەمایانە ریزپەرنا ییت.... سوننەتی خودایە ئە بەدیھێنراوەکانیدا و
یاسا تەواوەکیەتی، سیستەمە سەر سۆرھێنەرەکی کە مەزۆفەکانی
جیاواز کردووە و لیکیش دەچن، لیک دەچن و جیاوازیشن، لە

ھەقىقەتدا لەسەر يەك شىواز بەدییەنەون و جۆراو حۆرى كەردوون لە
جوانیدا، ھەموو چاوەکانى ۋەك يەك بەدییەناو، ھەموو چاوەکان
لە پىنكھاتە و جۆر و درووستبووندا ۋەك يەك، لى لە حونى و
شۈە و ناوەرۆكدا ھىچ چاۋىك لە چاۋىكى تر ناچىت.

ئەمە كارىبەجنى ئەو پەرۋەردگارايە كە شاردەزايە بە ھەموو شتىك.
ئەمە ئافرىئراوى پەرۋەردگارى بە توانايە.

ئىتە لەسەر يەككىك لە خانوۋەكانى زويىرم^۲ لەم شەۋە ھىمن و پر
تەستىردەدا، لەبەر دەمىشدا بىيانىكە كە درىژ دەبىتەو ەو عومان و
يەمەن و نەجد و حىجاز، لە پىشتىشمەو دەگات بە زەوى فارس، كە
نزىكە لىمەو، لە شوئنى خۆم دانىشتووم و گرى نەوتە كەى عىبدان
دەبىنم... لەم بىابانە سەرىلند و پىرۆزەدا رامام، كە لەسەر لەمە كەى

^۲ زويىر: شارۋچكەى كى بچووكە، دەكەوتە رۆژناۋى بەسردە، ھەوت مىل لىبۇى
دوور، گۆرى پالەۋانى نىسلام زويىرى كۆرى عەرامى لىيە يەككىك لەو دە كەى
مژدەى نەخشىيان پىندارد لە نزىكەو چەمدىن شوئەۋارى نەخشىنراوى لىيە، ۋەك
باو شىنەۋارى مرگەۋتى بەسرىيە، دايىشۋانە كەى دوئزە ھەرار كەسە، ھەمىيان
مولىمانى سونىن مەلىيان بەلاى سەلەفىيەتدايە و رانىنىان خوشدەۋىت، كۆمەلى
مرگەۋتى تىدايە كە سۆزى ھەينى تىدا دەكرىت، قوتابخەى ئەمىرىيەى تىدايە
قوتابخەى ئەھلىيەى نىسلامى تىدايە شىخ شەنقىتى بونىادى نەو، بۆچوونى بەسەنە
نەۋىيە بەسرى كۆنە، خودا خۆى زانائە.

ناوهزەترین دێره‌کانی شکۆمەندی و جوانترین پەرەکانی میژوو
 نووسراونەتەوه، لەسەر لەمە‌کە‌ی گەورەیی شارستانی گەشە‌ی کردووه،
 کە مەروڤایەتی پالی پێوه‌داوه و چۆتە ژێرسایەیه‌وه لە رۆژیکدا هیچ
 سێبەرێک نەبوو سێبەری ئەو نەبێت. بێردە‌کە‌مه‌وه و بێرکردنە‌وه‌کە‌م
 درێژە دە‌کێشێت و، پامدە‌کێشێت بە‌ره‌و بێرکردنە‌وه‌ لە ناسۆ فراوانە‌کن
 و ئەم دنیا مەزە، لە دەرووندا چە‌ندین چرا شەوق دە‌داتە‌وه،
 لەسەر‌مدا سە‌ده‌ها بیرو‌کە‌ی گەورە‌ی نوێ هە‌یه، دە‌روونم سە‌ده‌ها
 وێنە‌ی ناوازی تێ‌دا‌یه، لێ هەر‌ئە‌وه‌ی بمە‌وێت یە‌کی‌کیان بگرم و
 کۆتی بکە‌م بە‌ وشە و زنجیری بکە‌م بە‌ وتە، لە دەستم دە‌چێت و
 دە‌روات بە‌ رینگای خۆیدا، دە‌چێت بۆ قولایی می‌شکی نە‌وه‌کیم، نە
 من چێژم لێی وەر‌گرت وەک چێژ وەر‌گرتنی خە‌لکی لە
 بێرکردنە‌وه‌کانی، نە تۆمارم کرد و دە‌ستە‌ری‌قانه‌یه‌کی ئە‌ده‌بیم
 لێ‌درووستکرد. ئە‌گەر من بمتوانیایە دە‌یه‌کی ئە‌و شتانه‌ بنووسم کە
 تە‌سووری دە‌کە‌م ئە‌وا شتیکی زۆر گە‌وره‌ دە‌بووم، لێ من
 ناتوانم.... لە نووسینه‌کاندا تە‌نها هەر‌چی و پەر‌چی
 بێرکردنە‌وه‌کانم دە‌نووسم!

بێرکردنە‌وه‌کان لە دە‌رووندا دە‌پوێت و گە‌شە‌دە‌کات و بە‌ر دە‌گرێت،
 پاشان لاواز دە‌بێت و وشک دە‌بێت، پوش و پە‌لاشە‌کە‌ی هە‌ڵدە‌گرم و
 دە‌یکە‌مه‌ وتارە‌کانمە‌وه! کارێز لە دە‌رووندا دە‌تە‌قێت و قولپ دە‌دات و
 دە‌روات، پاشان وشک دە‌بێت و دە‌پوێت، قورە‌کە‌ی هە‌ڵدە‌گرم و

دەیکەمە وتارە کانمەو! بەیاسی لە دەروونمدا هەلدیت و بەهێز دەیت و
زیاد دەکات، دەبیتە چیشتهنگو و نیومرۆ، پاشان دەبیت بە سەو.
بەشیک لە تاریکی شەو دینم بۆ ئەوێ وتارنکی لەسەر بنووسم بە
ناونیشانی: ((پرووناکی بەیانی))

هەر لەبەر ئەمەشە حەزناکەم سەیری ئەو شتە بکەم کە نووسیووم
و شەرم دەکەم بگەرێمەو سەری، هەموو ئەو نووسینە تازانەم
خۆش دەوێت کە بلاونە کراونەتەو، وای دەبینم ئەو کەسە ستایتم
دەکات بەهۆی نووسینە کانمەو سوکایەتیم پێدەکات لەبەر ئەوێ ئەو
نازاییت ئەو دیرەمیەکە لە گەنجییەکی دەروونم کە پێرە لە ئالتون.
پێم دەلێت: ئەم دیرەمی زۆرە بۆ تۆ چونکە هەژاریت. بەلام ئەوێ
پەخە لە نووسینە کانم دەگریت و بە کەمی دەزانیت، پێم دەلێت: تۆ
دەولەمەندیت و یەک دیرەم کەمە بۆتۆ، ئەم نووسینە کەم و
سووکە، چونکە تۆ گەورەیت.

بەم تریکانە ئەم شتەم رانی وام لێهات حەز لە پەخە گرتن بکەم، لی
پێشتر نەمەزانای و حەزم لە ستایش کردن بوو.

نەمە ئەستێرەکی نزیکم پێی وتم، کە بە پێکەنینەوە تەماشای
 دەکردم، ئەو شتانەم بیرکەوتەو کە گەردوونناسەکان لە سەر
 ئەستێرە و گەورەییانەوە باسیان کردبوو، یێدەنگ بووم و هیچم نەوێت.
 ئەستێرەکی ترم یینی لەو دوورەو تەماشای دەکرد و دابووی لە
 قاقای پێکەنین و هاواری دەکرد بەسەر ئەستێرە ی بەکەمدا:
 یێدەنگ بە، یێدەنگ بە میروولە بچکۆلە کە، تۆ کییت؟ هەزارەهای
 وەک تۆ شیونک لە شیوەکانم پڕ ناکەن، هەزارەهای وەک تۆ
 دەکەمە نێوان دووبەنجە لە پەنجەکانمەو!

لە پشتییەو ئەستێرەکی تر هەبوو هیچی نەدەوت، چونکە هەر
 نەیزانی بوو ئەمانە بوونیان هەیە.... بەهۆی دووری و بچووکیانەو
 نەبانی دەبینی. لە پشت ئەمیشەو شەش سەد ملیۆن ئەستێرە تر
 بوونیان هەبوو هەر دانەیەک لە دانەکە ی پیش خۆی گەورەتر بوو.
 وەک مێشولە وابوو لە چاوی فیلدا.

بە پەشوکاوی و سەرسوڕماویەو تەماشای ئەم ئەستێرانەم دەکرد،
 بیرکردنەو کانم وەستاند و هەستم بە ونبوونی خۆم دەکرد، هەت
 هەستم بە عەدەم کرد.

پاشان ئەم ئەستێرانە لەبەرچاوم بچووک بوونەو، کە شتیکی
 گەورەترم یینی لە ئەو، بچووکبوویەو کە ئاسمانم یینی ((سەقفیکی
 بەرزبوو)) هەتا هەموو بووبە ((چراخان و ئاسمانی دنیای
 رازانبوو))، ئاسمان هەموویانی لە خۆگرتبوو، لە پشت ئەمەو

بههشتیکم بینی پانتاییه که ی به نه تدازی ناسمان و زهصین بوو،
عهرش و کورسی و بوونه و وره گه و ره کانم بینی، ههستم کرد ناودزم
دهر و خیت و تیکده شکیت له و کاته ی دمه و نت بیری لینکاته و له
کاتیکدا نه مانه به دیه پتر اویشن، چون ده توانیت بیر له به دیه پتره که ی
بکاته و ده؟

چووم به راوردی نیوان نه م گه و ره ییه مه تر سیدارم کرد، که ناوهر له
وینا کردنی نریک نایته و ده، له گه ل نه و و رد ییه مه تر سیدارده و رد یی
نه و به کتریایانه ی هزاردهایان له کونی دهر زیه که و ده تیده پهریت،
وردی نه لکترونی که له یه ک گه رد یله دا سه ده ها نه ستیره ی
بچووک بوونیان هه یه، هه ندیکیان به ده وری هه ندیکیاندا
ده و رینه و ده و دک چون نه ستیره کانی کومه له ی خور
سوورده خون... نه م هم به راورد به و ده کرد دهسته و سان بووم و نکولی
نه نسی خوم کرد و، پر بووم له با و ده بووم به شافرنه ری هه ره
مه زن، له ناخی دلمه و ده ها وارم کرد: لا اله الا الله.

نه نسی خوم ون کرد، نه مده بینی، دست و قچم له بیر کرد، هه تا
به به شیک له کورسیه که هه ژمارم کرد یان نه و جینگایه ی لی
دانیشت بووم، هه موو هه ز و ناره زو و ده کانیم فریدا، هه تا هه یچ
بو (امن) نه مایه و ده و من بووم به هه موو گه رد وون، نه و گه رد وونه ی
له ته کما و ته که موی ده و ته و ده: ((لا اله الا الله))، له م کاته دا
نه نسیم ون کرد هه ستیکم هه بوو که و ده سف ن کرنت:

لا يعرف العشق إلا من يكابدُه ولا الصبابة إلا من يعانِيها

ورده ورده لهو شتانه تیده گه شتم که له وتی نه هلی ته سر
 خویند بورمه وه، فیربوم مروفت هست به گه ورهیی خودا ناکات هه
 به سر و گه وره بیه کی له بیرنه کات، تا لیزه دا نه به کتریا جه نه
 که لینه که له بیاندا و عهده مه له بوونی نه سنیره کنده، ته مهی نه
 تنها ساتیکه له ته مهنی ئاسماندا..... ده بیته گه وره تر له
 نه ستیره کان و به مرتر له ئاسمانه کان، له بهر نه وهی خودای سییوره
 هستی به شیرینی ئیمان کردووه.

له دواي هموو نه مانه وه هستام نوێژ بکهم، که وتم: ((الله
 اکبر))، هموو گه ردوون له وجودمدا توایه وه، تنها منی بر وادی
 لاواز و، په رو برد گاری گه وره و خوهن ده سه لات ماینه وه.

له دونه یاهه ده هیچ شتیک نییه گه وره تر و جوانتر بیت له نوێژ!

وھلامى يەياساڭ

ھەممۇ ھەفتەيەك لە رېنى پۈستەۋد نىزىكەى سى پەياممە يىندەگات،
ئەو كەسانە دەينىرن كە لە رادىق گونىيستم دەين يان لە
رۇژنامە كاندا خوتنەرى بابەتە كانمن، لى ھىچيان ۋەك ئەو پەياممە
نەبوو كە دورنى پىنم گەشت، پەيامىنكبوو لە يەكىك لە
دايكە كانەۋە، لە رۇژى دايكدا نارەبوۋى، زىمن پاراۋى تىدا نىيە
بەلام لە رۈۋى رەۋانىيىيەۋە ئايەتىكە لە ئايەتەكن، ئايا رەۋانىيىش
ھەر ئەۋە نىيە بتگەيەننىت بە ئامانج ۋ مەبەستە كەت؟

ئەم دايكە دەلىت گونى لىبوۋە جەژنى دايك ھەيە، لى نەيىنىۋە
ۋ، بەدبەختى دايكى بىنىۋە بەھۋى مىندالەۋە، لى باشى مىندالى بۇ
دايك نەيىنىۋە، سكالاي ئەۋد ناكات كە مىندالەكى بۈى
خراپى، مىندالنى ۋ ھىشتا نەگەشتۈنە ناستى ئەۋدى ئارارى بدەن،
ۋەلى سكالاي دەست كورتى ۋ لە دەستدانى يارمەتيدەرەكەى
دەكات، تۈنك ئارام دەگرنت ۋ تۈنك ئارامىيەكەى نامىنىت، لىم
دەپرسىت: ئايا مىندالەكانم لە قوتابخانە دەربكەم ۋ بچن كاسپىيەك

يەنە دەت چەن دېت رىنگ پەيدا بىكەن و بىر ئويىيان دايسىن سىكان؟
دەپرسىت چىيان لىدەردە چىت نە گەر بىخوئىنن لە كاتىنكا پارەتى خوئىنن
و پۇشاكى قوتابخانەم نىيە؟ چۈن دەتوانن بە پۇشاكى كۆر و
گىر فانى خالىيەود قوتابخانە تەواپىكەن و دەرىچىن؟

ھەرگىز ناۋاتە خوازەنە بووم دەلەندىم نەمىرۇ نەيىت. بۇ نەۋەى
بىتوانىيە دلنەۋايى بىكەم بە دەست و پارە. نەك بە پىنووس و
زوبان. بەلام مىن نووسەرم. نووسەرىش تەنھا خاۋەنى دل و زوبانىيەتى.
نەمە دوو وتەيە لە دلەۋىيە: يەكيان بۇ تۇ، نەۋى تىرىش بۇ
خوئىنەران.

نەۋ وتەيەى بۇ تۇيە. ۋادەزانە بۇ خەلكى نامۇ بىت چۈنكە
نووسەردەكان رانەھاتوون لە ھاۋشىۋەى نەمانە بلىن، چۈكە بوئى
نەۋىيان نىيە وئەى راستى خۇيان پىشانى خەلكى دەن و چۈنن ناۋا
بىان بىتن. بەلكو وئەيەكى راراۋەى دەرھىنراۋىيان نىشان دەدەن. بە
كامىرا و ھونەردەكەيان گۆرۈيۈسە. لەۋىيە قەشەنگەرىن و جۈاتىرىن
بىت بەلام نەۋە وئەى نەۋان نىيە. نەۋان دلىان پىشان خوئىنەردەكانىيان
نادەن بەلكو ناۋەزىيان پىشان دەدەن. ھەرچەندە نەۋەى نەمىرۇ دەيىم
يەكىنكە لە رىنبازە پەيرەۋكراۋەكان لەلەى نووسەردە نەۋرۈپىيەكان.
نەك داھىنراۋىكى ۋازلىھىتەراۋ.

چیرۆکینکه به لām خه یالی نووسهرێک داینه هیناوه و پینووسی
ئه دیبیک نهینووسیوه تهوه. به لکوو به شه کانی ژیان نووویه تیهوه،
منیش هاتووم وه ک خوی بو تان بگێر مه وه. دهیگێر مه وه بو ئه وهی
بزانیته و هه موو دایکینکی بیتومید و هه موو مندالیک که به
هه ژاری گه شهی کردووه بزانیته. سه ره رزی و سه رکه وتن وابه سته یه
به دوو شته وه: یه که م به سازاندی خوداوه، خودا هه موو که سینکی
دلسۆز ده سازنیت و سه رکه وتووی ده کت، دوو هه میش به زاست و
هه ولدان.

نیستاش گوئیستی چیرۆکه که به:

پیش چل سال له دیمه شق زانایه که ی پایه به رز و به ریز هه بوو،
به خشنده و زهنگین بوو. ده رگای ماله که ی کراوه بوو به پرووی خزم و
میوان و فیرخوازاندا. سفرهی راخراوو بوو. نه وه ده مه ی له جه مگی
هیهانی یه که مدا خه لکی توشی نارده حه تی و برسییه تی بوونه وه
خودای گه ورده فراوانی پینه حشی و نارده حه تی نه بین، له نیو
خه لکیدا خاوه نی پله و پایه یه کی به رزبوو.

منداله کانی له م ماله دا گه شه یان کرد و، وتی نارده حه تی پینووسی
و سه ختی برسیتیان نه ده زاسی. لی رپۆزینک اله رپۆزه کانی سالی
١٩٢٥، که نه وه ده مه کورده گه ورده که یان ته مه نی شانزه سالان بوو،

براكسى ئەمەلىيەتتە نىوان دەسلەپكى يەك مانگ دەپ، بىر كىيىم
كۆچى دەپى كىرد.

بەردەكە ھەلگىرا، ئەۋەتىلىپ بە جىمابوۋ قەرزى ھەلگىسى،
ھەمىر شەكلىنى ئاۋ مالىيە قەرزى بىلەن قەرزەكەنى بەردەكە.
پاشان ئەۋ مالىيە فراۋانەيان لە سالىھىيە جىھىشت و لە ژىرفىشەكى
باراندا (كاتى شۆرش بوۋا) بە دۋاى خانوۋەيەكى كىرگەن دەگەن.
خانوۋەكەيان دەست كەۋت... مەبەستىم كۈچىگە، گەۋرە ئاۋەلار و
گەنجىنەكى كا بوۋ! لە گەۋرەكى دىمەجىيە. ناۋىت بىستۈۋە؟ لە
كۆتەرى عوقىيەدايە، نىزىك ئەۋ شۆنەكى لەبەر خۋارى و
تەسكىيەكە پىي دەلىن (ئەۋ گەۋرەكەكى مەيمون بەچكەكەكى پىي
ۋىبوۋ)، بەرەستىم بىزانە ئەمە ئاۋەكەيەتى!

ئە دوۋ زوۋوردا لە خىشت و خۇل، لەبەردەم مالىيەكى بەرزى يەككى
لە دەۋلەت مەندەكەنى گەۋرەكەكە كە خۇر و پروۋناكى لەم دوۋزۋورە
بىرپىس، ئاۋى تىدانەبوۋ، تەنھا ئۆيىكى پۇشتۋى پىس نەيىت، كە
پانىيەكەكى دوۋبىست و قوللىيەكەكى دوۋ پەنجەدەبوۋ، لە تۈرۈۋە بە
سالىھىيەدا دەھات بۇ ئەم گەۋرەكە بەيى ئەۋەتى سەرى داۋۇشرايىت،
لەم رىنگ دوۋدرىژدە ھەمىر شىتىكى باشيان فرىدەدايە ناۋى!
پروۋناكى تىدانەبوۋ، پروۋناكى لۋكس نەيىت، جارىنگ پروۋناكى
دەبوۋ، چەندىن جار دوۋكەلى دەكرد... بىنمىچەكەكى لە داربۇر.

ب نه، که شه دا زانکه به ربرده که داد و ستد به شه شه شه شه
مدا له که و برا کاسی ره و بر کرده و ساجده. چه ده ده ده ده ده
دهستی شور شگنبره کان بوو، فدره نسیمه کان تهنه سخته تری شاره که یار
به دهسته و مابوو، هموو روزنیک به رینگای مهرگدا ده چون به ده
قوتابجانه، به لای به دهی جهنگدا ده و فیشتن که له به ده ده مه که می
ته و به دا دانه ابوو، خورا گربوون و متمانه یان به خود ابوو، خود
یارمه تیدان و سازاندنی، هه نا بوون به ددلیت نیست بوو به
چی؟

مندالی دوو دم بوو به دادوور، نه دیب و شاعیر و نووسدر، سینه م بوو
به ماموستایه کی گهوردی زانکو و به که م که سبوو له سووریدا
دکتورا به نیت له بیر کاریدا، چواره میش بوو به ماموستایه کی
سه ره که وتوو و باگخواز و نه دیب، سباردت به کورده گهورده که ی
هیچ شتیک نالیم له سهری چونکه گدواهی دانه له سهری
رته کراویده؛ نه و هاو رینه مه که هه رگیز لینی جیانا به ده ده، شه و روز
له گه لیدام و هه ر کات ته ماشانی ناوینه ده که م ددینه و، له سهری
هه سوو نه مانده هه لگری ناوینه که و دک ناو ده کی خود!

نه م چیر و که م تهنه بو نه و گیرایه و ده، بو نه و دی بیته دلنه واییه ک
بوت و خمه کات که م بکاته و ده، بو نه و دی دلناییت له دهی که دوو

ناجی ته ناوی و عبدولغنی ته ناوی و محمد سعید ته ناوی.

مندالە كەت كە خۆراك و پوشاكان دەسكەوێت. لەوێ بە
داها تووێك چاوەروانیان بێت مندالی دەولەمەدەكان ئێرەیی ینبەن.

بە مندالەكانت بلی شەرمەزار نەبن ئەگەر پوشاکی جوان و کتیی
نوی و پارە زۆرییان نەبوو؛ زۆربەیی بلیمەتەكان مندالی
هەزارەكان بوون. نووسەری ئەم دیوانە (ئەگەر لەو بلیمەتەش نەبێت
کە نموونەیان پێدەھێنرێتەو) بە پوشاکیکەو دەچوو بۆ قوتابخانەی
دواناوەندی کە دایکی لە جەبەکی باوکی بۆی درووست کردبوو.
توانای نەبوو بروانامەی زانکۆ وەرگیرێتەو هەندێ لە چاکەکاران
یارمەتیاندا....

سۆنێد بە خۆدا من دەزانم لە کەسە دیارەکانی ئەمڕۆی ئەم شارە.
تیاندا بە خراپترین جۆری هەزاریدا گەشەیان کردوو، پاشان بە
زانستەکیان گەورەترین دەولەمەندی و بەرزترین پلەیان بەدەستھێناو.
گەر بمزانییایە رازین ناویان بەیتم ئیستا ناوی چواری هەموویانم
دەوت، ناوەکانیان لەسەر زارمە. دادگایەکی پێ دەزانم کۆری
کارگوزارەکی بۆتە دادوهری و. کۆری بەرپۆبەرەکی وەک
کارگوزار وایە!

• • •

ئەو وتەیی بۆ خوێنەرانی ئەوانەی دوینی شەو- ئەو دەمە
هەورەگرمە و هەورە برووسکەبوو، باران باری- لە جینگێ ئارام و

ژووری گهرمدا بوون، نه یانزانی دۇخی همژاره کان چۆنیووه له شهوهدا،

پیتن ده لیم:

لهم شارهدا، له گهره که که تادا، له نیتوان هاوسینکاتسدا، نمووندی زور ههیه لهو دایکهی که باسما کرد. لهم شارهدا و بهو شهوهدا ساردهی زستان که ساینک ههه له ماله کانی خویندا له سهرهه ههله له رزن، و ناگر له مالیاندا ناکرتهوه، خوتند کاراییک ههه که به چاوانیک دهخوتنهوه شۆربۆتهوه له تاو برسینی و سهووسی. به دهستانیک دهنوسن سووربۆتهوه له سهرمادا. تا له مانهدا که ساینک ههه گهر خوراک و پۆشاکیان بدریتی و هاوکاری بکرنه له خوتند، دهبه به هره دارنیک که بشتیمان به هاوشینوهی نه مانه سهر به رزده بیت و گهلانی پی به رزده بیتوه، له بیرتن بیت به شهلاهی نانهوا و به ردهستی پارێزهره کاندا که ساینک ههه بۆ شهوهدا ئافرێراوه له گهره زانا و بلیمه نه کان بن، لی همژاری توانا کانی به کخستوو و رینگای بلیمهت بوونی لینگرتوو، زهره کی و به توان بیه کهی تهه توانکاری لی دروست بووه.

زۆربهی تو بهره کاسی نو زیدانه کان. سهرتا مندلیکی زیره کوره، به لام کۆمه لگ پنی وتوو: قهدهغهیه له سهرت خووسیپ و خوتند تهواو بکهیت، بۆ شهوهدی بیپ نه یه کیک له روتسیردکان، کهوته بن به تاوانباره زیره که کان!

ئەو دەولەتمەندەكان لە خوشی و رادەردەیدا بە کاری دەست، بە
 بۆ فێرکردنی هەموو منداڵەكاسی شارەكەمان، نێرکردنی هەموو
 برسییهكان، بە هانەو چووبی هەموو هەزارێك. بەك سابی نە
 شایی دەولەتمەندەكان خەرجییهكە بەشی خۆردی دە ماله هەزار
 دەكات بۆ ماوەی بەك مانگی تەواو. ئەو دەوڵەتی مەراسیمی بە
 خاكسپاردن و لە چەپكە گۆلی خوشییهكاندا خەرج دەكرێت. هەموو
 سالیك چارەخانییهكی خۆراییی بۆ هەزارەكان پێدەكرێتەوه. خەرجی
 کیسی شەكراو لە ئاهەنگەكاندا بەشی ئەو دەكات هەموو سالیك
 قوتابخانەكی پێ بکرتەوه کە پێنج سەد خۆئەندەکار بگرتە خۆی.
 ئەو دەوڵەتی کە پێنی ئەم سوورەدیا گەورانه و ئەم پەیکەر، ئەدا خەرج
 دەكرێت. ئەو دەوڵەتی لە ئاهەنگ و شایی و بار و شتە لەناو بەراکەندا
 خەرج دەكرێت بەشی ئەو دەكات پێداویستی هەموو کەسەكی پێ
 پێرکرتەوه.

نایم: واز لەهەموو ئەوان بهیّن؛ چونکە بە قسەم ناکەن، بەلکۆر
 بەشیک لە ماله کانتان دابنن بۆ ئەو داماوایە.... ماله کانتان
 پاكبکەنەوه و زەكەتەكە بەدەن چوێکە ئێوه نازانن بۆتەن دەمیانت
 یەن لە دەستان دەچیت.

کە گەرەنتی ئەو وەرگرتوو لە زەمانە. کە حالی ناگۆریت و.
 پاره لە دەستی ناروات؟ کە مافی ئەو داوه بە منداڵی دەولەتمەند

كە ھەمىشە ھەر گەۋدەيىت، چ داۋابكات بىدەرتتى، جى ھەر
 ۋەزىرگەرت، لەسەر مىندالى ھەزارىش نووسراۋە ھەمىشە ھەزەر،
 بەدبەخت يىت؟ كى مىتەنەي ھەيە كە بەيەنى مىندالە كەي پىۋىستى
 بە مىندالە ھەزارە كە نايىت، داۋاي لىتاكات و تەكى كۆمەكى
 لىتاكات؟

نەگەر مىتەنەت بە مانەۋەي پارە و مال ھەيە، نەي مىتەنەتەن بە
 مانەۋەي لەشساغى ھەيە؟ ناترسن لە نەخۇشى و بەلا و مەينەتى؟

بە بەخشىن رەھمەتى خۇدا بەدەستبەيتىن و، بە چاكە كۆردن بەلا لە
 خۇتان دوۋرىخەنەۋە.

تەنھا پروۋى دەمەم لە مىليۇنەرەكان نىيە، بەلكوۋ لە گەل ھەمۋە
 خۇنەرەكانمە، خەلكى چەند ئاستىكەن؛ تۆ دىلخۇش نايىت نەگەر
 كەسىكى مىليۇنەر ھەزار لىرەت پىي بىەخشىت؟ كەۋاتە دە لىرە
 بىەخشە بەۋەي كە نەبۋە. ئەو دە لىرەيە ۋەك ھەزار لىرە ۋايە بۆي،
 ھەزارىش لاي مىليۇنەرەكە ۋەك دە لىرەكەي لاي تۆ ۋايە.

ئەو پۇشاكە كۆنەي فرىي دەدەيت ۋەك پۇشاكى ھەژن ۋايە لاي
 كەسانى تر، بۆچى پۇشتەيان ناكەيت بە شتىك كە نە زىانت
 پىدەگەيەنيت نە ھەست بە لە دەستدانى دەكەيت؟

ئەگەر ھەركەسە و بىبەخشيایە بەوھى لە ھۆى ھەژارتەر، لە دونیدا
كەسى ھەژار نەدەما. ئەى خوێنەرەكان، داواتان لێدەكەم بە خودا:
مەھێلن قسەكانم بە ھەوايا بچيێت، سوێند بە خودا تەنھا چاكەى
نیۆم دەوێت. ئەى ئەو داىكەى بۆ منت نوسیو، متمەنت بە خودا
ھەيێت، يىگومان خودا كەس لە دەست نادات.

• • •

ئەر رۇزەت بىرت دىت ھاۋرئ گيان^۶ كە بەلاي گۇرستانى
دەحدادا

تېپەرىن مەن و تۇ دوو مىندالى سىۋى بوين دەرۋىشتىنەرە
بۇ مالىەرە لە سەمانە. ماۋدى دوو كاتر مىر لەسەر گلگۈزى
باو كمان دانىشتىن... پاشان بە خىرايى رۋىشتىن
بۇ ئەۋدى نازارە كەنمان لەسەر سنگى داسكمان قىرئ بەدىن؟

بىرت دىت چىت پىن و تە سەبەرەت بە خوشوئىستىنى دايكت و
ۋاەستە بوونت يىۋدى؟

بىرت دىت لەۋدا ھاۋرئ بوين كە مەھالە رىيان بىكەن لەۋداي
دايكمەن،

و ھەمىشە لەگەلىدا دەيىن و پىكەۋد دەيىن؟

^۶ مەنىسى ئەۋەر غەدەر - دواتر لەچەند يامەتلىكدا باسى دەكات. دەرگىز.

نەوێ گوماننار وابوو مەحالە، رووسا، دابکی ھەردوو کمان مرد و
نەو گۆرە ھەمیکردن کە پیشتەر باوکەسی ھەمکەردبوو.
لە دوای نەوانییش ژیاپین

....ھێچمان لەنەوان بۆ نەمایەووە ئیلا ئەسڕینیک نەبێت
لە چاوماندا و داخینکی سوتینەر لە دلماندا....بۆ ھەمیشە
مالئاواییان کرد!

(عەلی)

نازانم چ شتیک دەمگەرپێنیتەو بۆ باسکردنی ڕ بردوو، ھەلدانەوێ
ئێسکە پرووکاوێ کە؟ چ شتیک دەمگەرپێنیت شونێ خەونە کانم
بکەمەو لە واقعدا و، دەشزانم ڕا بردوو بە خۆشی و ناخۆشیە کانییەو
گوزەشتوو و تەنھا ئەم یاداشتەم بۆ مەوێتەو، ئەو یاداشتە
چەندێ ھەڵدەدەم ھەلبەدەم سۆچینکی تاریکی دەروونم و بۆ
ھەمیشە بخەوێت، ھەرکات بمرستایە لە یادی بکەم ھەلدەست و
ژیاپی لەبەرچاو ڕەش دەکردم بەخۆرێک ھێچ جوانی و ڕزاوێیە کە
نەدەبینی.....من دەزانم ئەو خەونانە کە بونیادمان بە پارچە
دڵ و ڕۆژەکانم، باخچە کەیم ناودا بە نەسڕینی چاوەکانم، لە
گەشەکردن وەستاو و گۆلە کە ی و شک بوو و، بە یە کجەر
لەبەرچاومدا ڕووھا وەک چۆن مائیک لە کاغەز دەروخیت کە
یە کێک دەستی لێبەدات.....لێ ییتومێد بووم و بە دلیکی شکاو و
جەرگێکی سووتاووە ژیانم بەرینکرد، پێدەکەم و سۆمەت دەکەم

ههتا خه لکى وازان بهخته ووترين کهم، له کاتينکدا
به دبه خترين و هيوابر ووترين و خه مبارترينيانم!
بوجى نه مشهو ده گه ريمه وه بؤ رابردوو، رابردوويه ک که رؤز،
خه ون و که سه کاني مردوو؟

له به له کونى هؤتيله که وه ته ماشاي شارع رده شيدم ده کرد له به غدار
که وئيه زيان پيشان ده دات و شروقهى ده کات و وئيه
هه قبغه که ده کات روتر له وينا کردنى نه دبه کان و شروقهى
پيراره کان، به لکوو کاترميرىک ته ماشاي شارع رده شيد بکين
باشتر و به سوودنره بؤ- بو تينگه شتن له زبان- له خونديه وهى ده
سال له م کتيبانه.

چى له کتيبدا هيه حگه له دوودلى و سه رانشواوى؟ چ که سينک
هينده گه مژه ههتا باگه شهى نه وه بکات له رتي کتيه وه له زبان
تينگه شتوو؟ من يه کينکم له قوربانينانى نه و کتيبانه، پرسيارم
ليپکه ن سه بارهت به بى هيوابوونم و زيانه کانم؟
کتيب وئيه: رينگاي راست کورنرين رينگابه بيگره بهر، راستبه
ده گهيت به نامانجه کهت.

له سه ر رينگاي راست رويشتم و حومدا به يه که مين دوار که پني
گه شتم و سه رم شکا و له شوننى حومدا دايشتم، عهبرى من

بايدايهوه و پيچى ليدا وهك چؤن رينگاكاني ژيان بادده توده و
پيچاو پيچه، گهيشته به نامانجه كهى.

كتيب وتى: (كهسيكى باشبه و سووريه لهسهر رپوشته بهرزي نهوه
رينگايه). بينيم كهسه حرايه كان دهگهن. بينيه بهد رپوشترين كهس
بوته ماموستاي رپوشته له گهورهترين قوتابخانهدا، سهرم سورما له
گالته جاري دونيا!

كتيب وتى: ههق و، ژيان وتى: هيژ.... كتيب وتى: باشه كان و.
ژيان وتى: ئارهزووه كان. كتيب وتى: بهلام هيچ نهبوو ئيلا
نهوهى ژيان نهبيت!

تهماشاي شارع رپوشيدم كرد ئوتومبيله كان له ههموو جؤر و
رهنگينك بوون و. عارديه كان له ههموو شيواز و جؤرنك بوون.
دووچهرخه و گاليسكه كان. ههموويين ههولدهدين بو نهوهى يه كهس
كهس بگهن، ههموويان ههوارهكهن و دهقيژينن. بهلام گهر گهيشته
به نامانجه كهى دهبينيت نهگهيشتووه به هيچ، دووباره ديتووه
قهرهبالخي دروست دهكات و رادهكات و ههوار دهكات!

وتم: نهمهيه ژيان: پيشبركي كردن و پالهپهستؤكردن. لى
نامانجه كه چيه؟ هيچ شتيك!

• • •

چورمه ژورره که ی خوم و دەرگا کهم داخست. ویستم به تهنیا بیهوده
به تهنیا بونه ویه ک نارامی دهررون و هیمنی تیدا بدوزمهوه. به لار
دایان له دەرگا و سید هیدر جهوادی هات، نهو پیویدی گوزی
بۇ دکتور زهکی موبارهک وت و نهویش زور پنی خوشور.
تهنات هرکات دهبینی خوی بۇ نهدهگیرا گونی له دنگی
نهیت. ناچاری کردبوو له نووسینگهی گشتیدا گورانی بلنت، پنی
وتبوو: نا لیردا گورانی بلن. وهلاهی خه لکی باسی ده کهن و.
دهلین زهکی موبارهک گورانی وتنی له نووسینگه کندا
داهیناوه.... هاتبوو بۆلام و نهبوزیه ک^۶ له نهبوزیه کنی عیزاقی
بۇ وتم. که گومانم وایه هیچ مرفوئیک یان پهریه ک گورانیه کی
بینیبت به هیتریت و خیراتر بگات به دل و جوانتر وینه ی نازارده کان
بکات له مه. دلۆپهی نهسرینه کهن کراوه به گورانی. ترپهی
دل کهن کراوه به سروود. نهو... نهو پوخته ی هونه ری عه بقهریه
که خه مه کان به شینویه کی بلیمه تانه وینا ده کات.

دهررونی هه ژاندم به هه ژاندیکی توند، هه موو په ره کاسی کرده و.
رابردووی گه یاند به نیستای و. رادهستی سهر سورمانیکی قولی
کرد. چیژنکی زور خوشبوو. به لام به نیش و به نازار. ((اعتیاس))^۸
هاته وه یاد، نهو گورانیه ی بمردهوام شیوه کانی لوبنان دهبلیته وه و
زایه له که ی به قه دپال و لیژییه کانیدا بلا و ده بیته وه. کهس نازانیت

^۸ وه ک هوره و هیران و لاریکی لای خومانه، و مرگیز

كى ھەلىبەستوۋە و ئاۋارەكەي داناۋە، عىتاباي نەمر سەردەمى سۈي
و سەردەمى كۈن بەشدارى كىردوۋە لە ئوسىيەۋەيدا، ھەموو جىلىك
خولى خۇيانى بۇ زىاد دەكەن، وئەنەيەكى راستگۇسانە دەيت لە
ھەست و بىر و ئاۋات و ياداشتى مىللەتەكە، نەو عىتابايەي لە
وتنەۋەيدا چەمەكان دەژيەنەۋە و بەسەر بەرزىي و بەردەلانەكانە
دەرۋن بۇ ئەۋەي بگەن بە ناخى شىۋەكە، لە ئاۋازى (با) ۋە لە
دۆلە دوۋرەكان، لە چىرەي گەلاكاندا لە جەنگەلى سەۋبەرى بەرز
و بىلند، لە بۇنى ھەموو گۈلىك و يىدەنگى ھەموو بەردىك، و
تىشكى خۆرەۋە، عىتابا لە ھەموو لوتكەيەكى لويناۋا دەژى.

ئەم ((ئەبوزىيە)) گەراندىمىۋە بۇ رۆژە كۆنەكانم، ھەموو
ۋىتەكانى ژيانم ھاتە پىش چاۋ بەيەكەۋە و بەدۋاي يەكدا ۋەك
فېلمىكى سىنەمايى، ئاۋرى دابوۋىۋە لە تەمومۇرى رابردوۋ،
ئازارەكانىم دەيىنى كە بە ئەسرىن و جەخارە خوتناۋىيەكانى
شۇرابوۋەۋە، ۋەلى خۆشى و شادىم نەيىنى، ئايا دۋاي ئەۋەي لە سى
سالى تىپەرم كىردوۋە خۆش و شادى دەيىنم؟

بەردەۋام بىرم لە داھاتوۋ دەكرەۋە و چاۋەرىي بووم، ئەۋەتا داھاتوۋ
بوو بە ئىستا، جگە لە بىھىۋايى و ئازار چى تىدا دۋزىۋەتەۋە؟

پيشه و هونەر دكانم تاقى كردوتهوه و شاران گهراوه. هېچ
سوودىنكم لهوانه نهىنبوووه حگه لهوه نهىنت له ههر شريك گوزيك
له گورى ناواته كانم جيھيشتوووه. خو شهويستى و پاردم له دهست
سهر بهر زى ته دهيم له دهستدا، تهنات هم ناوازهى له دهروم
سوورده خوات له دهستدا، نه متوانى خهلكى گويان له گورنى و
دهنگى بيت، خهلكى تنها گويان له كورتري گورانيم و
ناشرينى بووه، شه و تاره كانمه كه بلاوى دهكه موه، كه
گوتان له جوانترين ناوازم و درترينيان دهيت؟

له داهاتوودا!

به لا بدات له دهروم! داهاتوو چى بو هيستمهوه مردن نهيت، كه
نيستا خوشمهويت و بانگى دهكه نه گهر گوى بيستى بانگ
كردن بيت؟!

بينيم داهاتوو هېچ نيه و عهدهمه، نيا سهر كونه دهكرنم نه گهر
بگهريتمهوه بو رابردوو و تييدا بژيم؟

له رابردوودا دايكم و باوكم و خهونه كنم به حاكسپرد، روزه
خوشويست و زياتر لهوه نازارم چهشت، به لام تاكه خو شهويستى
ههقيقى كه دلمى داگير كرد و تاكه نازارى راستى كه ناسى يت.

خۇشەويستى دايىم و نازارى كۆچكۈرۈپ كەتتى، جگە ئەمە
خۇشەويستىيەكى درق و نازارنىكى لايەلە.

ھەممۇ شارەكان لە بىردەكەم تەمانەت مالا خۇشەويستەكەشم و
شۇنى خۇشگۈزەرانىشم. بەلام ھەرگىز ئەو تەنگەبەرە لەبىرناكەم
كە لە غوقەيىبەوۈە درتۇدەيىتەوۈە بۇ كۆلانەكانى دەحداج، لەبەرئەوۈە
يەكەمىن بەختەوۈەرىم لەو كۆلانەدا لەدايىكبۇو، لە كۆتايىيەكانىدا
مرد لەو دەمەي دايىك و باوكم مردن.

پەرۋەردگارا رەھىم پىيىكە بە لەبىرچوۈنەوۈە. لە بىرچوۈنەوۈەكەم لە
كۆنە؟

ئىستا تەماشاي دەكەم و نەخۇشە و لەسەرجىنگايە، وەك ئەوۈە
كاترۇمىرتكە روويداۈە، دلم دەگرى و ناتوانم يەك وشەي لەبارەوۈە
بنووسم. ھەزناكەم خەمەكانم بلاۈيكەمەوۈە ھەتا زمانى خەلكى
نەيكولتىيىتەوۈە، با لەدلما بىت و ھەرخۇم ھەلىبگرم.

ناتوانم برۈابكەم ھەوت سال بەسەر ئەو رووداۈەدا تىپەرپوۈە. ھەوت
سالە دەژىم بەبى ئەوۈە دايىم بىيىنم، خەمبار دەبووم گەر رۇژنىك
نەمىينىايە؟ دەژىم و ئەويش رۇشتوۈە دوای سالنىك و دە سالىش
ناگەرپىتەوۈە. ھەتا پىش قىامەت ناگەرپىتەوۈە؟

پەرۋەردىگار ئارامىم پى بېخىشە، سۆيىند بەخودا ئاتوانم ئارام بىم.
دەلىن بەلاكان بېچوۋىن پاشان گەۋرە دەبن، بەلام لە دەستدانى دايىم
ھەموو رۇژىك لە دەروونىدا گەشە دەكات.

ھېچ شتىك نىيە لەم ژيانەدا سەرنىجىم رابكىشىت و ھەزم بۆي زىاد
بىكات. چى لە ژياندا ھەيە؟ ھەموو خوشىيەكى لە پشتىۋە
نازارىك ھەيە؛ بەھارىكى جوانى تىدايە، بەلام تىيدا تۆۋى ھارىنى
سوتىنەر و زستانىكى سارد ھەيە، تىيدا لەشساغى و گەنجىتى
ھەيە، بەلام نەخوشى و پىرى لەخۇگرتوۋە. دەلەمەندى تىدايە، لى
من نەمدىۋە گومانم وايە ھەرگىزىش نايىبىنم.

رقم لە ژيان بوو، نەو خەلگەش رۋەكەيان زىادكردم؛ كەس تى
نەگەيەندىم و كەسم تىنەگەيەندى. نەگەر خەمبارىم و پشتيان تى بىكم
و سەرقالى ھەمەكانم بىم، دەلىن: خۆي بە گەۋرە دەزانىت. نەگەر
بۇ ھەق توررەبىم و ئاكۆك بىم تىيدا، دەلىن: قسەي ئاقولا دەكات.
نەگەر پەسنى نەو خوشەۋىستىيە بىكم كە ھەستى پىدەكەم ۋەك
چۈن نەوان ھەستى پىدەكەن، دەلىن: خراپەكارە. نەگەر باسى نىسلام
بىكم دەلىن: وشكە. نەگەر بە لۇژىكى ئارەز قسەبىكم دەلىن:
زەندىقە. چ بىكم؟ پەرۋەردىگار سىكالا بۇلاي تۆيە، نىتر دايىكىكى
راستگۇم نىيە لەم دونىايەدا!

نەو كەسەي بە نەنگىيە كانمەوۈ قېۋلى دەكردم، خەلكىش تەنھا
باشىيە كانم وەرەگرن. نەو منى خۇشەويست و خەلكىش خۇيان
خۇشەويست لە مندا. نەو تاكە خۇشەويستم بوو كە كۈچ ناكات و
خيانت ناكات. نەو دونيام بوو، داخى گرانم؛ دونيا كەم خۇل جەمىي
كردوۈه!

هيچ شونەوارىكى نەو جىھانە پېر دلسۆزىي و خۇشەويستىيە نەماوۈ
جگە لە گلکۆيەك و جۆگەيە بېچووك و شۇرەيىيەك، نەمەش
هەموو شتىكە.

باسى نەو درەختەم پىخۇشە و بىرى دەكەم، جولەي چلەكانى لە
دەرووندا جىھانىكى تەوار دەجولنىت بەلام گوى ناداتە
ياداşteكانى. نەو راوۈستاوۈ و بەسۆزە بۇ دزىكى لەناوبەر وەك
چۇن بەسۆرە بۇ خۇشەويستىكى جەرگ سوتاو، تاوانبارىكى
هەلھاتوۈ دالدە دەدات وەك چۇن شاعىرىنك دالدەدات، چەندى
يادگارى خۇشەويستان لە دەستچوۈە لەلاي سروشت و چەندى لە
دەستچوۈە لەلاي خەلكى!

• • •

ھەيدەر جەۋادى بەجنى ھىشتم و ھاۋرىنكانم خەوتن و جىيان ھىشتم
بە تەنيا نازار بېچىژم. كى بەسۆز دەيىت بۇم و بەشدار دەيىت

لەگەلدا لە ھەلگرتنى نازارەكانمدا؟ لە سرووشت و ھاوړېكانم ى
 ھىوابووم، نەى چاكەكارى ناديار كه ھەرگيز ناتناسم تۆ لەگەلدا
 چاك دەبیت؟ تۆ نەى نەو كەسەى لەگەل خۆرھەلاتندا دەبیت
 گۆرستانى دەحداح و سەردانى خۆشەويستىك دەكەیت كە خۆل
 جەمى كردوو، ئايا منەت دەكەیت بەسەر نەم غەربەدا كە نازار
 دەچىژىت، نەم شوئەى دەژىنیتەو و بەسۆز دەبیت بەو ياداشتانەى
 تىدايە، كە بە شكۆترە لەلای لە ژيان چونكە ئەوانە جوانى ژيانى
 بوون؟ ئايا لە رۆشتندا نەرم و نيان دەبیت و دەزانیت نەم خۆلەى كە
 پنى پىادەنن كەلاوھى دلێكە پىشتەر ئاوەدان و سەلامەت بوو؟ نەرم و
 نيان بە چونكە نەگەر ھەستىك ھەبوايە و ياداشتەكانى پنى
 بزانيايە لەم شوئەدا- لە نىوان خۆل و لەمەكەيدا- پاشماوھى دلێكى
 شكوت دەبينى، پاشماوھى كى خۆناوى خەمباراوبى، گوت لە
 قولپەى گريانى دەبوو.

نەم دلە تىك نەشكاو بەھۆى كۆچى خۆشەويستىك و
 رووداوەكانى خۆشەويستى نەيرووخاندوو، بەلكور گەردەلولىك لنى
 داو بە مردنى داىكى و پاىەكانى رووخاندوو، دلۆپىك نەسرى
 بكە بەسەر پاشماوھەكەيدا، كاتر مېرىك پىوھى دەژى، يان وشەيەك
 بلنى رووھە خەمبارەكەى پنى بەختەوەر بىت. پاشان رووبكە گۆرى
 خۆشەويستان، بۆ لای گلکۆى داىك و باوكم نەى ھاوړېنى ناديار.
 دوغای رەحمەت و لىخوشبوونيان بۆ بكە، لە دواى نەواوھە
 خۆشەويست و دونيام نەماو.

نهی چاکه کاری نادیار له ژیر قاجتدا دل و خوشمویسته که مه
جینلاره. نر مونیان به بویان. نهم سینییه لازه دلخوش بکه.
گهرچی خه لکی به شینخ بانگی ده کهن.

په رو درد گارا، په همه تینک بو نهم سینییه لازه. سی سالانه!

(په رو درد گارا لیم خوشبه و له دایک و بارکم خوشبیه. په رو درد گارا
میهرمان بیه بویان و دهک چون به مندالی میهرمان بوون بوم و
گهرمیان کردم).

• • •

له شويڼی نووسيندا

له - سي ۱۹۵۹ د به حشکړه

ويست نه د وتانه تهرخن کوم بۇ رۇژى منډالان. ويسته که
راستبوو. به لاد مومتبه که نه هاته دى. ويسته تنييدا باسى کيشه
منډالان بکوم نه د رۇژدها. باسى يادگريه کاني دوينى منډالى
خوم بوو. ويسته بيته پهنه و شموژگري. چيرفوک و ياداشته کن
هاتن. همنه دى حار پينووس نه ددتي نووسه ر ياخي دديت وده ک
چون نه پ نه ددتي نه پ سوار ياخي دديت. بهو ناراسته يه دا
دبروات خوى ديمه ريت نه ک خونه کى.

منيش دانيش نه قانه بنووس ناماده کاريه بوى نه کردبوو. له بهر
نه دى که که مابوو بۇ کته کهى خوم. نه بسچينه
بيروف که کنه دابوو نه شينوزى قسه کردنه که. پينووس گرتنه ددسته و
چونبرى بوو بزانه چى به پرومدا ده کرتنه دد. ددرگاي قسه کردن
به پرومدا نه کريه د. به لکورو ددرگاي ژورده کهم کرايموه. مونمينى
چکوله' هاته ژورده د. کچه رامه. چاوى سووربوو بوو. نه سرين به

'بیت دکوره به يمارتسي ميبک همد نه حده د.

پرومده ته گانیدا دههاته خوارهوه، هه نسکی ددها هه نسک دانینکی
خه فهتاوی. وامزانی شتیکی لیها توه لیم پرسی:

چیه؟ که وتو بیت؟ سهری له قاند.

وتم: نهی لییان داویت؟ سهری له قاند.

وتم: نهی چیه؟

به دهنگیکی پر گریان هوه وتی: بایله (واته: باییره)!

وتم: به لی؟

وتی: نهشم.....

وتم: نهشی؟

وتی: نه، نه ک ته ب، نه مان

لی تی نه گه یستم، پوره بچوو که کدی (یه مان) هات به زمانه
نا ته واوه که ی وهر گیرانی بو کرد، وتی: بایله نه ک ته ب، نه مان.

وتم: له گه ل نه ماندا به چیت بو قوتا بخانه؟

پرووی گه شایه وه و بی دهنگ بو، وتی: نه شین نه کته ب نه مان.

وتم: بو قوتا بخانه ده گریته؟ لیزه دابنیشیت باشتره، له وهی به چیت بو
قوتا بخانه.

که گونی له مه بوو هاواری کرد، وه ک هاواری نهو که سهی
ههنگ پیوهی ده دات، دووباره دهستی کردهوه گریان. نارامم کردهوه و

دەرچووی رانکزی مهلیک عهسولعهزیره و دایکی چوار منداله. نهم دوو پهراوتزه
شیخ لهسالی ۱۹۸۷ دا زیاده کردوه.

بەلنىم پىيدا، سەرسام بووم پىنى كە لە تامەزرۇ بوونى بۇ قوتابخا
دەگرى، ئەووم كەوتە ياد نىمەش چۈن دەگرىان لە ترس و رۇ
لېبۈنەۋە لىتى.

• • •

يادگار يىپە كانم گەراندىمىيەۋە بۇ سالى ۱۹۱۴، بۇ يەكەمىن بەلای
زەمانە كە ھاتە رىم. مەبەستەم جەنگى جىھانى نىيە، ئەو دەۋە
ۋاتاي جەنگم نەدەزانی و گوتم پىنى نەدەدا، بەلكو مەبەستەم لەۋە
توندتر و قىزەونتەر، توندتر لەسەر مەن؛ يەكەمىن جار كە چوومە
قوتابخا. رۇژىكى رەش بوو ھەرگىز لە يادم ناچىت، ۋاي لىكردم
رۇم لە قوتابخا بىت و لە دەرووندا ھىندەى جىھىشت كە ھەرگىز
تەۋاۋ نايىت، ھەتا ئىستاش- ھەركات بىرم دەكەۋتەۋە- ترسناكى و
توندىيەكەى دىتە پىش چاوم، لە دۋاي ئەۋە بووم بە مامۇستاي
سەرەتايى و ناۋەندى و زانكۇ، گەۋرە و بچوۋكم فىركرد، كچ و
كوپ، نارەھەتى قوتابخا و دلخۇش بوونم بە تەۋاۋبوونى،
دلخۇشبوونم بە رۇژى پىنج شەممە و نارەھەت بوونم بە رۇژى
شەممە ھىشتا لە دەرووندا ماۋە، ھەركات چوۋىيتم بۇ قوتابخا
ئىللا ئاۋاتم خواستوۋە داخرايىت يان مانىان گرتىيىت و ۋانە
نەخۋىترىت!

نه وړوڅه باپيرهم بر دمی بو مزگهوتی تهوبه "نوړی بیانی کرد و
که مینک مایه وه، پاشان له دهرگایه کهوه چوړینه ژووریه بهرانبهر
مزگهوته که بوو. منیش له بهر رووناکی بهر به بیان و خوردا بوو، لهو
شونډه دا چهند خوله کینک مامه وه هیچ شتینکی ناریم نه ده بیني،
ولهی لووتم ههستی به بونینکی ناخوش و هه وایه کی پیسی کرد.
پاشان شونډه کهم بیني، ژوورنکی گه وره بوو ده مندا له سهر زهوی
دانشتبوون، سریان باده دا و نه ملاولایان ده کرد، له دهستیاندا
کتیپینکیان پیبوو ته ماشایان ده کرد و، دهنگیان لیوه دهات وهک
نه وهی شانه ههنگ بن و له بلندگووه دهنگه کیان بگوازرتته وه، له
ژیریاندا سه کویه ک هه بوو له دار درووست کرابوو، له نریک
دهرگا که کوتایی پیده هات، له بهر ده میاندا زهویه کی پروته لهی
فورای هه بوو، بوقه کان تیایدا ریزیان به ستبوو، له لای چه پیشه وه
پیره میزدینکی ترسناک له سهر کورسیه کی بهرز دانشتبوو، دارنکی
درنژی پیبوو له مندا له کانی ددها، داره که ده گیشته به وهی که له
کوئا شونډا دانشتووه.

"نم مزگهوته چیز کینکی هه به، نه ویش نه ویه نهو شونډه خان بوو پنیان دوت
حای رحارتی خورده خوری تاون و خراپه تیئا نه انجام ددها. هه والی نه مه
گه بشت به مه لیک نه شرف شونډه که ی کری و رووخادی و نم مزگهوتی تیئا
دروسنکرد که پنی دهنن مزگهوتی تهوبه، به کینکه له مزگهوته گه وره کانی
دیمه شق.

ن لیردا یاره لیم جینی هیستمه که ده رگا که ی داحست و رږښت
هه ستمه کرد دلشتم له گه لیدا رږښی، وه ک نه وه وایو وراښتمه
گورږم وه. ته نیایی و ترسینک هات به سهرمدا نیستاش بیرمه ده که رښتم وه
له ترسان هه لده لرزم! نه مه قوتا بخانه بوو له رږژانی نیمه دا.

پیرست بوو خونند کاره کان له گه ل خوره لهاتندا له وی بن. هه
خورنا وایوون بمیننه وه. نه جولین و قسه نه که ن، واز له خونندنه وه
نه هینن و لینی بیزار نه بن، خویان خواردنی خویان بهینن و له وی
بیخون، که تونیان ده بوو ده چوون بۆ چه مه که و ده میان دونا به ناوه
پیه که یه وه و وه ک خوشتر ناویان ده خوارده وه، گهر پندا و یستییه کان
هه بویه ده چوون بۆ پینشای مزگه وت و، شوتنه که ش به ردوام
داخرا بوو، ده رگا و په نجه ره که ی نه ده کرایه وه و هه و گور کینی
نه ده کرد، رږژینک به سهر نهم مندا لدا تینه ده په ری له لایه ن
ماموستا وه سزا نه درنت: یان به دار دهیدا به سهر یاندا، یان به دار
فهلایه ده کردن، یان هه موو به یانییه ک نهم دیسه نه دووباره
ده وویه وه دیسه نی نه و مندا له ی له شوتنی خوی وشک دهینت و
رته تی ده کاته وه به قسه یان بکات، خیزانه که شی رایان ده کیشا و
که سانی پیاده و مندا له کان له مه دا یارمه تیان ده دا، دهستی
بگه یشتایه به هه رشتینک خوی پتو ده ده گرت و خوی به زه ویه وه
ده نوساند و له قور اوودا نهم دیوو دیووی ده کرد، گریانه کانی چاوی
نازارد ده دا و هاو دره کانی قورگی بریندار ده کرد، لیندانه کان بهر سهری
ده که وت، راده کیشرا و ده ک نه وه ی تاوا بارینکی سهر که ش بیت، خوی

بە سىتەم لىكراۋ دەپىنى ۋ ھەموو خەلگى تەنەت باۋكىشى بە دژى
خۇى دەزانى... ۋىنا بىكەن نەمە چ كارىگەرىيەك دەكاتە سەر
دەروون ۋ ژيانى داھاتورى!

•••

جىي سەرسامى نىيە - پۇلەكانم- لە ھەزكردنتان بۇ قوتابخانە
بىگىرن، چونكە ئىستا بۇتە بەھەشت بۇتان، جىي سەرسامىش نىيە
ئىمە دەگىران چونكە ۋەك دۆزەخ ۋابور بۇمان. بۇ ئىۋە سەرىيەكى
پاخراۋە، بە چىژتىرىن خواردنى ئاسانى لەسەردانراۋە لە جۋانتىرىن
دەۋورىدا، لە چۋاردەۋورىدا گول ۋ گولزار ۋ لە پىشتىمەۋە مۇسىقا ھەيە،
خواردنى ئىمەش خواردنىكى چەۋرى قوۋرس بوۋ، لە پىستىرىن
دەۋورى ۋ لە قىژەۋىتىرىن دىمەندا.

بەلام كى لە ئىمە دىتۋانى زۇرتىر بخوات ۋ ئەۋە ھەرس بىكات كە
خواردىيەتى ۋ، سوۋدى لىۋەرىگىرىت؟ ئىۋە لەسەر ھەموو نەم شتە
خۇشانە، يان ئىمە لەسەر ھەموو نەم شتە پراۋنەرانە؟!

ئىۋە بۇ قوتابخانە جۋانتىرىن پۇشاك دەپۇشن، ئىمەش سىرىند بە خودا
بە پۇشاكى خەۋەۋە دەچۋوبىن، نە دەگەشتە نىۋەى قاچمان،
لەسەرىيەۋە چاكەتەكەى باۋكم ھەبۋر كە جۋانىيەكەى لە
دەستەبۋو دايكىشم بچۋوكى كىردبۋوۋە بۇ من، قابقاق يان قۇندەرەى
مىنخالىيەمان دەكرە پىنمان، گەشتە ناۋەندىى ۋ دوۋكانى

بەرگدووره نه‌بیشی، نه‌وانهم ده‌پو‌شی که دایکه‌(خوا لینی خو‌شیت،
 بوی ده‌دو‌وره، بوی‌سباح‌مان نه‌ده‌کرد هه‌تا گه‌بشتن به‌ه‌کا‌غریب،
 نه‌م چاو‌دیری‌یه‌ی نینو ده‌کرین له‌ کوی و نه‌وه‌ی نینه‌ش له‌ کوی؟
 خو‌ندکار پینا‌چو‌ونه‌وه به‌ وانه‌کانیدا ده‌کات و له‌ ماله‌که‌یدا ک‌ری
 هه‌یه، له‌وده‌شه‌ منداله‌ ده‌وله‌مه‌نده‌کان شو‌نی تایبه‌تی خو‌یان هه‌ینت،
 تیندا بخو‌نن، نینه‌ش له‌به‌ر ر‌وشنایی فان‌وس ده‌مان‌خو‌نند، هه‌ندی
 جار بایه‌ک لینی ده‌دا و وینه‌ی په‌ریه‌کانی له‌سه‌ر دیواره‌که
 ده‌کیشا، یان دو‌و‌که‌لی ده‌کرد یان ق‌لپ ده‌بو‌یه‌وه زه‌یته‌که‌ی ده‌ژا و
 کا‌غ‌ه‌ز و کتیه‌که‌ی خراب ده‌کرد..... نه‌م کاره‌بایه‌ی نیستا به‌بو
 ئیلا له‌ رینگ‌کان و که‌مینک له‌ ماله‌کاندا نه‌بیت، خیزانه‌که‌ی نینه
 یه‌کینک بوو له‌و خیزانه‌ی له‌ سه‌رده‌وه‌ه رایان کیشا، له‌ سالی
 ۱۹۱۶ لقین‌کمان له‌ مالی درا‌وسین‌که‌مانه‌وه را‌کیشا و، رو‌وناکی
 کاره‌بم بینی و چیژمان لینی و‌درگرت، لینی بو‌وه هو‌ی نه‌وه‌ی
 فه‌لاقه‌یه‌کی باشیش بک‌رنه، نه‌ویش به‌هو‌ی نه‌وه‌وه‌بوو چو‌رم ب‌و
 قوتا‌بخانه و و‌ته له‌ ماله‌وه‌ رو‌وناکیه‌کمان هه‌یه به‌ب‌نی نه‌وت
 ک‌رده‌کات و به‌ب‌نی فوو ده‌کوژیت‌ه‌وه، تاریف‌ه‌ کرد بو‌یان، یه‌کیان د‌ژم
 وه‌ستاه‌وه و وتی در‌و ده‌که‌یت، جو‌رنم پینا و جو‌رنی پینام، لینه،
 مام‌وستا فه‌لاقه‌یه‌کی کردم نیستاش تامه‌که‌یم له‌ یاده‌!

نه‌مه‌رف مند‌ل نه‌خوش ده‌که‌وینت د‌کتور و د‌هرمان ناماده‌یه،
 د‌هرمانه‌که‌ پارچه‌یه‌ک شو‌کولاته‌یه یان کو‌پیک لیم‌ویه و هه‌پینکی
 به‌جو‌و‌که یان شرو‌پینکی نه‌ چیژد، نینه‌ش که نه‌خوش ده‌که‌وین

دودمانه که مان ددري ، سبامه لکي ، داسي که چاک سو ،
دکتوريش نه دهات مه گهر دود له مه ترسيدا سو سابه ، دکتور
کاريگهري که ددري نه سو ، چونکه بيودي ، اسي دکتوري نه سو
و سي له سر چواري ددري نه سو که يو چارده سر
نه کارده نيرت له دواي مندالي نيمه د زار او د دودراو ته سو ،
مندالييمان بي بدش يو له خو پاراستن ، چارده سر ،

نيو له ديمه شقيني نويدا ددري شوقاسي فراوان ، باخي گورهي
هده ، له قوتابخانه دا سينه ما و هوکاري دلخوشتان هده ، له
هوياندا دهچن يو هده ارگه ، شاخه کان ، نيمه ش له کولانيکي
تهنگدا ددريايي ، زستانمان له قور او دا به سر ددري ، له ديمه شقدا
تهنها يک شوقام هده يو ، يکدمين شوقام که تيندا کرايه و
شوقاسي حمال پاشا يو ، هده ارگه کانمان نه ده زاني تيللا نه و رورانه
به نيت که له مالي جوو تياره کاندا به سرمان ددري له جوو ديده و
به سيمه ، که م که س دهچيت يو نه وي ، سباردت به سينه ماش سوئند
دهجو به کالوريه ته و او کرد و له سالي ۱۹۲۸ چووم يو ميصر يو
خوئندي بالا هينستا نه مزانيو سينه ما چيه .

• • •

نه گهر نه منداله و هاورينکاني بگرين يو قوتابخانه و ، باوکه کان
نه رمالخي بکه ن بوي ، هيچ جني سراسامي نيه ، جني سراساميش
نيه نيمه له ترسي قوتابخانه ده گريايين ، نه گهر من - ماموستاي

لادى بوومايه- ياسدى خورندنى ناچارىم جى بەجى دەکرد بۇ
ئەۋدى باۋكەكان ناچارىن مەنئەلەكانىيان بىزىن بۇ قوتابخانە.

بەلام مەنئەلەكان قەسەيەكم بۇتان ھەيە. تەكام وايە گونى لىيگىز و
تىي بگەن. ئەگەر لىي تىنەگەيشتىن دايەك و باۋكى بەرپۇر تىو:
بەرموون تىيەن بگەيەن: ئىۋە لە ئىۋان كۆمەلى خىز و حۇشيان
ئىمە لىي يىنەش بووين. چىز لە ھەندى شت ودرەگىز ئىمە
ناۋشىمان نەيىستىبوو. ئەۋدى بۇم باسكردن كەمى كەمە ئەۋدى
تىيە بووين. بەلام- لەگەل ئەمانەشدا- لە ئىۋە باشتىرووين.

باۋكەكان لىي دەداين. باۋكەكانى ئەمىرۇ ئەگەل كۆرەكانىن بىرەم و
نيس و بازىن دەكىشتىن. گونىرايەلى دايەب و بىزىگىرتى
مامۇستەكانمان بە فەرز دەزاسى لەمەرمەن. ھىچ كەمىنك ئە ئىمە
بوۋى ئەۋدى تىدا نەبوو پىنچەۋانەي فەرمەنى باۋكى بىجولتەمە.
ھىچ باۋكىنك ئە ھۈي رازى نەدەمور گەر مەنئەلەكەي پىنچەۋانەي
فەرمەنەكانى بىجولايەتەمە. باۋكەكان و دەسلەلاتى ھەبوو. ھىچ
بىر يارىنك نەبوو ئە مائەدا بىر يارى نەو نەيىت. ھىچ قەسەيەك نەبوو
ئە ھىزاندا قەي نەو نەيىت. دەستىمان ماچ دەکرد ئە پۇشتى و
ھاتىز ئە ھەستەن و دايشتەدا. ئە دىشتەكانىيە بە مەكەچى و
يىنەمگىيەۋە دادەنىشتىن قەمەن نەدەکرد ھەت مۇلەتى دەداين و.
بەكىك ئە ئىمە دەبوو بە پىار و ھاتەمەۋى بۇ مەلمەۋە نەدەگەشتە

بانگى مەغرىپ، ۋەلامى باۋكى نەدەدەيەۋە نەگەرچى بە ئاشكرا
قەسە پىچ بوتايە يان لەۋر كۆمەللىكدا لىنى بەدەيە، بۇ دايكىمان
باشبويىن ۋ دەمانزانى مافى نەمان لە مافى خۇدەيە ۋ باشبويىنمان
لەگەلىيان باشبويىنە لەگەل خۇدادا.

سەبارەت بە مامۇستاش يەككىكىمان تىدا نەبوو بىر لە يىزاركردنى
پىكاتەۋە يان سىست يىت لە جىبەجىي كىردنى فەرمانەكانىدا.
ناپ مىندالەكانى نەمرو مافى دايك ۋ باۋكىيان دەزانن، ناپا
خۇندكارەكانى نەمرو مافى مامۇستاكانيان دەزانن بەسەريانەۋە؟

ۋانەكىمان گىرانتىرېۋو، پىروگراممى خۇندىنەكەشمان زۆرتىرېۋو، لەگەل
نەمەشدا زياتر پىشۋازىمان لىنى دەكرد ۋ پىۋەي سەرقال دەبوۋىن، ۋ
دەردەچوۋىن تىيدا، لەسەروۋى نەمانەشەۋە زۆرىك لە كىتبە
زانستىەكانمان دەخۇندەۋە. دەيان كىتبى نەدەبى ۋ زمانەۋانى ۋ
ئايىنىم خۇندەبوۋەۋە ھىشتا لە ناۋەندى بووم. دەچوۋىنە كۆپرى زانايان
لە مزگەۋت ۋ مالىەكاندا، كۆدەبوۋىنەۋە بۇ زانستى قوتابخانە ۋ
نايىن ۋ لۇغە، ۋتە بەھىزەكانمان نەزبەردەكرد ۋ بەشىكى زۆرمان لە
باسە بەچىزەكانمان دەگىپرايەۋە؛ گەر ويستى دلدانەۋەمان ھەبۋايە
چىرۋكى غەنتەر ۋ مەلىك سەيف ۋ ھەمزە پالەۋانمان دەخۇندەۋە،
كىتبى نەدەب ۋ پالەۋانىيە، نەم گۆقار ۋ چىرۋك ۋ فىلمانەمان
نەدەزانى، سۇپاس بۇ خۇدا لە رۇژانى نىمەدا ھىچ شتىك لەمانە
بوۋنى نەبوو، تەنھا گۆقارى پىر سۈرد بونيان ھەبوو

ۋەك ((المقتطف)) و ((الهلل)) ى كۆن، لە دىمەشقىدا تەنھا لە دوو شۇن سىنەما ھەبوو فىلىمى يىدەنگى ھىچى تىدا پەخشەدە كرا و، لە دۇنيادا سىنەماى دەنگ بوونى نەبوو، خاۋەنى جوامىرى و پىاۋەتى رۈوى نەدە كەردە نەو شۇتەنە.

لە دىمەشق تەنھا يەك ناۋەندى بوونى ھەبوو، نەۋىش قۇتابخانەى عەنەبەربوو، بەلام نەم تاكە ناۋەندىيە زۆربەى پىاۋانى ئوممەتى پىگەياند، سالى تىنەدەپەرى ئىللا نووسەرنەك يان شاعىرنەك يان بلىمەتىنكى لە بايۇلۇجى يان بىركارى يان مۇسقىقا يان ۋەرزشۋانىكى پىشكەشى كۆمەلگا دە كەرد.....ئىستاش دەيان ناۋەندىيمان ھەيە لە دىمەشق، لە كۆن نەو ئەدىب و زانا و ھونەرمەندەنى لىۋەى دەرچوون؟

• • •

لە دۋاى ھەموو ئەمانەۋە، پىتان ۋايە شىتەكم نوسىۋەد بۇ رۋزى مىندالان بشىت؟ نازانم، بەلام نەۋە دەزانم نەۋەى ۋەم راستىيە، نەگەر دۋوشەممەى داھاتوو رۋزى حىھانى مىندالان بىت و، ھو كۆۋمەت خۋى بۇ نامادە كەردىت و كارى بۇ كەردىت، ئەۋا ھەموو رۋزىنكى باۋك رۋزى ((مىندالانە))، پىۋىستە لەسەرى بە دەرۋون و مالى يارمەتى بەت، لەۋ مىندالەى نەمىرۋ پىاۋى سەينى دروست بەكات و خۋى و خەلكى سوۋدى لىۋەربىگرن، بە زانست و رەۋشەكەى

سود بگهیه نیت، له سهری پیوسته به باشی په روږدهی بکات و
رینگای بهخته وهری هردوو دنیا و ږگار بوونی له هردوو
ژیانه کېدا یو فراهه م بکات. وهه سلام.

• • •

دوستداران کابل

۱۹۲۲

دوینې پېش نهوې وانه که دست پښکات.

به نې سی ... نه، خویدک راندی نه، کته روویدا هاتوون
به به سگ نه سگي دمه راند اکه من نه، انه، به میسته مینکی
سه دده نی به به من دده به کیک له سر کورسی ماموستا
دایشته ده، به نی کرده به ده نینی گو فاره کرده، به کیکي تر
دایشته ده، ده اکه نی پونه که، به قچی دید نه لاکه،
دایشته ده، ده اکه ده کت به به ده، که کورسی موعیده که
هیه ده، نه لانی روپا که ده دایشته ده و قچی درنژ کردوده به روو
رونی که سیکي ... به ش پی دایشته ده که!

حوله لیک روش و خوښی هاورینه تیان به به ک ده ده، دواتر
هیمه که نی پیشو که رایده ده، نه، حوله که ورده ده گونیستی هیچ

نه، ده که ده نی ده سی ...

شتیک نابیت تهنها دهنگی جه رهسه ناسنه کای زو پاکه نه بیت، یان
دهنگی رۆژنامهی ((الأحرار)) له دهستی خوتندکاریکا، یان
پژمه ی که سیک به دهنگیکی بیتارکه، کوتاییه که ی وشه ی
که سیکه ده لیت: کوتاییه که ی؟!

دۆخه که بهم شیویه بوو ههتا چاره کیک، ههندی خوتندکاری تر
هاتن و له دهووری ناگره که به بیدهنگی دانیشن، دوا ی نه وه ی سلاو
و به یانی باشیان کرد.

• • •

پاشان ورته ورتیک هات له سوچی بۆله که وه، نه ونه ی پینه چوو
بروبه ژاوه ژاویکی گه وره دهنگه کان تییدا تیکه ل بوون و شیوه
زاراوه کان به ده رکه وتن، ناماده بووان به خیرایی
لیزه و له وی پرسیاریان ده کرد:

خوتندکاری شام: شو، شو الحکایه؟

خوتندکاری حه له بی: آشو خبر خیر؟

خوتندکاری عیراقی: شنو هی الکصة؟

خوتندکاری میسری: طب.... ما نقولوا إيه الحکایه؟

له دوا ی هه موو نه مانه، توانیمان زویانی ناگرین خامۆش بکه ین، و
به رینکی و هینمیوه ده ستمان کرد به قسه کردن، به ریزا (خ) وتی:
تکاتان لیده که م برا کانم... بابه هیمنی قسه بکه ین. ده تانه ویت گوی
بیستی بن؟

- چی؟

- لهه مهرايه دا چل لره^۲ بهر به پروانامه کاسان، شېکه بهرگه رگرېت، پېوسمه ريگانه کي دروست بگرېته بهر.
- بو دتکردهوي وینهي پروانامه؟
- به خبر، بکا ده کم په لومه که. دتکردهوي ناييت، به لام داواي که مکردهوي نرخه کي ده کهين.
- قسه به کي پوچه!
- که سيکي تر: په بوهندي به تووه چييه؟ لني گه پي قسه کاني بکات.
- که سيکي تر: بېدهنگ به، به ريزا (خ) راست ده کات.
- خ: ريگاي دروست نهويه که.....
- عهريزه به به رزبکهينه وه... پيشنيازي نه مه ده کم.
- که سيکي تر: نه خير. پيشنيازه که ت له شونني خویدا نييه. پنيوسته شاندېک بنيرين.
- عهريزه باشته له شاند.
- که سيکي تر: نهی نه گهر عهريزه که سوودي نه بوو.
- نه گهر سر که وتوو نه بوو؟... پنيوسته سهر بکه ویت.
- لوژيک!!
- گهر سر که وتوو نه بوو که سمان ناچينه تاقیکردنه وه کانه وه.
- ها ورام.

^۲ سوچه کم - ماسوساي سهره ساي موزم - ۳۶ لير سوو. کيلويه ک نان به بو فرانک سوو.

كەسكى تىزىمى بىلەن پىچەۋانە، ھەيرانىم. بىرۈكەيەكى ھىچە.
- نەدەبى خۇت راگرە.... تىكا دەكەم.

- نەدەبى خۇم راگرتوۋە، بەلكوۋ تۇقسەكەت بىكشىنەۋە.

خ: مەن دەيگىز مەۋە، بۇ نەۋەي بىگەرىنەۋە بۇ نەسلى بابەتەكە.
- نىمە لەسەر نامانجىنك ھەيرانىم، لەسەر نەۋەي رىنگايە رىندەكەۋىن كە
دەمانگەيەنەت پىنى، بۇچوۋىم ۋايە دۋابخىرت بۇ كاتى كۆبۈنەۋەي
خۇندكارەكان، ئىستەگۈي لە چىرۈكەكە بىگىرەن.

- نەخىرە: گۈي ناگىرەن، نامانەۋىت گۈي لە چىرۈك بىگىرەن.
- ئەفسانەش (پىكەنى).

خ: چىرۈككى ۋاقىيە ۋ ئەفسانە نىيە، پەيۋەندى بەباتەكەۋە
ھەيە.

- ھەركەسكىك نايەۋىت گۈبىستى بىت با دەستىكەتە
گۈنچەكەيەۋە، ھەرموۋ چىرۈكەكە بلى، بەلەيەنى كەمەۋە تۈزى
دەلنەۋايىمان دەكات، مانگى رەمەزان پىۋىستى بە دلنەۋايىيەكى
يىگەردە.

خ: چىرۈكى خۇندكارىكى پەيماڭگايە، پىش دوۋسال.
گوماس ۋايە ھەدىكەن دەيىنەن، بەرەز سولەيمان فالج.
- مەن باش دەيىنەن... خۋالىنى خۇشەيت.

- مەردوۋە؟!

خ: گۈي بىگىرەن، چىرۈكەكەيىم بۇياس دەكەم، ئەزىرەكتىن
خۇندكارەكانى كۈلۈزبۈۋ، بەكىنك بوۋ لە ھەرە رۇشەن فەكرەكان.

که ((خ)) گه‌یشت بهم قسانه ماموستا هاته پوله‌وه، هم‌موومان
به‌خیزایی چورینه‌وه جیگا‌کانمان و داوایان لی کردم وتارنک بنووسم
بۆ نه‌وه‌ی بییته هه‌نگاوی یه‌که‌م بۆ داواکردنی که‌مکردنه‌وه‌ی ((
نهم وتنه.....گرانه)) نه‌نجامیشم دا.

هواروه هرکات به دواي کسيکدا نگهريم. نهريدا ههلمواسبووه
 نه لای براکسي به کالوریا و سهره نای و پیرایه کار. ههفتار ههوت
 حوله ک به مملکه چیه وه به راسه ری وه ستام. بیرم نهو ده ساله ده کرده وه
 که خه رجم کرد له به ده ستهینانیدا. باشتربوو بوم نهو ماده به کرن
 لای سهرتاشنیک کارم بکر دایه و چیژم له جوانی و پاره وهریگرتایه.
 یان له کومه له یه کدا هونه رهمند بوومایه و زیانیکی پر نیعمهت و
 گه وره دانان بژیامایه. یان له چاپخانه یه ک کارم بکر دایه زهمانه
 بگورایه وه و بیومایه به به ریوه به ری روزنامه که..... یان له
 خوتنده وهی رومان و چیرو که کاند به سهرم ببردایه چیژ و خوشیم
 لینی دهرده (نه گهر سوودیشم لینورنه گرتایه)). لینی رامام و به
 گه وره دانا. بونریم کرد و به پینکه نینه وه دهستم لینیدا، وه ک چون
 مروف دهست ده دات له ده سته ریقانه یه کی به نرخ بو نه وهی زیاتر
 ههستی پنی بکات. یان شوتنه وارنکی پیروز بو نه وهی ته به پرووکی
 پنه بکات^{۱۵}.

دواي نه وهی دانیشتم بیرم کرده وه: چی پنی بکه م له دواي نه وهی
 ههزی سهر که وتن و ناره زووی به ده ستهینانی له دهر وونمدا نه هیشته؟
 دهرگا کانم داخست و پرووناکیه کانم کوژانده وه. بخوردم

^{۱۵} له لای موسلمان هیچ شتیک پیروز ییه ته به پرووکی پنه بکات بو سوود یان بو
 رس. نه مامت به رده رده که به سوودت پنده گه به ییت به ریات لیندورده حانه وه. به لکوو
 وه ک شون که وتن و عیبادت ماچ ده کرت.

داگیرساند... و ناوی پەرییە کانم خوێند و هاوارم کردە مەلیکی سوور
و سەوز، پاشان بېروانامە کەم سووتاند و لە بلیسە کە ی دیوێکی درێژ
هاتە دەرەوە و بە ملکە چییەو لە بەردەمدا وەستا.

پێم وت: ناوت چییە؟

- گەورەم لیسانس

- چیت پێدەکرێت؟

- هەموو شتێک گەورەم، خاوێن کورسییە نەزانەکان لادەدەم لەسەر
کورسیەکانیان، بۆ ئەوەی تۆ لەسەری دابنیشیت، ئە ی خاوێن
لیسانس.

- دڵنیاییت لەوەی دەتوانیت؟

- بەڵێ گەورەم، بە مەرجێک دووژمنە سەرسەختە کەم
لێدوور بێخەیتەو.

- کێ دووژمنی سەرسەختی تۆیە؟

- شەیتانیکی بەهێزی ترسناکە کەس بەسەریدا زāl ناییت، پێی
دەلێن (تکا کردن)

- ناتوانم بێتارێژم لێی، چی تەرت پێدەکرێت؟

- ئەو پارانەت بۆ دێنم کە داگیرکەر و درۆزنەکان خەزنیان کردووە
لە گەنجینەکانیادا و، رادەستی تۆ و ئەوانە ی دەکەم، ئە ی خاوێنی
لیسانس.

- باریکەللا... هەستە برۆ، بیهێنە.

- بەلام دەترسم.

- له چی دوترسیت؟

- شەیتانیکی بەهیزی خراپەکارە، نابینایە و دەستەکانی لە ناگرە،
بدات لە هەر شوئینیک کونیککی بەرەر دۆزەخ دەکاتەوە، لە
هەرکەسیکیش رازی بیت چی دەوت و هەزی بەچییه پێی
دەبەخشیت.

- ئەمە ناوی چییه لە نێوان شەیتانەکاندا؟

- ناوی بەختە گەرەم.

- چیتەر دەتوانی؟

- گەرەم سەرۆکیت پێدەبەخشم و لەو نەزانانەی دەسەنمەو.

- چەن چاکە، خێراکە.

- بەلام لە هاورپێی سەرۆکەکان دەترسم، شەیتانیکی چل و چوار
قاچی هەیە لە یەک کاتدا بۆ چەند شوئینیک دەچیت و لە
هەموواندا هەوار دەکات: دەرزی دەرزی!

- پەنادەگرم بە خودا، ئەمە خراپترین شەیتانە... ناوی چییه؟

- گەرەمجانە گەرەم.

- کەواتە چیت پێدەکریت ئەی لیسانسێ لاواز؟ لاچۆ لەبەرچاوم
ونبە.

• • •

له دواى هه موو نه مانه وه، نهى خه لكينه چ بكهين
بروانامه كانمان؟

له لای يهك له پارتزهره كان پيشنيارى نهوهم كرد- بوئريم ههيه
له گه ليدا چونكه ماموستام بوو له پهيمانگا- له لای حوى
وهرمبگريه ههتا فيربيم، ره..... رهتيكردهوه

وتيان: ههيه راهينه وهرده گريه، لى هيچى ناداتي؛ واته كار بكن
له سهر روهى دايكيان و ناوى ژيانيان خه رج بكهين و قاچ و دهستين
بشكيتن له كار كردندا لهو نووسينگهيهى كه كارى تيدا دهكهن، بو
شهوى ماموستاكان بهروبوومى رهجه كهيان بخون. توخوا بوچى؟
له بهر نه وهى ماموستان؟ پى ريزداربووين!

گه بچين داواى كارنكى دادوهرى بكهين دهبينين هه موو كارهكان
گيراون، هه موو فهريمانبه ره كانيش دهترسن، بهر نه وه بهر كهى نه مى به
خه يالدا بيت و فريى بدات وهك چون تووينك فري دهريه كه
شيرينه كهى ليندهر كراوه.

نه گه نه شارهش بهجى بهيلين و بچينه شارنكى تر دان به
بروانامه و پهيمانگا كه ماندا نانين، نه وازوو و مورا به كه لكهن
نايهن.

نه گه لهو نووسينگانهش به خوږايى و له بهر خودا كارمان كره.
له گه لهو شهيدا كارنكى تر بكهين بو نه وهى ناه كه ماني پى بهيا

• • •

کی دیکریت؟.....

• • •

يروزەي وتار

هـ سالار ۱۹۲۵ دا تار كرايه.

بەرسە وائە لە رۆژي جەژندا دەرگە لە حۆم دادەجەم، بۆ كەسي
ماكەمەو وەتەن جەژن كوناى ديت، مەگەر بچم بۆ نوێژ مان
بيوسب يەت ھاوڕێنەكم سېم. نەم رۆژانە بەكار دەهينم بۆ گەپانەو
بۆ دەرۆم و دلخوش بوون لە گەل جێرانەكم و، تەماشاكردنى
كەيب و سايوسەكام، ماموسا وەجەد نەبەش داواى لىكردم
بەنيك سووسە بوا (شوعە) وەلام دايەو و بەلنم پيندا لە
رۆژانى جەژندا بۆي بنووسم.

بەلا. شەپان لە سەرى سەرمەو و زماى گرتەم بليم: ((ان شاء الله)).
هەرشەكەش خودا بىسى لىي نەبەش نايت، هەر كە دانىشتەم بۆ
نەوێ سووسە دەرگەكان بە رووسدا داخرا و، بابەتەكام لى و سوو،
سە لە دەسە رايكرد، مامەو وەك نەوێ بە كەمەحارم بىت بنووسم
و پەشەر هەچە نەوسى يەت، پەشەر گەر سووستابە بنووسم
بيوسەكم دەگرتە دەسە و دەسەسە سەر لاپەرەكە، خۆي دەسنى
دەكرد بە سووسە و خۆ. سەرم دەكردەو بۆ نەوێ بابەتەكە
بخوێنەو و واژووى بكەم!

رور بیرم کردود هیججه راد نه کرد ددر که سه دد داسه ساسون
 نهیت پیسوسه که دد و رایبه فوغل سوومه ددر...یش ددک
 نسار وایه ددرگ کسی ددرکنه دد و سار ددریت هه خود
 شرنکی سردوی پی ریدود ددرکنه دد روی تیراو ددرکت و گه شه
 ددرکت و هه موو خوره گولیکی نی ددرونت. هه دی حاریش خودا
 دایده خات. ردهیلی و به حیلی ددرکت نه به ک دلویه ندریش!
 په نام بو شتیک برد نیله می لیدور سگرم. پرسیدرم له حاجی برام کرد
 سه بارهت بهو وانهی دیدخوینیتیه و نه: بهلکود ساهه تیکی تیدا
 بدوزمه و له سه ری بنووسم. دهستی کرد به قسه کردن،
 قسه کردنیکی قورس بو گونچگه و بیزراو له سه ر ددرودن. دله پنی
 تهگ بور. ددرودنه مایی. هیچی لی تینه گه یشته. به لام نه بیرم
 هاته و یشتر گونیه لینی بود. بیر کردنه و ددرکم رورنتر سوویه و زانیه نه
 ساهه ته له پولی ددره می به ک لوریدا بود. پاشا بیرم چوته و ده ک
 چون شته کنی ترم بیر چوته و لهو شتانهی وریسه من پنهوی ده کرد
 له وانه کنی کیمیا و فیزیب و بیرکاری و جوگرافیا.... وازم له
 براکم هینا بو حوی نه وریناه بلیته و دهستم کرد به
 بیر کردنه و: رورگار چی بو هینشتمه ته و لهو پرؤگرامه دور و
 درتدی که حوت سالی نه مه مه تیندا حرج کرد. که به هاری
 نه من و سالانی هیر و چالاکیه. سالانی لارنتی و ددرودن
 به رزیه؟ چ سوودینکمان بیی نه وانه کان و خویندی سالا؟ ته ماشام
 کرد هه موو شه کنی بیر کریم له بیر چوته و. نیلا نه و نهیت

زانستی چەندبیتییه، چەندبیتی یان ئەوەتە پێکەوهن ئەمە لە زانستی
 ئەماریری بەسەکری یان چەندبیتییهکی لێک جوودان لە زانستی
 ژمیرییه بەسەکری. هە ئە زانستی ژمیریاریشدا جاری وایە
 زمارەکان یێتن دەلانەت ئەسەر زیاتر ئە یەک بەهای دیاریکراو
 دەدەن بەمەش دەلێن جەبر. زانستی ئەندازیاریش، ئەندازیاری
 رووکەشی و ئەندازیاری شێونیی سی ڕەهەندییهکانە یان ئەندازیاری
 ڕێژەیییه. شتیکی تری تێداوێت کە هەرگیز مەرووف لێی تێناگ
 نەوێت سینگۆشە کە!! سەبارەت بە بیردۆز و بانگەشەکانی تر ئەوانە
 شتیکی بەرز و گەورەن و، لە دەرووندا نامێتێنەوه، لە پایەیی ئەو
 ییه تێیه بێیتێتەوه. بەلکۆر ڕیگەکی ئەودیه بفریت! هەموو شتیکی
 ئە کێشیدا ئەبیرکردووه. بەسەکری فیری و بەبەتەکانی جوگرافیا
 ئەبیرکردووه. هەموو ئەوەی حۆنەرومانە و نەزبەرمەن کردووه و
 گەواهی دراوه کە نیسە مەحوسی و ڕیکی نەزبەرمەن کردووه!

هەموو ئەوەی نیست دەیرنە شتیکی ئە زوبان و ئەدەب و مێژوو خۆم
 حۆنەرومانەتەوه و ئەدوی تەودکردنی قوتبەخانه بەدەستم هێناوه.
 قوتبەخانه تەبەبە ڕاستەکان و پەستیکی گشتینی فیرکردە.
 لێی دەرەچووه نیدلا بەو رووچە مەیت کە راناکان و مامۆستاگانمان
 پێیان مەحشی بووین. قوتبەخانه هیچ شتیکی فیری خۆندکار

ڕ.حەسەن حۆنەرومانە ڕ.حەسەن حۆنەرومانە ڕ.حەسەن حۆنەرومانە

ئەو، ئەو، ئەو

چیرۆکی ئاڵووسقا

نە سالی ۱۹۲۵ دا سلاو کراوەتەوه

بە هاوڕێ ئەدیبه کەمم وت: ماوهی دە سالی نووسینه کانی تۆ دهخوێنمهوه، هیچ کات نەمبینیوه به هاوشیوهی ئەم رۆژانه بهداخ بیت، گومانم وایه: ئەوه تۆی ئەوشتانه دهنووسیت یان لهوکاتهی خەوتویت پینووسه کەت دهنووسیت، هەڵدەسیت و ناوی خۆتی لهسەر دهنووسیت؟ چیتە هاوڕێ گیان زمانپارایت نەماوه و بلیمهتیه کەت سراووتهوه؟

وتی: فلانه کەس وازم لێبھێنە، وازم لێبھێنە؛ چرای ژيانم وا دهکۆزیتەوه و مۆمه کەم دهنوتتەوه، لەم ماوهدا دهبینیت مردووم یان به شیتتی به بازاردا سوور دهنۆم و لیبوومهتەوه، دل و سەرمم فرۆشت بۆ نانیک.

وتم: لیت دهنوسم پێم بلی چیتە، سوتند به خودا ترساندمت.

وتی: هیچم نییه نەوه نەبیت من مامۆستام. مامۆستام له قوتابخانهیه کی سەردتایی، رۆژم رۆژی شیتەکانه و شهویشم شهوی

کوژراوه کانه، که ی بیربکه مه وه و که ی بنووسم؟ نواره دهرؤمه وه بؤ
 ماله وه جهسته مه شه که ته، سهرم دیشیت، قورگم وشکه، ناتوانم
 بخه وم هه تا سهد گه مژه یه تی نه خوینمه وه، سهد تیانووس سهد نه که م،
 چاوم کونر ده بیت به خویندنه وه ی و ناماژه کردن بؤ هه له کانی و،
 پروونکردنه وه ی راسته که ی و دانانی نمره بویان، نه گهر له هه موو
 نه مانه ته و او بووم (خویندکاریش هیچ یه کینک له مانه ناخوینتیه وه و
 ته ماشای ناکات) ده چمه سهر کتیبی ناماده کردنی وانه کان)
 مردنی سووره و به لای شینه که نه م سال درا به سهرماندا) نه و
 شتانه م تیندا نوسی که سبه ینی له پؤلدا نه نجامی ده دم، خوله ک
 به خوله کی سات به ساتی.... و چ وشه یه ک ده لیم و چ یاسایه ک
 باس ده که م، و چ نمونه یه ک ده هیتمه وه. هه تا ده گم به کو تا
 وشه ی که تیندایه کو تا دلؤپه ناوی ژیانم دیته خوارمه، له شوینی
 خؤمدا به کوژراوی ده که وم و هه لم ده گرن بؤ سهر
 جینگاکه م..... ده خه وم به خه وتینکی نارپک، پر له خه ونی بیزارکار
 و دیمه نی ترسناک، هه ستم کرد کو مه لیک تیانووس به رانبه رمه و
 پنیوسته له سهرم به یانی سه حیان بکه م، رزگار نه بووم لنی هه تا بینیم
 پشکنه ر له سهر مناره وه قسه ده کات، یاسایه ک نامیتیت له
 یاساکانی په روورده بیردوژنک له بیردوژه کانی فیرکردن که
 دهر که وتووه له هه رنه سا و نینگلته را نیلا ده بیت جی به جینی بکه م،
 له پؤلنکدا که هه فتا خویندکاری تی ترنجیتراوه، هیچ
 پروگرامیکی په روورده و هیچ یاسایه کی ته ندرووستی به مه رازی

ناهن. ئەم دیمەنە لاچوو بینیم که قسە بۆ خوێندکارێک دەکەم و
گۆنم لێدەگرت و تیناگات. دوویارەدی دەکەمەوه و تیناگات.
هەلەستە بزانم چی دەکات. دەبینم میشتیکی گرتوو و قاچی بە
پەت بەستوووتەوه، ئەگەر قسە ی پێ بلێم یان بیکەمە دەروە دەچیت
بۆ یاسام لێدەگرت. ئەو یاسایە هەموو سزاکانی قەدەغە کردووه.
و دەستی مامۆستای گرتوو و زمانی توند کردووه.... بەردەوامم لە
بینینی ئەم خەونە. ئەم دیوو و دیوومە، لەتاو سەر ئێشەدا هەستە کەم
سەرم هیندەدی ئوحد قورسە. هەتا خودا بۆژ دەکاتەوه، بە شلەژاوی
نە خەو رادیم و دەرسە کات پێشم بکەویت. نازانم چەندی رۆکوع و
سوجدەم بردووه، چیم خواردووه و چیم پۆشیووه، رادە کەم بەردو
قوتابخانە. نابێ لێی دوابکەوم گەرچی بازار بمهاریت و
(تا) بمسوتینیت. چونکە یاسا رینگەم پێشداوە لە پۆزانی خوێندندا
نەخۆش بکەوم. بۆ خۆم چوار مانگە هەیه (پشوری هاورین) دەتوانم
تیندا نەخۆش بکەوم. ئەگەر پێچەوانەی ئەمە بکەم و نەخۆش
بکەوم لە مووچە کەم دەبردەت ۱۷!

دەگەمە قوتابخانە و دەچمە سەر خوێندکارانی پۆلی سێهەمی
سەردایێ. نەمانە خوێندکاری منن بە شایستەمان نەرانوو وانه بە
لەوان گەورەتر بلێن.... ئەمیشکە دەکەمەوه بۆ ئەوەی میشتکی ئەوان
تەوو بکەم. دەروونی خۆم دەدەینم بۆ ئەوەی دەروونی ئەوان پێنە

که، پاشان سهر که وتوونابه له هیز کردن و ینگه باندیان و نارانه به جی
رینگه یه ک تیده گهن، به ک کاتژمیر ته و او ته رحان ده کهم حواسه
وته و دهسته و اژه به کار دهینم، بو نه و دی تیان گه یه نم ١١ ناو:
و شه یه که به لگه یه له سهر ناونکی سهر به خو و کات به شینک نیه له
نه و ١١، هیچ له مه تینا گهن، ناشتوانم نه پیناسه هیچه لاهدم یان
بیگورم، به ک کاتژمیر ورینه ده کهم دواتر دهلیم: کی تینگه یشتووه؟
یه کیک دهستی به رزده کاته وه، سوپاسی خودا ده کهم که
خویند کارنک تینگه یشتووه و دهلیم: ههسته کوره کهم باریکه لالا،
واتای پیناسه کهم پی بلای.

دهلیم: ماموستا! نه مه قاچی نا به قاچما.

هاوارده کهم: مال و نران بیت شته پیس! من پرسیاری پیناسه ی ناوت
لیده کهم، بوچی قاچ دهنی به قاچیدا؟

نه موت نه سکالایانه له کاتی وانه و تنه و هدا قه ده غه یه؟

دهلیم: بوچی قاچی دهنی به قاچما؟

هاوارده کهم به سهر نه و ی تردا: بو قاچت ناوه به قاچیدا نه ی
شهیتان؟

دهلیم: سورند به خودا درو ده کات، قاچم نه ناوه به قاچیدا خو ی
قه پی له گوتم گرت.

تو وره دبه و هاوارده کهم به سهریدا: چون قه پت لیده گرت و منیش
لیردم؟

دهلیم: نیستا نا، دوتنی قه پی لینگرم.

هر لم ((نعبد)) و ((نعبد)) دا ده‌مینینه‌وه، و هر به‌که‌سره‌ش
ده‌لین چونکه یه‌که‌مین سال به‌هله نه‌زبه‌رییان کردووه.

• • •

هموو رږږه‌که لم به‌لایه‌دا ده‌بم، نیواره دیت و نه‌ناوړ نه‌هیزم تیدا
ماوه، پاشان نه‌من وه‌زاره‌تم رازی کردووه، نه‌سوودم به‌مندالانی
موسلمانان گه‌یاندووه، نه‌خوم چوومه به‌لای خویندنه‌وه و
نوسینه‌کانمه‌وه.

نمه‌کتیښخانه‌که‌مه له‌یه‌که‌مین سالی ماموستایمه‌وه نه‌چوومه‌ته
ناوی، نه‌مه‌ش پرږږه‌ی نووسین و توثرینه‌وه‌کانمه‌که ده‌یانوسم، و
نه‌مه‌ش نه‌و کتیبه‌یه‌که ده‌ینوسم له‌سوچی ژووره‌که‌دایه، ونېووه و
فهرامو‌شکراوه. سرکونه‌م ده‌که‌ن-له‌دوای هموو نه‌مانه‌وه- که لم
رږږانه‌دا به‌باشی نانوسم؟

وتم: سویند به‌خودا نه‌مه‌حالی منیشه، سرکونه‌ت ناکه‌م
خودا ه‌ردوو‌کمان رزگاریکات^{۱۸}!

^{۱۸} نه‌گفتوبه‌جه‌لیبه‌عملی نه‌نتاوی باسی ژیبی خوی کردووه له‌وکاته‌دا،
پرسیارکه‌ر و وه‌لام دهره‌وه‌خویه‌تی، وهرگیر

دوت لىكرەتورە ماسى گەشتەكەى خەلبورنت بۇ بىكەم، سوتند بە
خودا سەرسە نەبوود بە پىرسەزەكەت بەلكوو سەرسام بووم بە ناوانى
نە سەرسەبە جىكۆنە بە گەشت. ھەربى گىن خەلكى گەشت
دەكت بۇ پىرسەزەكەت نەك بۇ خەلبورن! خەلكى چىرۇك
دەستەدەكە خىزىك بىن سەزەكەت تەست. چىرۇكەكەى مەن
ھىچبىسە تە سەزەكەت شەننى نوسىنەدەكەى نىيە، سەلاد تۇ پىنداگىت
كرد ھەزەزە بۇد سەسەت. سەزەكەت دوتەنەت جى بىسەكەيت؟ دوتەسە بۇ
خەلكى سەزەكەت بىن سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى پىنى.
سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى
سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى

• • •

خەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى
جەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى
سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى سەزەكەتەدەكەى

دەست نیشان کرابوو، ئەویش بانگهێشتی کردین بۆ ئەووی لە گەلیدا
بیبینین، بە سوپاسەوه وەلامی داواکارییه کەیمان دایەود،
ئێمه- ھاوڕێکەم- سێ کەس بووین: مامۆستا، مەبەستم مامۆستای
زانکۆی خەڵبونییه^{۱۹} گەنجیک بوو لە تەمەنی ھەژدە ساڵیدا،
مەجلیس خوش و گەشت شیرین بوو، بە چەندین کاترۆمێر لە گەلیدا
دانبیشیت ھەست بە بیژاری ناکەیت و تەنھا گوێت لە وتە ی باش
دەبیت.

من و..... سێھەم شاعیرێک بوو، ئەویش جینگای مەبەستە لە
چیرۆکە کەدا، گومانم وایە بە وشە ی ((شاعیر)) لە زۆرێک سیفات
و کردەوه کانی تێدەگەیت؛ ھەموو دنیا بە بیروکە یە کێ بەدیھێنەرانی
دەزانیت، یان خەیاڵێکی نوازە، یان وێنە یە کێ دلفین، باسی
خۆشەوێستی و جوانی، یادەوێری و خەمباریت بۆ دەکات.... وێنە ی
ھۆگۆ و لامارتینی فەرەسی و، بۆچوونی دانتی و لۆمبڕۆزۆی
نیتالی و، حیکمەتە کانی تۆلستۆی رۆوسی و فەلسەفە کانی
تاغوری ھیندیت بۆ دینیت.... ئەمانەش خۆیان ھیچ زانستییان
پێی نییە، تەنھا بەرھەمی ئەو ساتیە و شاعیرە گەنجە کە لە
ناوەزی خۆی دەریھێناوە!

• • •

^{۱۹} ھەردا ئەو ی بەدیھێنا، لەمرو دکتۆر حیکمە ھاشم بەریوەری زانکۆ کەمە.

شونى ديدىمىن مالى شاعىر: كە بوو كىتىمىز ھەشت. نە كىتى
خۇيدا چورس. بىنىمىز خەرىكى شىعر نوسىنە.

بەنەمىن ئىنى كىرد و زۇرمىن ئىنى كىرد، وەلامى دايىنەدە و بەلەى
كىرد. بەلام بە نىمىز كىتىمىز پۇشاكە كەى پۇشى. ھۇنراوۋىيە كى بۇ
ھۆنەينەدە بە يەك كىتىمىز. بە دور كىتىمىز باسى رۇمىنىكى بۇ
كىردىن. نىوئىرۇ نە مالىن دەرچورس. وتى: دىچن بۇ كى؟
رەمە: بۇ لاي ئۆتۈمىنە كىن.

وتى: ھۇر چەندى دورە: ھىشت پىداۋىستىيە كانە نە كىرىدە. مىن نان
و گۆشت و پىياز و توورە دىوت.

رەمە: مىنىش سەرىن و دۇشەك و سەتەنە دىوت.
وتى: بۇ چى؟

رەمە: دىچەدە. ھەركەت تەور بىرۋىت ھەلمىنە!
ئىك جىبۋىدە نەسەر نەدەى كىتىمىزنىكى تىر بىگەينەدە بە يەك.
دوى كىتىمىزنىك ھاتىنەدە نە سوچىنىكى مالىە كەيد دانىشتىبۇر.
بىنەنگ و ھەمبىرۋىر. نە نەفى خۇمدا وتە: چىيەتى؟ پارەكەى
نەدەستادە؟ شىعرە كىنى ون كىردەدە؟ خەونە كىنى رۇو خاون؟

ئىنە پىرمى: پىداۋىستىيە كىنت كىرى؟
وتى: نە خىر... كىرنكى ناخۇش رۇوۋىدە.

- چىيە؟

- نەو مەرىشكە دامارە لەسەربانەووە كەوتە خوارەو قەچى شكا.
دانىشتووم بە شىعرىنك شىوێنى بۆ دەكەم و دەيلاوێنمەو.
وتم: نای لە گومرايى نەو كەسەى شوێنى شاعىرىنك دەكەوێت!
يەك كاتژمێرە سەرقالى ئەمەيت؟ هەستە، هەستە، پێداوێستى كەنت
بكرە.

بەخىرايى بەرەو لاى ئۆتۆمبىلەكان چوین ئۆتۆمبىلى گواستەو.
نەو ئۆتۆمبىلەى دەچوو بۆ سألحىيە رۆشتبوو، دەبوو هەر
سەربكەوتىنايە، كەسمان تواناى كرىنى ئۆتۆمبىلى تايبەتمان نەبوو.
من ماىەپووچترىن دروستكراوى خودام و شانازىش ناكەم،
مامۆستاش لە زەنگىنەكان نەبوو، شاعىرەكەش دووربوو لە بژاردنى
دەرەمەكانى و سەرقال بوو بە بىركردنەو بۆ لە دەستچوو بە
نرخەكەى: قەچى مەرىشكەكە!

ئۆتۆمبىلەكە بۆ نۆ كەس بوو، بەلام ئەوان پانزە كەس و مەرىشكى
قەلەو و چل دار مەنويان كردبوو ناوى! لە ترسى سەرما جامەكانيان
داخستبوو، زىندە بە چال كراين تىندا. سەبارەت بە شاعىرى
گەرەمان سووربوو لەسەر ئەوێ پيش خۆمانى بخەين و لە باشترى
شوێندا ((لاى شۆفىزەكە)) داى بنىين هەتا قەرەبالخى شوێنەكە
سەرقالى بەكات لەوێ چامە هەلواسراوەكەى تەواو بكات. ئەوێش

يەرچو پىت بلىم ھەر سوارىيەك سەبەتەك نۇ دۈسەتەتەي پىنو،
كردىۋىانە كۈشيانەۋە يان لە يتوان قاجباندا دايان بو!

ئۇتۇمىل كەۋتە رى و ھەلىدەسەندىن و دايدەنىشاندىن، كە ھەلى
دەساندىن گەدەمن دەھتە فورگمانەۋە و سەرمان دەيدا بە
سەففەكەدا، كە دايدەنىشاندىن سىمتان..... كە پىنچى دەكردەۋە
بەلای راس و چەيەۋە دەيىردىن؟ كەس بە پىنو و بە دانىشتەۋە
نابىنىن و، بۇنى مەر و سىر و پياز ئەم كۆرە پىرۋزەي
پر كىرەۋە.... لەسەرۋى ھەمۋە ئەمانەۋە شۇفىزەكە دەستى كىرەۋە
قەسە كىرەن و دەنگىنكى بەرز و ناخۇشى ھەبەر.

لە كۈتەيدا بەسەلامەنى گەيتىن ايان ويستت لىنوۋ بە مردنى
سورابە تل. پاشا كەۋتە رى- ھەندى كەسى دابەزاند- بەرە
مىنىن. مالى شاعىرى مەرىز. چۈۋىنە مالى و خۇمدا بە غەرز،
نەۋەي سەۋ بەشەي لە روۋخە رۇبىشتۋە بىگەرىنمەۋە و ھەسەي
ھەۋاي پاك ھەلەۋە. دۋاي نەۋەي يەك كاترۇمىز ھەۋاي
زەمھەرىرى دۋزەخە ھەلەۋەسى. نەگەر نەمە نەبۋىيە و، گلاسنىك
ناۋى لىمۇ نەبۋايە، يىنگومان دەمردم.

تەننى سەۋە ھەبەر كىرە

بورا امه و دلخوش بوم بومدم به شعره هسانه...

والله عصاها واستقر بها النوى
كما قر عينا بالإياب المسافر

سبحا شاعره که دهوت: بهمه چ کایه که؟ کاسبه کهت گهرم بو!
ردک سانه کهت برمود و ربیگ فورسه کهت ماوه! هاوارم کرد و
ده: باخر به نؤومیل بسم... به نؤومیل بسم... تیگه یشتی؟
ههر کمر ههر گسر..... سهر نرومیل ناکهوم.

دی: لیب دهرسم نؤری هیمن بهرده. به سواری گویندریژ و مایس
دهیریت.

ده: الحمدلله، سورید به خردا گویندریژ باشته لهم ترؤمیلانه!

ماموسا که به حیرای چود بوئی نهله فوبه که و داوای له حهلکی
هئور کرد سی به سیمار نؤ بسم: نؤ ماموستا و میوانه کانی.
شاعر: که نه نهله فوبه که بریک بویده و. وتی: با نه سپی عهره بی
ردسمی سم. دکرای رس کراو بیت. حیرا کهن حیرا کهن.... دهی
دهی..... زوو زوو.

به لاه نهله فوبه کهن به سمریدا داخسته وه وایار زایسو نهوهی دهیلنت
نؤ بهرسه که بووردهو هوازی کرد: نهلوو، نهلوو، نهلوو
سه کسه نهلوو.....

و ەلامىيان نەدايەۋە، سووربۇر لەسەر نەۋەي نەگەر بىگاتە خەلبوون
تۆلەيان لىنگاتەۋە. بەلام مەن سووربووم لەسەر نەۋەي تارىفەن بىگەم و
مىستاۋىيان بۇ بىگەم. بۇ نەۋەي جەسەگەم ھەلبىگرنەۋە نەگەر
ھىستەرەگە ھەلىدامە خوارەۋە يان سەرم شىكا يان مەلم شىكا.

پاشان گەرايئەۋە بۇ مالى شاعىرەگە لە مەن.

چىت بۇ باس دەگەم؟ تۇ وتبوت بە كورتى بۇم باس بىگە؟ و
ھوشىۋەي نەم قىسەش دەيىت بەدرىژى باس بىگەت... بەلام چى
بىگەم لە مەرجەگەت؟

كاترمىزىك لە مەن مەنەۋە. ھەۋاي پاكما ھەلمزى خراپى
نۇتۇمىنەگە و نامۇي شاعىرەگەنى لەبىر بردىنەۋە، لە سەكۈي
مالەگەدا دانىشتىن. گە دەبروانىيە شىۋىكى دۇرڧىن، گەلاي
دارەكان ۋەرىبۇو. كارىزەگەنى مەن دەرژانە شىۋەگە، سورى دەخوارد
و دەرۋىشت. شەپۇلى دەدا و كەفى دەگرد، پاشان تىشكى خۇر لىي
دەدا و دىسەنىكى قەشەنگەت دەبىنى، ۋەك پەرە پرژەي ئالتۇن
لەسەر رەھەرى ناۋرىشم، شاحە بەرزەكانىش لە نامىزى گرتۋە
ۋەك چۈن دايكىكى بەسور مىندالەگەي لە نامىز دەگرت.

وہک نہوہی نهم زنجیره چیاiane تہماشام دہکەن و باسی رابردوو
 دہگیرنہوہ، تاريفی شونہواری رۆم و کوشکەکانی غەساسەنہی
 بەلخ دہکەن. کە بلایوتەوہ بەسەر قەد پالەکانیدا، پاشان ھەوایی
 مەئسومان پیندەدات کە نهم ناوہی لیرەوہ رادەکیشت بەرہو قاسیۆن و
 دہیگەيەنیت بە لوتکەکەي، نهم ھەوالانەمان بۆ دہگیریتەوہ و،
 ھەست دہکەين رۆحمان لە کوتی زەمانە دەرەچیت، پاشان ناخی
 چەرخەکان تیندەپەرینیت و لە شیوہکانی رابردووی پەراگەندەدا
 سوورپەخوات، لەم خەوئەدا رۆدەچیت و نزیکە لینی بە ناگا نەيەتەوہ،
 گەر گوئیستی قاقای نهم چیاiane نەبوايە کە گالتەي لە
 لوتبەرزى مروّفەکان دیت، خۆي بەشتیکي باسکراو دەرانییت و
 ھەولەدات بە میتشکی خۆي لە بارەي ھەموو شتیکەوہ بدووت لە
 کاتیئکدا بە توانا نییە لە خۆي تیبگات، تەمەنی نهم لەم زەمانەدا
 کە پینشەوہی رۆیشتووە وەک نہوہی سەرھتای نەيیت، لە دوای
 نەوہشەوہ دەرپوات وەک نہوہی کوتایی نەيیت! تەنھا وەک دەنکە
 خۆلنکە لە بیابانیکي سوژەلادا یان بچووکتەر لەوہ!

نەوہ چیمە بەم بیرکردنەوا ماندووت دەکەم؟ دہگەریمە سەر
 قسەکانم:

شاعیرەکە خواردنیکي بەتامی بۆ ھیناین، کە لە ھەموو شتیک
 زیاتر پنیستمان پنی ھەبوو، بە یەکجار ھەلمەتیکمان بوئی برد و

ددانم بۇتيرژ كړد و قولمان بوى هه لمالې و هيرشمان كړد، هيچې له
بهرده ماندا نه مایه وه.

پاشان هه ستیان به ناو منین گه راین، بهو رینگا تاكه دا رپوشتین كه
درتر بۆته وه به قهه پالې شاخه كه دا هه تا ده گاته كارژه كه،
له سهرووی نه وه وه پردیكي پته و هیه، لیوهی دهروانیت، نوښكي
شیرین و زولال دبینیت وه ك ناوینه یه كي نه زهلی وایه كه خودا
دایناوه بۆ نه وهی هه ست و تیرامانه كه ت وینه بداته وه و خه یالې
خوشه وستی و یادگاریه خوشه كانی تیدا دهریكه ویت.... پاشان
هاتین به رهو خورناوا له دووریانه كه دا وه ستاین و ته ماشای رینگای
حه لېبونمان ده كړد، چاودرېنی نه و نه سپه ناماده كراوانه و زینه
نالتونییه مان ده كړد كه جه نابی شاعیر داوای كړد بوو.

ئینجا شاعیره كه مان دهستی كړد به باس كړدنی نه و به هاوارچوونه
كه له گهل گه شتینیدا رووده دات، په سنی یه كه م و دووه میانی ده كړد،
به نه سپه كهی روشتنیک دهررات كه س شان له شانی نادات و
بواړی نه وه ناهیلنیته وه كه س پنی بگات، وا و وا.... هه رگیزیش سهر
به سپ نه كه و تېوو! سه باره ت به خو شم دهسته وسان بوونی خو م
زانی، نه و دیمه نه م دهینایه پیش چاوی خو م كه له ژیر قاچی
نه سپی شاعیره كه دام و به مردنی من نوممه ت تاكینكي له ده ست
ده دات و نه ده بیش شیعرنكي لاوانده وهی ده ست ده كه ویت، گومانم

وايه هاورئ شاعيره كه شمان ره زېلى ناكات بهرانبهرم له مه دا له
دهميكدا مريشكېنكي دهلاواندهوه.

له دوورپاڼه كېدا وهستا بووین و چاوه پيمان ده كړد، هر تهپ و
توزنكمان ببينيايه ده مانوت نه وه تهپ و توزي نه وانه يه كه هاتوون
بو پيشوازيان، به لام چاوه پروانيه كه مان درېژي كيښا و هيچمان
نه بيني جگه له سواريه ك نه بيت له دووره وه، چاوه پيمان كړد هه تا
هاته نزيكمانه وه ليمان پرسي: كو مه لي نه سپي په سني زين كراوت
نه ديووه؟

وتی: وه لاهي له قسه كانتان تيناگم و، هيچم ناوت نه وه نه بيت
ماموستا تازه كه مانم نيشان بدن.

وتمان: تو كني خدا بتا پرېژيت و پرېژدارت بكات؟
وتی: من پاسه واني چه لېوونم.

وتمان: خوشحال بووین، نه مه ماموستا و نيمه ش.....

پشتي تينكردین، خدا پشتي بشكېنيت! نه ديوست بزانيت نيمه كيښ،
به لام شاعيره كه خوي پيگه ياند و پي و ت: من...من...به لي، من
شاعيرم.

مامۇستا كە تەرىق بوويەو، وتمان بەيى دەۋىن، منىش سوتىدىم لە
شاعىرە كە خوارد بىت لە گەلماندا ھاۋرىيە تىمان بىكات، بۇ نەۋى بە
زىدوۋىتى دىنەۋايىمان بىكات و بە مردوۋى شىۋەنمان بۇ بىكات.

سەبارەت بە رىنگا كە پىسىارم لە پاسەۋانى ھەلبوون كىرد
ۋتى: رىنگا ئاسانە دوۋرە كە ئەمەيە و رىنگا قورسە نىزىكە كەش
ئەمەيە.

ۋتم: ئىمە لەۋكە سانەين كە ھەزمان بە سەركەۋتنە.
ۋتى: ترسناكە.

ۋتم: ئىمە ئازايىن.

ۋتى: بىزار دەبن.

ۋتم: جەنابى شاعىرمان لە گەلدايە.

سوارسەرى خۇم بووم و رەتم كىردەۋە ئىللا رىنگاى شاخ نەبىت،
نەۋانىش بە قسەيان كىردم، پاسەۋانە كەش رازىبوو، نازانم بە ھۆى
قەناعەت كىردن بە بەلگە كاتمەۋە رازىبوون يان لە بىزارىدا لە قسە كانم
بوو.

• • •

شاعىرى بە رىزمان سوار كىرد و نىمەش بە دوايدا رۆشتىن، دەمەو
ئىۋارەبوو خەرىكەبوو دۇنيا تارىكەدەبوو، بە سەر شاخە كەدا

سەرکەوتین. هەر لوتکەیه کمان دەرەوون لوتکەیه کی تری بەدوادا
 دەهات، هەتا شو بەسەرماندا هات، تەماشای دواى خۆمانەوهمان
 کرد. منین بە ئەندازەى دیرەمەنیک دەرەوون. وەک نەو وابوو لە
 قولایى بیرنکدا بێت، لە پێشمانەوه و لەلای راست و چەپمانەوه
 هێندە شاخ و تەپۆلکە هەبوون لە هەژمار نەدەهاتن، گەشتبووین بە
 شوێنیک لەیه ک کاتدا غوتەى دیەشق و گوندی منین و شیوی
 بەرەدامان دەبینی. قاسیۆنمان دەبینی وەک نەوێ تەپۆلکەیه ک
 بێت لە ژێرماندا بێت، پاشان تاریکی گەردوونی داپۆشی بە
 شیوەیه ک شوێن پێهەکانى خۆمانمان نەدەبینی، پاشان پێمان کەوتە
 شیونک و پێنگاکەمان سەخت بوو لە پەنایدا شاخێکی بەرز هەبوو
 وەک دیوار، لەلای چەپیشی دۆلێک هەبوو چاو بەری نەدەکرده
 نەوسەری، وەک نەوێ نەمە دۆلی لەبیرچوونەوه بێت کە هەموو
 شتێک قووت دەدات.

شاعیرەکە دابەزی و بە پیادەى پێی دەکرد و. هەموو کەسێک لە
 چاوی خۆیدا بچووک دەبۆیهوه. تەنانت لە کەلەشیر لاوازتربووین
 لەبەر دەم شیردا.

تۆ نەمانە دەخوێتەوه — لە مالی خۆتدا بێت — ئارام و دلنایى،
 ناتوانیت وێنای بکەیت. گەر لە تەمەنتدا یە کجار پوودانێکی بەم
 شیوەیه ت بەسەردا بهاتایە دەترانی چ کاریگەرێک دەکاتە سەر

دهرووت. که همان توانی گو کردنمان نه مابوو، هر بهردیکی
گه وره یان درختیکمان بیینییه و اماندزانی نهو درپدانهیه که
گونمان نه دنگینه. ورچی هلبوون، تو چوزانیت ورچی هلبوون
چوه؟ هندی حریش شورمان ده دایه وه ته ماشامان ده کرد: نایا
شیتان یان درندهیه ک شونمان نه که وتوو؟ قاچمان ثاوسابوو
نه به فری نه شاخانه. نا لیره دا مولحیده کان باور به خودا دین،
دهزان هیچ شتیک نییه رووی تیکرنت و داوای سلاهدتی
تیکرنت خودا نهیت.

شم شاخه سخته مان به سی کاترمیز بری. هیچ شتیک له
زیاندا هینه دی نه مه ناره حتی نه کردووم. مردمان به چاوی
خومان بیینی و عیزرانیل چمه جارنگ خوریکبوو رو حمان بکیشیت،
رووناکی هلبوونمان نه بیینی هت دلمان شقی برد له ترسا و،
قاچمان ثاوسابوو نه بری کردندا.

لیره دا دیجه تیکمان بیینی به ده حتی و نازارده کی له بیردینه وه.
به راستی پیشوازی کردنیک کی مهن بوو پیشتر بو کهس نه کرابوو، بو
دیدیمان هاتوو به گورستانی گونده که. دنگی هوتافه کانیا
ده گیشته ناو هه رگی نهو بیبیه ی پرگار مابوو لئی. له خوشیاندا
بازین ده دا.

بەلام دەزانىت ئەمانە كى بوون؟

سەگەكانى گۆرستانە كە بوون، ئىمەيان يىنى بوو گەشتوين،
ھاتبوون بۆمان بۆ ئەوھى پۆشاكە كانمان بىرپن و قەپمان لىبگرن.
زانىم گەشتووين بە ھەلبوون.

ئەو جەژنەي لە دەستەمداوە و بیرى دەكەم

لە سالى ١٩٤٦ دا پەخشكراوە

ئەي ئەوانەي دلتن بە جەژن خۆشە: گوی لە قسەي پیاویک
دەگرن کە جەزە کەي ونکردوو و، پێشتر چەندین جەژنی هەبوو،
یەر خەیاڵیکی خەمناک نازارتان دەدات لەوکاتەي بە خەونی
خۆشیەکاندا تێپەر دەبیت؟ گەر گوی رادەدیژن بۆ وتەکانم
سویستەر دەکەم. گەر پشتم تێدەکەن ئەوا زیانم پێ ناگەیەنیت،
بەکیک ئە نیعمەتەکانی ر دیو ئەویە کە قسەکەر نازانیت کێ
گوێبێستی ددیب و کێ لایددا و، گۆنی لە ستایش کردن و
زەمکردن ناییت. تەنها ئەم دەفرە دەبینیت کە قسەي بۆ دەکات،
دەفرەکەش وەلامی کەس ناداتەو.

ئەگەر گوێبێستی قسەکەم بوون مەلێن: ئەم پیاو هەر باسی خۆی
دەکات. هەموو ئەدیەکر ئەم شیودیەن، تەنها باسی خۆیان دەکەن،
کە باسی خەور و ئاواتەکایان کرد باسی خەون و ئاواتی هەموو

خه لکي ده کهن، وه رگيري ههست و خواست و زوباني دل و،
زايه لهي رازه کانيانن، ههتا بو نه وهی لهو ده مهی خونهر
به ره مه کانيان ده خوننه وه بلین: نه مه چیه؟ نه مه گوزارشت له وه
ده کات که ههستی پنده کم، نه مه به تايبهت باسی من
ده کات... ته نها بو نه ویش نییه، به لکوو په سنه بو هه موو
ده روونیک.

نای نه دیبه کان چه ندی چاکه یان به سه ر خه لکیه وه ههیه! به لام
خه لکی سوپاسگوزار نین.

به ریزان: له ژيانمدا یه ک جه ژنم هه بوو، به لام تیپه رینی رۆژگار
و نه که ی له ده روونمدا سراپه وه و ته نها چه ند دیمه نیکي ده بینم.
حه ژبی خۆم بینیه وه له پینا لونکی سووردا رۆژنیک هه ستام و له
لای فهر شه که وه بینیم. جاران فهر شمان راده خست و له سه ر زه وی
ده خه وتین، به م شینه وی نیستا جینگای نوین بلا و نه بوو، ته نها بو که سه
که وه ره ک بوو، له گه لیدا هزدا شه به کی سووریان پندام، هه ندی خه تی
سووری تیدابوو له سه رووی ره نگه سه وزه که یه وه، له کینلگه ی گه نم
ده چوو که ریزه گولاله سووره ی تیدا پروا وه، شه وقی ده دایه وه وه ک
تاجی پاشایه کی تازه، عابایه کی نه رمیش هه ندی کی سوور و
هه ندی کی سپی بوو لیواره که شی نالتونییه کی دره وشا وه بوو.

باۋەرم نە كرد ھەموو ئەمانە بۆمىن بىت، بۇ دۇنيايى پىرسىم ئەو ھى
منە. وتيان: ھى تۆيە، ئەو پۇشاكى جەژنە. وتم: جەژن چىيە؟
وتيان جەژن؟! نازانى جەژن چىيە؟ نەمناسى، ۋەلى بەھۋى
نەمەتە كانىيەۋە قەناعەتم پىيكرى، خەيالىم كرد مىوانىكى جوانە و
ھاتوۋە بۇ شارە كەمان.

پۇشتىن بۇ ئەۋدى جەژن بىيىن، لە رىڭگاندا رىمان كرد،
پروەكان دەم بەخەندە و پروخوشبوون، ۋەك ئەۋدى دەگەل پۇشاكى
جوان و درەشاددا پۇشاكى بەسۈزى و رازاۋەيىيان پۇشيوۋە، ئەو
پۇژە - مىندال بووم - كەسمان نەيىنى بەھۋى گەمژەيە كانمانەۋە يان
ھەلە كانمانەۋە سەر كۆنەمان بىكەن. بەلكور ھەر كەسىك لە
خزمە كانمان يان كەسە نرىكە كانى باۋكەم سلاوم لىيان بىكردايە
پاردى مىسى پاكىيان دەدامى ۋەك دىنار دەرىسكايەۋە، رىژمەكى
زور ياردەم دەستكەوت كە بەنىسەت مىندالىكى ۋەك منەۋە
سەرۋەتىكە ۋەك سەرۋەتى ھەندى لەو كەسە قۇرخكارانى كە
دەيانناسىن، بەلام من بە ھەلالى دەستكەوت و ئەۋنىش بە
ھەرامى، لە دەمى بى ھاۋزى و سىۋىيە كانەۋە دەريانكردوۋە، ساردى
و سەلامەتى بوو بۇيان لە لىنەى جەنگى جىھانىدا، لى لەدوايدا
دەيتە ناگىرىك لە جگەرىيەند، ژەھرىك لە گەدەيادا و تىكەيەكى
خىكىنەر لە گەروياندا، نەفەرتىكى بەردەوام لە نەۋە كانىياندا،

دوره خیکی هه لگیراساویش له قیامه تدا. چاوه پری بکهن-
دهوله مهنده کانی جهنگ- له گهل ئیوه دا له چاوه پروانکارانین!

* * *

ماله که من له عوقه یبه بوو، یه که مین شت که له جه ژندا پئی
گه یشتم مزگه وتی ته و به بوو. ئه و مزگه وته شادوومانکاری بهردهوام
که شه که ی ملکه چی و شادوومانیت پیده به خشییت، ئه و پرۆزه
به مهه رانی ملکه چی چیه و شادوومانی رۆح چیه، به لام ههستم
به خوشیبه ک کرد و دهروونی پر کرد. چوین بۆ مزگه وتی
نه مه وی، دهنگی ته کبیری به به هیزی و تیژییه وه لیده هاته دهروه
و دک ته وه ی گرمه ی بهردها بیت له لای قه لوه زی ته کییه وه، ههستم
به حالیک کرد پیشتر ههستم پئی نه کرد بوو. نه شمزانی چیه،
ههستم به و هه ماسه ته کرد که خوینی موسلمانان ده کولیتیته له و
کته ی گونبستی نه م نه شیده نیسلامیه ده بن، که دوو
گونچه که ی زهوی بیسه ری نه شیدیک نه بووه له م ناوازه تر و توندتر
یار به هیزتر بیت، نه م نه شیده ی زانیم- له دواتردا- باپیرانمان گرمه یان
پیده کرد له قورگیاندا، قه لاکان له بهرده میاندا ده پیمان، شورا کان
ده که وتی، ده رگی شکۆمهندیان بۆ ده کرایه وه هه تا دونیا یان
پنکرده وه، نه و نه شیده ی که مژده پیده ری هیوا بوو که سه ربازه کانی
نیسلام کردیانه درووشمی خویان بۆ نه وه ی، نه وه ی بچه راوه له
ملوانکه ی شکۆمهندیان بیلکینه وه، که ته وقی گه ردنی زه مانه مان

پیدا بوو، بۆ ئەوێ بۆ جاری دوویم بە ئاسۆکانی زویدا
بلاو بیکەنەو، شاخ و شیو و شار و لادیکان لە گەلیاندا وتیانەو.

چوومە مزگەوت و چێژنیک وەرگرت کە هەرگیز نەمبینیبوو لەو
کەیفانە ئەنجامە دەدا یان ئەو چێژانە دڵخۆش دەبووم پێی، بینیم-
نەمەزانی- چێژی دس و دنیا کۆبۆتەو: زۆری و ئولفەت،
پۆشاکی حوان و پاکی و سیستم، تەقرا و دلسۆزی، دەولەمەندی
بەخشندە سوباسگوزار و هەژاری جوانی خۆراگر، یارمەتیدان
لەخێردا، بە کسانێ و پێشخستن... مزگەوتە کە ئافرەتی لیبوو لە
مەشەد^{۲۱} کۆبوو بوونەرد بە پۆشاکی سپی پۆشتە داپۆشەرەو،
و دەست و قاچیان بەدەرەو نەبوو، هاتبوون بۆ نوێژ.

شارەکەمان بەم شێوەیە بوو پێش ئەوێ ئەم شارستانییه نوێیە پێ
بگات. ئەو دەمە خەلکە کە هەمووی وشک و دواکەوتوو بوون،
بریا بگەرانایەتەو بۆ ئەو دەمە. بریا هەر دواکەوتوو بوونایە لە
شونکەوتنی خراپە و پێشی نەکەوتینایە. وشک بوونایە و ئەم
شلییه مان بەرانایە. وشک دەبێگرت و جینگیرە، بەلام شل دەروات
هەتا لە بەلوعەو دیتە دەردەو... نیستا چارەنووسی خۆتان زانی
ئەو شلەکان؟!

^{۲۱} مەشەد لە ئەمەریکا ناوێ بۆ هەرمیکێ بچووک لاوەکی، جوار مەشەدی
تیندایە لە یەکیکیاندا سەری حوسینی تیندایە. لێرە نەک لە میسر، خوداش زانائە.

پشان پرومانگرده گورستاني دهحداج، ژياني پروبه خنده هاتبوو
 تهگي به مردني گرڙ و مون هه لچنيبوو له سر زوييه کي و
 لکه ي لنده سهند، گورستان، که مالي سامناکي و عيبرته، جهڙن
 کردبوو به شونځي خوشي و کهيفکردن، جولاني و
 چه رخوفه له کي تيدا دانرابوو، عارهبانه بچوو که کان رازنرابوونهوه به
 نلای رهنگاورهنگ و جهرهس و زهنگوله به لاکانيموه تونه کرابوو،
 مساله کي به پوښاکه کانيان به هاريان ده گيرايهوه، سوور و زهره و
 سوز و زيوي و نالتوني تيدابوو، خاوهني ليوار و زتواربوو، سر
 جولاني که وتبوون و سوريدهدان، يان له سر کورسي چه رخوفه له ک
 دايشتبوون و بهرز و نرمي ده گردنموه، نافرته کانيش له لای
 پرويره که دايشتبوون، پياوه کانيش لای ته پوښکه که کوږوږوونهوه،
 له سر گوره کانيش موزدي سوز هه بوون نهوه ي دهيني وايد زاني
 له بهه شتيکي دلر فندايه، له لای نهو شمره که ژاوه ي رازوه و
 چدرکه هه بوون، فروشياري نوکي برژاو و ناوکه کوله که و
 غيرقوسيش نه ناو خه لکيدا دهرؤيشتن به ناموترين شيوه هاواريان
 دهکرد، پاقله فروشيش ناگره که ي داگيرساندبوو مه نجه له که ي
 حستبووه سر و سفره ي راخستوو، مندا ل و کچولان دهووريان
 دابوو، خاوهني سندووقي دنيا سندووقه که ي دانابوو، مندا له کانيش
 له دهووريدا حربووبوون و تهماشايان دهکرد، گه شتيان به شاره کاندا
 دهکرد و عه به له و عه تهر ي کور ي شه داديان دهيني، نزیکدبوو

لەم ھەردە روون و تیندا نقرۆم بێن، پەردە کە دادەدرایەو ر
دادەبەزەو ھەرزى واقع، ھەوێ تینداوون رویشت وە ک چۆن
ھەوێ کە دەوێت، ھێچى بە جێنەھیشت یادەوێرێک نەیت کە بە
ئازارى لە دەستدان دەچوو.

گۆرستان ھە شۆبەوێر لە بە کەمێن جەژنمدا؛ ھەمە وێنە
گۆرستان بوو ھەو رووێ شەیتان فوێرکە بە شەپووری جەنگی
ھێمانی بە کەمدا لە سالی ۱۹۱۴دا.

گوێگرە ھەوێرێک نەو ھەوێر و مۆلەتە بەدەن زیاتر لە ھەر ھەم
گۆرستانە بوو. ھەوێرێک ھەوێرێکی ھەمە لە دڵمدا، ناستوانم
بیتانی ھەم. چۆن؟ ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
گۆرستانە ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
لە یادەوێر ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک

لەو گۆرستانەدا ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک
ھەمە ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک ھەوێرێک

هه‌لده‌سیت به وه‌فابوون به‌رانبه‌ر ئهم یادوه‌ریانه و به شیعره
عه‌قه‌رییه‌کاسی نه‌م‌ری پنده‌به‌خشیت؟ من ناتوانم به جوانی نه‌م‌ری
پنسه‌خشم، ناتوانم به‌و شتویه به‌وه‌فابم بۆی. لئی پیرسن ئه‌ری نه‌و
شه‌وانه‌ی بیرپچوو که ده‌چووین بۆ سهردانی گۆری ناززانمان له
تاریکی شه‌ود: باوک و دایکم و دایکی و باوکی، ده‌گریان
له‌م‌ری و گۆرستانه‌که‌ش چوڵ و هیمنبوو، ته‌نها چاوی
نه‌ستیره‌کن ده‌یانینین و هیچ که‌س گۆن‌بیستمان نه‌ده‌بوو، له
تاریکی زه‌مانه‌دا شله‌ژابووین و چاوه‌ڕێی شه‌وه‌مان بوو ڤووناکی
نازانمان بیهینین که زۆر بیریان ده‌که‌ین و دووریان درێژای
کیشه‌وه. هیچ نایینین جگه له تاریکیه‌کی چڕ نه‌ییت، دووباره
ده‌گه‌ڕینه‌وه و هه‌ولی سوتانی نه‌و حه‌جابه ده‌دین بۆ نه‌وه‌ی شیرینی
هه‌و‌کار بیهین. هیچ نایینین جگه له تاریکی نه‌ییت؟..... نه‌و
سه‌وايه‌ی که ده‌هاتینه‌وه نازار شه‌که‌تی کردبووین و خه‌فەت وێرانی
کردبووین. گۆن‌بیستی نۆبه‌ره‌ی شیعره‌کانی ئه‌نۆر ده‌بووم و نه‌ویش
یه‌ری نامه سه‌ره‌تاییه‌کانم ده‌بوو، نه‌و نۆبه‌رانه‌ی که خه‌لکی
هه‌ندینه‌وه بینیان شینداره به ئه‌مرین و فره‌یه له خه‌فەت، وتیان: ئهم
که‌نجه جیداوه له خه‌فەت، بۆچی هه‌ر شیعری خه‌فەتاوی
ده‌وسیت؟ نه‌یانرانی نه‌و شیعرا نه‌که‌کانی له‌م‌ر گۆری دایابی
هه‌نیه‌ته‌وه له شه‌وه گرێه‌کاندا.

نه دېبه کان چهندي دماون؛ به شينكي دليان دهينن به نه سړيني
چاوه كنيان بو نه وهی په يكهري نه دهبي لي دروستبكن، خه لكيش
به گالته ودریده گرن و به سوکيه وه ليی دپروانن، به ستمه وه
په خه لي لیده گرن، پشان ليی يزارده بن وهك چوڼ مندا ل
پريه كه ي يزارده بيت، فریده دهن، دهيشكينن و به دواي ياريه كي
نویدا ده گرين!

نه دېبه کان چهندي دماون!

* * *

به پړان:

له دواي نه وه وه زه مانه تپه پري و به شاره كاندا گه شتمكرد.
گه درېووم و روزمير وتي روزي جهړنه، له شاره كه ي خوم بينيم
ديمه شق، له نه عزميه بينيم له به غداد، له به سره بينيم خاوه
كه تار و دارخورماكان، له دارستانه كاني به پروت و له قاهرې
دايكي دويي.... ودي نه خوشي و چيژهم نه بيني كه له پيلاوه
سور و عه گاله نالتونيه كه دا همو، له عه رمانه چارو كه سور و
رنگوله كاندا همو، له پوشا كه رن گاله كاندا همو كه چيرو كي
به هاري ده گپرايموه.

دنيا گوراوه يان جهړنه كم له ده ستداوه؟

نەى خەلكىسە دونيا گۆرپاۋە، يان خەلكى خوشى ژيانيان لە دەستداۋە، لەوكاتەى وازيان لەو ژيانە پاك و بە قەناعەتە ھىنا و روويانكردە پىسى شارستانى پوژئاۋا؟

بەريزەكان سەيرى چواردەورى خۇتان بىكەن، پرسىار لەوكەسانە بىكەن ئىستا پىريوونە و پۆلەى ئەو سەردەمەن.... لە چاۋەكانياندا فرمىسك و ئە دلياندا حەسەت دەبينن، يەك وەلامىش لەسەر زىيە: پەحمەتى خودا لەو پوژئاۋە يىت، پوژئاۋە كرانهۋە بوو....

فېلى سىسەت و ھەولدان بۆ سەرۋكايەتى، گومان لە زانستدا، سوكىتيەكانى شارستانيان نەدەزانى، ناكۆك نەدەبوون لەگەل بۇجورنى كۆمەلگادا، شەپريان نەدەكرد بۆ بەرژھوۋەندى حيزبى سىاسى، لە دەرگاي وەزىفەيان نەدەدا، گەر فېرى زانست بونايە لەبەر خودابو نەك برۋانامە، گەر پارەيان بوىستايە لە پىنى بازارگانىيەۋە نەدەستيان دەھىنا نەك لە پىنى قورخكارى و بەرتىلەۋە، گەر چىژ و خوشيان بوىستايە روويانندەكردە رەبۋە يان ميزان يان شازريوان، سەماۋدى چا و نانەبەنەى خواردن و بەرمالى نوژريان رادەخست، يەما و مەلھا و مەيخانە و يانەى ديمەشقيان نەدەزانى! مرگەۋتەكانيان پىركردبوو، قوتابخانەكانى زانست پىريوون لە كوردەكانيان، زانكان پىشەۋابوون؛ شوئىنى زانست كەۋتن بۆ قىامەت نەك دونيا، خودا دونيا و قىامەتى پىبەخشىن، مالىەكان بەھەشتى سەر رەۋى بوون، ئافرەتەكانىش خورى ئەو بەھەشتە بوون،

خۇدۇرچىسىن ۋە خۇدۇرچىسىنىڭ ئۆزىنىڭ نەدەزىنى، كەس لە دەۋرە
 نەدەزىنى مەگەر بۇ كارىكى زۇر پىيىست نەيىت لەم كاتەشدا
 لەگەل ھاسەر بىن باۋكىن دەۋرە، پىشەدەكەوتن ۋە ئەۋىش بەدۋايدا
 دەۋرەشت، مالى خراپە ۋە شۈننى تاۋان ۋە شۈننى غەزەبىيان نەدەزىنى،
 بە ھىيالىندا نەدەھات كە دۈنيا بە جۇرىك خراپ دەيىت دەستەي
 گومراگەرى تىدا درۋوست دەيىت....!

نەۋان نەۋان ۋە ھەمۇر رۇزىكىيان ھەزىبو، نەي جەزنى ئىمە لە
 كۈنە؟

لەم شار ۋە زانستەدا قازانچىمان كىرۋە.....يان دۇراندۋومانە؟
 لە ھەمگە پىرسى رانستەكەيان چى بە بەختەۋەرى مۇۋەكان
 كىرۋە؟

لە مېزۋ پىرسى بە زانست ۋە شەرىعتەكەمان چىمان كىرۋە.

بەرىزەكان:

نەمرو لىرى خىزداشە قات نەبەردەكەين، نەسەر سىستەم دەخەۋىن،
 نە چىنال ۋە كەۋچىك دەخەۋىن، خەۋالى نەمەرىكا ۋە نەۋروپا
 دەخەۋىنەۋە ۋە لە خوگرافىيا ۋە كىمىيا ۋە سىياسەتدا قەدەكەين، سەر
 نونومبىل ۋە فرۇكە دەكەۋىن. بىسەرى رادىۋ ۋە بىنەرى سىنەما
 دەيىن. نەمەمار قاراج كىرۋە. ۋەلى تەقۋا ۋە پاكى ۋە نارامىمان

لە دەستداوێ. پاپیرانمان دوورتر بوون لە شارستانی ئەوروپا، بەلام لە
ئێمە زیاتر لە حودا رازیبوون و لیوێ تزیکتەر بوون، بە پەوشتەر و
دڵپاکتر بوون، نەهێنی پاکتر و راستگۆتر بوون لە مامەلەدا، لە ئێمە
ئاسوودەتر بوون لە ژیاندا....

نەخێر بەرێژەکان؛ لە جەژنەکاندا خوشی نابینیم، رابردووم بۆ
بگەرێننەوێ. جەژنی گۆرستان و مزگەوتەم بۆ بگەرێننەوێ چونکە
بەختەوێریم تەنها لەوێدا دەستکەوت، لەم زانست و شارستانییه
برگرم بکەن، من وشکم، من دواکەوتووم، دواکەوتووم،
دواکەوتووم!!

بەرێزان بمبوورن، بەم قسە شیواو و ناخۆشە جەژنەکم لێ تێکدان.
یاسا کانی ئادابی کۆمەلایەتییم لەبیرکرد و پۆژە سافیه کانی لێل
کردن، لەلای نیوێ خاوەنی جەژنکی خراپ و بێژاردەیی هەلەبووم، لێم
مەگرن... روویکەنە جەژن و خوشی خۆتان، لێم گەرێن بگرم- لە
پۆژی جەژندا- بۆ پۆژانی رابردووم.

هەموو سالتیکتان بەخێر و خوشی بیت.

له بهرده سالی سالی دا

سهر دتای سالی ۱۹۳۹ بلا وکرا و ته و ده

نه مړو ته ماشی تو ماری له دایکبوونه که مم کرد بینیم له بهر
دەرگای سی سالی دام، وازم له کاره کهم هینا و دانیستم بیرم کرده و ده:
داحی گرام له م سی سالد دا چیم بو ما و ته و ده؟ هیچم بو نه ما و ته و ده
ته نه که میک یاداشت نه بی پاشما و دی دلم جه می کرد و ده و
سؤلا فیکانی بلا و بوونه ته و ده به قه دپالی قاسیون له دیمه شق و،
جوگه کانی نه عزمیه له به غداد و، دارستانه سنو به ره کانی
لوبنان..... و، له رینگای نه هرامه کانی میسر و، که ناره کانی
به سره و، باخه خورما کانی مه دینه..... سؤلا فیک له دلمه و ده و
سؤلا فیک... چ سودیکم بینی له ته مهنی له ده دست چووم و لا ویتی
رؤیشتووم؟ هیچ! نه پله و پایه نه پاره نه مندا ل. هیچ سودیکم
ته بینی نبلا ناوینک نه بیت له ولاته کاندای بلا و بو ویه و ده و به شی خوی
و درگرت له ستایش کردن و زه مکردن، له به شکو دانا و جوړ دان
به لام من له دووری هم مو نه مانه و ده بووم هیچ شتی کم
به رنه که و ت. ما و ده کهم له من نییه: درو و سترکرا و ده نه پیته کان، به لام
من مرقینکم له گوشت و خونز. نای نه و بانگی تیرم ده کات، یان

ستایش کردن پوښتم دهکات؟ خاوهنی هیچ شتیک نه بووم تهها
دلیک نه بیت که زور خوشیویست و زور دلسوزبوو، بهلام بههوی
برهخته کنی خوشه ویستی و دلسوزی به ماندوی کهوت،
سهرنکیش پریم کرد له زانست و زانیاری، زانسته که ی په کی خست
له وده ییش بکهویت، سهر سوو که بهتاله کان شوننه که یان داگیر کرد!

پوښتم بمرانیایه زیان وهک دهریا وایه، شه پؤل دهدات و
پوچه کان بهر زده که ته وه و، پر کانیش دبهاته خواره وه!

نیستا بیر له وده که مه وه به مندالی چون دهر وانییه نهو که سابه ی
سی سالانن، نهوان گهنجیکی کاملن و گه شتوونه ته لوتکه ی زیان
و دنیایی و جیگیرونیان ناسیوه، نیستا دهبینم له یتوان من و
نهواندا جیوازیه کی زور هیه و واید هینم هر گیز نه گه شتوومه ته
سی سالی..... نهودش بههوی نه وده یه هه موو نه وده ی دهبینم من له
دایکبووم و چوار سالان بووم، دواتر چوومه قوتابخانه، هه موو
سالیکن تیندا ده ژیا م یو نه وده ی له تاقیکردنه وه کاندایه ریچم و پؤل به
پؤل بریم و چیژ له پشوده کان وهریگرم. نهو دهمه ی خونندنی بالام
تهواو کرد و قوتابخانه و تاقیکردنه وه نه ما وه ستام و پینشنه که و تم،
نامانجه که مم له ده ستدا و هه ستم نه ده کرد که ده ژیم. پاشان
ناورمدایه وه یو رابردوو به یاداشته کانییه وه ده ژیم، وام لیتهاتوه
هه رسالینک تهواو ده که م سالیکن ده که ریتمه وه یو دواوه، هه تا

گەورەم بچوووک دەبمەو و هەتا لە منداڵی دووربکەومەو و زیاتر
لێی تریک دەبمەو.
کە ی ددگەمە سی سالار، کە ی بارگە ی گەشتە کەم دادەنیم
لەدوای ئەم گەڕانە؟

دلم جەخار داپۆشی، دەمکی شقارنەم دگیرساند بۆ ئەو ی زۆپاکە.
داگیرسینم - لە شۆکدا بووم - ئاگرە کە ی کوزایەو، پاشان دووبارە
دام گیرساندووە پاشان دەمروانییە ئاگرە کە ی زەقە ی چاوم دەهات و
نقوم سوو بووم لە جیهانیکی دووری ونبوودا، هەتا هەستم بە گەرمی
ئاگرە کە کرد، بە ناگا هاتمەو و شقارتە کەم فرێدا، بووبە
هەلۆزنیکی رەشی لاواز کە لە گەل شەنبایە کدا بە هەوادا
دەچیت....وتم. ئەمە زیانە؛ ئەو جەخارە ی ئەمشەو هەستم پێی
کرد دەرووسم دەسوتینیت وەک چۆن ئەم ئاگرە دەستی سوتاندم، لە
کۆتاییدا هەمان ئەنجامی ئەوم دەبیت. دەرۆم وەک چۆن ئەو
شقارتە یە رۆیشت، بەلام من لەدوای خۆم هیچ حیناھینلم. نە پارە، نە
پلەوپیە، نە کار. چونکە من سەرقالبووم -داخی گرانم بە ئەدەبەو!

بریا تەنھا خۆم بۆ ئەدەب تەرخار بکردایە و هەموو ژیانم لە هەولدان
بۆ بزێوی نەرۆشتیە. هیچم نەکردوو، لە سەر و دڵدا شت

گەلەنكى زۆر بوونيان ھەيە، بەلام پېنوو سەكەم شكاوۋە، نامرازەكانم
وشك بوون، و زوبانم بە گورېس بەستراو، من ناتوانم بلىم.....

ئاواری زۆرم لەلایە و ھەزدەكەم گۆرانى بچرم، بەلام گۆرانىەكانى
دەبنە — لە تەنگیدا - ھەناسەدان و لە وتارەكاسەوۋە دەردەچن، خەلكى
وادەزانن ئەو ھەموو ئاوازەكنە، بەلام ئاوازەكانم ھىشتا لە
سىنەمدایە و ھىچ مەرقىك گۆبىستى نەبوو. چ سودىكەم
پىدەگەيەنیت ئەگەر خەلكى گۆبىستى بىن و بىنە سەما و
چەپلەى بۆ لىدەن و منىش بە تەنیا ھىوا براوى و خەفەتم بۆ
بمىنیتەو؟ خەلكى خوو ناگرن بە گۆرانىەكەو مەگەر ھىچ و پوچ
بىت، دەى با گۆرانىە شیرىنەكان لە سىنەمدا بمىنیتەو، بە تەنھا
خۆم گۆبى بۆ رادەدێرم بەى ئەو ھى زوبانم بچولتیم، چونكە زوبانم
سەرقلە بە وانە وتەو.

ھەموو ئەوانەى دەینوو سە ھەناسەيەكى خەفەتاوى و ئامازەى
ناگۆيە، رۆژىك دىت ئەم ھەناسەيە بىت بە گۆرنى و ئامازەكان
بىت بە وشە و واتا؟

• • •

لە كاتىكدا ئەم ھەناسە و ئامازانە دلدانەو ھى دەروونم،
ئەم (الرسالة) چەندى چاكەى زۆرە لەسەرم، ئەو ئەدىبەنە چەندى

چاکه یان زوره به سه رمه وه هر شهوان دد توان لهم دونیا ته نگه مده
 یمگوارنه وه بو دونیا به کی فراوان و پرووحم به نازادی تیدا بفریت،
 هاو شتودی رافعی و معروف و زیات! نای زیات دد زانیت، یان نایا
 معروف نه رناتوت دد زانیت، که من چهن دین شهوم به سه ر بردووه به
 دیار فرتهر و رفانیل^{۲۲} و سهیدی قور دیش و عومهری کوری
 خه تاب، په نام بویان دد برد و له دهرگا کانیانم ددها و له به هه شته
 نه فسوناویه کانیاندا له پشت شورا کانه وه خوّم ددشاردهود، ناتوانم
 تاریفیان بکم تهنها به وه نه بیت که بلیم ددسته وسانم له تاریف
 کردنیادا؟ چ دونیا به ک له سه ری معروف دایه، چ دونیا به ک له
 سینه دایه؟ چ به رزیه ک لهم زمانه دا هیه، زمانی معروف و
 زیات و رافعی، نه مدیه ددردوشیتته وه به گه وه هر و مرواریه کهی،
 له کاتیکدا زمانی کتیه کانی نه م سه رده مه زوبانیکی رزاود و پرد
 له ناراستی... زوبانیکی مه زن وات لیده کات هه ست به گه وردهی و
 شکو داری بکهیت، نه ک و دک نه م زمانه لاواز و پرووته لانه.

هیکل چمدی چاکهی به سه رمه وه هیه، ته و او بووم له خویندنه وهی
 کتیبی (منزل الوحي) چهن دین روژ له سه رده می پتیه مبه ردا
 ددزیام، بهو شونمانه دا تپه یریم که باسی دد کرد و ددروونمی پر کرد له

^{۲۲} پاشان بوم دد رکوت هه مورو ته مانه هیچن، به سوود نهو شتهیه سوودی بو
 دواروژت هه بیت.

جیهانیک له یاداشت و هیوا و رازه کان، بینیم خۆم هه موی ده زانم
زۆرتر له وهی له کتێبه کهی (هیکل) دا بوونی ههیه.

• • •

پهحهتی خودا لهو رۆژانهییت! نهو رۆژانهی ده رگا کهم داده خست،
پاشان روومده کرده کتێبه کانم له گهڵ زان کان و نه دیبه کاند
داده نیستم و له قسه بێدنگه کانیاں چیژ و خوشیم ده بینى.
دهم خوینده وه چونکه نه زانبووم به ژیاں، که ژیاںم ناسی توانی
خوینده وه و تو ئێنه و دم به ما. بۆچی بخوینمه وه؟ بۆچی فێربم؟
بۆچی که سینکی باش بم؟ له کاتێکدا ژیاں جهنگێکه له دژی
فێرخوازان و چاکه کاران، مرفقه کانیش وه ک ژیاں وان چونکه رۆله
و خویندکاری نهون!

نه ری کهسی دووروو و دروژن ژیا نیکى خوش و بهرێزانه ناژى،
کهسی راستگوى بهرێزیش به ههژارى و سوکیتیه وه نامریت؟ نه ری
هه لکی کهسی فالچی به راست نازان، چونکه ده چیته دهروونیا نه وه
له ده رگى نایسه وه. زانابه کی باشیش به درو ناخه نه وه؟ ئای
رینگای فالچیتى و باگه شه کردنى کهرامهت و ناراستگۆبوون
له گهڵ هه لکید، به زانینى نهینى پیته کانیاں و ناماده کردنى
به ریه کار و ده رکردنى په ری له لاشه ی مرفقه کان، له لای زۆربه ی
هه لکی یش نه خراوه به سه ر زانستى راست و نه ده بی ته واودا؟ نایا

نعم درد چيز له متممه به ک وړنا گړنت که رايه که ي پسر يان
 نوږه رنکي وړدين همي بيود د دينيت، پاره که ي زوري چنگ
 دد که وړنت و خه لک ينيکي زور دينه سهر داني بو چا کيوونه وود؟ ناي
 که ينيکي دووړووي دد غمل نا گاته سهر ترين پله وپايه و که ي
 راستگزي سهر ترين له خواري خوار وود نامينيت وود؟ ناي که ي نه زان
 ساري نو تو ميني گران به ناييت و بيسته جني کوشکيني گه وړه
 ناييت و پله به که ي به رزي راني دا گيرنا کات؟ که ي زاناش
 دد گه ريت وود بو ماله هيچه که ي که هيچ که ينيک ناي زانيت؟ ناي
 بازاري حرايه نو وودان نيه و خه لکي دد وريان نه وود؟ بازاري
 چا که ش چول و خاپوور نيه؟

ناي که ي در وړن که ي ييتاوان نا گړنت؟ ناي که ي به هير زال
 ناييت به سهر لا وودا؟ ناي يرد سهرن که وړنت به سهر زانستدا؟ بو چي
 بخوړنمه وود؟ بو چي فيريم؟ بو چي چاک بم؟

• • •

همه ستام و حساباتي حومه له گهل زيادا ته وود کړد بوو، سي سال له
 ته مهنه د وړاندوړ که گولي ته مهن و به هاري ژيانم بوو، هيچ
 شتي کيشه دست به که وود!

ویندیه کی م (مردار دا) (مردار کی)

۱۹۹۶ء

..... به ناموسی و دژد باوسی نامسراوو، کونی پیسه ددها- نه که،
 بوجوونیکي بوتیه- حه لکی چ دهلین له باره به ده، قه دهغه کردی
 قه دهغه کار و ناموژگاری ناموژگاریکار کاری تیه ده کرد، نه مهی
 له دروونی خویدا ده زانی و توورده نه ده بوو گهر تاریخیان مکرده له
 نه مه، به لکوو زور خار گونمان لینی ده بوو باسی ده کرد و شادی
 ده کرد تیندا، له درخستنی شته کانی ناحی بوجو حه لکی چیز،
 خوشی ده بینی، وهک نه وی خودی خودی باریکی قوورس حه
 سهر شانی.

له دروونیدا چندی دژدیه کی کؤ کردی بؤد: له وکاهی موو، موو
 له دریاپی ژبانیکي نارینکا له تنبایی دهرما و رقی له هبسی
 بوو، سهر پستی جهره زهیه کان ده کوبت له وارده کاسی نه ده و
 سیاه تدا، له مزگه نه کادا وناری ددها و له روزنامه کادا
 گفتوگوی ده کرد، له وکته شی دلساده بوو له ژان و زوی سیده کرد.

بیرۆکه‌ی تەسەووف زال دهبوو بەسەریدا، خەمۆکی دەروونی
 داگیرەدکرد و، دلی پردەبوو لە بینومیدی، و هەستی بەوە دەکرد
 پیرێستە لە خەلکی رابەت و هەزی بە تەنیایی دەکرد، وای
 لێدەهات نەنەت هەزی بە دیدری خوشەوێستری هاورینی نەدەدکرد،
 هەری بە ژیاڵینکی نارە و هینس دەکرد، شادوومانی خۆی لە دووان
 لە گەل دەروونید و موناجاتی یەروەرد گاریدا دەبینیەوه.

حیاتیترین کەس بوو بۆ سوعبەت و گەمەکردن، لە هەمووان زیاتر
 دلتەنگ دەبوو بە کۆری حدەت، لە هەمووان زیاتر دوورتریبوو بە
 بێدەنگی و شۆنکەوتنی نەنە کیت، لە هەر کۆریکدا بیت ئیلا
 دەیحولینیت بە قە و نامازە و نوکتە کەنی، پری دەکات لە رووحي
 خوشی و خوشەوێستیەکی تەواو، بەلام شەپۆلینکی خەفەت لە
 ناکویدا دەدات سەر دلیدا ئەو کەتە زور بە خەتەوێدە و لە هەمووان
 زیاتر کۆریەکی خوشتەر، بیتاقەت و خەمبەر دەبینت، بە خەلکی
 نارەحەت دەبینت و بیزار دەبینت بە سوعبەت و گەمەیان، وای لێدیت
 هەزی نە حەیات و سەرخۆییە، هەز بەتوندیتی و خۆراگری
 دەکات، یشت دەکات ئەوێ پێش چەند ساتینک تیندا بوو، خەلکی
 نارائەن (خۆسی سارائیت) چی توش بوو، وای ئەو حالەوه گۆری بۆ
 نەو حالە.

تاوڭ دىت بەسەرىدا ھەست و سۆز زال دەيىت بەسەرىدا لە ھەمووان
زىاتر ھەست ناسىكتەر دەيىت، دىمەنىكى جواى لە دىمەنەكانى
گەردوون دەيىت، يان گوڭى لە گوڭرانىەكى خوش دەيىت، يان
شەرىكى ناسىكتەر دەخوڭنىتەو ھەست يان چىرۆكىكى خەمناك
دەخوڭنىتەو، دلى بوى لىدەدات و پەلەپەل دەكات، ھەستى پىدەكات
و بە سووتان دەيسوتىت، ھەستىكى ملھورى نادىار بەسەر دەروونىدا
زال دەيىت ھىچ رىنگايەك شىك نابات لىوھى دەرچىت، وجودى
دىتە لەرزىن وەك چۆن بوركان زەوى دىننىتە لەرزىن ئەگەر
دەرچەيەك نەدۆزىتەو لىوھى دەرچىت، پىي دەللىن كەسىكى
جىاوازە...

تاوڭكىش ئاوەز بەسەرىدا زال دەيىت گالتهى لە ھەست و سۆز دىت،
و بانگەواز بۆ ئەدەيىكى بەھىز دەكات، گالتهى لە خوشەويستى
دىت و بە عاشقەكان رادەبۆرىت، ئەو چىرۆك و شىعرانە بە كەم
دەزانىت كە كەمىك پىش نىستا دلى دەھاتە سەما بوى و
نەسرىنى بۆ دەرشت، روو دەكاتە كارى سەرسۆرھىنەر و ھەزىكى
بەھىز، دەخوڭنىتەو ھەست و دەنوسىت، بەردەوام كر دەكات وەك
ئامرازىك كە ھەرگىز لاواز و بىھىز نايىت، پاشان لەناكاودا ھەست
بە رىق لىبونى كاركردن و راکردن لە خوڭندەو ھەست و نوسىن دەكات،
تەمەلىبەك بەسەر ئاوەزىدا زال دەيىت كە ناتوانىت ھىچ كارىك
ئەنجام بدات!

لە قورايەدەى سەرەنەى ئاۋىدە کرد، داناسە اندە دەى، لە
گەر کردە سەدا هەج کوشش، بارە دەى دەى، سە هەج
خۆرەک سەر کردە دەى سەر فال دە دە کرد، چۆنى لە کات، دەروونى
دەى دەک موى دەووس، سەر فالى دە دە دەو دەک چۆ و
خوشە دەى، چى پەخوشوانە دە دە دەخوشە دە، دەى بە
چى بوایە دە دە دەووسى، مەبلى بەلای چى بوایە دە دە
دەووسى، رەى لەم ژانە بوو دە، رەى لەم ژانە رەنکخراوە بوو دە
کە ناچارى دەک وائە دەى ديارىکراو دە خۆرە دەى ديارىکراو
بەتە دە.

لە سۆرەکدا دەژا فەرشى خوشە دەى نۆ رەراو، سەر بە کانى
دەووسو، پەشاکی بە دە دەسار کرد بوو بەرى، لە نوان
کۆمەلەک برادابو کە هاوشینەیان نەبوو لە زىرە دەى و
رە دەسار سەدا، لە گۆرە دەلى کردن نوى و خوشە دەستى و هەولەدان
نۆ رارى کردى، کۆمەلەک هاووسى هەبوو دەروو پاک و ژبان
پاکو، لە شە دە دە پە دە دەى نە دەى لە خۆى
گە دە دەو دە سەل، دە دە و راست و پارە دە دە دەبان پنى
دە دە سەر دەو لەم ژانە و دە دە دە کۆچ کردن و ناسو دە دەى.
دە دە دە، دە دە، وارى لە کە دە دەى خۆى هەنا لە دە دە دە

مه عاریف، به قسه‌ی تامۆزگار بیکاران و پینگرانی نه کرد له خیزان و هاو پیکانی.

هات بۆ به‌غداد، بارگهی گه‌شته‌که‌ی دانه‌تا هه‌تا تووشی خه‌مۆکی و بیزاریه‌ک بوویه‌وه که هوکاره‌که‌ی نه‌ده‌زانی، هه‌ستی ددکرد تاسه‌کردن و تامه‌زرۆبوون دلی بیتاقت کردوه و خوینی لێده‌چۆرپیت، یه‌کیک له‌ سۆزه‌کانی دای له‌ میشکی ته‌نها یه‌ک بیرکردنه‌وه‌ی له‌ میشکیدا هیلایه‌وه، ته‌ویش هه‌زکردن بوو له‌ گه‌رانه‌وه، گوی ناداته‌ ته‌وه‌ی چی له‌ باره‌یه‌وه ده‌لێن و چی له‌ ده‌ست چوه‌، لی وه‌لامی نه‌دایه‌وه هه‌تا هاوکاری بۆ هات له‌ میشکیه‌وه، له‌ ئێدانه‌که‌ چاکبوویه‌وه و له‌ هه‌سته‌که‌ی رزگاریبوو، مانه‌وه‌ی پیش خست و پرویه‌کرده‌ کارکردن، رۆژیک به‌سه‌ریدا تینه‌په‌ری هه‌تا گویی له‌یه‌کیک بوو ده‌لێت:

فیم الإقامة بالزوراء؟ لاسگنی بها، ولاناقتی فیها ولا جملي

سۆزه‌که‌ی دووباره‌ چالاکیه‌وه، هاواری کرد به‌ پروی میشکدا: بۆچی له‌ زه‌ورا ده‌مینیته‌وه؟ دووباره‌ میشک زالبوویه‌وه و رۆیشت و خۆی بۆ جه‌نگیکی تازه‌ ئاماده‌کرد.

له‌ به‌غداد ریزینکیان لێی ده‌نا له‌ سه‌رووی ته‌وه‌ی خۆی بیرى لێده‌کرده‌وه، ناوه‌که‌ی پیش خۆی که‌وتبوو، خوینه‌ران و سه‌رسام بووه‌کانی به‌خیرایی ده‌وورباند و سلاویان لێی کرد و له‌ ده‌ووری کۆبوونه‌وه، رقی له‌ هیچ شتیکیش نه‌بوو هینده‌ی ئه‌م کۆبوونه‌وانه‌،

بشتى پنده کرن و گه مزانه ترين کارى ده گرد لهم باره دا، تهنانهت
کوبوه و ديه کى چنده هينلا که که سه به رزه کانى تيدابوو، راپيده کرد
لنى. تهنها بولاي نه ویش هاتبوون، به بى مولهت وهر گرتن و پوزش
هينانه وه جنى دههيشتر و دهرويشت بو ژووره کهى و، خوى پى
ده پراست، به لام خوى ده زانیت هيچ بى وه فاييه ک له کاره کهيدا
نييه، به لکرو ناچاره واپکات، هست ده کات که شى نهم دانيشتنه
قورسه بوى و خهريکه ده يخکينيت، وهک نهو که سهى ليندیت لوت
و ده مى گيراوه، سه رکونهى ده کهن بهر گرى له خوى ناکت و
ههولى نکولى کردنى نادات، دان به لاوازي و دهسته و سان بوونيدا
ده نيت.

نهو ناتوانيت باوه کهى خوى هه لېگريت، ناتوانيت به پروو و جهسته
نهم سه رساموونه ودر گريت، نهوان واگومان ده بن ناراستهى
که سينکى ترى ده کهن که له ((الرساله)) دا بابته کانى بلاوده کاته وه،
وهک نه وهى دوو که سايه تى هه ييت، نه مه يان پى ده خوات و
ده خواته وه و پنى ده پروات و پنده که نيت و سوعبهت ده کات جگه لهو
که سهى بيرى پنده کاته وه و ده نووسيت، هيچ هوکارنک
نايانبه ستيت به به که وه. نه وهى جنى سه رساميه نهو نارچه حوت ده ييت
به قسه کردن لهو حوره دايشتنه و سلى لينده کاته وه، هه ر که سه ره نا
ده ييسى واده ز نيت که سينکى نه رانه و رهواسيژ و زمانپاراو نييه،
به لام نه گهر په بوهنديت پتوه کرد و ده زوه کهت به ست به ده زوه کهيه وه

• • •

129

• • •

نەو پیاوړنكى تەبىئەت نامۇيە. ھەستەكانى دژ يەكن؛ تامەزرۋى
شاردكەيەتى. گەر بگەرښتهوه پەشيمان دەييت، گەر بمينيتەوه
تامەزرۋبوون دەبزوښيت، گەر پەنا بېت بو ئاودزى، ھەستى
دەحوليت. گەر شونى ھەست وسۈزى بگەوت ئاودزى
رەتيدەكاتەوه...

كەس لىي تيناگات. خوښى لەخۋى تيناگات... نەو نەديبە!

• • •

13.4.11

هه ناسه پێداژێر

١٩٤٠

بۆ فلانه هاوڕینم:

نیست مە بالکۆنە کەوود لەسەر دوی پینچ جادە کەوود کە بەرێبە کە
دوووەد مەترە دەروانمە دیمەشق. هەموو دیمەشق دەبینم وەک ئەبێ
دەست، نیوە شەو و میوانە کەن پوشتوونەتەو، دواى ئەوێ شەوێکی
نموونەییان زیندوو کردووە لە مالمادا، گەردوون پیندنگ بەو و
شکۆمەندى پوشتوو، منیش بە تەنیا دانیشتووم و بیردەکەمەو، بیر
لەو دیمەشقە ناکەمەو کە بیرت دەکرد و یادگارێبە کە
تەمەز رۆبان کردبوویت. ئەو دیمەشقەى هەر زوو بەدەر پێی گەیی و
غوتەى گەشایەو و کەشەکەى پرکرد لە بۆنى خوش، بیرى
لیناکەمەو چونکە نیست دلم ناکرنتەو بۆ هەست کردن بە حواسی.
قورگم چالاک نابیت بۆ پەسنی بەهار و، شۆنێ شیعەر لە دەرووسدا
و شک و چۆلە، چون قورگم دتک نابیت و جێنى شیعەر لە دەرووندا
و شک نابیت، هاتوو مەتەو بۆ دیمەشق بەهۆی زور تەمەز رۆبەم و
بیرکردییهو، کەسانیکى بەرێزم لە عێراق بەهێستوو، ولاتیکى
پاک و گەلینکى زیندوو، ئالایان هەلگرتوو و دەشەکیتهو، پینر

ده کور نو کو کره دی موهی بهر بهار بو... کو کره دی موهی بهر بهار بو...
 بهر بهار بو... بهر بهار بو... بهر بهار بو... بهر بهار بو...
 شکو مهندي، برابدي بکدن له نيواسي عه ره بدا له شاري و
 ده شه کبار... هه بهر بهار بو بهر بهار بو... بهر بهار بو... بهر بهار بو...
 شاري بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو
 دمه شو بکولي کردن، ناراردان بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو
 که حراپه و نازارم ده دانه.

بهلام نایا مروف سکالا له دستي شاره که ی ده کات؟
 نایا بهر دهستی خوی مالی خوی ویران ده کات؟

نه کهر بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو
 کرد، نه کهر بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو
 ده ته قیت، قسه ش... نایا دروسته بۆم قسه بکهم؟

خۆزگه ههه دوور بوومایه له شاره کهم فەناعەتم بهو وینه شیرینه
 ههه بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو بهر بهار بو
 شیتانه که ئهلهامی له تاسه کردنیکی زۆر دارهوه وهرده گرت!
 خۆزگه... ((خۆزگه)) سورد به هیچ شتیک ده گه به نیت؟

[illegible][illegible]

نہوار دلبس مر عیادہ، گیرتہ سیریم، کشہ کار دہولیم،
 ہدمو نہمانہ تہنہا یہک واتا تہدہ گہم، نہویش نہوہیہ من

راسىگۆنى دەجولنىم و نىشكرى دەكەم، شىنك نالنىم ۋە سىجەسى
نادەم ھەتا دۇنيا نەپەم ئەرە ھەفە.

ئابا ساۋا بەرگىم لە باشبەكان كىرەۋە كە ئۆمەنار دەكرىت،
بەرگىم لە رەۋشى بەرزكردەۋە كە سوكاپەتى پىدەكرىت، ھەمانە
بۇيىكرد و بۇي ھەنگام، بە خوتىدكارەكانم وتوۋە: ھەبەتى بۇيىكرد
لە پىدەۋىدا سەنگىن؟ ئابا ساۋا بىارم بۇ مەھمەد تورمەۋوم، لەۋەي
كەسكى نەرانى ھەلخەلەتتىراۋ بىكولى پەيمبەرئىتى و پەبەمەكەي
بىكات، لە ناھەنگىكدا كە سازدراۋو بۇ رىزلىنى مەھمەد
بەرزراگرتنى يادى؟

ئايا ئونبارم ئەگەر بە تارىكى شەۋ نەلىم: تۆ پرووناك و
پىشگدارىت، بە نابىنا نەلىم: ماشەللا چاۋەكانت قەشەنگەر؟

نەمە تاۋانى مە كە بەھۋىيەۋە باشتىن ھاورىنكەم لەدەستدا و،
دزايدىنى سەرۋكەكانم بەدەستەين و، دوزمىيەتى سەزائەكانم بىردەۋە و
لە گەۋرە گىرەشىۋىنەكان ھەژمارگرام.

ئىزىك بەرەبەيانە و پرووناكى شار كوزاۋەتەۋە، دوزكاترەمىزە بىر
دەكەمەۋە، ھەمەۋ شىكى چواردەرووم ۋەسناۋ و مردوۋە، ۋەك زىيە!
چەدىن سالا خالبە، ھىچ شىكى حولاۋى تىدا نىيە... لە ھەۋىدا

بردۆتەو، ھەيانە لە ڕینگادا دادەيشت و سلا، ھەچ دەکات،
 ھەيانە پىلاوھەكەى درۆدەكات بۆ ئەوئى ئۆى ئۆياخ بکەن. ھەسە
 لەسەر جىگايەكى خوش دەخەوت، ھەيانە لە شەقامەکاندا بىتەر
 دەيت پاسبەوانى ئەو کەسانە دەکات کە خەوتوون، ھەيانە ئۆ
 بەدەست ديت بەى کارکردن. ھەيانە ھاندۆر ديت و بىدکوتيت
 ەگت بە يەک، زانا ملکەچە بو ەران، نەران سەرۆكى رايە،
 بىنيم پەرە و راست و رەوتت و برابمە يتک و ديارىيە، ھەندى
 زەنگين راستيان بىيە و ھەندى زانا سامانى بىيە، ھاوئى برابامە
 زانستى بىيە، ھاوئى راست برابامەى بىيە، ھەندى رەوتت ەدر
 ھىچيان بىيە، ھاوئى ھەموو شتىک رەوتتى بىيە، ماموستەم
 بىنى لە سەرۆكى زانکۆ زىرەکتىر، ھەرماسەرم بىنى رۆر لە وەرر
 باشتىر، لى بەخت کۆرە، يان لە داناسى و کارەخنى پەرورەگەرە
 و تەنھا خۆى نەينەكەى دەرايت، تەيکەردەورسەتەو بەشاردەوئى
 بۆ ئەوئى بىيت: رازى يان نا؟

کەواتە رۆژەکاسى زيانم لەدەست نەداو، لە قوتابخەى زبایدا کە
 ھەموو ئەم شتە فەتووم بەسى سال!

* * *

هه ناسه یه کی تر

هه ناسه یه کی تر

یادهوهریه کان به سه مریدا داد دیارین. کتیه کم دنا و درو و مکرده
 رابردوو. له باخچه وشکه کهیدا به دواي گولیکدا ده گه پام بای
 به هیزی زستان و به فر و بارنه کی وین کردوو. نه لای به دیکه
 خوی شاردو ته و یان نه په نای دیوارنکه. ده بیته و نه یه کی به هاری
 گوزه راوو. هیچ نه بینیه نه نییدا روی تی نه گه لای نه نه نیت
 که هوز و گه شاده بوون. هه یکه نی درخت درو ته کن نه نیت که نه
 به هاردا پوشاکی نوری شمین پوشی بوو. مردن دایه ریسوده هه ریان و
 سه رمایه کی به هیزی ئی دابوون. رووه ده چهره جان به روو داشاتور. نه نه
 تاریکم له دواي تاریکی به دیکر. بینه بیستد هه گه هه نگ
 بوونی فهنا، بینه نگه بینه نگه بوونی هه نه. دله نه نگ بوو نقومی
 کردم له دهر پرد کهیدا. به دواي هه وهرینه که ده گه نه ده ده ته
 بگرنت. هه وهرینه ک سک لای هه و حالمی نه لا که. هیچ
 هه وهرینه کم نه دوزیه و نه نه خونه نه نه بیت. نه و هه وهرینه هه
 که نایاناسه و هیچ سودنکیان نیو نه گر. به وهره ویه هه و
 به سوز دهن بوم و به شماری ناکن نه گه نه هه هه و ده ای به

خسودیه که یان نازاریان دام، بوم نووسین و باسی سکلاکه،
ده کهم و یاداشته کانمیان بۆ ده گترمه وه، له وهیه نهو خوسه رانه به
قسه کانم دلیان تهنگ بیت و پشتی تی بکهن و بوسه
له سهریان، له وهیه باوه برونم به وهی هاورپی منن خه یالیک یه به
خه یاله کان، لی من هه زنا کهم نه م خه یاله به کهم بزانه و باوه به
پووچیتی هه بیت، چونکه له ژیانیه هه قیقه تدا پیوهی ده ژیم.

کی وه کو من نامویه له شاره کهیدا که نیودیان ده ناسیت و دهو
له سهر سینان دهیناسن، له شارنکی قهره بالخ به خه لکی به تهیا
ریده کات وهک نه وهی له سارادا بیت، ده گات به چه ند که سینک
که ژماره یان له په نجه کانی هه ردوو ده ست تینه ر ناکات.
سوورده خوات له م بازنه به تاله دا، هیچ ده رچه و رزگار که رنکی نییه،
ژیانی خالی بووه له خوشی و خه فته، وهک ناوینکی بۆ گه نی
لیهاتووه نه شه پۆل ده دات نه با دهی جولینیت.... کی خوازیاره نه وه شه
بدۆزیتوه که سه رقالی ده کات و وه ستاویه کانی ده جولینیت
نه وه شه ی پالنه ری ده بیت بۆ بیر کردنه وه و کار کردن، نه گه رچی
به لایه ک یان سوتانیک بیت، یان شار به ده ر کردن یان زیندانی کردن
بیت.... کی به یانی ده کاته وه و بازانیت نه مرۆ چی بکات و چون
نه مرۆ ژه ته وار بکات، شه ده کاته وه و نازانیت نه مشه و چی بکات و
چون نه مشه و بخه ویت.... کی هه ست به دژواری بیر کردنه وه کانی
ده کات له سهر شانی به لام هیچ رینگایه کی نییه بۆ بلا و کردنه و میان.

دهبیت کتی زوره و هیزی هه به به لا. ناریت کسه کدی سه حش
 به چی و له چیدا هیزه کدی هه رج بکات... کی و دک من
 دووره پهریزه، نه بی پنیسته له ژیان به راده کات له هه گه کدی.
 به لام بینومید بووه له دۆزه کانی داهاتووی و بینهوایه له حیزه کدی.
 به تنیا بۆته وه له گهل یاده وه ریه کانی و خویی بی چاره دکات و
 ریزی لیده نیت، قسه ی له گهل دکات و چرپه ی بۆ دکات. نه
 خه یاله کانی رابردوودا دهژی چونکه دهسته وسان بووه له ژیان کردن له
 هه قهقهه تی نیستای.... کئی وه ک من سکالای هه ژاری پاره و
 دهروونی ناکات، به لکوو هه ژاری له کاردا، کئی هینده سامانی
 هه به بهشی نه مرۆ و پیداویسته کانی دکات، لی نازانیت به یانی چ
 دهیت، کئی سکالا کدی رۆچوونه له ههست کردن و نکولنی کردنی
 خه لکییه، سکالای نه وه دکات دنیا نارهسن پیش دهخات و به ریز
 و به خشنده دواده خات، دونه یاهه ک هه موو شتیکی تیدا خراپووه هه تا
 ژیره کانیشی چاوهرینی قیامه تن.....

هه ریه کینک حالی ناوا بیت ههستی به هه قهقهه تی حالم کردووه و له
 کرۆکی نووسینه کهم تینگه یشتووه، له گهل لۆمه کاراندا لۆمه ی
 نه کردووم و له دژم نه بووه له گهل دۆژمنه هه سووده کانم.

جەندىن ھەلگى يىنە دەلىت: بۇ رابەردۇر نە ياد كەيت و پشور ئادەس
لە يادەۋىيە كانى؟ نايە واز نە داھاتور دىنىت و تىرامان لىي ۋە؟
دەنىت؟ نەى نازانىت نەۋى گوزدشت گوزدشت و نەۋى دىت
پەنھانە، نەو كاتەت ھەيە كە نىست تىندا دىت؟ دەلىت: بەلى،
ھەموو ئەمانە دەزانە، بەلام چ رىنگايەك ھەيە بۇ بىرچوونەۋە؟

گەر ھەموو شتىك لەبىرىكەم چۈن نەو رۇزانە لەبىردەكەم كە
بالندەيە كى بالكرەۋ نەبووم تىندا، نەو چلە نەبووم توندەبا بىشكىنىت،
بەلكوۋ رەۋبەروۋى توندەبا دەبوودەمەۋە و پشە دابوۋە دارىكى پتەۋەۋە،
قەدى دارىرەروۋىە كى چەسپار، بە دوو بالى بەھىزەۋە بە سەرىدا
دەفرىم زەمانە قەد و بالى شىكەندەم، نەو كاتەى دابىكەم لە
دەستدا، ۋايلەنكەم بىسە نامانجى توندەباكان، ۋاى لىنكەم ۋەك
پەرىنك بە لە دۇخىنكەدا جىگىر نەبە بەھۋى رابراى و ترس و بىم و
چەلەمەردە!

چۈن لە بىرى دەكەم گەر بار كە بىرىيە، زانى رىتونىنى كار و
خاۋەن پلەى نەرز، مردن بە گەجى نەبىردايمەۋە، دىپاراستىن نە
قىلەكانى زىان و لە ژىر سەمىدا گەشەمەن دەكرد ۋەك چۈر
چلىكى نەرم گەشە دەكەت نە نەۋىراستى دارىكى گەۋرەى پەۋەدا،
ناچارنە دەۋىس رەۋبەروۋى زىن بىيىنەۋە و نەزموۋى مەبەنەنە كانى
بەكەين، لە كاتىنكەدا نىمە چەند لاۋىنكى دىپاك بوۋىس، بىتتاۋان

بووین، نه دده ماینه وده ههتا پیس سین به جه به لیه کبی فیل .
 پلاندانان، فیری بنه ماکانی ژیان بیر وده ک جۆر مند لیکلی
 ههله کار بنه ماکانی هونه ری تاواکردن فیر ده بیت نه یه کهه رسدای
 کردنیدا. لینی ددرناچیت ههتا به ک لورییا نه هینیت نه تاو ک رییدا؟!
 چۆن نهو پارچانه له بیرده کهم له دل و جهرگه لیکرانه وده نه زهوی
 فراوانی خودادا. که گوی ناداته نهرمی سۆزه کان و بهیمانی
 دله کان نایارتریت. له قهده پالی قاسیونی خوشه وریست. نه غوته ی
 دهوله مهنده دا....

له جهنگه له کانی بهیروت که سۆنیه ره کانی دهوات نه ناسمان. به
 پروتی هاتونه ته دهرده و ته ماشای ناوی پرووباره که ده کهن به
 چاوانیک که وده ک نوده که شینه. نهینیه کانی هینده ی قولی
 پرووباره که یه.... نهو جهنگه له. نه زیر هه مور دارنکییدا یاد گارییه که
 ههیه که تهها خودا و دله دیزان. نهو دله ی روفیشت و کۆچی
 کرد.... حۆم نه روفیشته و کوچه نه کرد. هیچ نهینیه کیم په حش
 نه کرد و بلا و منه کرد ده!

له رینگای سهیدا چهنی سۆزم دان و مالدوا یه له یاد گارییه کان
 کرد؟ پرسیار له خونتد کاره کهه بکهمن حونتد کارانی کولیژی
 شهریه له بهیروت: نایا نهو رینگیه گه واهیمان بو نادات نیمه
 باشترین هاوپی بووینه که پیندا تیه ریوین. دله کانیا ن

کردىم ئە گەرانبەھەم بۇ مىسر و ژيان کردن تيندا، مىسر،
 ھەنگاۋەکانى راستکردمەۋە لە رینگای نەدەبدا، نەۋ فیزی کرد.
 ولاتی خیزانە کەمە، نەۋ وای لیکردم - پيش دوانزە سال - بنووسم و لە
 بەرێزترین گوڤارەکاندا بابەت بۆلاویکەمەۋە، لەوکاتەى نەم بەرێزانە
 لە خۆندەکارەکانى (شیخ مارسىيە) لەسەر کورسى قوتبخانەى
 سەرەتایى بوون!

تایا جنى سەرسامى نىيە من - لەگەڵ خوشەويستىم بۇ مىسر -
 لەلای ھەندى مامۇستای مىسرى لە عىراق دوژمنى ژمارە يەكى
 مىسرىيەکان بووم؟ خودا لەو ھاورپىيانەمان ببووریت و لىین خوشبىت
 لەو قىل و پلانەنەى لەدژى مندا گىراویانە، لە منیش خوشبىت
 لەسەر نەۋدى ئازارمداون بە زمانە ئابرووبەرە کەم.

چۆن لە بىرى دەکەم چەندى چاکەم بۇ دەروونى خۆم لەدەستداۋە،
 لەو دەرفەتانەى ھاتۆتە بەردەستم و نەمقۇستەتەۋد؟

لە ھاورپىکانم لە کۆلیژى ماف ھەيانە نىستا لە گەورە پارێزەرەکانە
 و ھاوێژى پى دەکرت، لە يەك وەستانى لە دادگادا تەنھا سەد
 جونیيەى مىسرى داماو وەردەگرت. بۆچى پشتىم لە پارێزەرى کرد
 و پرومکردە پيشەيەك کە پىنج جونیيە وەردەگرم لەسەر سەد وانە بۇ

أستغفرالله. حەزم بە شانازی کردن نییه. بەلام ناچاربووم وتم. بێ
بێدەنگ بم. کاتێک خەلکی بێدەنگ بوون لە دوورکەوتەوهی
مانە کەم؟

ستەملێکراو قسەی بۆ هەبە و نەمەش بە کێش بوو لە قسەکانە.
گەر شانازی کردنە لە کۆندا شانازی کردن لە هونەری نەدەبی
عەرەبی بوو. گەر نەودە نەبێت یادداشته و، مێژووی ڕێوشتی خەلکی
و کۆمەلگایە.

چون لە بیرى دەکەم لە ڕابردوودا هەلەکانیم لەدەستدا و
یادگارەکانیم لەبیرکرد و چەندین سۆزی بە جۆش و هەستی
ناگرگرتووم لەدەستدا. ڕۆژدەکێ نیستاشە تێکدا بە گەڕانەودە بۆ
ڕابردوو. بەیانی و ئێوارەمە خەرج کرد نە هەلدانەودە یادداشتهکان و
گەڕان لەناو کەلاوەکەیدا بۆ گەوهەر و گەنجینه. هێچە
دەسنەکەوت نەودە نەبێت گەنجینهی ژیاڵە و گەوهەری تەمەنەم لە
گۆڕنا.... داهاوێهە کێش کە هێچ هیوا بە پێی نییه چوێکە
بێتومێدم لێی چاکەیه کی پێی نیت بۆم.

کێ دەتوانی بەراستە بزانیته من ئاواتە خوازم کەسێکی گێلی
نەزانی بێ ناگابوومایه بۆ نەودە پشووبەدە و تارام بم. چونکە بێنیم
زێرەکی بەرەو تارار و بەدبەختیت دەبات. بە قەستی واز لە خوێندنەودە

دههينم بۇ ئەۋەدى ئەۋەشتەى رانپوۋمە ئە سۈم سىجىت، دەمە بەران .
 نازار ناچىژم ئەگەر ئەزايىكى ۋەك حۈم پىش كەپىت .
 سەرگۈنەى ژيان ساكەم لەۋەى ستمى نىكردەۋە...مەستۋاى .
 دەمىنى پالەنەرم ھەيە بۇ ئەۋەدى زانست زىاتر بىكەم. ۋەك ئەۋەدى
 قەدەر بەدار عاساكەيەۋە ۋاملىندەكات زۇر بخونتمەۋە. بە زانست زىاتر
 نازاز دەچىژم ئەۋە كاتەى دەپىنە زانستەكەم نازارە بۇە و دەپىنە
 ئەزانەكان پىشم دەكەون و ماله كەم دەدزن! گەر ئەۋە شەۋانەى زىندەۋم
 دەكرەۋە بە خوندەۋە و لىكۈلىنەۋە و چۆكدانان لەبەردەم زاناكاندا
 بىگۈرپايەتەۋە بە يەك گەشت كردن بۇ ئەۋە (شوننەنە) ئە دۋاى
 دوومانگ بىگەرىنەۋە بە بىروانامەيەك ئە زمانى عەربىدا كە بە
 زمانى عەربىي نەنوسراۋە. نەمە باشتر و چاكتەر دەپوۋ بۇم ئە ھەموۋ
 زانستەكان سەرزەۋى ئەگەر بەدەستم بەپىنايە.

بەلام پىتم خوشنەبوۋ ئە ژيانمدا پىشت بە غەيرى ئەدەبەكەم بىبەستم و.
 حۈم بە دوور گرت ئەۋەدى پىشت بەستم بە ۋەدەقەيەك كە گىل و بىي
 ناگا و ئەزار و دزدەكان ھەلگىرس. تەنەنەت ئەۋە دزانەشى كە
 توترىنەۋە و شوننەۋارى زاناكان دەدزن!

پايەى مى نەم پىنۋوسىيە، چلىنكە ئە چلەكنى بەھەشت بۇ ئەۋە
 كەسانەى شاينايە. پشكۈيەكە ئە پشكۈكاسى دۈزەخ بۇ ئەۋە
 كەسانەى ئەھلى دۈزەخن!

بەلام سوودی ئەم قسانە چىيە؟

چ سودىكى ھەيە لە كاتىكدا بەھارى تەمەنم رۇيشت، رۇژەكە
پشتيان ھەلگەرد، دلى رەسەنى ئالتونىم بوو بە شەونكى رەش رەش؟
بە تەواوى چۆلبوود، ۋەك نەو پىرە پىاوەم لىھاتوود كە زەمانە تىكى
شكاندوود و نازارى داود بە مردنى رۆلەكانى، لە شونەكاندا
دەگەریت و بە گریانەو بەنگيان دەكات، منداڵەكانم ئاواتەكانم.
گۆرى ئاواتەكانىش تەنھا دلە بىئومىدەكانە!

رەحمەتى خودا لەو ئاواتانە بىت!

رەحمەتى خودا لەو رۆژانە بىت كە بىناگابووم و ھەموو فیلبارىكى
درۆزىم بەراست دەزانى، كە باوەرى وابوو لە دونیادا باشى و رەوشت
ھەيە و نرخى مەرۇف بەوھەيە كە خاوەنىيەتى! نەدىب و ماموستاكان
ھەلىيان خەلەتاندم، بۆچى خویندكارەكانم ھەلبخەلەتینم؟ بۆچى پىيان
نەلیم: فیل و درۆ و دووروى لە شەرعى ژياندا واتە باشەكان.
خۆتان نامادە دەكەن بۆ چاككردنەوھى لاریيەكانى شەریعەتەكەى
يان دادەبەزە ناستى ھوكمەكەى و بەزمانى خۆى لەگەلى دەدوین
و لە دەرگایەو دەچنە ژوورەو؟

يان لە بەدەنە حەتتە كەم كەم بىك تەۋە؟ چەكى نەدەبە پىسە حىراۋە. ئەلا.
 خەلكى نازار بىار دام ھەتا چەكە كەم فەرامۇش كۆرە. ژەنگى
 گەرت و. ژەنگ خواردى. لەناوچوۋ بەبى نەۋەدى كەس بۆى بەداخ
 يىت! خەلكى بۆى بەداخ نايىت چونكە خۇيان لەناۋيان بىردوۋە. خۇشە
 بەداخ نىم بۆى چونكە خىزم لىنى نەبىنىۋە.

خوتنەرانم بىزار نەبىن گەر مەن مائىناۋايىم لە ئەدەب كۆرە بەبەس كۆردى
 خۇم. شىۋەنى بۇ دەكەم پىش مەردنى. شىۋەن بۇ كارامەتتە لە
 كار كەۋتوۋەكانم دەكەم! مەردم. لىم گەپىن بە بەخەنى سارد نازارم
 مەدەن. باسى باشىەكانى مەردوۋەكان تان بىكەن. گەر باشەيان نەبۇ
 لە خراپەكانىيان خۇش بىن.

نامەيەكەي گراوە

دو نۆوسەر ئەمە

١٩٢٤، ١٩٢٨

شاعریک هەبوو خەلکی نەمادەناسی هەما هەمسەکانی پارشێوی
 پێناساندن. لەو کتەبی بەکوچەکانی گەرەکەیی سووری دەخوارد،
 بەسەر رەبابەکەیدا شیرینترین ناوازهکانی و خەمەوێترین
 گۆرانبەکانی دەچەری. بەسگی شەوی رۆبۆشتووی دەکرد بە
 هەرمەتیر ناوەکانی شەو ناویری بۆ دەدابهو و ساتنیک دەوێستا و
 گۆبی بۆ رادەدیرا. هەرە بەبانیش هاسی دەدا لەسەر رۆشتن، دلی
 عەشقه کانیش یەدەگ دەسوور بوی، ئەگەر گۆرانێ بلیت بە (نەه
 شەو...)) خەم و پەزارە دەسروێنیت. لەو باراوەکەیی دینە گۆ و
 دەلیت (اها...)). ساگش دەساست چوێکە رۆو کبەکەیی دەکرده
 ناوازه کابییه... رۆونکی لە رۆوی دەس. یاسن بە هەرمییه کەیی
 حوی یەدەکرد و یەکەلی دەکرد وەک سەکەل کردی مەیی بە ناو،
 نەهلی دلاز مەمەکی بوراسان دەوێشی. مەسسی خۆشەوبسییه کی
 پەک و خۆرنکی چاک لە دەردیونیایدا دەبروا..... وێژدانی

سرو داره کانیش دیانناسی، لهوکاتهی له گهل به ره به یاندا سرو دهی
به رری دهوت، نهو شتهی له دهرووندا زیندوو ده کردهوه که فرشته
گرنیستی دهن. که فرشتهی تیدا ههستا شهیتان سه شوهر ه
به سرو دهیت، به سرووده کهی چیژی تیمانی پی ناساندن، هیچ
چیژنیکش نییه له سهرو زهیدا وهک چیژی تیمان
بیت.... شاعیرنک بوو زیاتری نه ده زانی له عهرووزی نهو زان و
به یژدی ناوازه کان. به لام دهیزانی چون دلی بگوشت به دهستی نزار
و چون دهروونی بتوینته وه به بلیسهی یادگار به کان، پاشان له مه
شعردکنی دهووسی و دهیچری به سهرو ره بابه کهیدا، دله کان
مهیلیان دهچوو بویی و به سوز دهوون بوی، له لای هم شادوومانی و
دنیا یان دهست ده کهوت.

گورانی بو تیمان و نیشتمان و خوشه ویستی وت، زور گورانی
وت. به لام نهو گورانی به ناوازه بهی دهروونی ده بزوینیت هیشتا زاری
بوی نه جولاندورد. ههتا نه مرپو له سهرو ره بابه کهی به کاری نه هیناوه.
ههرو له بهر نه مه بوو ههروکات دهتینی دوو دل و په شوکا و
چاوشو بوو. و دک نه وهی به دوای شتینکدا ده گهریت که لینی ونبووه.
به پشت ناسوی زه مانه وه به دوای شتینکدا ده گهریت تیدا دهستی
نه که وتوو. ته ماشای رابردوو دهکات و تیدا ده گهریت به لکوو
ونبوو کهی بدوزنه وه، نه گهر نه بدوزیه وه ده گهریت وه بولای نه وهی
دیت. ههولدهات به چاوی هیواوه ته ماشای نهو شته بکات که

لەودییوی دەرگا کەویدتی، سەبارەت بە نۆستا کای یی
نییه و بەدەردی ئەم ناخوت.

هەلکی کە ناسیان یی سەرسم بوون و خوشیار وێست، پاشان
خوویان پێوەگرتن و نارام دەبوون لەلای. پاشان لە بێین و گۆی
گرتن لێی راهاتن، خوویوەگرتن هەستکردنی لاواز کرد، هەستیان
پێی نەدەکرد کە ئامادەدەبوو، بەلام بیرمان ددکرد کە لەوێ
نەدەبوو... پاشان وایان لێهات گۆیین نەدەدا بە نەبوونی و
ئامادەبوونیشی گرنگ نەبوو لەلایان!

دواتر کۆمەڵێک شاعیر هاتن بۆ گەردە کە، دەیاندا لە دەهۆلێکی
گەورد و هاواریان دەکرد بە گۆرانییه کی بەتال. وەک دەهۆلەکیان.
بانگەواز بۆ چاکە ناکات و هەست ناخۆیییت و لە دەرزووند نادات لە
شوینی ئیمان، بەلکوو بانگەواز دەکات بۆ هەوا و ئارەزوو.
دەیانوروژینییت، هیمنیه کانی پارشیو و دلرفینییه کانی بەرەبیان و
تروسکە ی مانگ دیانناسییت، بەلکوو پرووناکی کردبا لە
پەرستگای شەیمان و هەیکەلی شەهوەت و ئارەزوو دیانناسییت،
سفرە ی مە ی خواردن لە شوێنە حراپەکاندا دیانناسییت. هەلکیش لە
دەووریان کۆبوونەرە و چەپڵەیان بۆ لێدان!

نا لەم کاتەدا شاعیرە کە رەبەبە کە ی شکاند و بەبێ دەنگی ئە
گەردە کە کە چوو دەرهو، پروویکردە شاخەکان بۆ ئەوێ لە جادە ی

شەشەمەۋە پەناگەيەك بۇ دەۋروۋىي بدورتنەۋە، بەرزىبە كەي بىيارىرىن
لەۋەي گۈي بىستى دەنگى ئەم دەھۇلانە بىت، ۋەك ئەم
پىرەپىۋەي لىھات كە سى رۇژەكەي بوو بە يەك رۇژ، شەۋەكەي
درىژبىرەۋە ھەتا رۇژەكەي گرتە خۇي و تارىكىيەكەي درىژى
كىشا بۇ سىبەينى. ئىتر نەژيا بەلگۈۋ لە خەيالى رابردوۋدا دەژيا.
ۋەك ئەم درەحتەي گەرماي كانون ھەلىپروسكاندوۋە، بە سەي
(ئازار)ى گۈزەشتە و گەشەكردنەكەي و تەموزى رابردوۋ و
بەربوۋمەكەيەۋە دەژى!

چ كاتىك لە كانوندا گۈلى تەموز گەر ۋەتەۋە؟
بەلنى گەرەم، شەيرەكە مرد و لە جىبەي دادوۋەردا نىژرا، گەر
فەرمانى تۆي بۇ ھاتوۋە لە ((سەقافەدا)) بنوسىت لە كاتىكدا لە
ھەستەكانىدا ئەم سووتانە ھەيە و لە دەمارەكانىدا ئەم ئاگرە ھەيە.
رۇژىنك ھەبوۋ واتكانى لىۋە دەردەچوۋ، وئەي دەروۋنى دەبزوۋند و
زويانى بە رەۋاننىژى دەجولۇ بەيى ئەۋەي بىجولنىت، تەنانت ۋەك
كەسكى زۇر بەخشندە ۋابوۋ كە لە كۈتەكان دەردەچىت، ۋەك
ئەۋەي پىنوۋسەكەي لەسەر كاغەزەكە پىش دەست و بىر كوردنەۋەكەي
دەكەۋنت، دەتېنى گونرايەلت دەبوۋ خىراتر لە لافارىك بۇ شوئىنى
خۇي. بەلگۈۋ خىراتر لە شادوۋمانى بۇ دلى كەسكى بەخشەر،
خىراتر لە خۇشەۋىستى بۇ دلى ئەدىب! رۇژىنك كە لە دونىاي
خەلكىدا دەژيا ۋەك ئەۋەي دونيا بەس بۇ خۇيەتى: شتانىكى
دەيىنى كە ئەۋان نەيانەيىنى، شتانىكى دەيىست كە ئەۋان نەيان

دەيىست: لە ھەموو دىمەنىڭدا جوانى دەيىنى، لە ھەموو جۈايىيە كدا
خەۋنىڭكى دۇر قىنى ئەفسوناۋى دەيىنى و تىيدا رۇدەچو، پەى بە
چىژ و خۇشپىيە كانى دەبرد كە تەنھا ئەوانە دەيزن كە گۈنيان لە
باسى جوانى بوو و بە گۈنى دۇل بىسەرى بوون، شەۋە كانى لە گەل
خەۋنە كانىدا بەسەردەبرد، كە بەيانى لى دەبوۋىيەۋە ھىچى دەست
نەدەكەوت گوزارشت بكات لەۋەى لە دەروونىدايە ئىللا ئەم زمانە
كورت بىرە نەيىت، كە بۇ گوزارشت كىردنى خەلڭكى لە
پىداۋىستىيە كانىيان بەدپەيتراۋە نەك بۇ پەسنى خەۋنە كانى ئاسمان!
زمان چى بۇ بكات كە بۇ ھەموو جۈايىيە كان-لە گەل ئەو وئە و
ۋاتايەى تەۋاۋ نايىت-تەنھا يەك وشەى ھەيە ئەۋىش ((جۈايىيە))؟
چۇن دەتۋانىت گوزارشت بكات لە جىھانىڭ كە ھەموۋى ژيان و
ھىژ و سىحرە؟ چۇن قەناعەتى پىدەكات لە كاتىڭدا لە چاۋيدا
چەندىن پەرەى جوانى ھەيە و ھەموو رۇژىڭ شتى نوئ
دەخۋىتىتەۋە: لە ھەموو رۈۋىيە كدا جۈايىيەك ھەيە ناپىۋىرت
بەغەيرى خۇى و لە ھىچى تر ناچىت، ھەموو چاۋ و گلىنەيەك
جۈانى ھەيە، ھەموو زەردەخەنەيەك و ھەموو ئاۋردانەۋەيەك،
ھەموو دەنگىڭ و ھەموو ددلاقەكەيەك، ھەموو شىۋىڭ و
شاخىڭ، ھەموو تەخنايىەك و رۈۋبىڭ، ھەموو پارچە شەرىڭ
و ھەموو وئەيەك لە مۇزەخانەدا و ھەموو گۈلڭكى لە
باخچەيە كدا و ھەموو بۈنىڭ و ھەموو ئاۋازىڭ....بۇنى
ياسەمىن و گۈل و شلىر و ئامىن، جوانى بەيات و رەست و حىجاز و

سەبا. عود و قانون و نەى و كەمانچە، جوانى چىرۆكىكى
كارىگەر و چىكمەتىكى بەهيز، ئەودى ويستت و نەتويست لە
جوانىيەكانى وجودد..... ھەموو ئەمانە لە زمانەكانى مەرۆقاىيەتدا
تەنھا يەك وشەى ھەيە بەلگە يىت بۆيى و نامازەيى پى بىكرنت
بۆي..... ئاى زمانى مەرۆقەكان چەندى ھەزارە!

جوانى دەچەشت و ئەدەب لە دەروونىدا دەبزوا، ئەدەبىش
بلاوکردنەودى، چىژدەكى بەدى نىيەت و نىعمەتەكەى شىرىن نايت
ھەتا خەلكى لە نىعمەتەكەيدا بەشدار نەبن. ئەدىبىش بەم شىوئەيە:
بەخشندەيى دەكات لە گەل خەلكىدا بە بەرخترىن شتى خۆى: بە
ھەست و سۆزى، دەروونى والادەكات و نەينىيەكانى باس دەكات
بۆيان. ئەوان لە گەلەيدان لە خوشى و ناخوشىيەكانى، لە ھىوا و بى
ھىوايەكانىدا. باسى چىرۆكى خوشەويستى و رق و جولە و
يەدەنگىيەكانىيان بۆ دەكات. پاشان پى دەلەن: ئەم گىلە زۆربەلەيە
چىيە ھەر باسى خۆى دەكات، شانازى يئودەدەكات وەك شانازى
کردنى كەلەشىر بە پەردەكنىيەود، رۆژنامەكانى پر كەردووە لە باسى
خۆى، وەك ئەودى خەلكى ھىچ خەمىنكىيان نىيە نەوہ نەيىت گوى
لە باسى ئەم بگرن!

ئەودى ھەستى پى دەكرد لە واتايى ھەماھەتايى دەيگواستەرد بۆ
زمانى لەناوچوون، تەنھا كەمىنكى كەمى دەمايەود، پاشان ئەمادەى
دەكرد بۆ بلاوکردنەود، رۆژەيى تەو جوانىيەشى كە مەبووى لە

دهسنی دهدا له نینوان موراعات کردنی ناداسی کۆمه‌لگا و یاسای
 بلاوکردنه‌وه و هه‌زی بلاوکه‌ره‌کان و حواسی خوینهران، یاشان
 بلاوده‌کرایه‌وه و خوینهری رازی ده‌کرد، به‌لام حوی پنی قابل بیه
 و سه‌رسام نییه پنی، چونکه ده‌زانیت باشت‌ترین شت نه‌وه‌یه وشه
 گوزارشتی لینی نه‌کردوه و پینووس نه‌ینووسیوه، نه‌مه‌ش بو شه
 نییه شانازی پتوه بکات، حوی له هه‌موو هه‌لک زیاتر ده‌روون و
 نه‌نگیه‌کانی و نه‌ده‌بی و که‌موکورتیه‌کانی ده‌زانیت، لینی نه‌مه‌شو
 ده‌رگایه‌کی یاده‌وه‌رییه‌کانیت کرده‌وه که پیشتر داخراوبوو.

وذو الشوق القديم وإن تسلى مشوق حين يلقى العاشقينا

یه‌کی‌که له‌و که‌سانه‌ی هه‌رچی هه‌بوو ئەم کۆمه‌لگایه‌ زینده به
 چالی کرد.... ده‌روونی‌کی هه‌بوو مرد، وازی لینا‌هیرت شیوه‌ن
 بکات بو ده‌روونی؟ سه‌روه‌تی که‌سینک ده‌روات بوی ده‌گری،
 ماله‌که‌ی ده‌سوتیت به‌داحه بوی، بازرگایه‌که‌ی له‌ده‌ست ده‌دا
 نه‌سیرینی بو ده‌پیرت، خوشه‌ویسته‌که‌ی جی ده‌هیلت شیوه‌نی
 له‌ده‌ستدانی ده‌کات.... ده‌روونی ده‌مریت و زوبانی وشک ده‌ینت، لینی
 ناگه‌رین بو ده‌روونی بگری و شیوه‌ن بو زمانپارویه‌که‌ی بکات ؟

له‌ رۆژنیک له‌ رۆژه‌کانی پایزدا له‌ سالی ... دا له‌لای پردی
 زه‌مالیک له‌ قاهیره‌ لاوینکی بیست سالان وه‌ست، له‌و نه‌مه‌نه‌دا بوو

که مرؤف دهژی بۆ نارهزو و خهونهکانی، جارنگ تهماشی نیی کرد و جارنگیش تهماشای گهردهوونی فراوانی کرد، ناسویه کی دور که پوشتهبرو به نووری ئوبوون به پوشا که جبراهه کهی به دهزوری خور، شارنگی به بیرهینایه وه که خوشهویسته له دهرووسدا له چویدا یرشنگدارتره لهو ناسویهی پنهان بووه له شنبیه وه، دایک و برکانی جوانی ئه و شارهبوون، شوینی گهمه می مندالی و گهردهوونی، دیمه شقی به بیرهاته وه، له ههموو شونینکی یادگاریه کی ههموو که به شیکن له زیانی، زیانی مرؤفه کان تهنه یادگاریه کانیه تی! قه دپالی قاسیوسی شادوومانی هینه ر و بهرده گهردهکانی، ره بهی مهلبهندی خوشهویستی و ههموارگی ناواته کان، عوتهی به ههشتی دنیا و بیستانی سه رزهوی، میزن و شازیوان و میزه و کهیواسی هاته وه یاد.... تامه زرؤیی له دهروونید بزواو و تاسه کردن وروژاندی، شوینی خوی له خوئندی بالا له بیرکرد، چاپخانه ی سه له فیهی له بیرکرد له شه قامی ئیستیناف که تیندا ده گه بشت به حزمه تی زان دیارهکانی میسر، هاورینی خالو موحبودین، تیمور پشا و رافبعی و نه حمه د نه مین و عهزام و حدر تونس و عه مرای، دهسته ی گهنجای موسلمانن له بیرکرد، روهی وه چه رخان به ره و ونستگه که، چه د کانتر میریکی نه برد نه م گه زجه مالئاوایی له قاهره کرد که تیندا ناواتهکانی بۆ نریک بووه وه. ۱

سواری پستی نامه زرؤیی بوو به ره و شاره خوشهویسته کهی، بهیرانی مالئاوایی کرد تهو رۆژهی مالئاوایی له میسر کرد- له داهاتووی

نه ددې و شکومهدیبه کې. له لایمېتی و ساددکاریه کای.
زدهویه کې نه پیتی تیراوی نه چینهشت و نوډه کې هملگرت و
نودهی له سهر بهردینکی ږدق ملاوی بکاته وده و سهر هیوایه یی یتته سهر
قاهیره یی نه چینهشت و گه رایه وده یو نه و شاره یی نه دیبی تینا ددوینت.
نهمهش په کم دیربوو له پهره یی به دبه ختیبه کانی!

نه و لاوه یی ژبانی لینه هله دقولا و له چالا کبورندا بازیده دا. نه و
گه نجه یی له هه موو گورپا تیکدا گه ری هه بوو. له هه موو
کیتسه کیشمیکدا سوارچاکی ناوی بوو. نه و گه نجه یی کاری بو
نه دهب و چاکساز یی و سیاست و ږوژنامه وانی و، فیربون و
نووین ده کرد. نه و گه نجه یی عیراقی ناسی و عیراقیش سسیان.
خوشیویست و خویند کرد کانی خوشیان ویست. هینده مایه وده که به
وه فبن بوی و باسی بکن. نه ویش به وده مایه وده بو عیراق و باسی
ددکردن. پله ویاپه یی له لوشاند به هه مان شیره یی عیراق بوو. نه و
گه نجه یی که چو بو حیجاز. له هه موو شریکدا کریگه ری هه بوو
له سهر ددروونی هورینکای و له هه راره ها له خویند کرد کانی.
نه وانی له دل و ددروونی جیانه ده کرده وده هت ددروون و دلی
نه ما... له دای هه موو سده وده ږورگر نه و گه نجه یی به پیری
گه رانده وده که هینشت نه گه بتتود نه چل سالی ته مهنی. سردوود و
کهن کراود له حبه به کدا. فراوانی ددروونی ته سکرایده وده هت
ساددکاری قانور ددرونی سدا و ینووسه کې شکان. نانوسیت ته نها له

بەرزەکان و سیفەى سەرىنچىيەکاندا نەبىت. دەرياگەى بچورک
 بويەو هەت راي ئىنھاتووە چور دیواری ددگ سنوردەى
 دەکت.... نە دەى هەموو ئەمانەو چى ئى چورەردن دەکەنت؟

شارەگەى حرايد، نەو شارەى خوشبويست و لەت و خوشەووستیەگەدا
 ميسرى بەجىنشت نەدەى ئەوئى تىيدا نایندە بوى پىندەگەنى.
 نەگەر نە ميسرد بەبەتەو، ميسر هەق و پەلەى ئەدەب دەزانىت، نەو
 نەمرو شتىكى تەدەبوو!

نە کتیکە' ميسر- نەگەر راستیە بویت- تەنھا رۆلەکانى خوى
 خوشەووست و بۆين پىندەگەنىت، يەک نەدیى ميسرى نە سەد
 دەبىنىت و، سەدى غەیری خوى بە يەکش ناینىت، نەگەر وانیه
 پىنە بێرن، بۆچى رەخەگرەگەى نەمەگ دەگىرن بەهوى دەرچوونى
 بچوکتەين کتیبى و چەمەين رۆژ سەرقل دەبن بە قسەکردن
 نەبارمەو، بەلە يەک و شەى ستایش کردن یان رەخەگرتس نالین
 نەسەر نەو کتیبە بە یێزەى نە شە یان نە غیریق دەرەدچىت؟

چى داو، نەسەرگۆنەکردى ميسر، نەمە شارەگەى خۆیەنى کە
 تەرازووەگەى ترازووە و رەبەزەگەى بچووە و بۆچووەگەى سەرى
 لى تىکچووە، رابوچى تىکەل بووە بە سەردەکان و شیکەرەوکان
 بەمى نیشەکان، تەنەت رۆژنامەکان ئەبەک کاتدا ستایشى کتیب

دەنگەن ۋە رەخنەى لىندەگرن، ھەل ھەلە بۇ شىئەرى نوئى لىندەدەن .
 چەپلەبارانى دەنگەن، ھىچىش نىيە تەنھا قسەى خراب ھەب .
 كەردووبە بەقسەى باش. بىن قورمىنكى ساردە خوشەوېسىب كەردووبە
 بىن لاوازىكى جىوارد بە ھەيز ۋ پاراۋ بىنوبە، ۋەك ئەۋەى سەدەب
 بويىتە گالتە ۋ گەپ. ۋەك ئەۋەى عەردى گرىكەى كراۋەدە ۋ
 ئەم (كتىبەى) نەمارە دەستى پىۋەبگرن، سەكىتەكەى پىارزىن ۋ
 لەنىۋان يەكەم ۋ كوتايىدا ھۆكارى گەياندىن ۋ يەتى پتەۋىت. قسە
 كۈبەكانى ھەمىشە تازىيە ۋ لىنى تىندەگەين ۋ چىژى لىۋەردەگەين.
 تازەكەشى كۈنە، نەگەر خودا عەردە سەرتايىيەكان زىندوۋ بىكاتەۋە
 لىنى تىندەگەن ۋ چىژى لىۋەردەگەن.....ۋەك ئەۋەى كەسى ئەدىب
 ئەم پىستە لە جەستەى دەكتەۋە بۇ ئەۋەى پىستىك بىۋىشىن لەۋ
 كارگەنى (ئەۋى) دروۋستكراۋە، كى ھەز دەكات سەرى لىنكەسەۋە
 بۇ ئەۋەى سەرنكى بۇ دابىنىن ئوۋزىكى تىدایە ھى سەۋىيە، ئەۋەى
 جىۋارى دەكات لە نىۋان ھەق ۋ باتلدا، ئەۋەى ئەۋەى لەلای
 رۆزەلەتەۋە ھات باتلە نەگەرچى نىيىن ۋ رەۋىشت ۋ شەردەفیش بىت،
 تەۋەشى لەلای رۆزتاۋابوۋنەۋە ھات ھەموۋى ھەقە گەرچى كوفەر ۋ
 تاۋان ۋ سەرىنچىش بىت! تەمانەت نەم شارە نكولى دەكات لە
 شەيرىكى راشكاۋى سەسەب جىگىرى، ھەموۋ نوساۋىيەكى
 ناتەۋەش دەگرنە خۇى.... لىنى ناپ مەۋف سكالالا لە شار ۋ
 كەسى خۇى دەكات؟

بلادي و ان جارت علي عزيز

و اهلي و ان ضنوا علي كرام

شارەكەم گەرچى سىتەمىش لىبكات خوشەۋىستە

كەسەكەم گەرچى رەزىلىم لەگەل كەن بەخشىدەن

ھېچ شتىكت لەسەر نىيە ئەي دىمەشق لەۋەي كىردوۋتە بەۋ كەسەي
كە ھېچ كەسنىك ھىندەي ئەۋ خوشى نەۋىستىت، ھېچ
نوۋسەرنىك ۋەك ئەۋ تارىقى نە كىردوۋىت و بەرھەلىستى ناۋەكەت
ناكەم ۋەك چۆن تۆ كىردت، ئەم ھاۋرپىيانەشم
(اۋرپىسالە) خوشكى (سەقافە) شاھتەن لەسەر ئەۋەي دەيلىم، مەنەت
ناكت و كەس ئازار نادات بە مەنەت كىردن، بەلكوۋ سەركۆنە و
سكالا دەكات.

ئەگەر خۇدا بۇ ئەم ((مىردوۋە)) لە دايكىۋونىكى تىرى
نوۋسى ((مىروۋ ھەمۋو رۇزىنىك كەسنىكى نوۋى تىدا لە دايكى
دەيىت و كەسە كۆنەكەي تىدا دەمىرت)) و گەراندەيەۋە بۇ ژيان، ان
شاءاللە بە ۋوۋ بالى كىرادوۋە بدات لە تەقەي بال لە ناسمانى
نەدەبدا، بىگەت بە چەندىن ناسۋ كە پىشتىر نەبىنىۋەد، باسى شتىنىك
بىكات بۇ خۇنەرانى سەقافە شىرسىر بىن لە موناچاتى دل و گەفتى
دەروۋن، ئەگەر نەمەي بۇ نەۋسەراۋو رەحمەتى خۇداي لىبىت،
خەلكى بە لە دەستدانى ((ھېچ)) زەرەر ناكەن!

نەمە پۇرش ھېسەردە بوو كە سكالای لە خوگرتو. مە سەیسە،
 بلاوی بکەرەو. یان وازی لنبهیه و سەرکۆمەشت ناکە.
 ولابد من شکوی الی ذی مروءة یواسیک او یسلیک او یتوجع

السلام عليك ورحمة الله وبرکاته

• • •

ودلامی ئوستاز ئەحمەد ئەمبەن رەحمەتی خوەی لنبیت:

سەقافە پەیمینکی ناردووە بۆ مامۆستای ئەدیسی دسەشقی. تکی
 ئەوێ لێدەکن لەم بێدەنگیە دەرچیت و بگەریتەو بۆ ناواز
 چرینی، وەك ئەدیپکی بەرێز و ھونەرمەندیك ناسیومانە، ئەویش
 ئەم پەیمانی بۆ ناردووین و رینگای داوین بلاویبکەینەو. بەلکۆ
 ئەمە بێتە ھۆکارنك بۆ ئەوێ ئوستاز ھەناسەیهك بە دەروونی
 بدات، پیتووسەكەى نامادەبکاتەو و بە سووسینەکانی چیز بەخشیت
 بە خۆنەرانی و، رزگاری ییت لەو دنیا تەنگەى كە تیندا دەژی لە
 نێوان دۆسیە و کتیبی یاسا و ھریارە زۆردکاندا بەرەو دۆنیایەکی
 فراوان، دۆنیای ھەست و سۆرەکان و دۆنیای خەلکی و ناکۆکی و
 کێشەکانیان و چاکسازیان، ئەدیبەکان بۆ ئەو ئەدینەھیتراون كە
 لەو ژیانە تەنگەدا بوەستن.

زنبفا

سالی ۱۹۶۶ء

.....تووشی سیل بوو بوو، به لام سیلینکی ناموی بکوز،
له سی و گه دیدا نه بوو، به لکوز له دهروونیدا بوو، له
بیرکردنه وهید بوو، نه خوشیه که ههست و بیرکردنه و دی په کده هست و
ژیانی دهخنکانه و بوونیه تی له ناوده برد....تووشی ((دهردی
خوشه ویستی)) بوو بوو.

پشکوی به هره که ی دامرکاند بووه، هه موو به هره کانی په کخستبوو.
زیره کیه که ی له دهستدا بوو، زرنکیه که شی ویران کردبوو، هه موو
شتیک له چاویدا تهسک کردبووه به پوختی و کؤکراوهی تهنها
تهوی دهینی: هه موو رینگ کان له دیداری خوشه ویسته که ی،
نازاره کانیش له دابرانیدا، هه موو فرمانه کانیش له رازی بوویدا،
هه موو قه دهغه کراوه کانیش له تورهبونیدا پوخت بوو بووه، کتیبی
ژیانی کورت بوو بووه ناو و ناویشانی سرپه بووه، په راویرنکی
بچووک بوو له ژیا نی تهو که سه ی که خوشیده ویست، دونیای پان
وبه رین پر له باشه و سه ربه رزی، پر له جوانی و هه قیقه ت و خیر،
هه موو ته مانه کورتبوو بووه لهو ئافره ته دا!

خەری بە حواردن بە مابوو رقی نییوو. ئەلایدا ئەدەچوو ئازەزەری
 بۆی ئەمابوو. گەر نەچاربواوە خواردنی دەحوارد وەک ئەو کەسە
 دلی تیکهەلدیت و کیفایەت بە چەند تیکەبەک دەکات کە پشتی
 رابگریت. وەک ئەوەی ئەم نەخۆشییە رازی ناییت بەوەی نە
 دەروونید خراپی کردوو هەتا جەستەشی تیک نەدات! توروشی
 خەوزران بووبوو، بە درتزاری شەو بێدار دەبوو نە دەخەوت. گەر
 خەوالویی بێگرتاوە و پینۆستی جەستەشی زالبواوە چەند ساتیک
 دەخەوت و پاشان بە ترسەود رادەچەنی. بیری لەو مەرقە دەکردوو.
 دەترسا لە گەل هەناسەکاندا بفریت. یان ئە گەل ئەسەرنیکدا بروت.
 یان لە دەریای چاویدا نەقۆم بیت!

جەستەشی لاوازیووبوو. هیزەکەیی خواردبوو. ئێسکە کاسی پوو کابوونەود.
 پرووی هەلبرکابوو. توانای جولەیی بە مابوو. لاواز و سیر بووبوود.
 تەنها لە مەحازدا دەریا؛ بە یادگاری ئەو رۆژانەود دەریا کە توروشی
 ئەم سیلە نەبووبوو. ئەو رۆژانەیی خاوەنی جەستەبەکی بەهیز و
 ئەندێشەبەکی پتەر و دلێکی شاعیرانەبوو... نە خۆی نە خەلکی
 سوودیان لە دەروونیان نە دەبینی. چوێکە بۆخۆی و خەلکی و ژیان
 نەبوو، بەلکەو بۆ کەسێک پوو کە خۆشیدەوێست.

خۆشەوێستی هەمیشە بەم شیوەبە: نەخۆشیە لە جەستەدا و.
 تەسکیە لە ئەندێشەدا و، راکردنە لە گۆرەپانی ژیان!

له‌سه‌ر هاوړنکه‌شمان پتوښت بوو بچيته دهرده بو کاره‌که‌ی.
دده‌چووه دهورو‌پشتی به‌غداد، هندی دودل بوو به‌لام ناچاروو.
دبوو هر بچوايه، پشترنی پينچايه‌وه و خوی داپوشي و قابوته
گهرمه‌که‌ی کرده به‌ری، فدره‌حیه‌کی کرده شانی که خوی پی
ده‌پارست له باران، له‌لای ملیدا گریندا و دست‌کیشه‌کانی کرده
ده‌ستی و، گوچاله‌که‌ی هه‌لگرت که خوی ددها به‌مه‌ریدا،
نه‌یده‌توانی ری بکات، به‌هوی نه‌و هه‌موو پوشا‌که‌ی کردوویه
به‌ری، به‌هوی درنژی رینگا و به‌هیزی با که‌وه، به‌هوی لاواری و
ماندوویه‌تسه‌وه.

خوشه‌سسی و د ک کده‌دیرین شت هاته پیش چاوی!

• • •

بادایکی به‌هیزی خیرا ده‌یدا به ده‌سوچاویدا....هه‌ستی به به‌هیزی و
چالاکی کرد، پر به سیندی هه‌ناسه‌یدا و چاوه‌کانی گه‌شایه‌ده به
که‌شایه‌ودی، رده‌رزی، پاشان گۆچان و قاپوته‌کدی فری‌دا و نه‌ده باره
پوشاکدی له حوی کرده‌ده.... هه‌وارینکی کرد هه‌واری خوشی:
ته‌واووووو چاکیوومه‌ده!

پاشان بدری که‌وت به‌دهو دونیایه‌کی فراوان.... نیت‌ر ژیا‌نی لنی
یاساخ نه‌بوو، چونکه نیت‌ر خوشی نه‌ده‌ویستا!

• • •

؟ (😊) هه‌هههه

♥ زهرا باری

مئی ۱۹۲۷ء لاہور

ہیچ شتیک نہ ژبدا به نمداردی تنیایی نازاری نه داوم. هستم
به-هرکت تہب دبووم- پوشاییه کی سامنت ددکرد. هستم
ددکرد سامویہ به من و فورسہ لہسہرہ توارى تہیبونہوہم نییہ
لہ گہلیدا. کہ لہ گہلیدا تہیب ددوومہوہد ہستہ ددکرد لہ نیوان من و
ژبدا سارایہ کی وشک و ویرانی بی گونا سورنی ہہیہ، بعلکورو
زورہی حار حہسہ ودک و دحشیکی گہورہ دبینی. کہ دہمی
کردوتموہ قورتمہ بدت. ہمولی را کردہ دددا. بہ لام چون رابکهم لہ
دوروسہ کہ لہ ہستہ صدایہ. چون لہو دوییہ رابکهم کہ تنیدا
دہریم؟

درووږه قول و فراوانه. يان خوږه قول و فراوانی دهمنه دهوږی
زوری نهوښدهی نی ورده بښه و نیراده مینه له پداسدا. به وراځی
و قولیه که دی دهمترسینیت و نه خوښه دهات که هیچ شتیک پری
ناکت چمن دی گهوره سینت...نم حېبه ته نگه شو. یان به ته مگی
دبینه به هوږی سرقلیه لږوی به دروون و همسته به
فراوانیکه یه وده. دبینه به ته نگه که دی دهمخنکینیت.

من همو جیهن نه یه ک نه نښه دا کوډه که موه و فرنی دهمه
سوچنیک نه سوچه کتی دروونه وده. نه سوکته یه کی بچوکی نه
فهرا فراوانه. پاشان نه ته نیاییه کی همترسیداردا دهوږیم و ته ماشا
ده کهم چ شتیک نه فهزایه پرده کاته وده.

هرکتنیک ته یه دهموه نه گول دروونه دا. پوری ده کهم له
لیکولینه و نی و روچون نه قولایه کنیدا. فراوانتر و
سرورینه تر دبیت. نه بویه وده جیهه که همسته به کی
بچووک نه حوی گرتووه. نه گره ووه ته پ بو شاییه کی ته مگی
داگیر کردووه زده چوږ کورسی یان سروریک داگیری که ووه.
لی همووا شونه کای نه جو گرتووه. (اډمان) ادشی
له خو گرتووه. له ستیکدا نه نه ووه دهچینت بو نه وده. له یه ک
بیر کردنه وده همو ووه ووه ریکه دحت. مریکه خودی ژانیش له
ناخیدا ونیت؟

مه‌خاله له‌م بوه‌وهره تيسگه‌بى كه بى دابى داد، هه‌روه نه
 ته‌نيايى ده‌ترسين و ئىي ر ده‌كه‌ين. نيمه نه ده‌ره‌يى خومان ده‌ترسين
 و ناتوانين له‌گه‌ليدا ته‌ب سيه‌وه. هه‌ر ده‌كه‌ين خومانى ئىي سه‌قل
 بكه‌ين به هه‌ورينه‌تى كردى هه‌وريكه‌ى سار خومانى
 خوشه‌ويستىكه‌مان يان كاريك نه‌كاره‌كن. نه ژبايش ده‌ترسين.
 هه‌رده‌كه‌ين به قسه‌ى هيچ يان كتيبيكى پوچ تيبه‌ريسين. يان نه
 شتانه‌ى تر كه روزه به‌تاله‌كانمانى بى پرده‌كه‌يه‌وه. گه‌ر حاريك
 ناچاربووين روه‌رووى ژيان و كات بيه‌نه‌وه به‌بى نه‌وه‌ى خومان به
 هيچ شتيكه‌وه سه‌قل بكه‌ين - وه‌ك ساتى چاره‌روانى - بيزر
 ده‌بين و جارِس ده‌بين نه ژيان و هه‌ست ده‌كه‌ين گه‌ردوون له‌سه‌ر
 شاي ئيمه ده‌سوڤينه‌وه. نيا نه‌مه نه‌ينه‌كى سه‌ر نيمه نه
 نه‌ينه‌كانى ژيان: مروف رقى نه ده‌روونى خويه‌تى و ئىي
 ده‌ترسين. خوشه‌ويستين شتيشه نه‌لاى. ئىي راده‌كات... ژيانى
 ته‌نگ ده‌كات كه به شكوتين شته نه‌لاى. هه‌وليش بو نه‌وهردن و
 له‌ناوچوونى ده‌دات؟!!

ده‌سته‌وسان بووم نه هه‌لگرتنى نه ته‌بويه ، نه بوشاييه‌ى كه له
 ده‌روومدا هه‌ستى يه‌كه‌. زور توربوو نه‌سه‌ره. هه‌روه تيكه‌لى
 خه‌لكى بووم و هه‌ورنى زورم گرت.

لەمەدا شادووماسى بۇ دەرووم و کوکردنەوم بۇ پەرسە، ارەسە،
دۈربە، گەتوگۇم دەکرد و شۇخى و سۇغەتم دەکرد، پەدەكە،
دەمەنەنە پىكەنەن، ھەتە نەوۋى بېيىنىمەيە وايدەزانى مەخسە،
كەس و ناسوودەترىنم، لە كاتىنكدا ھەر نەوۋەندى لە ھەربىكە
دادەپرام و تەنیا دەبوومەوۋە لە گەل دەروونمدا، بۇشايىيە مەترسىداردە
و تەنیايىيە سامناكە دەگەپرايەوۋە.

لە ژياندا نقوم بووم بۇ نەوۋى دەروونم پىرىكەم لە سەرقالىيە كانى زىر
و تەنیايىيەكەم لە دەرياي كۆمەلگادا نقوم بىكەم، پەيوۋەندىيە بە
سىياسەتەوۋە كرد و فريوم تىندا خوارد و نووسىم و وتەرمدا، نەو
دەمەي لەسەر دوانگە بووم ھەستم دەکرد من تەننىم بەلكوۋ نىكەلە
لە گەل نەو كۆمەلەي چەپلەم بۇ لىندەدەن و ھوتە
دەكىشن..... بەلام ھىشت لە شۆنەكە دەرنەچووبووم و خەلكى
ھەريەكەو بەلايەكا پۇشتون و لە ژوورەكەدا تەنیا دەبوومەوۋە دووبەر،
بۇشايىيەكە دەھاتەوۋە، بەلام زور مەترسىدارتر لە جاران، تەنیايىيەكەش
بە قورستر دەگەپرايەوۋە؛ وەك نەوۋى ئىزە كەمى نەكردوۋە تەنیا بۇ
نەوۋى لەوى زىادىكەت، وەك نەو ناوۋى دەرچەكەي دەگىرت نىتر
نايەت، بەلام ھەر ھىندەي دەسپ لادا ھەموو نەوۋى كۆبۇتەوۋە دىنە
دەروۋە..... چ سودىنكەم پىندەگەيەنيت نەگەر لە سەد دايشتندا باس
بىكرنەم يان ناوۋەكەم لەسەر ھەزاران زارىنت، خەلكى ھوقاقەشەم

نەسەرگەن و دزايەنى بەگنەي گە. ئەگەر مەن نەسەرگەن
تەبىئەتتىكى سادەگە مە و سەررە سەجىزە؟

ناربانگ تەنھا سوۋدى بۇ ئاۋدەگە. سەيە. بەلام سەيەگە مە مەن سەيە
و مەنەش نەيە. خاۋان سەيە شادەيە مەنەش نە مەنەش سەيە. دەست
بەگەنەت و بەزگەز بەگەت نە تەبىئەت گە. سەيە دەستەگەت تەنھا
ناربانگ نەيەت گە بۇ نەشە سەيە. نە وھودە بۇنى نەيە. بەلگەز
نەزىگەنەي تەبىئەتتىكى تەبىئەت.....

بەلام چۈن رۇھەكان دەگەن بە بەگ؟ نەيە نە مەنەش سەيە
لەنابەردە بەيەزە لە كۈنە كە مەنەش سەيەگە دەستە بەگ
چۈن ئاگر كاتزايەك دەستە پەشەن گە مەنەش سەيە بەگ و
يەگەردى لىدەنەنەتە دەستە. مەنەش سەيە تەبىئەت سەيە.
بەلگەز (ئەنە) ئى تەبىئەت؟

دەستە لە مەنەش سەيە شۇرە و مەنەش سەيە نەيە مەنەش سەيە
كۈنەنەي رەھە مەنەش سەيە بە زۇر گە مەنەش سەيە نەيە سەيە
رەھەكەي خۇم.

...

دەھام لىھات رېقم لەو بوو بگەمەرە خەلکى و. لە کۆبووسەردى
 رامدەکرد، چونکە لە ھەموو ئەمانەدا تەنھا کۆبووسەردى گىجە
 بىنى: دوو خوشەويست يە کترى لە نامۆ دەگرن، گەر دەروويان بۆ
 ناشکرا بکرايە دەبىنى بە ئەندازەى تەزەل و ئەبەد نىوايەر ھەب.
 دوو ھەورەى گەتوگۆدەگەن و دەستەواژەى خوشەويستى و برايمى
 بە کار دەھيئن، ئەگەر ناخيانت بۆ ناشکرا بکرايە دەبىنى ئەفرەت لە
 يە کترى دەگەن، دەستەى نىشتيمانى يان حيزبى مىللى دەبىنىت،
 تەنھا گۆت لە قوربانيدان و دلمۆزى دەبىت، تەنھا کۆبووسەردى و
 يە ک دەنگى ئەندامەکان دەبىنىت، ئەگەر بچیتە دليانەو تەنھا
 دلمۆزى بۆ خويان و خوشەويستى دەروون و قوربانيدان بە ھەموو
 شتىک لە پىتارەى خويەدا يان سودىکيدا دەبىنى!

لە نىوان خەلکيدا نامۆ بووم، وازم لە خەلکى ھىند و زووئەگەردە
 دەروونى خۆم جىھانەکانيم ناشکراکرد و ڕووبەرەگىيە ھەرى و ئە
 تارىکىيەکانيم کۆليیەرد، لە ئەندىشە و ھەستەسۆردەگەن ھەرى .
 دۆژمەن بۆ پەيدا بوون، بە خوشەويستى ھەورەکانە و دۆزەتەى گەردە
 دۆژمەنەکانەو ژیام!

• • •

ئەو کەسەى ھەولەدات دەروونى خۆى بىاسىت چەمەين سز دىتە
 ڕىنى وەک دەرد و نەردەھەنيە گەردەگەن، ئەگەر خۆراگىت

له سهری دهگات به نامانجه که ی، چ نامانجیکه که دهر وون به
ته نیایی نارام و دلنیا دهیت، به ژیان شاد وومان دهیت، ههست به
چیژده گه وره که دهگات؟ نهو نامانجهش تهنها ناسینی خودایه.

به ردهوام خه لکی له ژیر قورسایی ته نیاییه کی مه ترسیده اردا دهن
ههتا په یوهندی ده کهن به خوداوه، نیتر لیره وه به ردهوام بیر له وه
ده که نه وه که خودا له گه لیانه و بینهر و بیسه ریانه؛ نا لیره دا
نازاره کان بو خودا دهن به چیژ، برسیتییه کان دهن به تیوی،
نه خو شیه کان دهن به ساغی، مردن دهیته ژیانیکی هه تاهه تایی
نه بر اوده. نا لیره دا مروف گوی ناداته نه وه ی که سی له گه لدا نییه،
چونکه له گه ل خودا دایه.

ياداشته كان

بە سالى ۱۹۲۷دا بىلاز كراوتە

دوو پرووداون بەردەوام لە يادمن، ھەتا ئەو دەمەى مردووشۆرەگە
چاوەكانم لىكەنەيت:

يەكەميان لەلای پرووبارى بەردەايە، لە بيست و ھەشتى نەيلولى
۱۹۲۶ز.

دووەميان لە كەنارى ديجلەدایە، لە پينجى نايارى ۱۹۲۷.

• • •

بەردەدا بەھىواشى و بە پرووبەكى گەشەو دەرويشت، وەلامى يەكەم
سلاوى خۆرى بەرەبەيانى دەدایەو، منيش لە ئۆنومبيلنىكى
گەورەدا بووم، تەماشای ئەو كۆمەلە خەلكەم دەکرد لە دۆست و
ھاوڕيانم، بەم بەرەبایەنە ھاتوون مالتوايم لىكەن پيش ئەوێ بچم
بۆ عىراق، تەماشايام دەکرد سوياسگوزارانە بۆ چاكەيان و دلگران
بۆ دابريان، پاشان تيرامام لە بەردەدا ھاوڕينى مندالى و تەربابى

تەنبايى و رزگار كەرى دەروونم، لە پىيەو سىيەرى جوانى ،
 شۆرەيى دەبينم كە بەناز و لووتەرزىيە: لىنى دەدات، سىيەرى مەرد،
 دوورە بەرزەكان دەبينم كە دەدات ئە ئاودەكە، تىيە يەدگارىيە
 زىندوو دەكانم دەبينم و لە گەلمدا دەدوون، چىروكى ژيانم دەداتەو بە
 گوندا و مېژوود كەم بۆ دەخوشتەو، هەست بە سوتاو داپران دەكە
 و لەم ساتەدا هەست دەكەم دىمەشقە خوشدەرت،..... دىمەشق شونى
 يادگار يەكانم، دۇنيى دۇنيا كەم، نەو سەرى ئاوتەكى
 ژيانم،.. پاشان هەموو تەم و تەنە دەشونىت و لە چاومدا تەنەا و نەي
 براكانم دەمىننەو، لىنى رادەمىنە بە چوونكى پىر نەسرىن و دلىكى
 لەرزو كى ترساو لە داپران، پاشان هەمووى ئە بەك روود
 كۆدەيتەو، ئەویش خوشەو سترىن روود لەلام و نرىكترىن لە
 دلمەو،.. لە ئاودەكەدا دىمەنىك دەبينم كەتلىكى زورى بە سەردا
 تىپەريوود و زەمانە چالى كەروود، دەبينم تۆزى دە سالى نىدەيتەو و
 دووبارە ژيانى بۆ دەگەريتەو.

..... لە ونستگەى حىجاز نەو نەي هونەرى نونە بينى ئە
 دىمەشق، ونستگە كە شەبۇنى دەدا ئە خەلكى وەك چوون دەرب
 شەبۇل دەدات، لە گەشپارى شېرە و، ئە مەشەلى كەز ئە
 گریانەو، ئە فروشپارنەك هاوار دەك،.... ئە هەنو و روىشتو،
 سەركەتو و دابەزىو، منيش كەنار گىريوود ئە سوچىنك لە
 سوچەكانى شەمەندەفەرى حىفا، لە تەنیشتىشدا خوشكە

بېچور كەم دايشتىبوو..... دەمىروانىيە دور، لە كەسى
خەلكە كەدا ئافرىتىكم دەينى دەستى دوو مىندالى گرسور، خەنى
داپوشى بوو بە پۇشاكنىك هېچ شونىكى ديار نەسو، نەلا، نە
پشتى ئەو پروبەندىيە رەشەو دووچاو هەن نەسرىن دەپىزىت،
پەيوستە بە شونى ئىمەو لە شەمەندەفەرە كەدا، لە نىوان نەو
پەرسوانەدا دلىكى تىدايە بە تامەزرۋىيەو لىدەدات و نەسرىن
لىدەچۆرپىت، لە پشتى ئەو وەستانە هېمەو نەگىر كەمە كە
گەرووى دەستىنىت و بومەلەرزىيەك كە وىران وىزى
دەكات.....

فىكى ئەو شەمەندەفەرد لىدرا كە دەمانبات بۇ مىسر، دلى لىدانى
زىادىكرد، پاشان كەشەكەى پىر كىرد لە دوو كەلەكەى وەك نەوئى
كەسىكى زىندوو بىت و مالىئاوايى بىكات، هەناسەيە كىدا وەك
هەناسەى خەمىكى لە گۆرپىراو و نازارىكى زىندانى كراو، پاشان
كەوتە پى و پۇشت پەيتا پەيتا وىستىگە كە لىمان دوور دەكەوتەو و
چاوەكانم پەيوست بوون بە دەستى ئەو ئافرىتەى بە دەسرىكى سى
مالئاوايى لىدە كىردىس، هەتا هەموو شتىكم لى ئاوابوو.

لىرەدا ئاورم دايەو خۆم بەتەنىيى بىنيەو، بىنىم شەمەندەفەرە كە
خىرا دەروات بۇ نەوئى لە خىزان و شارەكەم دورم بىخاتەرە، بە
خەيالىدا هات لە پەبجەرەى شەمەندەفەرە كەو خۆم فرىدەمە

هه‌ونه‌کامدا دمیینه زینه‌دوه هه‌سته‌که‌م دووباره گه‌راممه‌ود بر
 زیان و ده‌مه‌ونت له نامیزی بگرم. چوود ده‌که‌مه‌ود هه‌ست ه
 گهرمی زلله‌ی زه‌مانه ده‌که‌م. به‌لام به‌رگه‌ی زنده‌که ده‌گره. ه
 هیچ شتومیه‌ک به براکانه نالنه نه‌بدا نه‌و شته‌یان بیربخه‌مه‌ود که
 له بیریان چوود یان به‌لاکه‌یان یو تازه بکه‌مه‌ود. یادی دایکه
 فه‌راموش ده‌که‌م و فه‌راموشی ده‌که‌ن. نه‌ودیه هه‌ریه‌که‌یان هه‌ست
 به‌ود بکات که هه‌ستی پینه‌که‌م و دمیشارته‌وه و دک چون من
 دمیشارمه‌وه!

له و کاته‌دا ساتی ماله‌واپی کردنه بیرکه‌وته‌ود چونکه غه‌مباربوود.
 هه‌موو نازاردکانه ته‌نها یه‌ک مانیان هه‌یه نه‌ویش نه‌ودیه من بیر
 مردنی دایکه‌م ده‌که‌وته‌ود. نه‌وه تاکه نزاری منه و هیچ نزاریکی
 ترم نییه.

که به‌ناگا هاتمه‌ود ته‌ماشای ده‌موچاوی ماله‌واپیکارد که‌م کرد
 دووباره ورنه‌ی دایکه‌م بیسه‌ود. به‌لام ورنه‌یه‌کی رسندو له
 ده‌موچاوی براکامدا. ماله‌واپه‌ لینی کرد به‌ فرمیسکینک له چوود،
 و زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌ک له ده‌ما و نامارده‌کردنیک به‌ ده‌ست. پاشان
 نو‌تزمبیله‌که ده‌ستیکرد به‌ رو‌یشتن و رو‌ویکرده سارا....
 نه‌مه رو‌وداوی یه‌که‌م بوو!

• • •

روبرو دای دووهم له کښاری دبعده سوو له مځی نه کښی شوه.
 ونستگه څوړنډای بهعداد پړوو له دوېان باشتړیږ دوی بهعداد و
 جوانترین کچه کانی. واه و تافیکردنه یکه کښی ورنهېښوده
 بهمشهوه له مال هاتووه ته ددر بو نهوېی مالندوی له هوریه کښی
 بکن، څوښیوېستن و څوښیان وېست. دلسورجوو وین و نهویش
 بوی دلسوزبوون، نهو هوریه مننه. نهویش څوښه کړدگانمن.
 بهلکوو براگانمن. هاتوون مالندوییه نییکمن نهک ودهک نهوېیمدانی
 نهکینکی فدرمی نهک نه هیوای پادشت و له ترسی سرا.
 بهلکوو به وده و څوښه وېستیهوه.... څوښه وېستی جوانترین شته له
 وجوددا، وهفاش پیرفوزترین شته تینه له دوی نیماهوه. منیش
 پالمدابووه به پنجه رڼی شهمنده فدرکهوه که ددهات بوی بهسره.
 گونم گرتووه بوی و تار و شیعردکښی که هستوسوزیږی تیکه ل
 بووه و به یارمته دیلن بوسیوړنه. راده منیم تهنها بهرده و
 دیمه شق و براک نه ددینم.

لیم ناواوون له شپوې رڼی وړمده. کتیک به ناگ هانمده به
 ته نیابووم له شهمنده فدرکهوه. نهو دیارییه دهگره ده که
 حوڼدکاره کانه پښکه شپن کښووه. له پنجه رڼه کهوه ته مېسده کرد
 هیچم نه دیني تاریکی نهیت....

• • •

یەكەمجار كە چوومە پۆلەو تەمەز زۆی شارەكەم سوو دڤە ن
 غەرببەكەم سوو نازاری دەدام و دەیسوتاندم، لە پۆلەكەدا ئەمە
 چاوانیكی وەستاو و دڵانیكی پشت هەلکردو لەگەڵ دەمەینكی
 داخراوم بینى، لەلایەن منەووە عەدەم بوون چونكە لە یادگەرد
 بوونیان نەبوو. بەلام من نەووستام و دلم خستە بەردەستیان، خوشتە
 وێستن وەك چۆن بڕایەك بڕاكەى خوشدەوێت! هەمووینە
 خوشوێست نەك یەك دانەیان! دلسۆزبووم بۆیان و سووربووم لەسەر
 رازی كردنیان، هەستم دەكرد خوشی دەروونم داگیردەكات
 لەوكاتەى چاكەيەك پێشكەشى یەكینیان دەكەم یان خراپەيەكی
 لێدوور دەخەمەو، دلم شەق دەبات گەر یەكینیان ببینم خەفەت
 دەخوات، نەدەرفویشتم هەتا خەفەتەكەى كەم نەكەمەو و
 جەخاردەكەى لێدوور نەخەمەو، بۆیان دەژیام و بەوان دەژیام و
 لەگەڵیان دەژیام.

سەوم لەبەردەستیاندا دانا و هەموو ئەو شتانەم نیشانەدان كە چەندین
 سەله تێمكردووە، لاوازترین بۆنەم دەقۆسنەووە بۆ ئەوێ ناسنیان
 بكەم بە جوانی نەدەبى عەرمی و گەورەمى كەلەپووری نیسلاسى،
 بەنرخى بێركردنەوێ تازە، و ئاراستەى رەخەى نوێ، فیزی
 سەربەخۆی بێركردنەوێ دەكردن، هانمەدان بۆ موبافەشە كردن،
 دەسلاتی مامۆستایم بەكارنەدەهێنا بۆ قەناعەت پێنەنەیان، چونكە
 ئەمە لاوازییە، بەلكوو هێزى كەسى راست و زماپازاوى

مونا قه شه زام به کارد دهیسا. دا به دین به سپید کمر به لای به وانه...
به دهریکه وتایه، دانم به وده دا دما که من نایزانه.
به هره فهراموش کراوه کیسه به ریدور ده کردید. هاسدین به
بلاو کردنه وه و به رههم هینان.

ماموستا کانی هاوریم ناگداریس ده کرده سووه نه دهره نجامه
خرابه کانی نه مکاره. چونکه خونند کاردکن آیه بوجوونی نه وان ۱۱
نرخه نازادی و نهرمونیانی نازان و به به ده سله لاتی و لاواری دهراس
و دهیکه نه هؤکاری گیزه شینوتی. نی من بینیه نرخی دهراس و
پریزی ماموستایه کی زانایی نهرمویس ده گرن ریتر نه و پریزی نه
ماموستایه کی توند و تیژی ده گرن. بینیه نه ریگیه رور زور
سوودی هه سووه. خونند کاردکن روویان کرده وانه نه دهب نه
کاتینکا پیشتر پشتین تیکرد سووه. وانه نه دهب سوویه دلخوارترین
واندیاز که پیشتر رقیان لیبووه. تیناندا سووه و شاعیر و
ره خنه گر دهرکه وت. نومید ده کرنه نه چمند مالی دادید ژبایی
نه دبئی له عیرا قدا زیندوو بکه نه وه.

سه و دلم له دهره میاندا دا. نهوک تهی به رههمه کدی هانه به و.
له وده مهی نه چاوانه به دلسوزیه وه جولان و نه دلا به
خوشه ویستیه ره پینشوازیس کرد و نه دهمه به خواستریس گفتی
زانستی و نه دبئی و خوشه ویستیه وه که له وه... نه و دهمه ی هه سووه

نور حصاره سره سره . زوله خو کړون له نتوان ماموست .
خوید کړا نه ما . هېچ نه مانه ده جگه له کومدلي ما نه
نه کينکېل بۇ همون دژي و همونان کړ . نه شکر
ده کړ نهران هات به گواستنه وم بۇ به سره !

• • •

نوروت نيست له به سره له زوړه پجوړ کهدا . بدي داسشسته کسه
ده که وسته ده نه سر که بدي ديجه و دله به حيراني نیده داب . ویده
برا شاعيره که مان دهينه پيش جوي حوم که شيرسزيس
شيعر که نيمان بۇ دليت . که نه به زميدا و دک شهوسي بهرم و حور .
له ولايه ده ديجه ليه که حورن واورون بوشا کيکي له بهر دا که يوه که
چنراوه له بهتي بوور و سه د رنگي نیده بدي (شعري
باران) که ده که موده . نهو شهوي نهو باخچه به بوور که ده که دینه
پشتي فرو که حبه ي مه ده ي نه به عداد و نه به ده صادا نه م ورا
که ور به حبه که درز دديته ده بو ديمه شق . هېچ شتيک بهري
ناگرن . پرو و کي گلز په سوورده به هيزد کي فرو که حانه که دیدا له
باخچه که و نه وایي تیداوون و دک بهوي به شيک س نه
حيه يکي نه فو وې سره شت نه به ده صادا و دک ننگاريک
دیده که وت که بهري نوار فترس رسته کيش کيشا ویتي . نه م سوور به
سهر سوور هينه ده و شبي نه به به به به و ده شي شهو له لای
ناسووه و . بافرونيش نه پوشا که فرد رنگه کاب موده . پيش

خزمه ته کان به کراسه سپیه کانبانمده، به سدر گدا کاند رنسان ددک و .
هیچ ددنگینکیان لینه نه دهات، به چوپه قسه بیان ددکړه....

شنه بایه کی نه رمی ژینه روه بوو، دیدا له گولد کان و نه و نه و
بوئدار کردبوو، پروناکیه کان دووربوو و دک نه و دی وړل بیت نه
تاریکیدا و بله رزت له ترسدا، نه و شوه سرووشت هم ورو
جادوویه کانی کو کردبویه و: سافی ناسمان و هینمی شو و، نه و
به هاری نه م باخچه یه ی رازاندبووه و به گول و گولزار هونیوه ته و و
پوخته ی هونه ر کانی و به ره می به هره داریه که ی تیدا داناوه.

هموو شتیک عاشقبوو، مهستبوو بوو به موی جوانی و خونیان
دبینی؛ ساری فراوان مهست بوو بوو و پوچو بوو له تاریکیدا و
خونی به سینهر و ناووه دبینی، تهختایه که ی نه ولامان خونی به
به هارنکی به رده و امه و دبینی، دونی گدرا بویه و خونی به
نه مریه و دبینی، سبه ی نیش خونی به شونک به هاوشنودی نه م
شه وانه و دبینی.

منیش خونم دبینی.... موراعاتی نه کردم و له ناسمانی
خونه کنه و هینامیه خاوه تهنها پیکه نینکی شیرینی نه م به بیت
که له دهنگی نالتون ددچوو، به گونیه کانم گونیسنی نه موم
به لکرو به چاوه کانم بینیم ددچوو سهر شونمی سوور هت نقورم بوو

له رښکې کې ښمېدا. بېدېگي گه راښه ده... پېکېمې مېنښه د
وجود دی له پېرېرېدو وروسته به رښه وي نه خوښه ده. خوښه
شاعیره گم بزو او وې جه مېده ده بوم و په کيک نه گورسېد
(نړۍ گانې) چريان به گونمدا:

باخي لېږم به ماچ پواند گول و گولزاري گوت.
لې کس نه بوو نېي بکاته ده و شکېو.
جنگي خوښه وېستم نه دلندا پراخت و بونخوښه کرد.
به لام کس له سوري نه خوروت و توژ سوري گوت.

وډک نه دی خه لکي که نافرنتران به نيوي نافرنتران. پاشان له
ژياندا بلا وکرانده. نه دی نيوه کي خوي دوزييه ده بوو به مړوښ.
نه دی جگه نه دی دوزييه ده شيو ده. نه دی هيچي نه دوزييه ده خبر
به نيوه مړوښي ده مينتته ده.

له کوني نه ی نيوه کي ترم؟

نه و نيوبه له ده ستدا که دلني تېدا بوو. نه و کنييه دل له مسگېدا
لنده دات؟

نه و کنييه به چادي من ده مينت و به گوني من گوي بېست
ده مينت؟

نەود كىنە كە ھەرگىز نە مەسبۇود. ھەرگىز ھىگە نەوئىش مەسبۇود؟
 ھەستە كورد نەود گوز سىبە مەرزى كورد مەود بو ھەبەنگ كە
 ھەمەوى باشى و ھەبەبە. ھەستە نەود مەسبەبە كى مەرزى ھەبەبە
 كورد. زانەم نەودى ھەبەبە تەبەبە نەوئەزى مەسبۇودى و كۆتەبى
 بەرزىتەبە. نا لەم كەدەدا گوز نە نەوئەزى كى دەرەس بوو دوزەبە
 بەرزى كورد مەود. ھەت نەودە بىنە مەن تەبەبە زەوى بووم و نەوئىش
 ناسان، وشەكەى فاگنەرم بىر كەوتەود.

((مۇسقىقا نەو كەتە دەسپەندە كەت كە شەعر كۆتەبى دىت)).

جوانەبە كەنى تەنكەل بوو نەبان. بوون بە بەك وزە چەبەبە
 خۆشەبەستى و نەوئى مەسبۇقا بە بۆنى گوز. بۆنى ھەتە بە بەتە
 پەشەنگدار و نەوئەزى پەشەنگە كەنى تەبەبە كۆبەو بووئە. زانەم لىتەت
 گوزەن لەودە دەبەو كە دەسپەنت. بۆنى نەوئەمەن دەكرد كە
 دەسپەنت، ھەستە كەن بوون بە بەك ھەست، نەوئىش ھەستى ھەبەبە
 بوو!

• • •

نەودە نەستە پەدى مەدەبە پەدەگەبى دەكە مەود. و نەوئەدە كەم ھەمەو
 خەنەد كەردە كەنە نە بەرەبەر مەن تەنەبەت دەستەم دەرئەدە كەم بو نەودى
 تەوئەبەن لەگەلدا بەكەم. وئەبە تەنەبە ھەو دەستە دەگەنت، مەبە
 نەوئەبە دەرئەبەشە. نەو نەوئە بوون بە بەشەنگ نە مەن چەونكە لە

دور دود، نه گارساځ ژماندود، واک چوڼ له دورونياندا ياد کړه
ژماندود، نيمه بيکه وېش گهرجي نيکه ده دورين!

نودتا هوگري نهم شاره سوږه که ږقه نبي سړی، خور کړه
له سر ناردحه تيبه کني ژيان له پندو نهو خوندي کړه دا که خوتيب
دورنم، منيش خوشمدين و هوگريانه، تهنه بؤ نهو دين و
قوتابخانه هتا گونبيستی وانه کانم بېن، نه گهر وانه نه پيت نه
ماله وود دمینه وود و هولدودن و نامه دکرسي ده کهن بؤ تقيکړه وود
همو هوليان بؤ يارمه تيدان و دورخستنه ودي شاره
لیم..... سوږن نه سر هينميه زياتر له سوږه ووديان
له سر که ووتن نه تاقیکړنه وود کنياندا، وته يه کي ميان پي باشته
له ودي ياسا ديليت.

له پيناوي نه ماسه دا خوراگر دبه که خوشمديستی خويان نه دل
چاندود بؤ نه ودي سيني لي بيکه نه وود و به بریداري لي
گهرين، نه مه ژياني ماموستايه؟

چ دمینه وود نه دلنک که هر پارچه کي نه قوتبخانه کد؟

مژده پيت لهو ماموستايه دلي نيه....

به دبه ختي بؤ ماموستايه ک گهر مروف پيت!

...

لەرەي بىلەن سۆز بىلەن

من كەسنىڭم كە خوتنەرانم لە دورودە لە ھەقىقەتى خۇم رىئە
گەرەم دەكەن، بۇچى ئاپروروى خۇم بىلەم لەلەين؟ باسى چىن و
بىكەم، پرووداۋەكان زۇرن، ئەوانەي بەسەرمدا ھاتوۋە كىتەيىك پىر
دەكات؟

پاشان وتم: بۇچى باسى ئەمەين بۇ نەكەم.... باسى ھەقىقەتى
خۇم و وىنەم لەلەي خوتنەران؟ لەم پروودە چەندىن باسى خۇشە
ھەيە، ماۋەي بىست سالە لە رۇژنامەكانى شام و گوقرەكسى
مىسر و لوپنان بابەت دەنوسم وەك نووسىنى پىرەمىزدىك،
خوتنەرەكان واپاندەزانى پىرەمىزدىكى سەرسىپى پىشت چەمەۋەم و بە
ھىۋاشى رىدەكەم، لە پروودا نووسىنى رۇژەكان و نەزموۋنى
دېرەكەن بە دىاركەوتوون، پىم خۇشەنەۋەم نەم پرووداۋە خۇشە
بلاۋىكەمەۋە چۈكە سوردى نىيە بو گۈنگرەكان نەگەرچى بە
چىزە بۇيان، نەلام نىستىگەكە وىستىن باسى شتىك بۇ گۈنگرەكان
بىكەم كە بەسەرمدا ھاتوۋە، پىكەمىناۋى پىت يان ۋا، پىكەنىيىش

چاکی و روضت بهرری. پاشا و تاریکه نهر موسی بهر
شکند. دهستی له کارکشایه و د گهرايه و شادکمی. سیر
نه قتل کرام- وهک سزایه ک- بق به سره.

گه‌شتمه به‌سرد و چوومه قوتابخانه‌که. پرسپارد کرد که‌مه بوری
 ((به‌کالوریایه)) له دواى نه‌ودی ته‌ماشای خشته‌ی وه‌کیه
 کرد و گاتی وانه‌ی نه‌دوب بوو. به‌ردو پونه‌که ر‌ف‌یشته به‌بی نه‌وی
 قسه له‌گه‌ل که‌سدا بکه‌م یان خووم بناسینم.

که نزیکیوومه‌ود له پوله‌که ماموستایه‌که بینی، به ته‌مه‌یکی به‌غدادی بوو نزیکیوو له‌ودی خانه‌نشین بکرت، قسه‌ی به‌ خوند کاره‌کان ده‌کرد و ناموژگاری ده‌کردن، گونه‌ لیسو و ده‌سینه‌ی بو ده‌کردن باش بن (له به‌ریزی خویه‌ود) بو نه‌وکه‌سه‌ی دینه‌ شونه‌ نوشتاز ته‌تاوی، نه‌مه‌و نه‌ودی ده‌وت و ستایشی ده‌کردم....وته: کاتینکی گونجاود بو نه‌ودی منیش به‌ شانیدا هه‌لبده‌م و ستایشی بکه‌م، بیرم چوو سه‌رم رووته و له‌تاو گهرمادا فاپووته‌که‌م به‌ ده‌ستمه‌وه گرتوو و کراسی قوڵ کورتم له‌به‌ردایه، به‌هینواشی دام له‌ دەرگا و ویستم به‌چمه ژوووه‌ود. رووی تیکردم و هوا‌ری کرد: نی که‌ره زل بو کوی؟ ته‌ماشای خومه‌ کرد: نابا گونک‌نم درت‌ن؟ کلک‌م هه‌یه؟رتی: چیه؟ تینا‌گه‌یت؟. له‌هر خوبه‌وه ده‌ستی کرد به‌

به سرد فیسای عمرده. نه همور شوق میکدا جوگه همه. نه که
 شهوت نه ریگی ناویدا درویش. نه گهر شهوت نه ریگی
 وشکانیدا درویش. شهتوهرهیی تیدایه. هیچ حواسه کی نه
 دنیایه هارتای نابیت نه وکتهی به و گهمیه خوانده یید
 دبیت. به سرد خانهی نه ددب و شوقنی شیعر و سه رچاودی غمزهیی
 بود. میژورده کی میژوری ردوانیتری عمرهیییه. لی رفورده کنه نه
 به سرد همووی به دبه ختی بود. بیزاریه کی به ردهوام بود. تیدا
 روده اوی پیکه نیتاوی و روده اوی گریانویه همیه. نه گهر نه
 خوله کانهی نیستگه که بوی دیاریکرده ووم ته و او نه بویه باسیانه
 ده کرد.

به لام نه خیر. سوپاس بو نیستگه که همیه که کاتی بو دیری
 کردووم. لیمگه را به تنیا سه رقالی یادگاریه کنی دورنی بیم. به
 ناره زوی خوم نه راسروردا بژییه. گونگره کن چاودیریم ناکم و هیچ
 که سینک به شداری ناکت نه گه لمدا نه چیزی یاد کرده نه ودها.

• • •

پنځ بیست و پنج سال به‌لینه به خوستار نه‌نور عه‌ت‌ر نه
 پښه‌کیه‌ی بو بنورسه. نه‌ر ږوژدی گوبیستی به‌که‌میر پارچه
 شعری بووم. پښه‌رت نه‌نور تو ددیت به‌شاعیرکی م‌ر. همیشه
 دبه به‌نورسه‌ر و پښه‌کی دیوانه‌که‌ت بو ددورسه.

نه‌نور بو به‌شاعیر ناب من بووم به‌نورسه‌ر؟ ه‌ت نه‌نور ییج
 هزار لاپه‌ره زی‌ترم نورسیوود. نه‌ر ددیتسه‌ر ددیرشتوته‌ر و
 کومنه‌کردوته‌ر، له‌ دل‌مه‌وه نه‌قله‌ کردوود و نه‌ کتبه‌وه به‌فمه
 نه‌کردوود. به‌لام نه‌بووم به‌نورسه‌ر. چوکه‌ نه‌مشه‌و ددسته‌رسانه‌ نه‌
 نورسینی خوشه‌رست‌رین به‌ت له‌لام و پنیوسترینیان له‌س‌رم. نه‌و
 پښه‌کیه‌ی پنځ بیست و پنج سال به‌لینه نه‌نور بوی نورسه!

دایشته پېشه کیه که سورسه. ههسته کرد گه رامه تهوه و روژه کانی
 رابردوو که له دستداره و دلیا بوم ن گه ریتتهوه، پهرده نهمه
 جیهانیک لاچور هه مووی خوشه ویستی و پاکی و جوانی بوو.
 جیهانیک من و نه نوو زور تیندا ژیاين. پاشان له دستمان چوو.
 رینگاکه مان ونکرد. جیهانیک که هه قیقه تینک بوو. به داخهوه
 نیستا بوته یادگاری. واقع بوو. بوو به خیال. نیمه تیندا بووین
 نیستا ناموین پنی. تنها به دل دهبینین له رینی تهم و مژی
 رابردوووه.

دهرگی یادگاریه کان به روومدا کرایهوه. رابردوو بزم
 دووباره کرایهوه و دک نهودی فیلمیک بیت و پر بیت له جوانی و
 مهردایه تی. فیلمیکی درژ له چهند ساتیکدا پيشانم درا، که
 نووسین و دهه چینه که ی سی سالی پنجووه. فیلمیک خومان
 پالەوان و نه کتەری بووین. وامان لیهات له دوووهوه و درزدکانیمان
 پيشان درا.

وهرزی به که می نهم فیلمم بیسی. له ت که قوتابخانه ی ناوهندی
 دیمه شق بوو. ۱۱ مه که بی عه به را. له کوتاییه کانی جهنگی
 جیهانی به که مدا، نهو کاته ی بۆ به که میس حار نه نوو عه تارم
 بیسی. خوند کارنکی نهوه و نیانه بیسی. روو خوش و قوز.

... و در آن روز که ...
و خود را به ...
... و ...
... و ...
خود را به ...
... و ...

[illegible]

خوشه‌ریسته زیا که مردیش ناتواپ نه‌ای حد، چونکه نه‌دهد
نه‌مری پی به‌خشیووه.

ره‌ری فیلمه‌که به‌رده‌وام بوو، بینه بووه به‌ه‌ورینی و بوو به‌ه‌ورینه،
باسی خه‌مه‌کانی خومه‌ بوی ده‌کرد و باسی خه‌مه‌کانی خوی و
ده‌کردم، له ژیانیدا ژیانی خومه‌ ده‌بینی، نه ژیاندا ژیانی خوی
ده‌بینیه‌وه، نه‌دهد و سینی بوون هوگری به‌کتری کردین، دوحی
ژیانمان مام ناوه‌ندبوو، به‌ک پله له سه‌رووی هه‌زاریه‌وه نه ده‌گه‌شته
ده‌وله‌مه‌ندییش..... هه‌ت وای لینه‌تابوو من نه‌و بووم و نه‌ویش من
بوو.

شیره‌کانی خوی بو ده‌وته، نوبه‌ری شاعیرنکی به‌توانم ده‌بینی
نه‌ک هه‌ولی خوندکارنکی سه‌رت، نه‌م نوبه‌رده‌ا به‌هیزی گورارشت
کردن و به‌ری بیرکرده‌وه‌م ده‌بینی، له‌به‌ری نه‌سینه‌وه ده‌لنت:
عجبي من لغة غامضة تطرب الناس علی شتی لغاها
نه‌مه پارچه شاعرنکی به‌رزه له دارسته‌وه و وات که‌یدا، له به‌سینی
ته‌مه‌ندا ده‌لنت:

والعمر یحكي مستغيثا عَلا أُنینه تم توّلی صداد
نه‌نوه پارچه شاعری ده‌وت، شاعری دل، به‌دوای به‌کدا، له
کانیه‌کی پاکه‌وه هه‌لیده‌گوزی که وشک ساکت، رازده‌کان
دیباگه‌سته‌وه و رپوژنامه‌کان بلایانکه‌ده‌وه، عه‌ری پینشوازی نه
شاعیرنکی نونی نیله‌ام به‌خش کرد، م‌م‌وست‌مان موحه‌مه‌د که‌رد

مەنى بەرگى بۇ كۆرۈدۇ، بۇ سەۋەبى بىر كەي "مەنىگە"
 رېزىنمانى سارگۇد، بىيە" سەۋەب شەئىرىكى سەي گەي
 رەنەشەي "شەئىر" بۇ خەلىق سەۋەب ۋە ۋەشە ۋە ۋەشە ۋەشە
 نەد پارچە شەئىر بەرگى گۆفەرى "رەھراي" بۇ كۆرۈدۇ: كە خەلۋ،
 موحىبوودىيى جەنىب نە سەيسەر دەرىدەكۇد، خەلىق سەي گۆفەرى
 نەدەيى بۇر نەو دەۋەدە، خەلىق سەي شەئىر نە دىۋەنە كەيدە
 بىگەۋەدە كە بەشەنكى كەمى شەئىرەكەي نە خەلىق گۆرۈدۇ، بۇ سەۋەبى
 خەلىق سەي بۇر نەو دەۋەدە بىش بىست سەي چۈن شەئىرى خەلىق سەي
 خەلىق سەي گۆرۈدۇ: كە دىۋەنە كەدە بۇر نەو دەۋەدە، خەلىق سەي
 دابەنە، بەلە زۆر دەرىدە ۋە ۋەشە كەي نەد بىشە كەيە پەر دەكەت.
 شەئىرى نەو دەۋەدە خەلىق سەي، خەلىق سەي گۆرۈدۇ: كە دىۋەنە،
 فەمىسك بۇر رەۋەتەيى كەدە بۇر شەئىر، پارچە پارچە شەئىرى
 بۇر، نازانە بۇچى شەئىر نەد دىۋەنە دا دابەنە دا دابەنە
 پارچەي ((خەلىق سەي)) نەيت.

دەۋەنە ۋەزى فەلمە كە بەر دەۋەدە..... خەلىق سەي ۋە گۆرۈدۇ: كە
 دابەنە بىر كەمە بىنى نە مەنەلى ۋە گۆرۈدۇ: كە خەلىق سەي ۋە
 گۆرۈدۇ: كە خەلىق سەي نە خەلىق سەي ۋە خەلىق سەي.

۳۳ خەلىق سەي، بەككى مەنىسى، نەۋەنە مەنىسى كەدەي.

سه روز گز بیونی من و نهوی دور جستوده. من سه روز به روز-مهوی و نه سیاستا روجووه. سهویش فیرکردنی پیشخت. بهزیوبه ری قوتاجاهی منیب بو. نه گویدد به دامن بی بهرد کسی قه نه مووی حواری. گروی حواری دجینی به حوارین اکی. و نه فسواری ترین و دلوفینترین: کسی مسیر. هرکه سینگ کانی منینی نهینینیت جادوی کانیه کسی نه ناسیوه. جوانی هه لقولانی نه بینووه. مهی جوانی خوش نه کردوه. نه هر سفری سروشت... و نه نه سردانه ددکرد شونک بر دووشه نه به هشتینگی پر نیسمه تا به هر ددبرد. دووچار مهست دهووم: مهستی جوانی و مهستی زمانپاراوی. ملکه چ دهووم بو دوو سحر: سحری سروشت و سحری شیعر. نه رابردوی گه شودا به دهووریه شیرینه کنه کوزد کردوه. و نه گهل داهاتوی به چیریشیدا نواتینگی خورارو. نه نیستیه کیش که ونبووه نه مهستی چیردا هت تیندا نیستیه ت نه موده همت و بهی پنی سبهین. له بهر به یاندا گونه به ددیرا بو نهو حوگه لانهی نه کانیه کاهوه هه لدقولا و بیسیری شیعره کانی نهوهر دهووم. شه وانیشمان له لاق بهرد دلانه کان به هر ددبرد که نه دلی حو مانمان رزانده به هریدا هت وای نینت به سوزو بو مان و خوشهویستی بی به خشیس. بهر ابیزیمان رزانده به هریدا هتا هتا گو بو مان. ماسی بهر بشتورده کان و چیروکی ینشیه کانی غهسانی بو ده کردیس حاوهنی شکو مهندی و شه رفه مهندی. ههستان ددکرد که رابردوور گه راوه ته وه

ر کوشکه کسی به لای رسیده و سکه نه بدنی رسیده بود .
 خوشه ویستی ژانده بود . به سبب دهده همسایه دیکر که گه جان نه
 چریه ی عاشقه کان و نهانی مهستی و نه سوسه ی ساجه کسانه .
 هیلای نه نامیرگرتنه کسان دهیسی نه پشنی پمرد کانه !
 رۆژانیک که تیدا ناسوود دبورین . به بهرد و ناره که ی ناسوود
 نه سووین به لکوره به جهونه کانی گه جیتییه . رده خه نی خودا نه
 گه نجیتیمان و نهو رۆژانه بیت .

خۆمانم بینی و من بوو بوومه ماموستا نه شاخی دیمه شقانه
 موها جیرین . نهویش ماموستا بوو نه قه دپالی شاخاله سالحیه .
 به ته ساوه چاودروانی شهومان ددکرد . هر که شهو دهات من لیره
 دههاتمه حواره و نهویش نه ونوده دههاته خواره بود . هتا نه عه فیف
 ده گه شتین بهیه ک . دلخوش دبورین به بهیه ک گه شتیمان وهک
 چون دوو خوشه ویست دلخوش دهین به دیدنی به کتری له دوی
 نهوه ی زور دهمینکه لیک دابرون .

رۆژه کانی عیراقه بینی . گولی رۆژه کانی من و نه نوور و
 جوانیه کانی . رۆژه کانی به عداد سلاوی خوشه ویستی و ودف له
 به عداد بیت . سلاو نه سهر خه لکه که ی بیت . سلاو نه نه سهری و
 جهوادی و روهوچی راوی و براکانه و خورنده کاره کانه نهوی .

ی روزدگی نه عدد جهدی خوشوو، ی نه دگی جهدی
 قهنگ بو ی نه جهدی یادگی شریک بیله ی نه
 ساری نه نه دجله گی بیت. ساری حور نه نه
 حورم گنی بیت. ساری عیتبا نه نه سوریه گی بیت. ساری
 ره بود و میرد و شاریوان نه نه عزمیه و کهراده و روسته میه گی
 بیت....

لهوی همیشه پیکه ده بوین. نه تور نه پونیک وانه دهوتوه و
 منیش له پونیک تر. هندی جار دهچووم نه جینی نه وانه دهوتوه
 و دادنیشت و گونی دهگرت. هندی جار دهاته شونی من و نه
 جینی من وانه دهوتوه و دادنیشته و گونه لینی دهگرت. پیکه ده
 به سر جیره که دا ریمان دهکرد. هیچ شونیک له سر زهیدا نیه
 پریت له یادگاری سهریز و شیر و خوشه ویستی هیندی پردی
 به غداد. دهچوینه کناری دیجله و دهگیشینه ریا و. سهردانی
 کوشکی خنینه کان و شونی شاعیره کان و خلهوی
 خوشه ویستانمان دهکرد. دهچوینه خانو و تهر و گورستان. له
 نهریتی باب و بایران نریک دهوتوه و بهوی راردرو ناسوده
 دهوین. دیجله من دهینیه گو و هوالمان دهده به شرنه واردکان و
 پرسیمان له دارخورمکان دهکرد. گونیستی راردروی صهرن
 دهوین له زوی و نه حمله کیوه و هوالی بایره به هره داره کان.
 گونیستی چیرکه کانی شکومهندی دهوین که چای زهمانه

کړ. نو د نورو شونې د مدني من و نه نو، قوتابخانه د دوو همدار
 سو. له درون و نه دې معروفان ودره گوت. له نه دسه کدا
 به ماسيېوو گف شيرستر و پرتر له نه دې هق بيت له ده گه
 هت چله کسي نه معروف زياتر. که له گه ليدا بيت هست
 ده که بت به رزت ده کاته نه جيهاني مده و ته ماحه کان. به گف و
 زدره خنه و نر مونيانه که د ده گه نيت به جيهانک که
 همووی خوشه وستی و هست و سوز و ته جه پرووده. هستم به
 شتيکی تر ده کرد به لام ناتوانه دريېرم. وهک نهو هسته ی بؤت
 درووست ديت له و کاته ی رومانی (۱) عومری کوری
 ختاب) اده خونیتووه. وهک نهو هسته ی بؤت درووست ديت نهو
 کاته ی نه نو له ستایش و پياهلده شيعريه کانیه تی.....
 خومانه بينی له سهرقاي سالی (۲) دا برون و گه شتم به نه نو.
 پنی وتم: سورايزنکه همه بؤت دلخوشت ده کات. وتم: چييه؟
 وتی: پنت نالنه هتا نانیکه نه لا نه خویت. له گه ليدا رویشتم.
 به راستی سورايزد کهش دلی خوش کردم: ژماردی به کی گوڅاری
 ريساله دېرچوويوو.

له و روزه هاورنی سينه هاته نيوانمانه: خوشمانويست و خوشی
 وستی. نه ویش زميات و ريساله که ی بوو. ريسانه بوو به شونې
 قسه کانمان و له گه ری نه دمان. زميات بوو به برا گه وده و هاورنی

ههتا ئیتتا نهییینیوو،

روزانی په رځو و ناسام بیسی که لمر ددستی مدیق موږ
مه جلائی ددرکه وت، که خودی خوی به مدحالی ددزانی، رڼا
کوږونه و دی نه ده بی. لمر دهمی پیاوړتیا کړه به هاورې و
خوښه ویستی یه کتری به خه یالماندا نه ده هات رڼا ګار بیانکاته
هاورې و خوښه ویستی یه کتری، رڼا د خوښه ویستی و چالاکی
و هیواوو، به دوایدا رڼا دابران و تمه لئ و یتھیوایی
هات..... بریا نه و دی مونیری پارتیزر ددستی پنیګرد مونیری و وزیر
ته و او ی بګردایه!

هموو نه‌مانه‌م بیتی. دوش دامام نه‌مزانی په‌سنی چ بکه‌م و
له‌بارتی چینه‌وه بدوینه. چون ددتوان له وشه‌کاندا دونیایه‌ک
هه‌ستوسور و جینه‌انیک له یاد‌گاری و هه‌زاره‌ها هه‌ست
کویه‌که‌مه‌ود. له زه‌مانه‌دا جیگیر بوو چونکه مایه‌ود و زه‌مانه‌ش
روشت. نه ته‌مه‌ن جواسر‌بوو چونکه جوانی ته‌مه‌ن بوو؟

هه‌موو نه‌ماندم بێنی. هه‌موو نه‌مانه‌ ته‌نها پو‌حنه‌ی ژیا‌یی نه‌نوده‌.
نه‌و شاعیره‌ی هه‌موو زیا‌نی وه‌ک شاعیره‌ دهن‌سوزه‌کان رها. شاعیره‌

دل و روح و راز و نهک نهه شاعیری وشه و دهرحسنتی، شاعریک
 دلی هه‌میشه به روی جوانی و خیردا کراوته‌وه، پره نه
 خوشه‌ویستی، به‌ردیوام نه رازییه‌وه زصاب‌راوی و دهرحسنتی دیسه دهرده‌وه
 و هه‌ناسه‌ی سیه‌راوی هه‌لال ده‌دات.

نهم پوخته‌دا شیک‌کردنه‌ودی شاعیری‌وونی نه‌نور هه‌یه، نه‌گه‌ر به‌دخنتان
 لینی گرت له‌ودی هاو‌به‌یمانی خه‌مه و هاو‌بینی په‌ژاره‌یه، شیع‌ه‌کانی
 وه‌ستاوه له‌سه‌ر پی‌رۆزه‌انانی خه‌می عه‌به‌قه‌ری، خه‌ونه
 له‌ده‌ست‌چووه‌کانی هه‌ناوته‌ه گریان وه‌ک چۆن گه‌لا وه‌ریوه‌کانی
 پایزی هه‌نیه گریان، نه‌میری به‌خشیه روو‌که‌شه‌کانی په‌ژاره له
 ده‌روون و له‌سروش‌تدا، باش بزانی توانای جگه له‌مه‌ی نه‌بووه،
 که‌سی شاعیر خوی نا‌گون‌جینیت وه‌ک خوی ده‌یه‌ریت به‌لکوو خودا
 به‌تبعه‌تی ژینگه و که‌ته‌که‌ی ده‌ی‌گون‌جینیت، له‌مندا‌لیدا
 هه‌سته‌کانی پیکه‌هینیت پش نه‌ودی خوی هه‌ست بکات و
 هه‌سته‌کانی پیکه‌هینیت، نه‌گه‌ر بتوانیت ده‌می به‌چووک بکاته‌وه بان
 لوتی جوان بکات نه‌وا نتوانیت دل و هه‌سته‌کانی بگوریت!

نه‌نور وه‌کوو من گه‌شه‌ی کردووه، چاوی به‌رووی دونه‌یادا کردووه و
 جه‌نگی جیهانی به‌که‌مه ده‌ستی پیکردیوو، دیه‌مشق له‌باره‌ه‌تیر
 رۆژه‌کانیدا‌بوو، شونه‌واری هه‌م و په‌ژاره نه‌هه‌موو شونک‌بوو،
 هه‌موو به‌یانیه‌ک نه‌و قه‌ره‌مان‌خبه‌ی ده‌بینی له‌به‌رده‌م

هه ویرکاریه که دا(ته)نهما کونیککی بچووکی لینه کرابه وه. له ووه
نانه واکه سه ری دهرده هینا بو نه وهی یارچه به کی رهش بدات به
به خته وهرترین کهس. که نازانیت نه شنه ی وهریگرت چیه.
گهرچی ده زانیت ناوی ((کولیره))

برسییه کان سه رگونلانکه کان ده گهران و تونکلی شووتیان ده خوارد.
نافرته کان کاریان ده کرد. چونکه جهنگ پیاوه کانی دیمه شقی
له ناو بردبوو. ناوه توقینه ره که. جه مال پاشا. دله کانی پر کردبوو له
ترس و بیم. پاشان ختکاندن و ماته مینی بینی. دهروونی پر بوو له
وینه تاریکانه هه تا شوئن نه مایه وه بو شتی تر. گهر دیمه نی شایی
و خوشی بینی بیت له رۆژه کانی شه ره فمه ندیدا. نه م رۆژانه دهستی
پینه کرد هه تا کوتایی هات. چیژمان له خوشیه کانی سه ربه خوئی
نه بینی هه تا نازاری داگیر کریمان نه چهشت له ماته مینی
میسلوندا.

سه رکۆنه ی نه نوهر مه کهن نه گهر خه م سرووشتی شیعه رکانیه تی.
خوشی تیدا وه ک فه جری یه که م وایه سپیایه تیه که ی له نسودا
دهرناکه ویت هه تا دووباره شه قوتی ده دات. نه مه هوکاره که به تی.
لۆمه ی مه کهن گهر قسه ی کرد و له باره ی خه ون و خولیا کانه وه
دووا. نه نوهر وازی له هه فیه ته کان هیناوه و به رزیوته وه بو ناسمانی
خه یال و دانه به زیوه بو نه رزی واقع. گشتان دیتی و تایبه تی
نه کردوه و راشکار نه بووه. نه ر ژینگه ی نه نوهر تیدا گه شه ی

کردوده خوشه‌ریستان به تاوان دوزانی و پیوسته‌شود حادثه‌های
 وای بی‌خوششون له خودا بکات لئی، جهخت له‌وه ددکه‌مه‌وه به‌وه
 واک به‌ئی شاعردگر که که‌مه‌کئی به‌وه به‌وه به‌وه به‌وه
 شعری به‌وه بلنت. نه‌نور به‌وه به‌وه له‌گل هیچ کجیکدا نه‌وه
 واک گه‌نجه‌کائی نه‌نور. زور له‌وه بنگه‌ردتر به‌وه به‌وه به‌وه
 له‌وبکاته‌وه یان هه‌ولی بۆ بدات.

به‌وه نه‌نور مه‌گرن که ده‌روسی رسیدنی کردوده نه‌نور به‌وه
 نه‌سکه‌دا و شاعردکی کورت‌کردوته‌وه تیندا و ده‌وه‌چوه به‌وه
 فه‌زای فراوان. نه‌نور دویا فروانه‌دا نه‌نور که زو‌ریه‌ی شاعیره‌کان
 و خه‌لکی تیندا ده‌ترین. نه‌نور مه‌الییه‌کئی واک مه‌الییه‌کئی من
 به‌وه به‌وه نه‌نور جیهانیکی ته‌نگدا سوره‌کئی نه‌نور دینگ پینچاو
 پینچانه‌بو که ده‌گه‌بشت به‌وه مه‌کته‌بی غه‌نبه‌ی. و نه‌نور کارنزه
 بچوه‌کئی که به‌وه گوزرستانی ده‌حاحدا تینده‌یه‌ری. و نه‌نور ریگا
 سامناکئی که نه‌نورانی نیوه‌ی کوتایی ده‌هات و حه‌سای تاریکی
 و ترسان و دزی ده‌ست پیندکات. روی ۱۱ قه‌ف ده‌ورا به‌ور نیست پیی
 ده‌لین ۱۱ شه‌قاسی به‌غدا ۱۱. گه‌وره‌ترین شه‌قاسی دیه‌شقی هوی.

نه‌نور نه‌نور ده‌ترسیت دهریت نه‌نور جیهانی شاعران سوره‌کائی
 تینه‌ری‌نینت. واک چون پینتر ده‌ترسا سوره‌کائی قه‌ف ده‌ور و
 مه‌کته‌بی غه‌به‌ر تینه‌ری‌نینت. لئی جیهانی شاعری نه‌نور له‌گل
 ته‌نگیه‌کیدا جیهانیکی فراوانه‌ جیهانی ده‌له. چونکه

په پوهندی له گڼل په روږد گاریدا هه به هه به، جهانت لی مدگ
دهیب گډر که مته رحه م ست بیدا و بسسک لی مدگ سبب گډر
په پوهندی بکهیت به ناسمانه وه.

نهنور له سهرده می حدیات و به ناگایی و رووکردنه رست و کرد
زب، دهیان هوڼراوهی شاعیره کونه کانی عهده کانی نمره کرد،
هه ربویه شینوازه که ی وه ک ناوڼکی روون و ابو، شیرینی و نمری،
به هیزی و تیپه ربوونی تیدابوو، له شيعره کانیدا شونڼه واری حدیات و
ناماده کاریبه کانی نمری تیدابوو، نه ک وه ک شيعری جهمه عتی
بونه کان و داوا که ره کانی رازیکردنی نه زانه کان، چنینه که ی وه ک
ناوریشمیکي پتهوی رازاوهی ناوازه بوو، نه ک وه ک چنینیکي
هه رزان که به دهست لیدان دهرپیت و به تیشکی خور رهنگه که ی
نامیتیت!

نهنور بهو رینگایه دا نه رږی که نهوانه ی پیش خوی کردوویانه ته وه،
به لکوو به رینگایه کدا رږی و کردیه وه بۆ نهوانه ی دوا ی خوی،
نهنور پیشه وای گرو ی لاران بووه و هه رگیز شونڼکه و تورو نه بووه،
نه گډر هه ناسه ی شيعری شوقی له شيعره کانیدا نه بوايه وه ک
پارچه شيعری ((لیل الحزین)) له نوبه ره کهیدا و رووحي نه ده بی
فه ره سی له هه ندیکیدا، ده موت نه نور له شینوازه کهیدا لاسایی
که سی نه کردو ته وه، نایا شاعیر هه به وه ک نه نور بیت له په سنی

سروشتدا نه رزقي شاد گدا نه ددسي جه و جه نكده. هره
مهوړ لاسي سكته وه

له دواي هممو نه ماله وه. نه ديوانه ودييه كه يو غه دسي: وشه كن
گه روه و پاكتريني هه لېژاردووه. ته ماشاي شواره كاني كړدووه،
جوانتريني هه لېژاردووه. ديواني ودييه بو شونه كان: له نه زده وه
به رده له بهري دېروات و. لويان هه. ناي هيج شاعيرنك هه به
وېك نه نوډر په سني به رده بكت؟ كني بو لوياني هونيوته وه وېك
نه وې نه؟ ناي خوښه ري شيعري نوي هيج هونراوډيه ك پي
دېزانيته له په سني سروشتدا نوسراييت مهرنتر ييت له هونراوډي
(لويان) كه نه ديوانه له خوي گرتووه؟ زيادېروې ناكه م و
سنگيني ناكه م. شيعري سهرده م له به رده ستي خه لكيدايه، كني
مه زنتري له لايه بابغه رموونت..... به لام سهرده م هوكاري بيه شېوونه،
بي پنيست ترين كه م له زان كان حيزان و دراوسينكانيه تي. ساهه كان
نه م شيعر و په خشانه پالفته ده كه م. شوو شه له گه بهر و م س له
نالتون جباديسته وه. نا ليرده دا - دواي نه وې پياوه كان دېروان و
هاورنيه تي و دوزمنايه سي نامينييت و ته بها نه و نه دده ده مينيتيه وه كه
شايه ني به مريه - رخي هونراوډي (لويان) او (به رده) اده رانيته،
ليرده سله دواي نه وې زورنك له تابه كان له بيرچوونه ته وه كه

دېمرو گریه کول پر کړنه او د خدای په لاس کې دوی ده .
مندر شریکي خوی ده گریه نه کول دای شریکي نه کول .

...

جونديي ماموستامان

نە سانى ۱۹۵۵ نە چلەي حوسين جوندیدا پيشكەش كراوه

لە قورستريني قورستينه كان ئەويە ھەستم باسى پياوئىك بىكەم
كە ھىچ شتىك لە بارىيەو نازانم، لەوھش قورستر ئەويە باسى
پياوئىك بىكەم ھەموو شتىك لەبارىيەو دەزانم! ۳۳ سال كورت
بىكەمەو لە دە خولە كدا، دەريايەك لە دلۆپىنكا و باخىكىش لە
گولنىكا و يادەورىيەكانى ماموستا جوندیش لە وتەي ناساندندا.

خولەك بە خولەكىم ھەلگرتوو، ھەموو رۆژنىك كۆمەكردەو و
دەمبازارد وەك چۆن كەسى پيسكە فلس بە فلسى پارەكانى
كۆدەكاتەو و دەمبازرت، ھەتا سى يەكى سەدەيك ھاوپىيەتيم
كۆكردەو، وادەينىن رۆچووم تىيدا؟ شاردوومەتەو وەك نەينىيەك
لە دلدا و چرەيك لە دەرووندا و توشوويەك بۆم لە
سەرکەوتنەكانى تەمەندا، نايە ئەمرو ئاشكرای بىكەم و پايىگەيەنم
و، بە ھەموو گونگرنكى بلىم؟

نهوانه يادداشتی منن، ژيان چييه گهر يادداشته كان نه بونايه؟ گهر
 باسم كرد له كورنوه دهست پي بكم؟ له كورنوه؟..... هيچ وته به كم
 بو نه م شوينه ناماده نه كردووه چونكه ههرگيز پيش بيني نهووم
 نه كردبوو رۆژنيك ههستم و باسي ماموستا سهليم جوندی بكم.
 گومانم وابوو ههرگيز پهته كم لني ناپهچرپت، نهو پهتهی
 دهزوه كانی له ريبازی ساته كان و له رینگای زه مانده چنرابوو،
 هه موو پهتيكي به سۆزی به رهو به چران دهچیت، هه موو زیندوویه ك
 به رهو مردن دهچیت، به لام ئاواتی دهروونه..... هه تا چل رۆژ پيش
 ئیستا هاوړپي به ریزم ماموستا نهو رهس جوندی هات بۆلام،
 به پروویه كی خه مبار و دهنگيكي له رزۆكهوه پي و تم: خوی گه و ره
 پاداشتان بداته وه له ماموستا سهليدا! هه موو سهليمه كان به
 خه يالدا هاتن جگه له ماموستا جوندی، و تم: كي؟ وتی:
 ماموستا كه تان سهليم جوندی. شو كبووم و چهند خوله كييك
 تينه ده گه يستم چ دهلیت، چونكه نه م جامه زۆر له وه گه و ره تره به
 به ك قوم به خورته وه، به هیواشی خواردمه وه هه تا لني تينگه يستم.

تینگه‌یشتم نهو پیاوه پړوښت که له ژړ سایدی ناسماندا کهس نه‌بوو
زاناتریت له نهو له زمانی عه‌ره‌بیدا له‌پرووی: زمان و پیکهاته و
نه‌خو و په‌وانیږی و هونراوه‌زانی و په‌یوایه‌ت و سه‌روژیر کردندا،
کهس لهو به وه‌فاتر و به‌غیره‌تر نه‌بوو بوی، نیت له شامدا نهو
که‌سه نه‌ما من و نه‌فغانی و عه‌تار به‌چین بۆلای هه‌رکات کیشه

گەررەكانى غەربىي دەھاتە رېئمان، دەمانبەرد بۇلاي بۇ ئەۋەي
 گىرنىكەيىمان بۇ بىكەتەۋە. لە ھەمۇو دونيادا ئەۋ كەسە ئەما كە لە
 زمانى غەربىيدا پىتى بلىين: ((مامۇستا كەمان))، لە ئەمىرۋە دەيت
 پىشت بە خۇمان بىبەستىن ۋەك چۆن سەربازنىك پىشت بەخۇي
 دەبەستىت لەۋ كاتەي لە گەرمەي جەنگدا سەركردە بەھرەدارەكەي
 لە دەست دەدات، مەھالە كەسىك شوتنى سەركردەي جەنگى نىۋان
 غەربىي ۋ غەجەمى پىرېكەتەۋە، حوجەي غەرب، سەلىم جوندى!
 نىتر ناتوانم بە براكانم بلىيم، زەركەلى ۋ جەيروودى، ھەركات
 گومانەكانى دونيا گومانى بۇ دروست كردين ۋ ھىچىيەتى
 خۇشەۋىستى ۋ نەمانى جوامىرى دىلگرانى كردين: با بىرۋىن بۇلاي
 جوندى، لاي ئەۋ دەستماندەكەۋىت، ۋەك چۆن كەسىك، دەستى
 نىقروم بوو رادەكىشىت بەرەو سەرۋە.

تەۋاۋ پىشت راستبۇيەۋە سەلىم جوندى ھەستەم كىرد بىنايم
 پۇشستۋە ۋ بومەلەرزە داۋىتى لە دەمارەكانم ۋ لە گونچكەمەۋە
 پىرۋىبارى پىرۋىخاۋى پۇشستۋە. ۋاگومان مەبەن زىادەپىرۋى دەكەم
 يان خەيالى شاعىرانە دەكەم؛ نەخىر، شاعىر نىم ۋ پىشەي مەن
 پىستى رەنگاۋ رەنگ نىيە. تەنھا فۇتۇگرافەرنىك ۋ بە
 كامىراكەمەۋە دەگەپىم، ۋىنەي دىمەنەكانى ژيان ۋ پارەكانى
 دىروون دەچركىتم، فۇتۇگرافەرنىكى ھەزارم تەنھا ۋىنەكان
 دەگوازەۋە، فۇتۇگرافەرنىكى ھەنەرمەندى داھىنەرنىم كە

مامۇكانى ئەۋەى بوۋە و نايىت لەخۇدە گىرت..... بەدىھىنراۋىكەم
لەسەر زوى واقع پىدەكەم لە كاتىكدا شاعىرەكان بەبالى بازەكان
دەدەن لە شەپۇلەكانى كەش.

ئەمە يەكەمىن سەدەم نىيە؛ چەندىن جار نمونەى ئەمە ھاتوۋەتە
پىم. ھاتە پىم ئەو پۇژەى مردن گەشت بە باۋكەم، باۋكە و
مامۇستا بوۋ بۇم، ۋەك چۆن باۋكە و مامۇستا بوۋ بۇ دەيان
گەرە پىاۋانى ئىمپۇ. ستايشى باۋكەم ناكەم، ئايا ئەمە دەچىتە
شانازى كەرنەۋە؟ بەلكوۋ باسى يەككىك لە راستىەكان دەكەم.
ھاتە پىم ئەو پۇژەى شىخى شام ۋەفاتى كەرد، مامۇستاي ھەموو
كەسىكى چەل سالى بەرەو سەرى ئەمپۇ، شىخ عىد سىفەرچەلانى.
ھاتە پىم ئەو پۇژەى زىرەكتىن كەس مرد كە ناسى يىتم، ھىچ
كەسىكى لى جىاناكەمەۋە، مامۇستامان موسلىم عىنايە. ئەو
پۇژەى ھەردوۋ مامۇستاي خۇشەۋىستان قادىر موبارەك و
عەبدۇرەھمان سەلام كۆچى دوايىان كەرد.

بە ئەسرىنى دىلم بۇ ئەمانە گىرام، ۋەك چۆن گىرام بۇ مامۇستا
جونلىى.

بە زۆرى دىزانن لەسەرم بە ئەسرىن ئاۋپەرژىنى گۆپى ئەو پىاۋانە
بەكەم كە دىيان پىركەردم لە ھەست و سۆزىك كە ئەسرىنى لىۋە

هه لډه قوليت؟ نه وان دره ختي خوشه ويستيان له دلدا چاندووه كه
بهره كهي وه فايده؟

ايا نه و مندا لانه ي له پستي خويانن له پيشتري له من بوي بگريږي؟
هاورپييه تي شيخ عبدالقادر موياره كم كړدووه، شتانيكي
عبدالرحمان سسلام ده زانم كه خيزان و مندا له كهي نايزان، له
خويندكارنك زياترېوم بويان، بهلكوو ريم پيډن بليم له كور
زياترېوم بويان.

خويندكار خويندكاره هه تا ماموستا له سهر مينبه ره كهي ييت، كه
ماموستا له سهر مينبه هاته خواره وه و خويندكار له قوتابخانه هاته
درووه و ههركه سهو بهرني خويده رويشت، هيچ شتيك له نيوانياندا
نامينيت ته نها يادگاري و نه و رږژانه نه ييت گوزه راوه و نايه ته وه.
مندا له باوكه بهر هه داره كيدا نه و خاسيه ته مروفايه تيانه ده بينيت
كه هه موو كه سيك تييدا به شداره، تيكل ده ييت له و خاسيه ته
بهره داريانه ي كه پي له خهلكي جيا ده كرتته وه، نا ليره وه وتويانه؛
بي پويستري خهلكي له زاناکان خيزان و دراوسيكانيه تي،
موريديش ته نها لايه نه بهرز و نه مره كهي ده بينيت، هه رويه
په يوه نديه كيان به نه مري ده مينيتته وه و بهر زده ييتته وه. مندا له به شداري
دهكات له گه ل باوكيدا له خواردن و خواردنه وه دا، موريديش
به شداره ييت له بير كړدنه وه و هه سته كانيدا. مندا له باوكيده وه

سامانى بە مىراتى بۇ دەمىنىتتە، مورىدىش زانستە كەي بە مىراتى
بۇ دەمىنىتتە.

مەبەستم مىندالەكانى جوندى نىيە، ھەموويان لە بلىمەت و
زىنگەكانن، بەلام ئايا وادەزانن ئەوان لە پىشتىرن لە من بۇ ئەوئى
بۇي خەمبارىن؟ ئايا پەيوەندى ئىوان شىخى ئەدىبەكان و ئەو
چاكەكانى پتەوترە لە پەيوەندى ھىزى ئىوان خۇي و خوتىندكارە
ئەدىبەكەي؟

بىوورن بەرپىزان، بىوورن. وازم لە بابەتەكەم ھىنا چونكە باخى
يادەوهرىيەكانم بىنى لە راست و چەپەوئە نىگايان بۇ دەكردم، خۆمم
بۇ نەگىرا و لە رىكەم لامدا بۇ ئەوئى گولنىكى لىبەكەمەوئە يان
بەبۇن كوردنى بۇنەكەي بگەرپىمەوئە، لەم وتارەمدا چەندىن جار
دەگەرپىمەوئە بۇ ئەم تاوانە!

ئايا قسەكانم بابەتى ھەيە؟ بابەتەكەي يادەوهرىيەكانە، چ كاتىك
ژمارەي حىساب و نەخشەي ئەندازىبارى يادگارپىيەكانيان
سنوورداركدوئە؟ يادگارپىيەكان، ئايا چ شتىك ھەيە لە ژياندا
بەچىژترىت لە نۆشىنى گلاسى يادەوهرىيەكان و مەست بوون بە
مەي ئاواتەكان؟ من دەزانم بەرپىزان- قورستىن وشە لە تەرازووي
ھەزەكاندا وشەي (من)، لى ئەمشەو ناچارم، چونكە پىويستە

كەسك يادەۋەرىيە كان باس بىكات، چۈن پىچراۋەى يادەۋەرىيە كانم
 بلاۋىكە مەۋە لە كاتىكدا خۇم دامخستىت؟ لىم گەپىن بىگەپىمەۋە
 بۇ پۇژانى گوزەشتەم، بۇ سەردەمى خۇندنى سەرتايىم، نەۋ
 پۇژەى پىاۋە سامناكە كە حوكمى دىمەشقى دەكرد، جەمال پاشا و
 نىتىحادىيە مولخىدە كان، كۆمەللى ناۋى توركىمان ئەزەربوۋ وەك
 توتى دەمان وتەۋە بەيى زانست و تىگەشتىن، وانەى نەخوى
 عەرەبىمان دەخۇند بە زمانى توركى لەلايەن مامۇستايەكى
 توركەۋە، زمانى توركى زمانى فەرمى بو لە ولاتدا، حاكەمە كان
 بەۋە قسەيان دەكرد و گۇرانييە كان بەۋ زمانە دەۋتران. نىتىحادىيە كان
 گومانىيان وابوۋ بەمكارەيان كۆتايى بە عەرەبى دەھىنن و شكۆكەى
 ۋەردە گرن و بەپىزىيەكەى دەبەن بۇ خۇيان. نەۋە مندالىكى لاۋازتان
 بىنيوۋە پۇشاكى گەۋرە كان دەپۇشىت؟ نەۋە نەۋ گەمژەيتان بىنيوۋە
 كە بە زەمەق ناۋى خۇى دەلكىنىت بە ئەبو ھولەۋە، بۇ ئەۋەى
 ھەلەيەكى مىژۋىيى راستىكەتەۋە و بىسەلمىنىت كە ئەم ئەبوھوللى
 ھەلكۆلىۋە؟! ئەمە نمونەى نىتىحادىيە كانە كە گومانىيان وابوۋ بە
 - زمانىكى لاۋازى تازەۋە، بە سەد ھۇنراۋە و چىرۇكەۋە، بە
 ھەلكىشانى شمشىر بۇ سەر مىلى خەلكى - دەتوانن ئەۋ زمانە
 لەناۋەرن كە موعجىزەيەكى عەبقەرىيانەى مەۋقايەتتە؛ چونكە
 ۋەك زمانە كانى تر گەشەى نەكردۋە، مىژۋو مندالى و لاۋىتى و
 رىنگاي بەرەۋ كاملىۋونى ھەمۋو زمانىك دەۋاننىت، لى عەرەبى
 مىژۋو ھەر بە كاملى تەۋاۋەۋە ناسىرەتتى، چونكە لە مىژۋو بە

نەمەنئەرا بەلام جىم داۋە لەم وردە كاريىانە؟ بەسە بۇتان برانن نىنە لە
 كۈنابى ئەو شەۋە تاريىكەى عەرەبىدا بووين، ھەنگاۋى دىئا بەين
 نەۋەى بزانىت بەرەو كوى دەرۋات نەگەر نەم كەسە ديارانە لە
 بوژانەۋەى نوندا چرايان بۇ ھەلنە كىردايە لەنئو ئەو تاريىكەىدا.
 لە ژىر پووناكى ئەم چرايانەدا رىنگاكە بۇ خەلكى پووناك بوئە،
 سوارىيەكان پۇيشتن و بەرەبەيان ھاتبورو، بەلام ھەۋرى نىتىھادىيەكان
 لە چاويان دەشاردەۋە (دەلئىم نىتىھادىيەكان نەك توركەكان)، كە
 ھەۋرەكان لاچوون ھەموو ئاسۇ پىرپو لە پووناكى بەرەبەيان، پەيام و
 كىتەب بىلاۋكرايەۋە، وتار و سىمىنار پىشكەش كرا، يانەى
 عەرەبى.... يانەى عەرەبى لەبەردەم ھۆتەل فىكتۇرىا دامەزرا،
 جوانىيەكى پاك دادەبارى! بۆيە كەمجار زانىمان لە دونيادا ئەدەبى
 عەرەبى و شىئەرى عەرەبى ھەيە، وتارىيژەكان لە شوئەكانى جگە
 لە مزگەوتىش وتارىان دەدا، جگە لە ديوانى (ابن نىبا) كە بە پىي
 مانگ و ھەفتە رىكخرايو، كە نوئىژخوئەكان ئەزبەريانبوو ۋەك
 چۆن وتارىيژەكە ئەزبەرىبو! رۆژەكان تىپەرىن، سەرىخوئى لە
 دۆلى مىسلۇندا لە گۆرپىرا، لى بوژانەۋە ھەر بە زىندوۋى مايەۋە،
 پىي دەكرد ھەتا گۆقارى (پايتەى ئەدەبى) بەرھەم ھىنا كە
 يەكەمىن ژمارەى لە يەكى ئەيلولى ۱۹۲۱ دەرچوو. باۋكەم يەكىنك
 بوو لە بەشدارىۋانى و منىش دەمخوئەندەۋە. گەرچى پىشتەر چەندىن
 كىتەبى ئەدەبى كۆنم خوئەندوبوئە، ۋەلى بەم گۆقارە لارىيەكانم

راستکردوه و زمانم چاککرد، یه که مین شت که له نه دمی نوندا
خوتندوومه ته وه گوڤاری راپیته بووه.

له و ته مه نه مدا بۆم دهر که وت له نیوان نووسه ره کانیدا نووسه رنکیان به
نووسینه کانیدا دیاربوو له وانی دی جیاوازتره، سهر که وتوو تر و
به و یقارتیه، ههر خوی کیلی فهره نگی به دهستبوو، خاومنی
گه نجینه کانی زمان بوو، هه له چنی وتاره کانیان ده کرد، هه له چنی
نووسینه کانی ده کرد، وینامکرد وه ک مامۆستایه ک ییت له نیوان
کۆمه لێ خوتند کاری ناوازه دا، پاشان وینه کهیم بینی، وینا کردن و
بۆچوونه کهم راست دهرچوو، چونکه نه وانه به گه نجی بینی و
نه میشم وه ک پیره میزدیک بینی له ناویاندا، به که چه لێ و
هه یبته و ریشه که ی..... یان خه یالم کرد پیره میزدیک ییت، نه مه
یه که مین جاربوو ناوی جوندی بیستم.

به هوێ باسه کانی جوندی له گوڤاری راپیته دا سه بارهت به
پاککردنه وهی وشه کان، زانیم له دونیادا شتیک هه یه به ناوی
زانستی زمان و وردینی زمانه وانی.

قوتابخانه ی سولتانییه ی دووم هه له وشینه رایه وه که له سهرده می
شهریفدا له وێ خوتند کار بووین، چووین بۆ قوتابخانه ی عه نه بر،

ن که ماوه دی له دیمه شقدا. لیره ماموستا مه لیمان ناسی وهک
ماموستایه ک و وهک خوئندکار له خزمه تیدا دانیشترین.

به لام نایا په کسهری بازبدم بو باسکردنی ماموستا؟ نهی پیتان
نه لیم کی پتش نهو فیزی کردین؟ له باره ی عبدالرحمان سلامه وه؟
له باره ی شیخ عبدالقادر موباره که وه؟ شاعیره کانی عه رب له سر
چالیک دمهستن که با پری کردو ته وه، له سر به ردیک که ناگر
رهشی کردوه، ده گرین به دیار شوئنه واری دوارنگه وه، له باسی
دوو که سدا نه وهستم که نه گهر نه وان و جوندی نه بوايه، من و عه تار
و موباره ک و مه حاسینی و که ره می و نه فغانی و جهیروودی و
سولتان و جه مال فدرا و وه جیه سه مان، نه مانده زانی هیچ وشه به ک
بنووسین؟

چهند خوله کیکم پیبدن یادی که سیک زیندوویکه موه که هه موو
نم ژبانده به خشیویه به عه ره بی، نهو که سه ی نم که سانه ی
به خشییه شام له شاعیر و نووسر و وتاریژان، که شام شانازیان
پتو ده کات.

نهو دهمه ی چوینه قوتابخانه ی عه نه ربه ریژه کانم- له وانده ی
عه ره بیدا دوو سوپرایزمان بیني: دوو پیار له پیاو دانه سه کان.
جارتکیان وتم پیاو باشه کومه لایه تیه کان وهک کوپی کتیبیکن،

هزاره‌ها دانه‌ی لهو جوړه همیه، به‌لام هاوشیوه‌کانی وه‌ک موباره‌ک
و سه‌لام وه‌ک دمستنوس وان؛ له‌ویه ترازان یان ناروونیه‌کی یتدا یت
وله‌ی له هموو چاپکراوه‌کان به‌نرخترن چونکه تاکن و هاوشیوه‌مان
نییه.

سه‌بارت به شیخ عه‌بدوره‌حمان سه‌لام نه‌مبینووه (گومانم وایه ناشی
بینم) کهس وه‌ک نه‌و زیان پاراو و گفت شیرین یت، شتی‌ک بوو له
سدرسور هینه‌ره‌کان، گهر بیوستایه له‌باره‌ی بابه‌تی‌که‌وه بدوی ته‌نھا
نه‌وه‌ی له‌سدر بوو ده‌می بکاته‌وه و زاری بجولینیت، واتاکان له
هزریدا و وشه‌کان له‌سدر لیوی، زمانپاراوی له ده‌ووریداوون،
چاوه‌کانی وابه‌سته‌بوون پیوه‌ی، و گوئی‌ه‌کان رادی‌ربوون بوی، دل‌ه‌کان
په‌یوه‌ست بوون به جول‌ه‌ی ده‌ستیه‌وه! شیعی ده‌هونیوه‌وه وه‌ک چون
وتاریژ قسه‌ده‌کات، کتیبه‌که‌ی لاده‌دا و گوئی پینه‌ده‌دا، له‌سهره‌تای
کاته‌وه هتا کوتایی باسی زمان و نه‌ده‌ب و هموو شتی‌کی
ده‌کرد..... ده‌یوست په‌روهرده‌مان بکات له‌سدر سه‌لیقه‌ی عه‌ره‌بی به
پته‌وی و نه‌رمی له سحره‌که‌ی خوئی ببه‌خشیت پیمان و پیش کاتی
خوی بمان کات به نه‌دیپ.

سه‌بارت به شیخ موباره‌ک هیچ ماموستایه‌کم نه‌مبینووه (گومانم
وایه ناشی بینم) هاوشیوه‌ی نه‌و یت له شیوازی پروون‌کردنه‌وه و
ده‌رخستندا، له‌جی گرتن له دلی خویندکاره‌کاندا، له نه‌خشانندنی

ههقیقه ته کان له پوره کانی دمووندا هم شواره رېنکراوه پتهوه
 سه رسوړهینه، له یهک پرسته دا پوخته یهک نورېسه وې ناس
 ده کرد. فیهی فیره کردین، چیم وت؟ فیهی؟ نه مه ناوی وانه که به
 له ندرتی قوتاخانه دا، لی وانه که - له ههقیقه دا - فیهی و ته فیهی و
 فرموده و لوغه و شیر و چیروک بو، نه وې خوت وېست له
 شتی به سوود و هه مو ناوازیه کی تازه.

یه که مین کهس بوو بوړی نه وې پیښه خشیم، دوو هه مین کهس بوو
 که دهستی گرتم و چاوی کردم هه به پروی سه قافه ی عمرمیدا،
 ته بیعتی ته و له دمووندا چه سپا، هتا له وانه و ته ودا پرده چم به
 زار و شتوازی مباره ک قسه ده کهم به هه مان جول کانی نه و
 ده جولیمه و خویند کاره کان به سه سامیه و لیم د پروان.

له رېژیکي ۱۹۲۲ دا شیخ عبدالپره حمان سه لام هاته لمان، به لام
 وهک رېژانی پیشو نه بوو، وتاریکی پیشکش کرد، لی وهک
 جاران نه بوو؛ به خه مباریه و هاته ژوروه و وتاری مالتاوی
 پیشکش کرد، ریش و دلمان له گه لیدا ریش.

ماموستایه کی تازه هات و له سه کورسیه که دانیش، شیخ هه رگیز
 له سه ری داده نیشت، کتیه که ی کرده و وانه که ی و ته و به
 دهنگی کی نزمه و به قسه کردنیک که نریک بوو نه ده بیسترا.
 ته فغانی له په نامدا بوو پیم وت: نه مه کییه؟ به خه مباریه و وتی:

نهمه باوکی نهوه. نامازهی کرد بۆ نهجمه دین، وتم: نوستاز سەلیم
جوندی؟ وتی: بهلن.

نهمه نوستاز سەلیم جونديیه؟ نهمه نهوهیه که پتی سەرسام بووم
نهوده مەدی بابەتە کانیم دهخویندوه له گوڤاری راپیته دا؟ نای له
پووچی ئاواته کاتم! داخی گرانم بۆ نهو مامۆستایه دی له دهستماندا،
داخی گرانم بۆ شیخ سەلام!

سلاو له سەلام. بەلکوو سەلام له سەر عەرهبی؛ لئی بی پتووست
بووم و وازملینیهینا، نیه تم هیئا گرنگی بدهم به وانیه کی تری
قوتابخانه. چیم داوه له عەرهبی که نهمه مامۆستاکه یه تی؟
مامۆستایه ک وتارنادات، شیعەر نالیت، یاری به خویندکاره کانی
ناکات؟! هاته سەرە ی من، مامۆستا هەلیساندم بۆ سەر تهخته و
دوو پارچه شیعری مەعری پی نووسیم، گوتی: بیخویندوه و شروقه
و ئیعرایی که.

دهستم کرد به قسه کردن وه ک چۆن سەلام فیڤی کردبووین، دهستم
کرده وتاردان لهو دوو پارچه شیعره دا وتاریکی حەماسیانه، مامۆستا
به بزوه پینه کەنی ههستم کرد چهقو دعات له دلم، وه ک نهوه بوو
ئاوێک بکات به پشکووی حەماسه تمدا، پتی وتم: دواتر دواتر،
سەرەتا واتای وشه عەرهبیه کان باس بکه.

دەستە دەک چۆن گەری شیخ لە عوقبە دەستەدا پرسیاری
نەیارە گەری لێکردم، دەستانیککی ئەر دەستە. وتی: بینیت؟ خانو
بویاد دەنیت پێش نامادە کردنی بەرد بۆی؟

لە راستیشدا بەهەمان شیوە منی بینی.... خانووم لە هەوادا درووست
دەکرد!

بە ئەندازەی گەورەبوونی مامۆستا لە دەرووندا خۆم لە لا بچووک
بویەوه. دووبارە دەستم کرد بە خوێندنەوهی نەحو و صرف. ئەو
کتێبە ی دەمانخوێند کتێبی ((قواعد اللغة العربية)) بوو (بەرگی
چوارەمی لە واتەکانی نەحو، هی حەفنی ناسیف و هاوێ لەکانی)،
کتێبیکە ئەوکەسە دەوڵەتمەند دەکات کە لە ئەدەبدا دەخوێنێتەوه،
بەلکوو ئەدیبهکانیش، لە چاو کتێبەکانی تردا، شتیکی
سەر سوڕ هێنەرە لە کوێ کردنەوه و پێکخستن و کورتی دەستەواژەکانی
و دیاریکردنی راستیەکانی پێژمانی عەرەبی، راستر و فراوانترە لە
شزور زەهەب و لە ئیبنو عەقیل کە لەلای دوو مامۆستای گەورە
دەمخوێند، شیخ ئەبو خەیر مەیدانی و شیخ سەلح تونسی.

لەسەری مایەنەوه و لا سپیەکانیمان پەش کردەوه، پاشان لە نیوان
پەرەکانیدا پەرمان بۆی زیاد کرد و پەرمان کرد لە سوود و نموونە و
زیادەکانی مامۆستا. زانیان - پۆژ لە دوای پۆژ - خودا چ

نيمه تنكي پټه خشيون كه كړوونى به خوښه كاري نو ستاز سوليم
جوندى. شانازيمان ده كړد به سهر نهو هاورپيانه ماندا كه له لاي شيخ
داودى وانه كيان ده خوښد، هاوركيشه و قورسه كانمان له كتيبه
نه د بيه كاني و زاري زانا كانه وه دهيتا و له ممان ده پرسى، هه موو
وه لامه كانيمان وهرده گرت به بې نه وهى پيداچوونه وه بكات يان
بگه رپته وه يو كتيبه كان، هاورپكانيشمان به بې وه لام ده گه رانه وه.

شيخ داودى به كه م نازانم، ماموستايه كى به رپزيو، رهوشتيكى
هه بوو بوخوشتو له باخ و پاكتر له به فر، دليكي نالتونى هه بوو،
به لام له بابته تى جوندى نه بوو. نالتون نالتونه، به لام نه گه ريكه يته
به رانبر گه وه ريكى دانسقه له شهرمدا پرونا كيه كى ون دهيت.

ماموستا جونديم خو شويست وڼه ي خو شه ويستى مندا له يو باوكى،
قه دريم زانى، وازم له پرسيار كړدن لى نه ده هينا، له پولا پرسيارم
لى ده كړد و له قورسه كاندا له گه ليدا ده چومه زوورى
ماموستايانه وه، له كاني زانسته كى نوم ده خوارده وه و تيرنه ده بووم،
توتشووم وهرده گرت له م كاريزه شيرينه يو گه شته دريترخاينه كه م له
ساراي ژياندا، پرسيارى ناموكانم ده كړد هيچ وشه كى لى ون
نه ده بوو، پرسيارم ليدنه كړد له ته سريف و نيشتي قاق به كسهرى وه لامى
ده دايه وه كه وه لامى نهو پرسيارانه زانا كان ماندو ده كات له دواى
توترينه وه و گه ران به دوايدا، پرسيارم سهاره ت به نه خو ليدنه كړد

پیشه و حوجهی بوو، پارچه شیرینکی سینوم پنی دوت که له
کتیبنیکا دوزبوومه، شویش پارچه شیرینکی ته واوده کرد و
ناوی شاعیره که شی ده زانی.

ماموستای عهره بی بوو، به لام زیاتر بوو له ماموستایه ک.
یه کیک بوو له زاناکانی شاره که، به لام زیاتریو له زانایه ک،
هندی ماموستا زانا نین، هندی زاناش تنها له شار و نیوان
هاورینکانیدا زانایه، هندی زاناش تنها به پی سدرده مه که ی زانایه.
لی جوندی له سدرده می خویدا زانترین زانابوو له عهره بیدا،
یه کیک بوو له زانا له پیشینه کانی عهره بی، به لام له زه مانده ا پی
ونکردبوو، له سده ی چوارده ی کؤچیدا هات نه ک سده ی چوار!

همه ده لیم له دوا ی شه ی شاران گه راوم و له گه ل زاناکاندا
دانیشتووم، هیچ زانایه کی به ناویانگ نه بووه له عهره بیدا له میسر و
شام و حجاز و ملایو و نه دنوسیا نیلا ناسیوومه. له میسر
ماموستا کانی زانکوی میسر و زاناکانی زانکوی شه زهر و
نه دیبه کان و نو سدره کانم ناسی، جه ختی ده که مه وه که سم نه یینی
سدریکه ویت- له نه زیر کردن و نه مانه ت و به هریدا- به سهر ماموستا
جوندیدا.

رۇژىك دەريايەكى تىرى زانستم تىيدا دۆزىيەۋە كە پىشتىر
 بەمدەزانى؛ پىرسىيارىكى ئايىنىم لىي كىرد بىنىم فەقىھىكى نوسولپە
 و فەرمۇدە دەگىرپىتەۋە و وتارەكان دەزانىت. لىرەۋە، لىرەۋە بەرپىزان،
 توانىۋىتە پارىزگارى بىكات لە زمان و بەھاكەى زانىۋە و غىرەى
 لىيىكردۋە. جارىكىان وتم ئىنگىلىزى سەدەى بىستەم ئەگەر ئەدەبى
 ئىنگىلىزى سەدەى شانزەھەم بخوئىتەۋە لىي تىناگات بە ۋەرگىران
 نەبىت، ئىمەش شىعرى غەربى ھەزار و چوارسەدسال پىش ئىستا
 دەخوئىنەۋە لىي تىدەگەين ۋەك چۆن لە شىعرى ئەمىرۆ تىدەگەين!
 غەربى ئەم ھەموو تايىبەتمەندىيەى لە كوى بوو؟ چۆن توانى
 خۇراگىت لەگەل ھەموو ئەو مەينەتىانەى ھاتۆتە رپى؟ چۆن
 دەۋلەتى توركىا و فارس دەستەوسان بوون لە لەناۋىردىدا؟ بەلكى
 چۆن توانىۋىتە زمانەكەيان لەناۋىبات و بىانخاتە ژىر ئالەكەيدەۋە؟
 نەپنى ھىزى غەربى و خۇراگىيەكى چىيە؟

ئەو نەپنىيەى ئەم قەلا پتەۋە پاراستوۋە: قورئانە بەرپىزەكانم، قورئان.

ئەمەش ھۆكارى بلىمەتى جوندىيە، پىشەراى غەربى بوو، ئەو
 كورپى رۇزگارنىكە كە توركەكان دىيانۋىست ھەموو شتىك
 بتوركىتن. غەربى زمانى قورئانە، ھەركەسىكىش دىيەۋىت بىت بە
 پىشەۋا تىيدا با خزمەتكارى قورئان بىت. من ئەمە ئالىم لەبارمەۋە،
 بەلكى بەزارى خوى ئەمەى وتوۋە؛ لە ژمارەى بەكەمى گۇفارى

راسەى بەدەسېدا وتوبەنى، لە پېشەكى بابەنى پاككردەوہى
 وشەكەدا دەلېت: "زمانى عەرەبى توشى چەندەھا مەبەنى بوو.
 گەر دابەزىايە سەر شاخىكى چەسپار دەرووھا، گەر دە بەكى
 نەوہى توشى زمانى عەرەبى بوو توشى زمانەكانى تر ببوايە
 وئەكانى دەسرانەوہ و شوئەوارى نەدەھا، بەلام فەزلى سەلامەت
 بوونى ئەم زمانە بەرپۆزە و رزگاربوونى لە چەپۆكى لەناوچوون و
 مردن، دەگەرپیتەوہ بۆ قورناني پېرۆز". دواى كەمىك دەلېت: "
 نامانجمان پېتوئنى زار و پېتووسەكانە بۆ شوئنى پھوانبېزى و
 راستن وتن، لا بردنیشى لە شوئنى ھەلە و لاوازی. گومانمان وانىە
 ھەموو نووسینەكانمان لە ھەلە و كەموكورتى بەدوورە چونكە تەنھا
 خدا ھەلەناكات".

بیسەرى ئەم سى پستەيە بوون؟ چوندى ھەموو پەپرەوى خۆى تېیدا
 پوخت کردۆتەوہ؟ ئەو پەپرەوى ئایین و زانست و پەوشتى لە خۆ
 گرتوہ، لە گەل عەرەبیدا فېزى دینی کردین، بە خزمەتکردنى
 زمانى قورئان خۆى لە خدا نزىك کردەوہ، ھەر لە یەكەم پۆژەوہ
 بە دوورى گرتین لە گۆفار و پۆژنامەكان و ئەدەبى نوئ، تەنھا ئەو
 شیعرانانەى بۆ تیعراب دەکردین كە عەرەبیەكەى حوجەيە لە
 شیعرى جاھلى و ئىسلامیدا، وشەكانى دەرەھینا وەك
 فەرموودەناسەكان، وشە راستى لە ھەلە و، پاراوى لە رېزەپرەى بۆ
 جیادەکردینەوہ.

له گهل هموو نه مانه شدا كه سيكي خاكي بوو، له سه رخو و دنگ
بزمبوو، نو كته ي ناماده بوو، دلپاك بوو، هاوړپي هتي خوشبوو،
روشت بهر زبوو، راوه ستاو بوو سه رنج راكي شيه كاني دونيا نه يانده تواني
له سه ر پي لاي دن.

هموو ژياني له سه ر نه م په پروه بوو، به لام له م پي هدا تووشي
چندين نار هه تي بويه وه. هر پروگراميكي عه ره بي دابنرايه بو
قوتابخانه كان يان بگوړدرايه يان كتيپك بنوسرايه يان چاك
بكرايه ئيلا جوند يان بانگ ده كرد، كه دهات دهيبي
دوژمنه كاني عه ره بي و خزمه تكاره كاني ئيستعمار چاوهر واني،
گه ره كيانه منداله عه ره به كان عه ره بي نه زانن هتا دووريان بخه نه وه
له قورئان، به هيترين چه كي ليښه ننه وه كه دژايه تي ئيستعماري
پي ده كمن، وردترين ريگايان ده گرت بهر و ناديارترين فيليان
به كارد هينا، دبوو نه ميس به تنها له دژيان بجه نكي، فيله كهيان
په تبكاته وه به له وه ي خويان ناديارتر، بو نه ميس وردتر له
پي بازه كهي خوياني ده گرت بهر، نه ميس ماندووي ده كرد و زياني
له تهن درووستي دها، لي به تي كو شان بو خوداي هه ژمار ده كرد.

ان شاء الله پاداشتي تي كو شهراني هديه.

جوندي جوند ييه ك بوو پاريزگاري له عه ره بي ده كرد له وه ي دزه كان
بينه ناويه وه له دهرگاي پروگرام دانان و كتيپ و تافيكردنه وه ي

گشتییه وه، یان له دهرگای دیار یکردنی نه زانه کانه وه بڼ وانه وتنه وه، هیچ رڼژیک بیتاگا نه بوو جیگا که ی به جینه هیشت، نه و دهمی به شهیدی کهوت دمرده که بلاوییه وه و دزه کان هاتن، له همو و نه و دهرگایانه وه هاتنه ژوور وه. پر و گرام و کتیه کان گورپان و له زهیدا خراپه بلاوییه وه، هندی له ماموستای عهرمی نه مړ و ژور لاواز تره له هندی خویندکاری به کالوریای نه و رڼانه.

پارنژگاره کان یه ک به دوا ی یه کدا کهوتن، مباره ک و به زم و جوندی بیسه که شیر ی تیانما، ندری شیر کوله نیسه پارنژگاری لیکات؟

به لی، به لی همه ماموستا گیان!

نهمه خویندکاره کانتن، له سهر گوره سهوزه کهت سویند ده خون که له سهر رپیازه کهت بهردموم دهن، پارنژگاری له پهیمان کهت ده کهن، پارنژگاری له زیانی قورثان ده کهن که همو و زیانت له وده خهرج کرد و پارنژگاره کانت بوی پهرومرده کرد، نهمه به توانا و هیزی نیمه نیسه، به لکوه به توانا و هیزی خودا و متمان بهونه به پهیمان که ی: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (۱)، همرکات دهرگایه کی شهریان کردم وه له ناسانکردنی ریزمانی عهرمی یان خویندنی شیوازه گشتیه کان) خوی دایده خست، همرکات ناگری

جەمگيان هەڵدەگیرساند خودا دەیکوژاندهوه و قورئانی زāl دەکرد،
هەرچەندە ناگری ئەوان کوژاوهیه و (پرشنگدار نییه).

بەرێزەکان، لەگەڵ جوندیدا بووم وەک خۆتەندکار و هاوڕێی لە
کوئێزێ شەریعە، چەندین شەو لەگەڵیدا ماومەتەوه، لە شار و
گەشتدا لەگەڵیدا بووم، لە دەرووندا چەندین یادگاریم هەیە لەگەڵیدا،
تەنها سوچیکی سوچیکم بۆ دەرخستوون.

لەگەڵ گەورەیی و پایە بەرزیه کەیدا خەیاڵی هەبوو، ئایا خەیاڵ
تەنها لە دلی گەورەکاندا ناژی؟ لە خەیاڵەکانی ئەوهبوو نەیدەتوانی
سەردانی نەخۆش بکات یان دڵنەوایی کەسیک بکات، لە ترسی
ئەوهی گوێی لە ناوی مردن بیست. ئەوهتا مردن دابەزیووتە سەری!

مردن، ئەگەر کەسیک لە مردن رزگاری ببوایە باشترینی
مروفایهتی موحەممەد فرستادهی خودا رزگاری دەبوو لێی.

بەلām ئایا جوندی مردووه؟ ئایا ئەو کەسە مردووه کە شوێن پێی
میژوونوسەکان کەوت بە نووسینی ((تاریخ المعرة))؟ ئەو کەسە
لەگەڵ پیشەوایانی لوغەدابوو بە ((إصلاح الفاسد))؟ لەگەڵ زانایانی
نەحودا بوو بە ((كتاب النحو))؟ لەگەڵ میژووناسی نەدەبیدابوو
بە ((تاریخ أبي العلاء))؟

ماموستا گيان، مردن هغه، به لّام نو دووچار د مړيت: چارنگ له م
دونيابه دا به ناو و زانسته كوت هتا له دونيادا مابيت، چارنگېش له
لای خدا به نيمان و پړه وشت و پارتزگاري كردنت له زباني قورنان
به پراستي هر نه ووش ژياني نه مرييه.

په رومرد گارا خوايه تي ناكه م به سهرته وه، لي پڼغه مېره كوت
فهرمويه تي: ((كاتيگ يه كينك له نه وه كاني نادم دهرنت
كرده وه كاني ده پچريت جگه له سي دانه، خيړنكي نه پراوه،
زانستينكي به سوود، مندالينكي باش دوعاي خيړي بو بركات)).
په رومرد گارا نه مه زانسته به سووده به رده واده كميته، نه ووش
منداله كاني تي، نيمه هه موومان مندالي نه وين، له پياوچاكان نين
به لّام داوات ليده كن به دوعاي پياوچاكان: په رومرد گارا په حمي
پيښكه لي خويشبه و بيخه به هه شته كه ته وه، په رومرد گارا چيڼگاكي
پرېكه يته وه بو عه رمبي، په رومرد گارا له پاداشته كي بي به شمان
نه كهيت و له دواي نه وه ووش توشي فيتنه مان نه كهيت و له و له
نيمه ش خويشبت، اللهم آمين.

• • •

كەمىن وتار كە بلاۋىكردەۋە ۋ كەمىن باسە پېئىنكەشەم كەرد

لە سالى ۱۹۸۱ دا بلاۋ كراۋەندە

سەرباسى نەم بابەتە دەنوسم ۋ گالتە بە دەروونم دەكەم، كە باسى
وتارەكانم بۇ خەلكى دەكەم، خەلكىش سەرقالن بەم مەترسىيە
گەۋرەيە، بەم بەلا دابارىۋەۋە، بەم گرانىيە سەرتاسەرىيە، پەنا دەگرىن
بە خودا لەمە توندتر ۋ گەۋرەتر.

بە تەمەنى خوينەرەكانم زۆر باسى خۆم ناكەم بۇ پۆز ۋ
خۆبەگەۋرەزانىن ۋ غرور، بەلام پېشەى نەدەب شتائىكى تېدا
درووستە كە لە شتەكانى تردا درووست نىيە، نەگەر نەو قسانە
نەبوايە كە سەرنج يان ستايشن لەسەر نووسىنەكانم، يان پەيامىنكى
لەو شىۋەم پېدەگات، يان بېرگەيەك لە رېۋژنامەدا دىيخوئىنمەۋە ۋ بە
باشە ياسم دەكات... نەگەر نەۋە نەبوايە ۋ ((نەمە نەبوايە؟!))
گومانم دەبرد كە هېچ كەسنىك وتارەكانم ناخوئىنمەۋە!

مدهستم له نووسینې هم بابه نه بوو، ولې به دواي کاغذونکدا
 دوگه ږام، ژماره ک له موقتېبېسې کون هات به دهمستدا،
 میژووه کي سالی ۱۹۲۴ بوو، کردمعه و تماشایم کرد دونهایه ک
 نه بیرموری به چیژ بهروودا کرایه وه، خوئندمهوه میژووی خوم
 بییدا خوئندمهوه: خوم بینیه وه له سهرتای خوئندنی ناوئیدیا بووم و
 کومه لی هاورې له چواردوورم بوون، له دواي نهوان کمسم نه بیني
 وه ک نه مان پرویکه نه وانگان و هولي بؤ بدن، له چه سپاری
 به هره ی نه دبیان و به هیزی سروشتی نه دبیان و سلیقه بیان له
 لوغه دا، له پیشبرکي کردنیاندا بؤ خوئندنه وهی کتیه به به هاکان و
 زانینی سهرچاوه سهره کیه کان، وه ک نهو گهنجان نه بوون که
 هولي نووسین ددهن پیش خوئندنه وه، ده خه له تین به بلاوکردنه وه و
 واده زان هاوشان و هاورې هه موو نهواندن که لهو رڼنامه دا بابه تی
 بلاو دمیته وه، په کینک لهوانه ده لیت هم کتیه بلاوده که مه وه و هیشتا
 ده لاپه رهی لی نه نویسه وه، په خنه له نووسه رنکی گوره ده گرت له
 کاتیکدا نازانیت به جوانی نووسینیکی نهو نووسه ره بخوئیتته وه، به
 نه دبه کي گوڅاره که هله ده خه له تینیت، نهو سیفه تانه شی باسم
 نه کردوه به نازارتر و خراپتره.

کومه لیک کتیم خوئندبووه، له وانه ی که بیرماوه ((حیاة
 الحيوان)) ای ده میری، په که مین کتیه که خوئندووه مه ته وه، ده ریای
 زانیاریه (وه ک چون نه مرؤ وای پندلین) یان فیرکاریه که فیه و

لوغە و نەدەب و چىرۆك و مېژوو و ئەفسانە و زانست و
 راستىيەكانى لەخۆگرتووە، زۆر سوودم لىنى بىنى، كىتېبى
 ((الصاحبي)) نەحمەد فارس، گەورەبى عەرەبى و باوەرپەرون
 بەفرارانى و شكۆمەندى عەرەبى كرده دەروونمەو، هەتا ئەمەرو
 سەرسام بە پەيامەكەى ئىبنوفارس بۆ ئەوانەى نكولى نەزلى
 تازەكان دەكەن لەبەرئەوێ تازىيە، مەيليان بەلاى پىرۆزکردنى
 كۆنەكاندا دەچىت چونكە كۆنە و، بە شتە گرانبەهاكان هەژمارى
 دەكەن، ئەم پەيامەى لە پىشەكى كىتېبەكەدا نووسىووە، كىتېبى
 ((بلوغ الادب)) ى ئالووسى، دەمارگىرىمى بۆ عەرەب زىادكرد،
 دواتر بۆم دەرکەوت شتى پووجى زۆر تىدايە وەك چۆن راستىشى
 زۆر تىدايە، ئىستاش رستەكانىم ئەزىرە لە راست و بەتالى، كىتېبى
 ((الأغانى)) هەموویم خوێندەو، مەبەستم هەوال و چىرۆكەكانىيەتى
 بەبىج سەندە و دەنگ و شىعر و رەچەلەكان، ئەم كىتېبە سەرمایەى
 منە لە ئەدەبدا، ((الكشكول)) و ((المخلاة)) م خوێندەو، ((مراقى الفلاح)) م
 لە فىقھى حەنەفىدا خوێندەو، باوكم پىوستى كرد لەسەرم
 بىخوێنمەو، خوداى گەورە رەحمەت دابارىنىت بەسەرىدا، شەرحى
 رىسالەى ئىبنو زەيدوونم خوێندەو كە چاپكراوە لەسەر
 پەراوێزى ((الغيث المنسجم))...

شىۋازى خوێندەو، بەو شىۋىيە بوو هەركات لە وانەكانى قورئانخانە
 تەواودەبووم دەچوومە كىتېبخانەكەمان و كىتېبىكم هەلدەبژارد، ئەگەر

پێی سەرسام بومایە وازم لێی نەدەهێنا هەتا تەواوم دەکرد، نەگەر
وانەبواوە وازم لێی دەهێنا. پەنام بۆ کەس نەدەبرد و بە ڕێنۆنی
کەس نەدەپڕۆشتم، جگە لەو کتێبانەی مامۆستای لوغە شیخ
عەبدولقادر موبارەک دەیووت بێخۆشێنەوه، ڕێنۆنی دەکردین
بۆی. ئەدەبمان وەرەگرت لە زانای لیھاتوو و کارامە مامۆستا
سەلیم جوندیی، ئاگاداری دەکردینەوه-خودا پاداشتی بداتەوه- لەوێ
پۆژنامە و گوڤار و کتێبەکانی سەردەم بێخۆشێنەوه، نەبادا خراب
هەڵبژێرین و تووشی پەتای لاوازی بێین، ئەمەش لە پەتای کۆلیرا
و گۆلی خراپترە! چوومە زانکۆ و لەکەسانی سەردەمدا تەنھا
مەنفلوتیم دەناسی ڕەحمەتی خودای لیبت، وامدەزانی باشترین
نووسەری سەردەمەوه و هیچ کەس نییە لەو باشتریت، هەتا
کتێبی (ارفائیل)ی زەیات کەوتە بەردەستم، گەنجینەیەک بوو لە
گەنجینە بە بەهاکان لە پەخشاند، لە تەکید (اخبارات)ی
مەنفلوتی بچووک بویەوه هەتا وەک هیچی لیھات، پاشان ڕافەیم
ناسی کتێبی (تحت رایة القرآن)ی دەرکردبوو خودا پلەی بەهەشتی
پێ بەرزکاتەوه، زانیم خودا لە مەنفلوتی ڕەوانبێژتری بەدی هێناوه،
ئێ وەللا، لە عەبدولحەمید و ئیبنول موقنیع و ئیبنولعەمید،
لەوانەدی کە ئێمە بە پێشەوای ڕەوانبێژی و زیانمان دەزانین. لەگەڵ
ئەوێشدا مەنفلوتیم لە بیرنەکردوو و سۆپاسی خۆم بۆ دەرپرێوو
لەگەڵ مامۆستا جوندی و موبارەک بە پیشکەش کردنی سێ
کتێب (هەیسەمیات)، ئەوێش بە کەمین کتێب بوو کە نووسیم.

دەلیم: دواي خویندەنەوێ ئەو کتیبانە ی باسم کرد هەستم بەشتیک
کرد دەروونی دەبزوواند، هەناسەم پێیدا بە هەولدانێ نووسینم،
وتاریکم نووسی کە ئیستا بابەتە کەیم بیرچۆتەو، بۆ ھاورپێی
خۆشەویستم ئەنۆمەر عەتارم خویندەو (ئەو دەمە ئەزموونی شیعری
دەکرد)، پێی وتم بۆلای بکەمەو، ئەمەم بە گەورە زانی، ھێندە
بۆی پازاندەو ھەتا شل بووم بۆی، بەرھو شوێنی موقتەبیس
کەوتە پێ، لە شەقامی سەنجدار بوو کە ئیستا بۆتە کەلاو و
وێرانە. سلاوم لە ئەبویەسام کرد مامۆستا ئەحمەد کورد عەلی،
پەحمەتی خودا لە خۆی و پۆژنامە کە ی بیتم.... وتارە کەمەم پێیدا.

ھیچ کەس لە ھاورپێکانم پێگای پۆژنامەیان نەدەزانی یان بوێری
ئەوێان ھەیت بابەتی تێدا بۆلایکەنەو. ئەو دەمە تاوانباربووین بە
تاوانی شەرمکردن کە ئەمڕۆ گەنجەکان وازیان لێ ھێناو،
تەماشای نووسینە کە ی کرد نووسینێکی پێگەشتووی پیرانە ی بینی،
تەماشای پروومی کرد لاوتکی بینی، سەری سوپما بوو ئەو لەمە
بیتم، وەک ئەوێ بەراستی نەزانی بیتم ھەتا تاقیکردمەو بە
نووسینی بابەتیک بۆی، گومانێ وابوو چاپخانە پێوستی پێتە ی و
ناییت دواخرت، بۆم دارشتەو وەک ئەو کەسە ی پێتووسە کە ی پیش
ھزری دەکەوت، زیاتر پێم سەرسام بوو بەلێنیدا سەینێ وتارە کە
بۆلایکاتەو، لە لای جەنابیان پۆیشتم و دەستم دەدا لەملا و لام
ھەتا بزاتم بەلێنەرواو و لە خۆشیاندا پێی بفرم. ئەگەر بەیەتم

بدياه به پيشه‌وای برواداران **هينده‌ی نو** به‌لینه دلخوشی نه‌ده‌کردم.
 به‌ناو خه‌لکیدا پښم ده‌کرد واک نه‌وای به‌سەر سەرياندا پښ ده‌کەم.
 وایزانم نه‌و شه‌وه یه‌ک کاتژمێر خەموم لینه‌که‌وت، به‌لکرو له‌سەر
 جینگاکه هەر نه‌مدیوو و دیووم بوو، بیرمده‌کردوه سه‌بینی ده‌چه‌ج
 به‌هه‌شتیکی نام‌ده‌کراوه‌وه، چ گه‌نجینه‌یه‌ک ده‌دۆزمه‌وه. چاوهرینی
 به‌یانیم ده‌کرد. هه‌تا به‌یانی هات و پوژ هه‌لهات و پوژنامه‌که‌م
 وهرگرت، وتاره‌که‌ی تیندا بوو له‌گه‌ڵ ستایش کردنی‌که‌دا نه‌گه‌ر به
 جاحیز بوترایه به‌زۆری ده‌زانی!

پاشان ته ماشای رۆژنامه کۆنه زهرده کانم ده کرد له نێوان پهڕه کاندا
کهوتبوو، بیرم لهو ته ده به ده کردهوه چی لیوهرگرتووم و چیم
لیوهرگرتووه. له دوای ته و تارهوه پێنگای بلاو کردهوه گرت بهر، له
رۆژنامه کانی شامدا بابهتم بلاو کردهوه پاشان چوومه لای خالۆم
مامۆستا موحیوودین خهتیب له میسر، دهستی گرتم و
ههنگاهه کانی راست کردهوه باشتترین هاوکار و پێنۆشی کارم بوو،
سوودم له رهوشت و زانست و ساماناکه ی وهرگرت. پاشان گهڕامهوه
بۆ دیمهشق، پاشان په یوهندیم به پێسالهوه کرد، هاوڕێی رووحم و
تهربابی ته نیاییم، باشتترین قوت به خانه بوو بۆمن، مامۆستا زهیاتی لیوو
باشتترین مامۆستا.

نەو دەمە ئەگەر سەیری کەتتیم بکردایە، یان بیسەری قسەیک
 بومایە، یان لە کورپێکدا بوومایە، یان بەتەنیا بومایە، یان
 راکشامایە بۆ خەوتن، یان لە خەر هەستامایە، یان رابردوو
 بکەوتایەتەو یادم، یان بیرم لە داھاتوو بکردایەتەو، یان چەرم
 داخستایە و تێرامایەم، یان بمرکردایەتەو بە پرووی دیمەتیک لە
 دیمەنەکانی ئاسمان و زەمێندا... لە هەموو ئەمانەدا بابەتی
 وتاریک هەبوو ببنوسم یان بابەتیک دایرپێژمەو، هیمەت ئامادەبوو
 هەزەش چالاک بوو. پاشان پۆژ تێپەری و زەمانە ئاوابوو، وەھام
 لێھات نەمەتوانی دێرێک بنووسم، هەر دەمیکیش دەمنووسی
 نەمەزانێ چۆن بنووسم بۆ چ بنووسم. ئەوێ دەمنووسی بە
 مێشکێکی پەشوکاوووە دەمنارد بۆ ریسالە، ئەگەر دوامبەخستایە
 توورەدەبوون، گەر بە تایپ بمنووسیایە و هەلەم بکردایە و
 هەلەچنەکە پێی نەزانایە خەمباردەبووم، ئەگەر بمبینیایە شتیک
 دراوێتە پال من کە هێی من نییە و وتارەکە چەندین هەلەی تێدایە
 کە ئاماژەیە بۆ نەزانێ نوسەرەکە و ئەو لە منەو نییە و من
 خاوەنی نیم، پرپارم دەدا واز لە نوسین بەیتم و کارەکم زۆر بەگەرە
 دەزانێ. پاشان ئەگەر وتارەکە بلایبکرایەتەو، جارێک دەمخوێندەو
 بۆ ئەوێ لێی دێنایم، جارێکی تر دەمخوێندەو بۆ ئەوێ وەک
 کەسێکی رەخنەگر رەخنەمی لێبگرم، پاشان فرێم دەدا توانای
 سەیرکردنیم نەدەبوو، کەس دەست نەدەکەوت لەبارەییەو بۆم بدوێت،
 وەک ئەوێ بۆ بەردەلانیەکانی شاخ دەنووسم ئەک مەرفەکان!

چ سوودىڭىم لى ئىدەب ۋەرگرتوۋە؟ مەن تەنھا ئەدەم ۋەك
گالتەيەك بىنى ۋ ئەدىبەكانىش ۋەك شىتتىك! خەلكى بەدۋاى
پارەدا پارەكەن ئەدىبەكانىش بەدۋاى سەرايىكى ھەلخەلەتتەردەن
پىي دەلەن (شكۆمەندى ئەدەبى)، ھەركات بەرەو روى دەپۇن لىيان
پارەكات پىي ناگەن ھەتا دەمرن..... باس كەرنى خەلكى سوودى
بۇ مردوۋ نىيە ۋ شكۆمەندى بەكەلكيان نايەت، تەنھا ئەو كەردەو
چاكانەى پىشى خستوۋە بەكەلكى دىت، سەعید ئەفغانى ھاورىم
لەمەن ژىرتىو، ھەركات باسى ئاۋاتەكانى ژيانم دەكرد بۇى ۋ،
ئارەزوۋ كەرنم بەۋەى بىم بە نوسەرىك كە ئامارەى بۇ بىكرىت،
لەچى ھەلدەقورتان ۋەك گالتەكەرن پىم، ئەۋى رۇژى لى
قوتابخانەى ئاۋەندى بوۋىن، پىشپىركىمان دەكرد لە خوتتەتەۋەى
كتىب ۋ شانازىمان دەكرد بە پوختەكەرنى ۋ تىبىنى نوۋىن
لەسەرى. زەمانە چى لە ئاۋاتەكانم كەرد؟ بىنىمى ھەۋلدەدەم ۋ دۋاى
سەرايىك كەرتوۋم ۋ ناگەم بە ھىچ، ھىچ شىتتىكىش نىيە ھەتا پىي
بىگەم!

ئەمە چىرۋكى مەن لەگەل ئەر ئەدەبەى ئىمپۇ رازى لىدەھىنم، يان
گومانم واىە رازى لىدەھىنم ۋ، رۋودەكەمە فىقھ ۋ پەيمانەكەم نۆى
دەكەمەۋە بەو كىتەبانەى لەبارەيەۋە خوتتەدوۋمەتەۋە ۋ ھىژ ۋ قوتى
پىدەبەخشم، بائەۋانە خۇيان ئامادە بىكەن ۋادەزانن مەن بەرەستىڭىم

رادنیت هەتا دەبیت بە تەبەئەت. نەگەر بیری بکەیتە سەوت
 دەپنۆستی دەزانی هاوڕێتەتی نەهەکە ی بکەیت و لەگەڵیاندا
 دابنیشیت، بێزار دەبیت لە مزگەوت و کۆری پەرستش نەگەرچی
 نوێژکەرنکی دینداریش بیت، ئا لێرەو پێگری کراوە لە خۆچواندن
 بە غەیرە موسلمانان، نمونەش بۆ ئەمە زۆرە....

لە کاتیکیدا نەگەر من واز لە ئەدەب بەیتم واز لە نووسین ناهێتم،
 هەندێ لە نووسین زانستە، هەندێکی چاکسازییە، هەندێکی سوود
 بە خەلکی دەگەیەنیت و پێنۆتیان دەکات بۆ پێنگای
 چاکە.... هەروەها ئەم نووسینە زۆر بێنیەکی جوانە و دڵنەواییەکی
 پڕوچە و قسەییەکی هێچە کە وشکی ناهێلێت.... خاوەن پێنۆسەکان
 تەماشای بکەن چ هەڵدەگرن و واز لەچی دەهێنن، خۆنەرەکانیش
 تەماشای بکەن کامە ی دەخۆننەو و کامە ی فەرامۆش دەکەن!

دووبارە داوای لێبووردن دەکەم لە خۆنەرەکان لە قسەکردن لەبارەی
 خۆمەو، چونکە قورستین قسەییە لەسەر بیسەر، بەلام پیشە ی
 ئەدەب، خودا لەناوی ببات!

ویستم — کە دەستم کرد بە نووسینی ئەم وتارە- شتانیکی زۆر بێتم
 کە لە دەرووندا ئامادەم کردبوو، کە گەشتە ئەوێ باسی

یەكەمیر واته بېكەم كە پېشكەشم كړدوو، نو قوناغەى زيانم
هاتهوه ياد كە وەك مامۇستا بەسەرمېردوو و لە ناسۇدا گەراوم،
تييدا چيژ و نازارم چەشت و پۇشنى شو و تاريكى پۇژم ييني
كە تەنها خودا ھەقيقەتەكەى دەزانيت، لەوہى كە تەنها كەميكي
كەميكي م پەسن كړدوو لە ريسالەدا... كە گەيشتم بەو ھەست و
سۆزەكان لە ھەرووندا تونبون و يادھەرييەكان بەشيويەك وروژان
پيتووسە كەميان لە جولە وەستاند.

چون لە يەك وتاردا ھەموو پارچەكانى دلم كۆبكەمەو، لە
دارستانەكانى ديمەشق كە لە ھەموو قوتابخانەكانيدا خویندووم، لە
جەنگەلە دلم پښتەكەى بەيروت لە كۆليژى شەريعە، لە كەنارى
(وادی) ديجلەدا لە ناوھندي مەركەزىيە، لە رینگای توبولە
يەكيك لەچوار بەھەشتەكەى دونيا لە ناوھندي بەسرە، لە فەزا
فراوانەكە لە كەركوك شارى ئالتونى رەش كە بەردەوام دەگریت،
ئەو شارەى دانىشتوانەكەى كەسانىكى بەرپۆن، ئەوانەى لە يادە و
لە يادە نيە؟

ھەزارەھا وێنە بە دلمدا ھەروات كە پيشتەر بە چاومدا پويشتوو،
بەلكوو نيستا ھەزارەھا ڤوو دھينم ھيى ھارپيكانى كاتى خویندم و
ئەو خویندكارانەى كە خوشم ويستون، لە تاريكى يادھەرييەو
ھەلدەقولييت و پاشان ديتە لام و بە ڤوويەكەى بە خەندەو چيروكى

دەردووم بۇ دەگىرىتە، دەمگىرىتە، بۇ نە تەمەنى بەرىم
 كىرە، چۈن بىتوانم لەگەل نە ھاورىيەندە كۆپەمە،
 مالدوايىان لىيەم پىش نە ھى دووبارە داپرىمە، لىيان، بۇ نە ھى
 پەيىنىان بۇ نۆى بىكەمە؟ چۈن و لەكاتىكدا لە ژىر ھەم
 نەستىرەكاندا بىلەپونەتە؟ چۈن و لەكاتىكدا نە ھىيان بەرزىووتە
 بەرزىووتە و نە ھىيان داپەزىووتە، سەرقالىيەكانى دۇنيا
 سەرقالى كىرە و نە مامۇستايەيان بە ياد ناپەتە تەگەرچى
 مامۇستاكە لە يادى نە كىرە؟ چۈن و لەكاتىكدا ھەفادار و بى
 ھەفەيان تىدە، مەۋقەكان ھەك كانزان....

پەمەتى خۇدا لە مامۇستاكە يىت، لەوانەى كە خاۋەنى دىلن! سىلا
 لە پۇژانەم يىت كە ھەك مامۇستايەك بەرىم كىرە.... سىلا
 ھەم ھەم خۇندكار و ھاورىيەندە نەم بابەتە دەخۇشە، بەرزىووتە
 ھەفە و سىلاى دىلەم بۇيان ھەمە.

• • •

روستایانک له سهر کهلاوهکان

له سالی ۱۹۴۵ دا بلاو کراوه.

له لای مزگهوتی نه مهوی و له ژیرسایه شور بهرزه کیدا، له
نیوان

لانکه پالنهوانی به توانا مهلیک سه لاهه دین و قوتابخانهی

کلاسیکی نه سهریدا، له نیوان قوتابخانهی سمیساتیه و

نیخنائییه دا، قوتابخانهی جه قهقهیه چول و ویرانه

که سه نجر هیلالی بونیادی ناوه، مهلیک ناسر

له سالی ۷۶۱ ی کوچیدا تازهی کردو تهوه، پاشان سووتا و

نهمیر سه یفه دینی جه قهقهیه نویی کردو تهوه و دراوته پالی.

هر ده میک به لای نه قوتابخانه ویرانه له کار که وتوه دا تیده بهرم

نهو یاد گاریانم دیته وه یاد که تییدا مالئاراییم لئی کردوه و نهو

به شهی زیانم که تییدا جیمه یلاوه، نیلا دلم ناویم ده داتهوه، و

پاده دیریت، رازه کان له دلدا دوروزین و وینه کان له چاومدا

هەڵدەقوڵێن، داندەنیم بەوێ دەستەوسام ڕێکیان بھەم و بخوێنێنەو و
 بیانکەمە ئەم قالبە بێگیانە ئەنگەو، لە کاتێدا حێزێکە لە ڕووناکی
 و فراوانترە لە زەمەن..... ئەگەر بەدوێت پەسنی بکەم تەنها نەو
 وتە و قسە دووبارانەم دەست دەکەوێت کە شاعیرەکان لە سەردەمی
 نۆمروقه یەسەرە لێی لاندەن، کە وەستاو و وەستێناو، گریاو و
 گریانراو، دووبارە دەکەنەو و دەڵێنەو، نێستاش هەر تازمە لە
 هەموو دلیکدا و خێرایە لەسەر هەموو زوبانیەک.... پەرسێار لەم
 دیواری ڕووناوانە دەکەم، دەدوێم.... لە گەڵ ئەم ژوورە چۆلاندە،
 ئاییییی! ئەگەر ئەم دیواری تەری ئەوێ دەکرد کە پێنویستی و
 دەرگاکی دەهاتنە گۆ، ئاییییی! ئەگەر گۆرانیەکان تێدەگەشتن و
 بیناکی قسەیان دەکرد! چۆن؟ دلی خەلکی بە ناگا و بە وەفا
 نەبوو، چۆن خاک و خۆلە کە بەوفا یێت.

لە دەروونم دەپرسم: ئایا دەروونەکان وەفا دەزانن؟، کە سوور دەخوات
 چۆن زەمانە سوور دەخوات، بۆ هەموو دۆخێک پۆشاکی خۆی
 دەپۆشێت و بۆ هەموو ڕۆژێک پێوانە کە ی هەڵدەگرێت، ئەوێ
 دوێنی لای بەشکو ئەمرۆ لای سانا دەیێت، ئەوێ لای گرانبوو بە
 هەرزانی دەزاتێت، ئەوێ لای هەرزانبوو گرانی دەکات، کەسێک
 دەبینێ و گۆی پێنادەین کە لە پێشدا شوێنی خوشەوێستیمان بوو،
 قەناعەتمان وابوو پەیمانیمان لە گەڵ ئەودا بە بەختیمانە لە دنیادا
 یان شوێنی گەورەمییانە و، ڕازی بوونیان نەبەرێ ئاواتمانبوو،
 بەلای شۆڕتێکدا تێدەپەڕین و ئاوی بۆ نادەینەو کە تێیدا تالی و

شېرى زېانمار چەشتووه و، شوئنه وارى دەررون و تەمەنمانى
سدا ۱۹

سەردە مایىک تەگەر پىيان بوتمايه رۇژىک دىت بەسەرتدا بەلای
ئەم قوتابخانەدا تىدە پەرىت و لەلایدا ناوہستىت ئىللا وەستانى
بىرکردن و تامەز رۇبون نەىت، پاشان دەرۆیت بەلای کارى خوتەو
و لە دواى چەند ھەنگاوتىک لە بىرى دەکەیت، بەپراستم نەدەزانىن!
چۆن بەم شىوہ بەلامەوہ سان بووہوہ کە دوپىنى نىوہى دونىام بوو؟
نایا دونىای خوتەندکار تەنھا مال و قوتابخانە و رىنگای نىوانیان
نىيە؟ بەردەوام لەبىر و ھۆشما بوو: لە بەیانیاندا کە دەچورم بۆى،
لە نىوہرۇدا کە تىیدا بووم، لە ئىوارەدا کە دەگەر پامەوہ لىى؛ خوشى
و ناخوشى، دۆست و دوژمنى تىدا کۆبووہوہ، بەشىک بوو لە
من. بەلکەو چۆن ئەو مندا لەم لە یاد کرد کە سالى ۱۹۱۸
خوتەندکار بوو ھەلگى ناو و شىوہى من بوو؟ چۆن رىنگەمدا بە
دەررونم بۆچوونەکانى فرى بەم و گالە بە فیکرەکانى بکەم،
ئەوہى بە گەرەى دەزانى بەسووکى بزەنم؟ دامارە رۆىشت و نازەنم
بەرەو کوى رۆى، لە دواى ئەوہوہ ھاتووم، لى رۆوداوەکانىم لە
بىرنەکردوہ. ئایا یادگە تاکە شتى جىگىرە لە مەرۇفدا ئەو دەمەى
ئاوہز و جەستە دەگۆرین؟

پرسىار لە بىرىارەکان بکەن تەگەر زانستیان لایە، سوپاس بۆ خودا لە
ئەھلى فەلسەفە نىيم!

له بیریاره کان پېرسن و لیسگه پړین له بهر د مرگای نهم قونابخانه دا نه و
 رږزانه بگه پړینمه و که رږویشتون. نه گهر خه لکی بگه پړینمه و بږ
 رابردوویان بږ نه و دی بجه وینمه و دلیان خوشیت به باد کرده و دی
 رږوداوه کاسی، و دی من ده گه پړینمه و بږ رابردو و بږ نه و دی تیندا
 بږیم. راده کهم له نیستام و رقم لیته تی و بیزراوه له لام. من که سینکم
 هدا له تهمندا بجه پشوه تهناییم له لا به ترختر دینت و له
 کومدل راده کهم، وهک نه و دی همدور رږوژنیک په تیک لم
 گورسیه ده پچرینیت که گهمیه کدی به ستوه به هزارها گهمیه ی
 بچو و کوره له لافای ژیاندا، وهک چون که شتییه کان کډه برونه و
 ده ریای تاریکیان ده بری، ناوی تیندانییه به لکو ناگری تیندایه^۲.
 ناگریکی له ژیردایه نازانیت چ کاتیک ده ته قیتوه زموی ده ریاکه
 ده هژینیت و شاخی شه پوله کان گرده دا، یه کینکی تر له ناسمانه و
 ره جی ده کات و دمرگایه کی دوزه خی به پرودا
 ده کاته و... ته وژومی ژیان زور له مه نارچه تر و سامناک تره.

.... هدا وام لیتهات گورسیه کهم هه پرون هه پرون بوو ته نها چهند
 ده زوییه کی ماوه ته و؛ کومه لیک هاوړی که له په نجه کانی ده ست
 تیپه ر ناکه ن، چهند شورتیک که له وه که متره، ته نها ده گم به نه وان
 و پانایم له گهل کسی تر دا. له شه و دریژه کاند شادو و مانکار و

^۲اته کانی جهنگی جیهانی دووهم، ده ریایی تاریکیی ده ریایی نه تله سه.

ھەر بىر ھەمماۋە ئىللا ئەم كىتپانە نەيىت كە لىي بىزارىرومە و
خوشەسىبەكەي بۇتە زۇر لە ھۆكردن و قىسەكردنەكەي بۇتە
بىرارى، ئەو راپىردوۋەش كە پۇۋز بەرپۇۋز زىياتر پىۋەي وابەستە دەيم و
بىرى دەكەم، سەبارەت بە داھاتوۋ لىي دەترسم و بوۋرى نەوم نىيە
بىرى لىيكەمەرە.

ھەربۇيە كە دەگەم بە يەكىك لە ھاورپىكانى سەردەمى مىندالىم
دەيوەستىنم و لە ئامىزى دەگرم، لە پۇشاكەكانىدا بۇنى گولەكانى
راپىردوۋى شىرىن دەكەم، گالەي مىندالى و سۆعبەتە خوشەكانى، بە
باخەكانىدا تىدەپەرىن و زىدەكەين بە رىگا سەوزەكەي كە
لەملاۋلايدا گولە بەيىوون و شەقايىق پروۋاۋە، دەمەرىت لە پىشتى ئەم
گەنجەۋە كە شەو لىي داۋە ھەتا گەشىت بە پىرى و
پىداۋىستىيەكانى بژىۋى مەندوۋى كىردوۋە و پىرىنگدارى و
جوانىيەكەي لىسەندوۋەتەۋە، ۋەك شەو دارە تاقاندى لىھاتوۋە كە
لەلەي شىۋەكەدايەۋە و ھەرزوۋ سەرمەي پايىز لىي داۋە... دەمەرىت
لە رىيەۋە ئەو مىندالە بىيىنم كە بەردەۋام دلخۇشبوۋ، پىدەكەنى،
پۇۋزانىك ھاورپىم بوۋ خوشمەدەۋىست و خوشىيەكانم لەگەلىدا بەش
كىردبوۋ... ئەگەر نەيىنم ۋەك خۇم دەمىنمەۋە و پىاۋىكى بىنومىد
پادەكىشم كە لە بەرزىرىن ھىۋاكانىاندا لىي قەۋماۋە و
خۇشەۋىستىرىن ئاۋاتەكانى دلى لەدەستداۋە، ئەگەر لە شوتنىك لە
شوتنەكانى مىندالى يان يارىيەك لە يارىيەكانى مىندالىدا بوەستم

سوچ و پايدگاني دهگه پيم، بهردى ديواره كان لاددهم، پيوسته له
نيوانيندا يادگار يه كي شيرين بدوزمه وه كه رږڅنيك شاردوومه وه
و له بيرم كړدوه.

ههربويه تهرږو له لاي جهمه قيه وه ستام، لي تهرم دهست نه كهوت
كه دهرمويست. ههر دوو دزه كه شيرين ترين يادگار يه كانميان له
تاريكي شهودا لي دزي، وهك چوڼ دزه كان نالتون له گوري
فيرعونييه كان دهرزن، هيچي بو نه هيلامه وه تنها هيچه گاني
نه ييت. چ باس بكه م بو خويند ره كانم له دواي تهره ي نهو دوو دزه
پيان كړدم: زه مانه و بيرچوونه وه!

ته مه نهو قوتابخانه يه كه سهرده مي مندالي و يادگار يه خو شه كانم
تييدا به جي هيشته وه، هيشته ديواره گاني راوه ستاوه و بونياده كي
فهرتاوه، ته مه نهو رينگايانه كه پييدا دهاتم بو قوتابخانه و
دهچوومه وه بو ماله وه، ته مه نهو موي مه زنه هه موو رږڅنيك بدياني
و نيهرپوان و نيواران دهچووينه سهرى، ههر تهره له نيوانماندا بوو له
دهرگاي قوتابخانه دهر بچين و دهچووينه دهرگاي تهره وه،
پاسه وانه كه مان غافل گيرده كړد و رامانده كړد، به داره كه يه وه
شړنمان ده كهوت، پنده كه نين و فيلمان لي ده كړد، له سهر ياني پاكي
مزگه و ته كه دا راوي دهنين هه تا تهر او ماندووده بوو لي مان ده گه را و

جى نده ما بهابيه پتي دوتين، كه دپوښت و هاندري يارى
 كړدمار نده ما عاقل دپوښ و دپوښ گورمان له وانه كاني
 ده گرت. نده نده ويه نيتاش هر به گه وره يي و مه زني ماوتنه وه.
 هيچ مرگه وتيك له دونيای نيسلامدا شان نادات له شاني له
 پروي مه زني و فراوانه كيدوه، لي وینه كهي له چاومدا گورپاره و
 ناوازيه كهي سراوتنه وه و جادووه كهي به تال بوته وه. چي له ديوار
 و بنسچه كان ده كميته نه گهر پوره كان پوشتبون و پروحه كان
 گورپوون؟ نيتا نده وي نده ويه كهي جارن نيه؛ نه وانه كاني
 وانه كاني نهو كاتيه، نه زانا كاني زانا كاني نهو كاتيه، نه
 كه شه كهي كه شي نهو كاتيه. شاره كانيش وهك كه سه كان وان؛
 همدو پوژيك له دايك دبنه وه. نهو ديمه شقه مرد كه گه شه مان
 كرد تيدا، ديمه شقي نيسلامي زورباش، كه هيچ مه ي فروشيكي
 ديار و قومارخانه كي به ناويانگي تيدا نه بوو، نه باري تيدا بو نه
 خانه ي له شفو شي، ثافرت له ماله وپو پياوېش بو خيزانه كهي بوو،
 زانا كان كاريان به زانسته كيان ده كرد و ميللت به قسه يان
 ده كردن، گه په ك وهك يه ك مال واپو له هاو كاري كردن و
 هاوسوزيدا، مزگه وته كان ناره دان بوو پياوېتي دياربوو، نه هلي دين
 به هوي دينه وه دونيايان نه ده خوارد و نه يانده كرده بازار گاني.....

داخي گرانم بو نهو ديمه شقه ي كه مردووه! په حمه تي خودا نهو
 پوژانه بيت: نهو پوژانه ي له دونيادا تنه ها چيژي باش و باشي به
 چيژمان ده زاني، گاله و گه پم ده كرد به لام وهك گاله و گه پي

نەمرو نا. دوورترین شەرتىن كە بۇ دەچووين نەمەوى بوو، يان
شەوان دەبووين بەدوو دەستەو لە نىوانماندا جەنگ ھەلدەگىرسا،
سەرمان دەشكا يان برىندار دەبووين، لى فېرى پياوھتى و ھىز
دەبووين، پاشان پىنگەو بەتەبايىمەو دەگەپاينەو. يان وازم لە وانەكان
دەھىنا بە خرىندەوھى چىرۆكى عەنتەر و ھەمزە پالەوان، لىوھى
فېردەبووين لەوھى كەممان بوو لە زانستى پەلاماردانان و ڤاكردن و
زۆرانبازى و جەنگ و فېل كردن لە مامۇستاكانمان نەگەر
ھەزمان لە خوشى بوایە و بمانويستايە تەماشاكردنى خەيالى سىنەر
كەراكوز، سىنەماى ئەو ڤۆژانە بوون، تەنھ ئەوانە دەچوون بۆ
سىنەما كە كىشە لە ڤەوشتياندا ھەبوو. سەبارەت بۆ خۆ جوان كردن
و خۆپازاندەو ھىچمان لى نەدەزانى، سەردەمى ئىمە پىمان عەيبوو
پانتۆل لەپى بىكەين چونكە جەستەتى وىنادەكرد، بە قەنايىزەو
دەچووين بۆ قوتابخانە، پەلەمان بوو لەوھى زوو گەورەبين
دەرمانىكمان بەكاردەھىنا مووى سىمىلى گەورەدەكرد و گەشەكردنى
خىرا دەكرد.

ڤۆژەكانمان لە كۆيە كە لەم قوتابخانەدا بەسەرمان برد، ئەو ڤۆژانە
دەگەپىنەو؟ ئەو شىخە لە كۆيە كە لە ھەموو نەفسىكدا
خۆشەويست بوو لە ھەموو چاوتىكدا بەشكووبوو، شىخى شام و شەست
سالى مامۇستاي.... شەست سالى بەردەوام بوو لەسەر زانستەكەى
مندا لانى ئەم مىلەتەى وەردەگرت و بە گەنجىتى و مامۇستايەو

دەمگەرانە دەو. لە مېشكى خۆى دە کردە مېشکیانەو، لە نېمانى
 ھەرى دە کردە سەنگیانەو، کور و باوک و باوەلى لێوێ فێردەبوون.
 ھەرد نوامارى قوتابخانە کەيەتى لێيان بېرسن وەلامان دەدەنەو.
 ھەمەش پێشەوا شېخ عەيد سېفەر جەلانېيە.

• • •

نەمە قوتابخانە کەيەتى! نەمە بېناکانە نېشتە جێکانى لە کوێن؟
 ھاو پێکانم لە کوێن؟ ئەوانە لە کوێن کە يەك کورسى کۆى
 دە کردنەو و لە ھەموو شتێکدا يە کسان بوون، کەسيان لە کەسيان
 جيانەبوون ئیلا پێژەى دەرچوون نەيیت يان ئەو ستایشەى ئەلایەن
 مامۆستاو وەریدەگرت؟ فلانە کەسى فەقير نوێنەرى پۆلبوو، لە
 نێوان خوێندکارەکاندا لە پێشەوەبوو و، شېخیش دەیکردە نموونە بۆ
 کورە دەوڵەتمەندەکان، مژدەى شکۆمەندى و پارە و پایەى پێدەدا،
 پێى دەوت تۆ لەسەر گۆلى راخراو دەرۆیت لە کاتێکدا ئەوان بەسەر
 دەرکدا پێدەکەن.

پەحمەتى خودات لېيیت، ھەموو شتێکت پێکا تەنھا ئەمە نەيیت.
 بێرەو و تەماشابکە زەمانە چۆن دوورى خستوينەتەو، براکانى
 داھریووە و خۆشەکانى پەرت کردووە، بڵاویرونەتەو بە ئاسۆى
 زەمیدا و بڵاویرونەتەو بە پەيژەى ژياندا بە بەرز و نزمەو، زۆرێکیان
 بەسەر دەرکدا پۆشتن و پێى خاوسە کەيان خوێناوى بوو، کەسانى تر

له سر گول و نامين و ياسه مين پوښتن و پاره و شکومندی و
پله بيان به ده سته پنا، ناوی که سيانت پي ناليم بؤ نورو يتافعت
نه کم له بؤ چوون و باشيه کانتدا!

نه خير، هه ژنا کم بگه پيښه وه بؤ نيتا، ليمگه پيښ چيژ و مريگرم به
باسکردنی رابردوو وهک چؤن نه وکه سدی ونبوو له ده شتايدا چيژ
ومرده گرت له و توتشووهی که پي ماوه، ته ماشای هه موو شته کانی
چواردوورم ده کم گؤړاون و نکولی ده کم، هه ست ده کم وهک
که سيکی ينگانه ليهاتووه له نيشتمان هه مده، من و نه نور عه تاري
برام به رد موام بيړی نيشتمانمان ده کرد و له پروی مانگدا ده مانبيښی
له لای فروکه خانه وه، له لای ديچله وه له سر پرده که وه، دلان له
تامه زرويدا ده توایه وه له کاتيکدا له به غداد بووين، شاری خو مان و
برا به پيژه کانمان، پيځای شاميش کراوه بوو، تهی ده يت حالي نه و
که سه چؤن يت هه ست ده کات نيشتمان هه کی زه مانه پيچاوت هه وه و
له پستی ساله کانتدا ونبوو و هيچ پيځايه ک نيه بؤی؟

تهی قوتابخانه که، پيمان رابگه يه نه: بؤچی ناتوانين به پي
زه مانده بگه پيښه وه وهک چؤن ده توانين به پيځا کانی زه ويدا
بگه پيښه وه؟ بؤچی ناتوانين له ماو يه کی خوشی ژيانماندا به وستين
وهک چؤن که سيکی گه شتیار له شوپيکی جواندا ده وستيت
نه گه به لايدا تيښه پيکات؟ نه وکات ده گه پيښه وه و هه موو ته من
خوتند کار ده بووم تيتدا، چيژم به هاره ليتي نه و شيخه نورانيه و مرده گرت

و له کەشیکدا دەرځام کە شادوومان دهبووم به ناموژگاری و
چېرۆ که کاسی، هه‌میشه نه‌و مندا له دهبووم که نه‌یده‌زانی شەر
چینه.... نه‌مه نه‌وهیه خوازیارییم، چهنده‌ی دووره ناواته دروینه‌کان
بینه‌دی!

هه‌رکات نه‌م قوتابخانه ده‌بینم چۆل و وێرانه و کەسی لی نییه و
هیچ مروفیک باسی شیخه‌که‌ی ناکات، دلنیا ده‌بمه‌وه سله‌ی
سروشتی نه‌و خه‌لکانه‌یه. ئایا دیمه‌شق شیخ و مامۆستاکه‌ی له
بیرده‌کات که چاکه‌ی هه‌بووه بۆی؟ نه‌م شیخه زانیه‌که‌ی نووسه‌ر
نه‌بوو، سیاسیه‌کی فه‌رمانه‌وه‌انه‌بوو، بیریارنکی بیرمه‌ند نه‌بوو، لی
له‌ بوژاندنه‌وه‌ی دیمه‌شقدا روکنیکی بونیادنا هیچ زانا و حاکم و
بیریارنک له‌وه‌ی نه‌ویان گه‌وره‌تر بونیادنه‌نا. مامۆستای مندا له‌کان
بوو لی مندا له‌کان بوون به‌ سه‌رکرده‌ی شار، قوتابخانه‌یه‌کی
رێکخراوی له‌ دیمه‌شقدا دروستکرد له‌وکاته‌ی ته‌نها چهن کتییکی
تێدا بوو، هه‌ر له‌ فیتره‌ته‌وه‌ په‌روه‌رده‌کار بوو نه‌ بستا لوسی خوێندبوو نه
بنچینه‌کانی وانه‌ و تنه‌وه، لی باشت‌ترین په‌روه‌رده‌کار بوو که بینیبیتم.

ته‌ی خوێنه‌ره‌کان، مه‌لێن: شیخ عیدی سیفه‌رجه‌لانی کییه؟ چی
داوه‌ له‌وه‌ی په‌ره‌کانی ریساله‌ پره‌ له‌ هه‌والی نه‌و پیاوانه‌ی کەس
نایانناسی؟ ئای چهنده‌ی کەسانی مه‌زن له‌ تاریکی بیرچوونه‌وه‌دان،

له پروواکی ناوانگانیشتا چهندی پیکر هیه که واده‌ای
هه‌لک، لی له راستییدا له بهرد یان له مسی سارد بونیاد تراوان!

• • •

له داوای نه خوښی

له سالی ۱۹۲۷ دا بلا وکړاوه.

....دملین سروښ ددخوات یو نهووی بڅی، وهلی نه مړوژانه دهریم
بڅ نهووی بخوم، به برسیټیه وه دهخوم و زور دهخوم هدا ههست
دهکم گه دم پرېووه و شوټنی گهر دیله یه ک نه ماوتموه، به
خه مباریه وه واز له خواردنه که دینم و ته ماشای قاپه کان دهکم و
نهووی تیډایه، وه ک نهو که سهی به دلگرانییه وه مالئاوایی دهکات،
پاشان دهچم به لای کتیه که موه دهیکه موه، یان به لای
په نجره که موه و لیووی ته ماشاده کم، به مه و بهووه خوم سهرقال
دهکم هدا ههست (یان خيال دهکم که ههست) به برسیټی
دهکم، داوای خواردن دهکم، یان سی کاترمیر تیډه پرېټ، خواردن
دهخوم گهرچی برسیشم نهیت.... نهی دکتور پی نهوتم: هه موو
سی کاترمیرنک خواردن بخو؟!

نهمهش بهووی نهوومووه ماوهی بیست پوژ هزم له پارچیه ک
نان بوو داوام دهکرد و زور دهوتموه به لام نهیاند داسی، دهخوتم و
خوم پنهوی دهینی، له کاتی به ناگابووندا خوم پنهوی دهینی،

رؤزیک له پرووباره که خۆم شۆری، پاشان به چوست و چالاکی و به هیزبیده هانسه دهره، خدریکبوو ده فریم به هوی نهو چالاکییدی که ههستم پینی ده کرد، به کهناری پرووباره که دا رۆیشتم ههتا گهیشتم به بهردینکی گهوره، نهو بهردهی که له پرووباره که دایه وهک تاقینکی گهوره وایه، یان وهک کهوانی سدرکهوتن وایه نهو ناوه نهرم و نیانه دایناوه، که سدرکهوتنه به سدر نهو بهرده گهوره ملهوپه دا، به خۆپراگری و جینگیریونه کهی به تیکۆشان له دژیدا و ناوا بۆشی کردووه، هیشتا ههر مهزن و ملهوپیشه..... سوننهتی پهروهر دگاره له خۆبهزلزانه کاند، هه موویان ناو بۆشن! که له بهیروت پینی هیژن ((بهردی خۆکوشتن)) چونکه شیته کان، دۆژمنی خۆیان و نیشتمانیان، له وێوه خۆیان فریاده من و ده کهونه..... دۆژه خهوه! خۆر به رهو ناو ابوون دهچوو، کووتا ههیهتی خۆی ده دا به پرووباره که و گهشاوه و پرشنگدار ده ده کهوت وهک نهوی پۆشاکینکی له نور پۆشی بیت، نهو ئافراینراوهم به گهوره زانی: خۆر و پرووبار و بهرده که، له بهردهم سرووشت و شکۆمهندی به دیهینه ره کهیدا به بچووکیه وه ههستم، پاشان نهو چالاکییدی ههستم پینی ده کرد زالبوو به سهرمدا و گهیشتم به میشکم و پرپوو له بانگه شه کردنی خۆبهزل زانین و غرور، مرووف له فیکر و سۆزیدا بهردهوام ملکه چه بۆ دۆخی جهسته و پێژهی نهندرووستیی، بهرده کهم پینی به رهو فەنا بوون ده پۆیشتم و ناوه که یاری پیده کرد، ناوه کهش به رهو نه مان ده پۆیشتم و خۆر کرد بووی به ههلهم، خۆریش به رهو ناو ابوون

د مړۍ شت و پروباره که قورنۍ دانوو، بېیم تنها خوم دده مینسه وو،
 بهره مسم بهر ده که م کهل کردوو، نهوه مسم پروباره که م زه لیل کردوو،
 بهره مسم همموو گهر دوونم کردوو به کارگه ی تافیکر دبه ده ی
 مینشکم و که ویم کردوو بؤ سوودی خوم، نهوه مسم له سینهدا
 جیهانیکۍ گهره تر له م جیهانه هیده، پروباره که م پروباره تر له
 پروباره کی نه م خوره، سۆزیک قولتر له م پروباره و نه م تر له م ناوه و
 توندتر له و بهر ده

چووم بؤ قوتابخانه و ده موت ((من))، په ناده گرم به خودا له وشه ی
 ((من)) چونکه وشه ی نیلیسه به پښ پښ شتم دستم کرد به
 خواردن خوار دنی نه و که سه ی دوو کاترمیز له پروباردا بووه و،
 کاترمیز کی ته و او پښی کردوو، له (الروشة) بؤ (الحرج)^{۲۵}، مهستی
 چالاکی و ((من)) هیشتا له سهرمدا بوو، چووم بؤ لای
 خویندکاره کان و پښم کرد و پامکردوو و زورانم کرد و همموو نه و
 شتانه م کرد که که سی ژیر نه انجامیان نادات، که گهرامه وه بؤ
 قوتابخانه نقووم بوو بووم له ناره قدا دور په رداخی سه هولاوم خوارد و
 به ناری سارد خوم شوړی، خه وتم و که هه ستام نه خوشبووم!

نای له م له خوباییه گهر مزیه که تنها یه ک گهر دیله زانستی
 پییه، گالهی به گهر دوون کرد وه ک گالهی منال، بهرزی کردوه و

^{۲۵} دوو ناوچه ی به یروتن. (وه رگیر).

دایمه زانده، هیچ رازی نه ده کرد نه وه نه بیت بانگه شعی خوایده تی
 یکت بر نه رانسته بیسات به خودا.... نای لهم هیژه دروینه و
 بهم دسه لانه هیچه، نه به هیژه تونده که به ردی کهل کرد و
 روویاری که چ کرد، به کینک له به چوو کترین مه خلقه کانی خودا
 که چی ده کات که له بهر به چوو کیه که ی به چاو نابینریت، مه لایین
 دانه ی له دلۆپینک ناودا ده زی، به ک مه خلق له لاوازترین
 مه خلقه کان صرۆف ده روختینیت، هه موو بیر کردنه وه کان له سه ری
 ده فرینیت و هه تا به که چی و بی باری ده گه پریتته وه.... چیت ده کرد
 نه گه خودا تووشی سزایه کی بکردیتاید؟ چهندی گه مژه و له
 خوابیت!

• • •

به یانیم کرده وه و بیر کردنه وه کانی دویتیم له بیر کردبوو به لکرو هه موو
 دویتیم له بیر کردبوو، ههستم به دووری ده کرد له دنیا که هۆگری
 بوو بوم و خوشمه ویست. جارتکیان چووین بۆ ناخی دوورگی
 عه ره ب، هه قه ره پۆژ له ناو توژ و خۆله سامنا که کهیدا بووین و له و
 دیووی سنوری جیهانه وه پیمان ده کرد له گه ل و هه ش و خۆر و
 تونیتی و مردندا، ههستم نه کرد له دنیا دوورم و هینده ی نه م
 نه خوشیه کورتهم تووش نه بوو.... به بی پابردوو و داهاوو و ئیستا
 مامه وه تنها نه م ئیستا ناره هه ته به نازاره نه بیت که له سکدا
 جینگیره وه (نینتیهاب)، له که له که مدا پملی گورچیلهم هه ده،

نەخۇشى و دژیه که کان تىدا كۆبوونەتەو، نىنتىھاب تەنھا
كىيىنكى سەھۇل دايدەمر كىنىتەو، دىملى گورچىلەش تەنھا ناوى
گەرم چارى دەكات، دەرمانى نەم بىكەم نەو زىاد دەكات، نەگەر
نەو چارەكەم نەم كەم دەكات!

•••

نەخۇشى ھەمور شتىكى لەيىرىردەو، تەنانەت بىرم نايەت پۇژىك
لە پۇژان پىم كىردو و خواردو و خواردو و خواردو و خواردو و
خونددو و نووسىمە و جۆرەكانى و مرزىم تاقىكردو، بىرم
نەت مەن تەنمە بىر لە ھەزارەھا بابەت بىكەمەو و سەدەھا كار
چارەبىكەم، دۇنيا لە چاومدا مرد و نەم نازارە بۆتە ھەمور دۇنيام،
ئەندىشەم لەلاكانىو بەردەدا لىي دەرەنەچو و تىيدا نەدەگەر،
خەيالى خراپترىن جۆرەكانى نەخۇشى و جۆرەھا جۆرەكانى مەترسىم
دەكرد، پاشان دەچو بەرەو نەو كىردارى كە دىكتۆرەكان جەختيان
كردبوو و لەسەرى، ھەر كە دەچىتە و نەا كىردىو زىان لە چاومدا
پەش دەيت و ھەموى بە شەر و نازار دەيىم، ئاوات دەخازم باوكم
لەسەر مەزھەبى مەعرى بوایە يان دايكم مەنى نەبوایە.... شەيتان
و ھەسەم بۆ دروست دەكات باوكت چ مافىكى ھەبو و توى
ھىناو تە دۇنياو؟ ئايا زىانت تەنھا پەيوەندى بە خۆتەو نىيە؟
پاوتوى پىكردىت، يان قورىانداو بە خۆت و نازادى و ئاسوودەيت لە
پىناو چىزى خۇيدا، يان ھەر بىرى لىنە كىردو و تەو و بە خەيالىشدا

نەھاتوۋە... دەپىنم شەيىان دەپەوت لەسەرۋى نەخۇشى جەستە،
نەخۇشى دىنىشم بۇ زىادىكات، سەفەت لە شەيتان دەكەم و بەۋەشى
كە پىيەنى، نەۋەى شەيتان پىيەنى ناۋى ھونەر و داھىتان و
بۇنۋەنەۋەى لىدەنن، لى ھەر ھونەرى شەيتانە.....

واز لەمە دەپىنم و بە ئەندىشەمەۋە دەگەرپىمەۋە بۇ سەر نە
قەرەۋىلەى كە بەرپۆبەرە كە ھىنامى بۆى و پادەستى پەرستارەكانى
كردم، دوو خوتندكار بە ديارمەۋە بوون و چوون دكتور بانگ بكن،
ھەستام ئازارەكانم ھەلگرت و خەباتم كرد بۇ ئازادىم ھەتا بەپىي
پەتى گەيشتمە سەر شەقامە كە، يەكەم ترۆمبىل ھات سەرى كەوتم
بەرەو كۆلپىز، خودا رزگارى كردم لە نەشتەرگەرى و دكتورەكان!
دكتورەكان (تكايە ئىم مەگرن) كۆمەللىكن لە ھەست و سۆز
بەربوون و لە مېھرەبانى دابراوون، سكى خەلكى لەت دەكەن و
گەدەى دەرەكەن و دەيكەنە تەشتىكەۋە... جەمەى مرۇقەكان
دەشكىنن و بە مىشكىدا دەگەرپىن، كار گەللىك نەنجام دەدەن نەگەر
جگە لەوان نەنجامى بدات پۇلىس پىي دەگات و دادەرەكان رىزىي
بۆى دەگرن و دەرگای زىندانىەكانى بۇ دەكرىتەۋە و پەتى سىدارەى
بۇ ئامادە دەكرىت! پاشان شانازى دەكەن بەۋەى ھاورپىي
مرۇقايەتىن... نەرى سكى خۇمىيان بەدەمى بۇ نەۋەى لەتى بكن
و بە نەخۇشى بگەرپىمەۋە كە پىشتەر لەشساغ بووم و پەلە بكنم

له‌وهی خۆم نه‌خوښ بځم؟ پداده‌گرم به‌خودا له‌وهی که له
نږانه‌کان بم!

له‌کاتې نه‌خوښییه‌که‌مدا هیچ شتیک نه‌یده‌توقانم هیندهی تاریکی
شهو و درېزییه‌که‌ی؛ زور لټی دترسام و خوله‌ک و چرکه‌م دژمار
بو هاتنی، چاوهرېم ده‌کرد وه‌ک چوڼ نه‌و که‌سه‌ی چاوهرېنی
جیبه‌جی کردنی بریارې له‌سیداره‌دانی ده‌کات، چونکه نه‌مدتوانی
بخه‌وم و دابنیشم، تنه‌ها ده‌مدتوانی له‌سهر پشت بکه‌وم و شهو و پوژ
ته‌ماشای بنمیچه‌که‌بکه‌م.....هر پله‌یه‌کی رېشم تییدا به‌دی
ده‌کرد وامده‌زانی مارنکه‌وه و دمه‌ویت پیموه بدات یان
جال‌جالو‌که‌یه‌کی گه‌وریه و نه‌وه‌دونو قاج و ده‌سهری همیه، یان
کو‌مه‌لې دوپشک یان عفريتیکه له‌په‌رییه‌کان یان په‌رییه‌که له
عفريت‌کان، له‌ترسا هاوار ده‌که‌م و ورپنه‌ ده‌که‌م وه‌ک ورپنه‌ی نه‌و
که‌سه‌ی پله‌ی گهرمی له‌شی چل پله‌یه!

نیستا پیده‌که‌نم و یاومه له‌قاقای پینکه‌نین که نه‌و ورپنانه‌م بو
ده‌گیرنه‌وه که‌گړی بیستی بوون لیموه، وینه‌یه‌کی پروون دهمینم هی
زورنک له‌واندی دمیخوښمه‌وه له‌گوڅار و پوژنامه‌کاندا که
خاومنه‌که‌ی بلاوی ده‌کاته‌وه به‌حساب نه‌دبه و خه‌لکی دمیخوښنه‌وه
به‌حسابی زورلټی و ورپنه‌!

بەرکانەى نەخۆشبووم خۆشەويستىس شت لەلام نەووبوو خەلکى ل
 دەورم کۆبىنەو، پاشان لەبارەى جۆرەها بابەتەو بەدوێن بۆ ئەوێ ل
 تەبابەتەم رزگارم بێت و دلنەوايەکم بۆ بێت ل نازارەکم و
 لاىەنىکى ژيانم بەبىریتەو... لى گوێم ل دەنگيان دەبوو وەک
 ئەوێ لەناو بىرنکى پەراگەندەو بێت يان ل قولايى نەشکەوتىکى
 دوورە بێت، ل نۆوان تارىکىەکى چەرەو دەمىنين دەنگ و رەنگيانم
 بۆ جيانەدەکرايەو، هەر بەزووى لىيان بێزاردەبووم و داراي نۆم
 دەکرد. رۆژەکانم لىکەدەچوون حەزم دەکرد هەموو چرکەيەک
 شتىکى نۆى بۆزمەو.

بى توانا و بى ئىرادەبووم و توانى رێکردنم نەبوو، نەمەتوانى بریار
 بەم بەسەر ئاوەزەدا، هېچ شتىکى زىندووم تىدا نەمابوو جگە ل
 زارم.... هەموو ئەمانە لەبەرئەوێ بەکتريايەکى بچووک چۆتە
 جەستەمەو؟! ئای ل بێهێزى ئەم مەردوومە بەهێزە!

لەم نەخۆشییەدا ئازارم چەشت وەلى فێربووم؛ وانەيەکى نۆى ل
 ژياندا فێربووم (ژيان چيە جگە لەوانەکانى نەبێت...) ئەویش
 ئەووبو نەخۆشى نىعمەتە نەک نىقەت، پێوستە بۆ ئەو کەسەى
 بەهای لەشساغى و واتای ژيان نازانىت و ناگەریتەو بۆ دەروونى

ههتا نهخوش نهكهونت. نا لېږدا وانای نهو شنه دهرایت که له
کاتی لهشاغیدا بهخیزایی بهسهریدا دهرات چونکه سرفاله به
شته پوچ و بچوکانه دی که کوتاییان نابت. نهخوش - پش چیرزی
لهشاغی - دوو چیرزی بۆ ههیه، چیرزی نهو هاسوزییهی دهوری
دهدات و نهو خوشهویستییهی تیندا تقوم دمیته.... ههرگیو
هاسوزی سهرۆکی کولیز و جیگرهکهی و خوشندکارهکانی
لهبیرناکه، نازارهکانم له بیردهچیتوه که وینای نهو دوو خوشندکاره
دهکه که ههوه شوه که له پهنامدا بوون، ههر کات دهصوت ناه
یان نهو دیوو دیووم دهکرد لهبهردهمدا بوون، منیان پش
بنه ماله کهیان خستبوو، نارامی منیان خستبوو پش نارامی
خویانهوه، هاسوزی براکانم و بنه ماله کهم باس ناکه.

چیرزه کهی تر، نهو چیرزه گهرمییهی نهو ساته دهستی دهكهونت که
پهنا دهبات بۆ خودا دهبات و به دلسوزی و ناچاریهوه داوای
لیده کات. نه گهر پشتر باسی نه خوشیکیان بۆ بکردمایه لهو
نه خوشییهی ئیستای منی ههباوه دهسم دهکرده شیومن کردن بۆی و
دهترسام لهوهی که تییدایه، که نهخوش کهوتم نه ترسام، سات
گه لیکم بهسهرمدا تیدهپهپی زۆر نارههتی دهکردم، له شهواندا
دهگه شتمه لوتکهی نازار، لی ساتانیک بهسهرمدا تیدهپهپی به
تهواوی رازیووم، ده گهرامهوه بۆ لای پهرومردگارم، نهو دۆخه
ئیستام وهک تاقیکردنهوهیهک دهینی بۆ خۆراگرییه کهم و

سەمەيىكە لەلەي خوداوە و پاداشتم زیاد دەكات، دۇنيادەموم ر
دەگەشتە سەرۆوى دۇنيابوونەو... بۇ جۆرنىك لە چىژى پالغە
كە لە كاتى لەشساغيدا ھەستەم پىنى نەدەكرد، بۇ جۆرنىك لە
جالاكى دلم ھەرگىز لە كاتى لەشساغيدا نەمەزانى. وادەزانم
نەگەر تووشى خراپترىن و توندترىن نەخۆشى بىم، دەتوانم بەم شۆمە
رارى بىم و ھەست بەم دۇنيايىيە بىكم و تەنھا چىژى لى دەيىنىم!

نەمە دۆخى من بوو زیادەپرۆوى تىدا ناكەم و خەيال ناكەم، تىكام
وايە خۆشەران بەراستەم بزانن. نەمە يەككىكە لە نىعمەتە شاراوەكان
بەسەر مەرقەوہ پروكەشىكە لەو پروكەشە بەھىزە سامناكەى پىنى
بەخشاوہ، مەرقە پروكەشانە برپار نەدات بەسەر كەسى نەخۆش يان
كەسى بى ئومىد، گومان بىكات لە دادپەرورەى و مېھربانى خودا،
لى با بچىتەوہ ناوہو، لەوہىيە لە پشتى ئەم ديوارە وئرانەوہ
كۆشكىكى ئاوەدان ھەيىت، لەوہىيە لە پشتى دەرگايەكەى گەورەوہ
كوخىكى وئران ھەيىت، لەوہىيە لەناو ئەم پۆشاكە كۆنە و ئەم جەستە
لاوازە دەررونىكى گەشاوہى ئاسوودە و مەرقەيىكى كامىل بوونى
ھەيىت.

لە نەخۆشەيەوہ زانىم يەكسانى تەواو سوننەتى پەرورەدگارە لە
ژياندا. تەماشاي نەخۆشى بىكەن: زەنگىن و ھەژار دەناسىت؟
پاشايەكى زۆردارى خاوەنى كۆشك و پاسەوان؟ دەرگا و

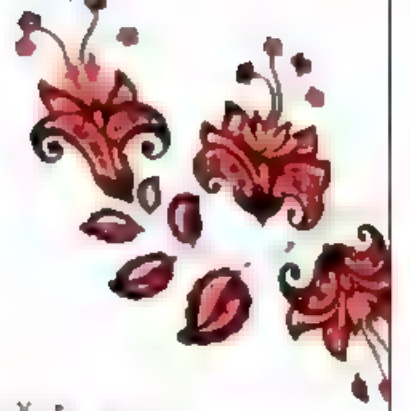
پاسهوانه کانی دوتوانن رینگری له چوونه ژوررموی نهم مه حلوقه
 بچووکه بگرن؟ دهرگا و پهنجره کان دابخه و نهفسره کان بکه
 حاله تی ناماده باشیه وه و له سندووقینکی داخراودا نژی....دیتته
 ژوررموه له گهل شهو ههوایهی ههلیده مرژیت و نهو نارهی دهیخواته وه و
 نهو خواردنه ی دهیخوات، جهستهت داگیرده کات و له چاو و دهستدا
 دهژی و له خوشتدا مهله دهکات!

خوت به گهره بزانه بهسه ههژار و دامواکاندا، نهخوشی
 دهتگه پرنیتته وه بۆ ریزه کانیان، نازار دهچیزیت وهک نهوان،
 ههواره کهین وهک ههوا ی نهوان. ههرجی له ژیاندا ههیه یه کسانێ
 دهکات له نیوانتاند. نهی زهنگین ههوایه کی بۆندار ههله مرژیت و
 کهسی ههژاریش ههوایه کی بی بۆن، یان ههوا که هۆکاری ژیان
 بۆ تۆ و بۆ نهویشه، ههردووکتان یه کسانن تئیدا؟ نایا تۆ ئاوکی
 شیرین و ههنگریناو دهخویتته وه و کهسی ههژار ئاوکی تال و
 سورراو دهخواته وه؟ ئاو و ههوا و مانگ و خۆر و لهشساغی و
 نهخوشی و بوون و مردن....ههموو نهمانه دیژر گهلینکن خودا لهسه
 پهپه ی ژیان کیشاویه تی و مروقه کان تئیدا یه کسانن. نهی
 بیستوتانه منداله کانی پاشا که له دایک دهبن ئاوریشمیان له بهردا
 ییت، به پییه کانی خوی بهجیت بۆ جیگا کهی و خوی وتاری له
 دایکبووه کهی بدات و له پهنجره کهوه تهماشای گهله کهی بکات،
 مندالی که سینکی بازاریش به ناگوویی و پرووتیه وه یته بوون؟ برۆن

نەو گەلگۆ مەزەنەى كە گەچكارى كراوہ ھەلبەنەوہ و نەو بىت و
پەيكەر و نووسىن و نەخشانەى سەرى لادەن، نەرى ئىسقانىك
دەينن مىسكاوى بىت لەبەرنەوہى ھەرىر و ناورىشى پۆشىوہ؟

لە نەخۆشییەوہ ئەمانە فێربووم!

لەدواى ھەموو ئەمانەوہ، قسەكانم درێژەى كێشا و كاتى خواردن
ھات، پتۆستە ئەم قسانە بوەستینم! سوپاسى خودا دەكەم لەسەر
لەشساغى و نەخۆشى، سوپاسگوزارىم لە ھەموو دۆخێكدا.

لە فيركردنەوه بۆ دادوهرى

لە سالى ١٩٤١دا بلاو كراوتەوه

زۆرىك لەبراكان لىم دەپرسن: دادوهرى چۆن دەبينىت؟ دادوهرى بۆ
من جەوانەى جەستە و ماندوويەتى فيكرە، پلەى بەرز و كەمى
پارەيه، دەسكەوتنى زانست و زۆركردنى دووژمنەكانە، بارىكى
گەورەيه داوا لە خودا دەكەين لە خراپى عاقىبەتەكەى بمان
پارێزێت.

سەبارەت بەوهى ((جەوانەوهى جەستە))يه، ئەويه من لە كاتى
مامۇستايدا قسەم دەكرد و گوێم نەدەگرت، ئىستا زياتر گوێ
دەگرم لەوهى قسەبكەم. نەمدەتوانى يىدەنگ بىم چونكە گەر
يىدەنگ بومايه عەفارىتەكان قسەيان دەكرد (مەبەستم
خوێندكارەكانە)، هەندى جار ئەگەر قورگم ژانى بكردايه، پاشان
نەمدەتوانى بۆ يەك خولەك يىدەنگ بىم لەبەر ئەوهى نەبادا
سەرىكى بەنەكە لە دەستم دەرچىت و گرىكە بكرتتەوه و
سىستەمەكە بەتال يىتەوه. رۆژانە پىنج بۆ شەش وانەم هەبوو لە
كاتى وانە وتنەوهدا دانەدەنيشتەم، نەوهك شەيتان بى ئاگايەكم لى

بىيىت و لە كۆتايى پۆلە كەدا پۇرمەيەك بىكات و لە نىو پۇلدا
 پرووداوتك بىخولقېيىت، ناي پرووداۋەكانيان چەندى زۆرە!
 بىچوكتىريان ۋەك ھەمامى ژنان وايە و ناي لىبرايت. پاشان كە
 لە پۆل دەردەچووم بۇ نەۋەي لە نىوان دوو وانە كەدا پشورەك
 ۋەربىگرم كۆمەلى خوتىندكار دەگەشتە سەرم و پىسارىيان
 لىدەكردم، دەۋەستام لە تەكياندا ھەتا نىسرافىلى قوتابخانە فو
 دە كەردەۋە بەشەپورە كەيدا و خوتىندكار و مامۇستاكان كۆدەكرانەۋە
 بۇ ئاگرى كار كەردن. سەرەتاي پۇژم دەگەياند بە كۆتايىيە كەي و
 ھەر لەسەر پىيە كانم دەۋوم و زارم لە جولە نەدە كەوت... ئىستا ھىچ
 كارىكم نىيە نەۋە نەيىت لەسەر كورسى دابنىشم و، وشە لە دواي
 وشە بلىم و گوى لە كۆمەلىك وشە بىگرم كە ھىچ بابەتتىكى نىيە
 يان ھىچ شوتىتىكى نىيە، يان نووسىنى بىريارەكان، سوپاس بۇ خدا
 كاتبە كە لە ھەمور كارىكى تر پاراستوومى. لەم ھەۋانەۋەدا تەنھا
 لە قورسبونى زارم دەترسم لەم بىدەنگىيە زۆرەدا دواتر ۋەك جاران
 نەيەتە گۆ، نەگەرچى نەمە نىعمەتتىكە ئاۋانەخۋازىيم، زارم
 سەرچاۋەي ئازارەكانمە و باشتەرە بۇم قورس بىت يان لە كارىكەوتت!

سەبارەت بە (ماندووبوونى دەروونم) چونكە مافى خەلكى
 لەسەر شانمە و بىريار لەسەر كەسايەتتيان دەدەم، نەمەش بۇ كەسانى
 نەجىب بە بەھاتر و بەنرخترە لە پارە و سامان، ھەلبىسم و دابنىشم بىر
 لەم دۆسيە و نەو سكالايە دەكەمەۋە، نەك بەھۋى قورسى يان

ئالۋىيە كەي، پىنگاي ياسا ديارە بۇ ئەو كەسەي گەورەترىن خەمى
 ياسايدە و دىنى پەرستىنى وشەكانىيەتى، بەلكو لە پىي
 بىر كەرنەو دەگەمە مەبەستى ياساكان، ئەوئش بەرپابوونى
 دادپەرورەيە. بىردە كەمەو بۇ ئەوئى راست و باتل جودابكەمەو،
 پۇشاكى پىيى لەبەرى ئەو كەسانە لادەبەم كە خۇيان كەردووە بە
 قازى بۇ ئەوئى ھەقىقەتە پروتە كەيان دەرىكەوتت، ئەمەش كارىكى
 سادە و ساكار نىيە. ئەگەر مەن لە ساتى يەكلاي كەروەدا
 گەيشتووم بەوئى كە بە بوونى شايتەكانىش نازانرەت ئەمە لە
 فەزلى خوداويە، وەلى بەردەوام نايەت، پىويستە بگەپىتەو بۇ لاي
 شايتەكان كە قازى دەزانەت شايتەتى درۋيە و كەسانى فاسقن،
 عدالەتيان نىيە و شايتەتيان وەرناگىرەت و ھەموو ھاورپى بەلگەكان
 بە درۋى دەخەنەو^{۲۶}. ھاورپى بەلگە و نىشانەكان لە ھۆكارى
 بىرپاردانن (رەك چۆن نىبىنولقەيم لە كىتەبە بەنرخە كەيدا) (الطرق
 الحكىمة) پروونى كەردۋتەو، بەلام ھىچ پىنگايەك نىيە بۇ گەرتنى
 جگە لەوئى وەزارەتى داد لە دىمەشق تەماشاي ئەو پىشنىارە بگەن
 كە بۆم بەرز كەردوونەتەو لەم بابەتەدا و بىكەنە بىنچىنەيەك بۇ
 چاكسازىيەكى گەشتى، ھەتا خەلكى رەزگارەتيان يەت لە شايتە
 درۋزەكان، كە نىستا كۆمەلە و پەلە و كەرنى بەرزەتيان ھەيە و
 كەسانىكيان تىنچووە ئەوئى لى بىروانىت وادەزانەت لە ئەوليا و
 زاناكانە! ئەم شەرە بلاووتەو و خەلكى ھەوالە كەي دەزانن و

لە ئوئى ئەم نووسىنەرە ياسايمەك دەرچوو ماقى ئەوئى دەدا بە قازى كە
^{۲۶} شايتەتى وەرناگىرەت يان رەتلى بگەتەو.

زيانه كېيان بهر كېوتووه، چوڼ دهرووني نهو كېسه ناسووده دهيت كې
زال دهيت بهر گومانه كيدا يان دهزانيت پروونكردنهوه كې ناراسته
و پاشان ناچار دهيت برياري له سر بدات؟

خودا رزگاري كردم به هوى تونديم له پرهوشت و له هغه قدا- له
نارېحه تېه كاني دادوهرى، له واسته و ديارى و پرېشوه و دهغوته
كردن..... سېلامه تې كردم له هه موو نه مانه، من له هه قدا نه رمى
و موجه له و شهرم و جياوازي نازانم، ناواته خوازم نه مېم بهر دموام
يېت.

سېبارت به ((پله بهر زى)) چونكه ناوى قازى - به بې حاكى
مه دهنى گهرچى پله كې بهر زيت و كاره كې زور يېت- له
گوته كاندا دهنگينكى گهره هيه و له دله كاندا و نه هيه كې
مه زنى هيه، هيه بهت و شكوى هيه، نه هيه بهت و شكوه نه ديه
نهو پالواناندى گهر دوهونى دادپهروهرى كردو ويانه ته بهرى،
تاكه كاني سهردهم و زه مانه كه مافى خومانه پهرى و مروقه كان
شانازى پتوبكهين، گهر دهستان كرد به هه ژمار كړدى
شانازيه كانمان پتويسته يه كه مين په نجه مان بو دادوهرى يېت)
نيستاش دادوهرى شانازى يه كه مى هه موو گه لېكه؛ قازيه
يه كه مينه كانمان شور مېح و نياس و شور مېك و نه بو يوسف و عيزى
كوپرى عه بدولسه لام و مونزيرى كوپرى سعه يد، له وانه ي نيستا باسم

کردن و نهوانی باسم نه کردن لهوانی هزاردنیان کمد و جسر
کردنیان قورسه.

نه گهر نيستا سهرقالي نووسيني سيمينارنكي تهواو نه بومايه له م
بارمېدوه و پړنگه يان بدامايه به بلاو كړدنه وې پېش بلاو كړدنه وې به
خوښندنه وې نيستا به تهواوتي قسم له سهرې ده كړد، بيسهرش
به تامه زړو بيه و گوي بو واده دېزا. هه ريو بيه خه لكې ناوې قازي به
گه وړه ده زانن چونكه نه مانه و هاوشينه كانيان بيرده كه وخته و،
سهرده مينكيان بيرده كه وخته و په حه تي خدا له و سهرده م، له هه موو
ناكو كيه كذا قازي به شهرعي خدا برياري دده، موسلمانان كان
پشتيان له گه وهر و مروارېه كديان نه ده كړد بو نه و ته نه كې له
دهستي پيسكه كاندايه چونكه جگه له وې نيه، شهرعيه تي
دادپه روه تريني دادپه روه كانيان جي نه ده هېلا بو شهرعيه تي
كه سينك له ناو و گله، سهرقالي زانا كانيان گه رانېو به دواي
چاك و خراپدا، تايا شهرعين يان عقلين زور قسه هيه له م
بارمېدوه، كه گه يشتين به م روزه نه و ناكو كيه نه ما و ته بايي
جينگې گرته و، كه ساني سهرده مي خو مان له پينگه شتووه كان و
گه نجه كان رتيان باشه نه و بيه كه نه وانه به باشي بزنان خراپه ش
نه و بيه نه و ان به خراپي ده زانن، هه موومان پتي رازي بو وين و ته مه ش
دهر نه نجامه كه به تي كه پني گه يشتووين و له سهرې وه ستاوين،

مونا قه شه و وتی وتی نه ماوه، خودای گه وره باوهر دارانی له کوشتار
پاراستوه، سوپاس بۆ خودا له (هه موو) دۆخیکدا!

سه بارهت به (پاره که می) چونکه پاردی قازی شهرعی له
شاره که ماندا زۆر زۆر که مه، که متر له حاکمه مه دهنیه کان، له
کاتیکدا مهرجه لیسانست ههیت له مافدا، له تاقیکردنهوی
وهرگرتندا سه رکه وتویت و، ماوه که له بواری پارێزهریدا کارت
کردیت... نه م قسانه هی شویتیکێ ترن.

سه بارهت به ((دو سه وتی زانست)) نه مه تاکه نیعمه ته له نیتوان
کۆمه له نیعمه ته کانی دادوهریدا، له دواي نیعمه تی پاداشتهوه نه گهر
خودا بۆ که مه تر خه مینکی وهک من بینوویت، شایه نی نییه به
کردووه که ی و نیه تی بۆ پاکه کردو ته وه و هیشتا له خوشه وستی
ناویانگ و پله دهرنه چووه، گهرچی هه زه که ی لاوازیووه و به لایمه
هیچه! خوێندنه وه نیعمه تیکێ شه م پیشه یه یه، له کاتی
مامۆستایه که مدا به ردهوام ده خوێندنه وه، به لکوو به خه یالدا نایهت
له و کاته وه ی فام کردو ته وه رۆژنیک به سه رمدا تپه ری ییت هه تا
نه مرۆ هیه چمه تیدا نه خوێندیتته وه، لی سوو دم له دادوهری بینوووه
به وه ی شاد وومانم به کتیبی فیه ی و چیژی لیه و ده گرم وهک چۆن
چیژم له کتیبی نه ده می و ده گرت یان نزیک له شه، کۆمه لی
کتیبی باشیم له لایه نه گهر به ردهوامم له خوێندنه و میان نومیدم وایه

بیم به یه کێک له خۆشه‌واره‌کانی ئەم زانسته، ئەمەش به‌هۆی
 ئەوه‌وه‌یه ده‌خۆش‌مه‌وه و شەرم ناکەم و، خۆم به‌گه‌وره نازانم ئەوه‌ی
 پرسیار بکەم لەو شتانه که نایزانم، چونکه یادگه‌یه‌کم هه‌یه
 ده‌قه‌کان وەرناگریت به وشه و ژماره و به‌یتە‌کانیه‌وه، وه‌لی له
 ئەزبه‌رکردنی بابەته‌کان و شوێنه‌کانیان له سەر‌سۆڕه‌ینه‌ره‌کانم. بیرم
 نایه‌ت بابەتی‌کم خۆش‌ده‌یته‌وه و له بیرم کردیته‌، که‌سی‌کم ناسی بیته‌ و
 هاوڕییه‌تیم کردیته‌ بۆ ماوه‌یه‌کی زۆر ئینجا ناوه‌که‌یم ئەزبه‌رکردوه،
 پاش دایران ناوه‌که‌ی له بیرده‌که‌م وه‌لی هه‌رگیز شیوه‌ی که‌سه‌کان
 له‌بیرناکه‌م گه‌رچی یه‌که‌جاریش بینیبیتم، هۆکاری ئەمەش نازانم.

سه‌باره‌ت به‌ ((زۆرکردنی دوژمنه‌کانم)) دادوهرێکی دادپه‌روه‌ر و
 کارکه‌ر له پێناوی گه‌رانه‌وه‌ی ماف بۆ خاوه‌ن ماف و فه‌رمانبه‌ری
 پاکی راوه‌ستاو، شتیکی دیاری به‌دییه‌ و پێوست به‌پروونه‌کردنه‌وه
 ناکات. له ئەبو زه‌ه‌ریان گێڕاوه‌ته‌وه که فه‌رموویه‌تی: قسه‌ی راست
 هاوڕیتی بۆ نه‌ه‌یتوو‌مه‌ته‌وه! ئەمەش له سەر‌ده‌می هاوه‌ڵاندا بووه‌ له
 باشت‌رین چه‌رخدا، ئە‌ی له سەر‌ده‌می نێمه‌دا؟ قازی چ بلیته‌ که هه‌ر
 دۆسیه‌ک دیته‌ به‌رده‌ستی نیللا دووکه‌سی تێدایه‌ ئە‌بی بریاربه‌دات
 به‌سه‌ر یه‌کێکیاندا، ئەوه‌ی بریاری به‌سه‌را دراوه‌ ده‌یته‌ دوژمنی
 دادوهره‌که، مه‌گه‌ر دانسقه‌ی دانسقه‌ له خه‌لکیدا که‌ پازی بن به
 هه‌ق، نه‌گه‌رچی به‌سه‌ر خۆشیدا بیته‌. گه‌وره‌ترین موسیبه‌ت ئەوه‌یه
 که‌سی باتل و بریاربه‌سه‌ردراو یان نه‌وکه‌سه‌ی تکه‌ای کردوه و

تەككەي رەتكرامەتە لە نىو ھۆزەكەيدا گەورەيىت و قسە
 رۇشتويىت لە شارەكەيدا، ئەگەر پەيوەستى بىكەيت بەو شتەي شەرىع
 پەيوەستى دەكات، گەل و ھوكومەت لىت ھەلدەسن و بوختانت بۆ
 دەكەن، بەرپۆەبەرەكەت بۆچوونى خراب دەيىت بەرانبەرت و ئازارت
 دەدەن و زىانت پىندەگەيەنن و بەرزكردنەوت دوا دەخەن. ئەوھى لە
 خاوەن دەستەلاتەكان پوونە فەرمانبەرى چاك ئەو كەسەيە كە
 كەس لىنى زوير نايىت و كىشە نايىتەو، ئەمەش بۆ دادوھرى
 دادپەرور و فەرمانبەرى پاك دەست نادات، بەلكو بۆ مەرفۇئەكى
 دەغەل دەس دەدات كە لە گىرفانىدا ھەزار پوو ھەيە، ھەر
 پوويەكى سەد زارى ھەيە، پوويەپووي ھەمووان دەيىتەو بەو پوويە
 پىيان خۆشە و بەو زمانە گەتوگويان لە گەل دەكات كە پازىيان
 دەكات.

پوختەي قسان لەوھى دادوھرى (بارىكى قورس) و (خەمىكى
 درىژە)، ئەگەر خودا بى پىويستى بىكردمايە لىنى و بۆم بنوسرايە كە
 بە پىنووس و نوسىنەكانم بژىم، يان پەلى ئەھلى وەرەم پىبەخشاىە،
 ئە دەھاتم بۆلاي و پىشم نەدەخست بەسەر فىركردندا، ئەو
 سەلامەتتە. بەلام تىنى كەوتەم، خوداش لە سەرورى تواناي خۆمانەو
 داواي لىنەكردوين. ھەموو تواناي خۆم و ئەو پەرى كۆششم دەكەم
 كە بىرپار نەدەم لە دۆسيەكەدا كە ھوكمى شەرىعى تىدا نازانم، بە
 قەستى نەچم بەلاي لادان و ستم كردندا و مەيلم بەلاي ھىچ

لايه ټنگدا نه يټت، جهزي هارې و شري خاوهن دمه لالت له حق
نه مگه پښتېوه. سهارهت به هله ناتوانم دووري پخه مېوه به به
ناگابوون نه يټت، سهارهت به نه زانين توانام نيه له ته كيدا نيلا به
فزيوون و پرسيار كړون نه يټت.

رافهي فرموده دي دادوهرتگ و دور دادوهر به وه كراوه: شو دور
دادوهر دي ده چنه ناگرموه دانېه كيان به ستم بريار ده دات، نه وي
تريان به نه زانين. داوا له خودا ده كه مين نيمه و هم مړو نه وانه دي
هه قيان خوشدېونت، سر كه وتوومان بكات له وي شونښي هه
بكهوين، نه وده مان فزيبكات به سووده بومان و نه وي ده زانين كاري
پي بكهوين و زانيسان فره بكات.

• • •

عن و پښتوونش

له سالی ۱۹۸۰زدا بلا وکړاوه شوه

تېستا چندين پيامم له بهر دهستم دايه، له بهيروت و حيمس و بهغداد
و نه سکه نندريه و نوم درماته وه، له لايه ن برا به پرېزه کانه وه گه شتووه
به دهستم و شهره فمەندم به په يو هندي له گه لياندا، هم موږيان پرسیاري
نوم لیده کهن بوجی هم رږژانه له ريساله دا نانوسم، خه ميانه
نه هامه تيه کان کوله کهيان روو خاندیتم و رپه که ميان
شکاندېم.... نه مەم بويان نووسی وه ک ديارى و وه لامیک بويان.

دانبه وده دا دهيتم به هره کم وشکېووه يه ک دلوپه ی لیوه نايه ت، هزم
ماندرويووه و خه يالم مردووه، چندين رږژ به سهرمدا تپه رين
نه متواني يه ک وشهش بنووسم، وه ک نه وکاتانه م لينهاتووه که
سهرتای نووینم بوو، وهام لينهاتووه وه ک نه ودي هاودلی پتووس و
هاورپنی په رده نه بوومه، دهلی له گورده پانی رپوانیتریدا غارغارنم
نه کردووه.... نازانم نایا خودا رزگاری کردووم له پيشه ی نه دهب که
تووشی بوومه و تووشم بوو، یان سه کته يه کی له ناکاوه و
ته گه رپه کی کاتيه که تووشی شاعیر و نوو سهره کان دهيت، پاشان

سه كته كه د پروات و زمان په ها د ميت و له چاران تيزتر دميت؟ نازانه
هوكارده كې نهم هاوسه رگيري يه (وتراوه هاوسه رگيري نه ديب
نازاري ددات و كانياوي بيركردنه وده كاني وشك ددكات)، يان
نه هامه تي و نازارد، نه ودي نه ديب ددات بهر و لاداني شته كان له
رېنگاي خوي، نه وده پيشده خات كه پيريسته دوا بخرنت و نه وده
دوا ده خات كه شا يه ني نه و يه پيش بخرنت، ونكردني مافه كان و
زالكردني نه زانه كان..... يان دوور كه و تنه و يه كي هستي و پروحيه
به خوشي ييت يان نا خوشي، ژيانمي و دك نه ستيلنكي مەنگ
خواردو و لينكردو و بهر ديكې تينا كه و نت ليتا و ده كي بجوليتنت و
گه و هره كاني به ديار يخات؟

هركات پينوس ده گر مه دستم بؤ نه ودي بنووم هسته دكم
لا ساري ددكات و جله و يم به دست نييه، يا خيه ليم و خويده پارنوت
ليم، دد ميني حزم به لاي خويندنه ودي كتنب و تماشاكردني
رؤژنامه يه، پرومده كرده خويندنه و و حقي نه ودم دد كرده و
ما و يه كي زوره له دستم چرود، هتا نيستاش پيريستم به فيروني
زورنك لهو شتانه يه كه نايانزانم، نيستاش هندن كتنب هه يه به
درومانگ يان سي مانگيش توانام به سريدا ناشكيت، و دك
نموكه نه ناليم كه گوماني وايه ديواني فەرز دقي له پازده رؤژدا
خويندو و تنه و، سويند به خدا به يه ك مانگ له يه ك هونرا ودي
تينا گات..... و دك نه و كه ش نا كه گوماني وايه هه مو و

شتیڭک فیربوه تەزەت پرسیار لە یەک گەشی ناکات هەتا
راپیری زیتربەکت! خۆشەندەوه بەرەو زوهندی نووسینی بردم، زوهندیش
بەرەو داواکردنی سەلامەتی و خوشەوێستی تەمەلی لە دواي
هەزکردن لە باسکردن، پاکوینگی بۆ ئەوزاتەي دڵەکانی لە
ژێر دەستایە!

هەوارم بوو لە دەستی غەریبایەتی و نازەحەت دەبووم بۆ، ئیستا
هەوارمە بۆ ئە دەستدانی، نای غەریبایەتی چەندی چاکە،
وروژینەری هەستەکان و زیتووکەرەوی هێمەتەکانە، نازارم
دەچەشت تاريفی نازارە کەم دەکرد، تەمەزۆ دەبووم و وێنایە دەکرد،
شتی نوێ تێدا دەبینی و لە بارمەوه دەنووسی، ئیستا بەبی
ناگایەوه بەلامی دیمەنەکاندا تێدەپەرم چونکە راها تووم لە گەلیدا و
دیاناسە، ئە دڵخۆشەم ئە خەمبار، نالیم رازیم یان
یئومینەم..... ئەمەش خراپترین دۆخە کە بەسەر ئەدیبدا تێدەپەڕیت،
ئەمە مردنە! ئەویە کارە ناپەواکان سەرقالیان کردبە و کاتیکی
رۆیی لە دەستایە، نایا خۆشەرانە سوود وەرەگرن ئەگەر بزانن
ماوی مانگینکە کاری من ئەویە لە گەرە کەکانی دیمەشقا
سوور دەخۆم لە رۆژەلاتییەوه بۆ رۆژناوای، لە باکورییەوه بۆ
قیبلەي، دەگەرێم بۆ خانووبە ک بەجمە ناوی لە جینی خانووبە کەي
خۆم (لە جادەي پێنجەم)، چونکە گەمژمی خاوەنە کەي وایلی کردووم
رەقە لە جوانی بالە کۆنە کەي و خوشی شۆنە کەي بیت..... مینشکم

بەردەوام لە ھەلچووندا و ژینی لێ تال کردووم بە بۆنەی دە
 منداڵە (خوایانیلت بۆ دایایان) لە قاتی خوارەمان، بۆ بەک
 سات نارام نابن و لە جولەناکەون و بیتارەن لە گریان یان ھاوار یان
 گۆزانی و تن یان دان لە دەرگا یان پەنجەرە شکاندن..... دلم دەتەقیت
 و ئاوێزم وێران دەیت و هیچ سوودێک لە دەررووم وەرناگرم، سکالام
 برد بۆلای کەسێک پێم پێکەنی و گالتهی پێکردم! با خۆشەران
 تەسەوری ناردەمتی و نازارەکانم بکەن، بریا بەھەمی نووسینم
 پێشەخەشایە، یان بریا وەک پێم بەخەشراوە بخزانیایە چون سوودی
 نیوەردەگرم، هیچ شتێک گرانتەرییە لەسەر پیاو لەوێ بیهەوت و
 نەتوانیت یان بتوانیت و نەبەوت.

با خۆشەران برۆابکەن رۆژێک بەسەرمدا تێپەڕیت و هیچی تێدا
 نەنووسم یان لە دەرروومدا شتێک نامادەنەکەم بۆ ئەوێ یینوسم
 ئەو رۆژێکی نەھامەتیە بۆم نەک نەعمەت، بەکەمین شت کە
 بێرێلێدەمەو - نەگەر شتێک دلخۆشیم بکات یان خەمبارم
 بکات، یان پێی سەرسام بە یان پێم جوان بیت - چون وێشای بکەم
 و وێشەکی پێشانی خۆشەران بدم و ھەستەکانیان بۆ بگوازمەو و
 رازەکە دا بەش بکەم لە گەلیاندا، نەمە بۆ ناویانگ و شکۆمەندی
 نەدەمی نەنجام نادەم، بۆ سوود و زیان نەنجامی نادەم، ھێندە
 بەنوینگیووم کە دەتوانیت لەسەری بوستریت نەگەر ناویانگ
 گەورەترین مەبەستە بۆیە، وەلێ پشتم تێکرد چونکە هیچ خێزێکم

لېتى دەست نەكەت، پاشان لەم شارەى نىمەدا لە نىوان پياو و
 بەناويانگ بووندا بە سىفەتى نەدەب، تەنها ئەو ھەيە بابەتتەك يان
 دووبابەت بنوسىت، ئىدى ئەو و ئەو ھى گۆنەكانى پەرکردوۋە لە
 نەدەب و رەوانىيىتى نەمر يەكسان! ۋەلى من دەنووسم - خودا
 دەزانىت- بۇ ئەو ھى ئەو يىزارى و نازارە لە دەروونم دوورىخەمەو كە
 بەھۆى نەنووسىنەو تووشى دەب، ۋەك ئەو ھى كاردەكەم بەو
 ھەزەى پالەرى ھەنگ دەيت بۇ دروستكردنى ھەنگوين و كۆلەزم
 بۇ زەرر رشتن و ھەموو زىندەورنك لە زىندەورەكان بۇ ئەوشتەى
 بۆى كەوى كراو لە سوود يان لە زيان! نازانم باش دەكەم يان
 خراب، چ كاتتەك چاكە دەيت و چۆن ديت، ھەموو ئەو ھى
 دەيزانم بىرۆكەكەم بە بىرمدا ديت بە بىنىنىك يان بىستىنىك،
 گەشەدەكات تىدا ھەتا ھەزم پەردەكات و دەستەگرت بەسەرمدا
 ناتوانم دوابكەوم لە نووسىنەو ھى؛ پىنووس دەگرە دەستم و خۆى
 دەست دەكات بە نووسىن و خوشكەكانى بە دواى خۆيدا بە كىش
 دەكات، لە نووسىن بەردەوام دەب ھەتا پىنووسەكە خۆى دەوشتىت،
 پاشان نووسىنەكە دەنیزم بۇ گوڤار يان رۆژنامە، ئەگر خاوين لە
 بلاوكرەنەو ھى يان فەرامۆشى بکەن توورەدەب، ئەگر بلاوى
 بکەنەو دلخۆشدەب و بە چىزەو دەخوینەو، دواى رۆژنىك
 دووبارەى دەخوینەو و نەنگىەكانى دەبىنم، دەلیم: بريا لىرەم
 كەمكردايە و لەونم زيادبكردايە، ئەمەم بسرايەتەو و ئەوم
 جىگىرىكردايە.... پاشان ئەمە وام لىناكات جارنىكى تر

نه گهرېمه ده بؤ سيفه تي خيږايي گردنم. جارنك هولي پوخت كردن
و پيداچوونه ومدا له بري نه وي چاكي بكم تيكدا، گهرامه ده بؤ
سروشتي خؤم، سوياس بؤ خودا خه لكيش سه سامبون به
نوسينه كانم.

له بهر كمې بابته كان يډنگ نه بووم، بهلكو به وې وشكبووني
به هره كمه ده يډنگبووم. نه گهر مه به ستم نوسين بيت دتوانم له
همو شتيكدا بابتيك بنووسم، به لام پويستي به هست و
هونه ده. نه گهر نه دېبي واقعي نه وييت هرچي پرويدا بنووسريته ده
همو خه لكې دېونه نه ديب، بهلكو نه دېبي واقعي نه ويه
رتنه به كي جوان بهيتيت، سروشت ناسكي كرديت و خيال ږنگي
كرديت و دهسته واژه ي راست و دارشته وي ورد جواني كرديت.
به لام ناواش له واقع دېنه چيت.

نه گهر به هره كم هاوكاري بكرمه يه له په سني نهو گهنجه دا
بابتيك دهنوسي كه له ليژنه ي تايكرده ودا له گه لماند ابو، شيخ
به هجت بيتاريمان له گه لدا بو، بؤ سه حكردني وه لامې
خوتندكاره كان، هرکات (نيستېاره) يان (مه جازيكي) دېيني
مېلنكي به ژيردا دهيت، هرکات دوو وشي هاوماناي دېيني
له سه ريده سه هينيكي ده كيشا، پاشان نمره نمره له خوتندكاره كاني
دهشكاند. سهاره ت به مه گهوگزمان له گه لي كرد بؤچووني و ابو

نەگەر بەهرەگەم ھاوکاری بکەرمایە، لەبارەیی میژووی ئەدەبەوه
بابەتیکم دەنوسی و، پێشکەشم دەکرد بە دکتۆر فلان هەتا ببینیت
لەلای خۆدا مەحال نییه کە بەهرەیی ئەدەب بیهخشییت بەو کەسانەیی
پروانامەیی ئەدەبیان نییه...و، پروانامەیی یی زانست هەمیشە باشتر
نییه لە زانست بەیی پروانامە!

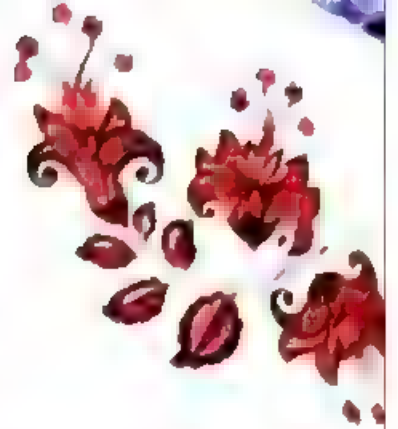
نەگەر بەهرەگەم ھاوکاری بکەرمایە تارiffی ئەو دیسەنەم دەکرد کە
دەروون پرەهکات لە ئازار و دلەکان دەهەقینیت بە جەخار، دیسەنی
ھارپی و مامۆستای لاو (مۆستەفا شوکری خەسرە) کاتی
ھاوسەرگیریه کە ی نەمرۆبوو، تەندرووست بوو، لی نەمرۆ
نەرمە کەیی برا بۆ گۆرستان و بەتانی ھاوسەرگیریه کە ی پێو
پنچرابوو، خێزانی کە چاوهرنی ناھەنگ بوو، مردنی مۆستەفای
بینی.

کەسی ئەدیب وئە بەدوای ئەمجۆرە بابەتانەدا، بەدوای ساتەکانی
گەشەنەوه و پرشنگدانەودا وئە، کە هەست دەکات لە خۆی خۆی
دەرچوو و ڕووچینکی تر چۆتە ناوی، دەرپرست بەرەو مەلەنی
ئەعلا، شتانی ک دەبینیت کە چاو نایبینیت و زوایانی مەرقەکان
ناتوان تارiffی بکەن، بەلکۆو بە ناماژەکردن و کۆد وئەدە کرنت و،
خۆنەراننی بلند دەکاتەوه بۆ ئەم جیهانە نورانییە.

...

سبوت به هاوسوزه کڼه که دفترين پروده اوه کان په کمه کم بشکيښت
و کوله کم وړان بکات. يابزان من له نعمانام و پيامي نديب
نوميه برگرې له حق بکات و تتيکوښت همتا وشه کمي
بمرزدعيت. تماشابکم کاميان له خملکيدا زورتر دېروات و
بغاويانگړد: وده قهې پروانه ميه ک که ياسي خاوضه کمي دکات.
يان گوزارنک که نديب تينا دضويت و سده هزار کمي
دميخوښتموه؟ کاميان بهيرتر و پته ودره: نعم پشووسه ورده يان
قاچه کاني نو کورسيانه ي نعمانه له مري دانيشتون و خويان پي
بمرزدکمنوه؟ کاميان تيرتر و ماوه تره: زارنکي پاراو و قهزان يان
زاري توتيه کاني ليسان و دکتورا؟

همو نديبک پياميني هميه. خودا يارمعيان بدات له
گمياننې پيامه که مان.

له بهردهم چلدا

له سالی ۱۹۸۸ دا بېلاو کراوښته ده

پښه کانم له سواریه که هینایه خواروه، همدی سدهرم له میښکم
دورکرد، فووم لهو شتانه کرد که چووبه سهر یادگم، پاشان چووم
بۆلای نهو گهنجیناندهی راپردوو له پهرجووی پالوانی و

پښاگات و وهمه کانیان بری پښاکات، ههولمدا بۆ ژمارهی نوئی
رېساله بنووسم. زۆر نهرویشتم له بابته کهدا هتا پښووسه کم
خاوبوویهوه، پاشان کهوت، پاشان وهستا... له دهروونمدا ههستم
بهوتوندیه ده کرد که ماوهی بیست ساله لیمنایتهوه و هاوړپمه،
بلیسه کهی حه ماسه تم ده کوژینیتتهوه و چالاکیم کوته دکات و
دیرگای نیلهامم به سهردا داده خات، ههرچی دهنووسم تنها بۆ
پرکردنه وهی بۆشایی و بهرپرکردنی کاته، وهک نهو کهسهی شهوان
ریده کات و نه فسی به کیش ده کات، هیچ مه به ستیک نایبات و
هیچ نامانجیکیش راپناکیشیت.

ته ماشام کرد دوومانگی تر چل ته و او ده کهم.... چل سالی
قه مهربی له گهل گهردوون روشتوومه و له گهل خوردا

سۈرۈشكۈر دەرگەز. پىشوازىم نە سالەكەن كىرگۈزۈپ باشلاپتۇم.
ئىككىنچى دەرگەز ۋەك چۈن پىشوازىم ئىككىنچى. ئارانەكەن ھەتتە بىرۈن باش
دەقەم كىرگەن. شائى ۋە شىنە بىنى. دۈستىيەتتە كىرگەن ۋە دۈزەنەتتە
كىرگەن. چاكانە كىرگەن ۋە خراپە كىرگەن. نە ھەممۇ نە مانە چىيە بۇ دەرگەز؟

نەم سارۋى شەم چىل سالەدا زىد نە رىنگىيەكە بېرى. ئى نەمزانى
بەرۈ كۆي! چۈرەدە ھەزار رۇژ بەدۋاي يەكەن رىنە كىرگەن. نەمزانى
بەرۈ كۆي دەرگەز!

ھەممۇ رۇژنىك نە خەم ھەلەستە. نە گەل خىزانەدا قىسەدەكەم ۋە نان
دەخۇم ۋە دەچە بۇ سەركارەكەم. پاشان دەگەن ھەممۇ بۇ سالەم
ۋە تارەكانە دەرگەز يان تەماشاي تۈرۈپتەكەن دەكەم. يان سەردانى
ھارپىيەنە دەكەم يان بىرۈشتەنە قال دەپمەكە ھاۋتەمەكەن پىنۋى قال
دەپمەكە. پاشان دەخۇم بۇ شەۋى سەپىنى ھەستەمە ۋە ھەمان شە
دەرگەز بەكەمە.... رۇژەكەن دەرگەز بەكەمە. سالەكەن دەپنەچىرەنە ۋە
تەمەن دەرگەز. شەش ۋەنەي رۇمانە بەردەۋامەكە دەكەم. ھەستان ۋە
خەۋتەن. خەۋرەن ۋە خەۋرەنە. پىنۋى ۋە قە. خەۋرەستى ۋە
دەرگەز بەكەمە.... بەلامەن نەفسى خۇم دەۋامە ۋە ھەممۇ رۇژنىك
كاتىرەنەكەن نە گەلەتەنە دەپمە ۋە دەپمە. چىيە ۋە نە كۆرۈ
ھاتۇرە؟ نە چىيەمە ھاتۇرە ۋە بۇ كۆي دەرگەز؟ نەمە نەمە ھەتە
نەمە ۋە نەمە ھەتە. بەلكىرە بە رەكەن ئى رەدەكەم ۋە دەرگەز

لە گەلیدا بە تەنیا بىم، بە قەسەى ھېچ و كىتېبى پۈچ و خوشى
 باتل، خۇمى لىۋە سەرقال دەكەم، نە گەر پەيۋەستىم بە ھاورىيەتى
 تەۋەۋە و سەرقالىە كانم نە مىتت دەرۋونم تەنگ دەيت و بىزار دەم و
 ھەستدە كەم شىت دەم!

تەمەنم خەرج دەكەم لە بېرىنى تەمەندا و گەرەتەرىن خەم بە
 فېرۋدانى پۇژەكەم، ۋەك ئەۋەى ژيانم پىنەخشاۋە بۇ ئەۋەى
 وىرانى بىكەم، ئە گەر شىتېك دەستەكەۋىت كاتەكەمى پى بە
 فېرۋدەم و ناچارىم پروپەروۋى كاتت بىمەۋە لە ساتىك لە
 ساتەكانى چاۋەروانى تەمەندا لەبەردەمدا تەنگ دەيت و، بىزار دەم
 و ھەستدە كەم شىت دەم!

بەردەۋام بەدۋاى داھاتوۋەم؛ لە داھاتوۋدا دەكەم بە ئاۋاتەكانم، تىيدا
 خۇم چاكەكەم، تىيدا دەگەرپىمەۋە بۇ لاي پەرۋەردگارم، تىيدا ئەۋ
 واتايانە دەۋوسم كە دەرۋونى دەخۇشانى و بە پىنۋوسەكەم
 نەمنۋوسىۋە، تىيدا كىتېبى گەرەكان دەۋوسم كە ئاۋاتە خۋازىۋوم
 بىانۋوسم.... تىيدا ھەمۋو شىتېك ئەنجامدەدەم. لى ھەرگىز
 داھاتوۋ نايەت، كە دىت دەيت بە ئىستا و دەرۋم بەدۋاى
 داھاتوۋىەكى تردا، ۋەك ئەۋ ئەسپە ۋام كە غارەدات و توند
 دەرۋات و خۇى ماندوۋدەكات بۇ ئەۋەى بىگات بەۋ دەستە سەۋزەى
 سەرى، بەردەۋام لە بەرچاۋىدايە و ھەرگىز پى ناگات، ھەر بەردەۋام

خۆی ماندووده کات ههتا ماندوو دهییت و ده کهوئیت، یان چالیک
دیته پئی و تپی ده کهوئیت.... به لام نهو چالهی منی تیده کهوم
ههستناوهی نییه و پینگا نییه بۆ دوورخستنهوهی، گهوره و بچووک،
زهنگین و ههزار، شازاده و کرێکار ناتوانیت خۆی لیپارێژیت.

ئهوکاتهی ده گم به یه کێک له ئاواته گهوره کانم سانا دهییت لهلام
و جوانیه کهی دهروات و ناوازیه کهی نامینیت، وهک ئهوهی
ئاواته کان سهراهن و تهنها له دوورده پرشنگ دهدهنهوه.

ئهو پوژانهی له سه رهتایی بووم گهورهترین ئاواتم ئهوهبوو بیه
مامۆستا، خهیاالی ژیاانی مامۆستام ده کرد که وهک بهههشتیک
وایه خودا دا یه زاندووته سه رهههین و ههزت به چیه تیدایه....

ئه ی مامۆستا فه رمان ناکات به قسه ی ده کریت، پێگری ده کات
له شته که دوورده که ونه وه، پێزی لیدهین و به گهوره داده نریت؟ ئه
ده مه ی بوومه مامۆستا ئه ره به هه شته م ده سته کهوت ئیلا ئه وه نه ییت
که له زستاندا له غوته ده یینیت: زهویه کی قوراوی تهنها درکی
تیدایه، و دارنکی وشک تهنها چلی پێویه، بینیم مامۆستای
ناوهندی قه دری زۆرتر و کاری که متره و پله و پایه ی به رزتره و
فراوانتره، ئاواته خوازیووم منیش وابم. ئاواته خوازیووم نوسه ربم،
ئاواته خوازیووم داده ربم، ئاواته خوازیووم وتاریتۆبم، ئاواته خوازیووم له
شاراندا بگه پێم.... هه یچم له ئاواته کاند ده سته کهوت تهنها نازاری

چاره‌روانییه‌کی نه‌ییت، دواتر بیزاربوون له مانه‌وه‌ی، نیستا دل‌نیام
 نه‌گه‌ر بېم به سه‌روک کومار یان حاوونی نه‌هرامه‌کان یان
 پاره‌ی (عبود)، رۆژه‌کان چیژی هه‌موو نه‌مانه‌ ده‌بات و راهاتن
 سانای ده‌کاته‌وه، سوودی لێنا‌بینم ئیلا نیرمی نیره‌کاران نه‌ییت و
 هه‌سره‌تی-نه‌گه‌ر له ده‌ستی بده‌م- له ده‌ستدانی. بینگومان
 خوشییه‌کانی دنیا وه‌مه، نه‌وه‌ی به‌ده‌ستی نه‌هیناوه‌ تامه‌زرویه‌تی و
 نیرمی پیده‌بات، نه‌وه‌شی به‌ده‌ستی ده‌هینیت لێ بیزارده‌ییت و ناوات
 به‌شتی تر ده‌خوازیت: نه‌وه‌ی هاوسه‌رگیری کردووه‌ ناواتده‌خوازیت
 سه‌لت بوایه و نه‌وه‌ی سه‌لته‌ هه‌زی به‌ هاوسه‌رگیرییه، که‌سانی
 ناوشار هه‌زیان به‌ گه‌شته و گه‌شتیار ده‌یه‌وینت بگه‌ریتته‌وه، لادینشین
 بیری لای شاره و شاری هه‌زی له لادییه، نیمه‌ هه‌موومان و‌دک
 مندالین... یارییه‌کی به‌ نرخ بو مندالینک ده‌کریت دلخۆش ده‌ییت
 پیتی و یاری پیده‌کات، دواتر فریاده‌ات و داوای شتیکی تر ده‌کات
 نه‌گه‌رچی له‌وه‌ش که‌مترییت! پاشان ناواته‌کان کوتاییان نییه؛
 نه‌وه‌ی ملیۆنیکی پیبه‌خشاوه‌ داوای دوو ملیۆن ده‌کات، نه‌و
 فرمانبه‌ریه‌ی یه‌ک پله به‌رزده‌کریتته‌وه‌ داوای دوو پله ده‌کات،
 به‌رده‌وام له‌ دوو به‌ده‌به‌ختیدا‌یه: نیستای که‌ پیتی قایل نییه، داها‌تووش
 که‌ پیتی ناگات.

بو نه‌مه‌ چل سال هه‌ولمدا و خۆم ماندروکرد؟ هه‌ولمدا بو نه‌وه‌ی
 بگه‌م به‌ سه‌راب؟

بیرو که کان به سهرمدا پژان، ناره هه تییه ک پرویتیکردم که نه گهر
ترسی خودا نه بویه چه ندین ساله به رهو مردنی بردبووم! سکالا له
دهست نه خوشی ناکم تهن درووستم، سکالا له دهستی هه ژاری ناکم
هیندهم ههیه به سمه، لی سکالا له دهست فهراغیک ده کم له
دهروونمدا نازانم له کوئوه دیت، به هیزبوه تیدم و ناتوانم دوورسخم،
تمه زرووی شتیکم به وردیی نازانم چ شتیکه.

پینووس و تیانووسم وازلیهینا و هه ستام و له ژووره که مدا گهرام،
له سهر تاقه که چرایه کم بینی بلورکی مل دریژی سک پانی
ههیه، ههنگیک چووبوه ناوییه وه و نهیده توانی بیته دهره وه، هه ولدی
دهدا و خوکیکو ده کرده وه و به هیزه وه پرویده کرده پیشه وه، سه ریدهیدا به
شووشه که دا و ده گهرایه وه، دووباره وایده کرده وه، نهو دیواره که ی
به رده می ناینیت به لکوو پشتی نهو دهینیت، واده زانیت له نیوان نهو
و فزادا به ربه ست نییه. ته ماشاییم ده کرد و له مه به رده وام بوو، هه
کات به ریده که وت دووباره هه ولیده دایه وه نه دهووستا و پشووی نه ده دا،
ههتا چل جار زیاترم بژارد که وایکرد، هه موو جارنک تووشی
سه دمه که ده بوو وه لی پهنی وهر نه ده گرت و درکی به هه قیقه ته که
ته ده کرد، سه ری هه لئه ده بری ههتا ریگاکه بینیت و بزانییت ریگای
فدزا و ده رگای نازادی له سه ره وهیه نهک له لای راست و له لای
چه پ....

لهم ههنگه وه نهو فیربووم که له لام شاره وه بوو: فیربووم نیمه وهک
نهو ههنگه واین واده زانین ریگای ده چرونمان له سهر زه مینه و به رهو

پېښه ده چېن، پېنگريه کان ددهن به پروماندا و ده مانگه پېښه وه، به
 پېنوميډي داده نېشين يان چارنكي تر ده گه پېښه وه، ده رچوون له
 ناوبانگ يان پاره يان خوشيه کاني جرانيدا به ديدنه کيښ، چندي
 دورره! نه وه که ساني له پېښيندن له سياسي و هونه رمنندان و
 گورانبيژه کان، زمين پرده کهن به وته کانيان و خه لکي قالن به
 هه واله کانيانه وه، وينه کانيان ده بينريت و دهنگيان ده بېستريت، به مانه
 چيان چنگ ده که وېت؟ چ سووډيک ده که یت نه گه هه موو
 خه لکي ستايشت بکهن و توش له ژورره کهي خوتدا ته نها و پېنوميډ
 بيت، ده روونت ماندوو و دلت خه مېارييت؟

نه وه لاوه ده وله مهنده کانن، هه موو بارپک ده کهن و هه موو پوژيک
 چيژ له جوانييه کي نوي ده بن، نايه نه مه توونيه تي دلي تيرکردوون
 له کانيايو جواني؟ ناره زووه کانيان تيربووه؟ يان نه مه وه ک ناوي
 سوژ وايه هه تا بيخوږته وه تونيه که ت نوي ده بېته وه؟ نه وه ش
 خوشه ويسته کانن، خوشه ويستانيان له ناميزده گرن، لي هېشتا ده روون
 تامه زرويه کي تيدايه ناميز و نزيکبوون تيري ناکات، هېچ
 چيژيک له چيژه کاني جهسته تيري ناکات. نه وه ش مليونه ره کانن،
 نايه مليونه کانيان نه فسياني تيرکردووه و قه نعت و دليايي
 پېښه خشيون؟

نه مه پېنگاي به خته وه ري نيه، پېنگاي سهر زهوي داخراوه،
 فهزا کاني چوارد هوريشت سنوردارن، پېنگاي فهزا و ده رچوون ته نها

لە سەرمەيە، لەرى جىھانى نەفس ھەيە، نەفس چالاك دەيت
ھەركات بەرقىكى بۇ بەرىت، ھەركات گۈنىستى ناوازىكى
سەررايى يىت دەنگىكى نەو جىھانى تىدايت يان چىرۈكىكى
غەبقرىيى بخونىتەو نامازى تىدا يىت بۇ نەو شتە نادىارە، يان
ناموزگارىيەكى بەرز دلوپىتىكى نەو كانىاۋى تىدايت.

ئىستا زانىم، داخى گرانم بۇ چل سالى لە دەستچوروم!

• • •

مەلئىن: تۇ لەبارى نايىن و باشەو دەۋومىت بانگەواز بۇ چاكە
دەكەيت، چۈنكە نەمشو بىر يارمداۋە راستى بلىم نەگەرچى لەسەر
خوشم يىت.

راستىيەكە نەۋبە - بەرىزەكانم - بانگەوازانى نەمىزۇ! ھىچ كەسنىكى
لەندىناكەم لەۋاندى دەياناسم! ھەموويان نەمايشكارن؛ لە گۇقار يان
مىنبەرەكاندا پۇشاكى شانۇ دەپۇشن بە جىبە و مىزەۋە دەردەكەون،
نەگەر زنجىرەكە تەۋابىۋ دايەكەنن و دەگمىزەۋە بۇ مالىكەى
خۇبان، دىنار پەرسىت بەلای پەرسىراۋەكەبەۋە دادەنىشىت و ھىچ
ھەمىنكى ئىيە كۆكردەۋە پارە نەيىت، ئارەزور پەرسىت، پەلە و پابە
پەرسىت.... تەكان يەكىكن و شىر كەكە يەكىكە!

نمایشکاران و من به که من نمایشکارم. نه گهر من راستگو بومایه
له باره ی ژبانی نه بویه گر و عومره ووه نه مددوسی و پاشان
لامنه دده له رینگایان و به رینگایه کی ترده نه دپویشتم. نه گهر
راستگو بومایه له وهی بانگخوازی نیسلام نهی و ناشکرام، زوبان
و دهستم به پیتی فرمان و رینگیه کانی نیسلام دبوو. نه گهر من) و
ده که سی وه ک من، راستگو بومایه) له سر زویدا خراپه نه ددهما.
تهنها یه ک دوانگهی دار هه موو زوی پاککردوه له پیسه کانی،
سی پله نه قوبه ی هه بوو نه درگا، ته ی بوجی هه زاره ها دوانگهی
پازاوه و نه خشتراو که درگای جوان و قوبه ی هه یه زوی
پاکناکاته وه؟ له بهر نهویه خه لکی سروشتیان تینکچووه؟ یان زهمانه
له کوتایی نریک بوته وه؟

نه خیره به لکوو له بهر نهویه نهوانی له سهری وهستان
ناموژگاری کارنکی دارین، شمشیرنکی ته ختیهان به دهسته ویه!

سه باره ت بهو راستیه ی پیویسته نه مشو بوترت نهویه که: نه
ناموژگاری و وتارانه نامنگه یه نن به خودا، به لکوو بهوه پنی
ده گمین هه رکه سینک له نیمه بگه ریتموه بو نه فسی خوئی و
پیرسیت: له کونوه هاتوه، بوجی نافرا تندراره، چارمنوسی بهرو
کوتیه؟ هه مووان بزاتن رینگا له سهروویه، سهری به رزیکاته وه بو

نەوێی رینگاکە بێنیت. کێ لە ئێمە نەمرۆ سەری بەرز دەکاتەوێ.
ئێمەش وەک هەنگە کە تەنها زەوی دەبینین؟ بەلکوو کەسانیکمان
هەبێ وەک پەپۆلە وایە بەرەو ئاگر دەروات و، وادەزانیت دەرگای
دەرچوونە!

گاڕوێ کان نوێژ بۆ خودا ئەنجام دەدەن لە پێش نانخواردن لەسەر سفرە
و لە پێش وێنە لە قوتابخانە و یەکشەمان لە کەنیسەدا، بەمەدا
دەزانیت گاڕو، زۆریە موسڵمانەکان چی دەکەن؟ چ نیشانەیە ک
بەلگەیە بۆ نەوێی موسڵمانان، لەو ساتەدا رۆژ دەکەنەوێ هەتا
ئەوساتەدا شەوادایت؟!

نەنوێژ، نەزیکر، هیچ جیاکارییە ک نییە لە نێوان خەڵال و
خەرامدا.... ئەگەر کارێکی چاکە بکەن بەناوی پەشت و چاکە
و تەندروستیەوێ ئەنجام دەدەن ئەک بە ناوی ئیسلامەوێ، جیاوازی
ئەمان و ئەوانی تر چییە؟

دەلێن دین مامەلە کردن و راستگویی و نیەت و دادپەرەییە و،
مامەلە لە گەل خەلکیدا بکەیت بەو شیوەیەدا پێت خوشە مامەلەت
لە گەل بکەن. راستە؛ بەلام ئەمە لە دیندا، هەموو دین نییە!
ئەمەش حالی هەموو بەرێژنکە، هەموو رێژدارەکان تێیدا یەکسان،
واتای جیاکاریان چییە بۆ باوەردار و مولیحد و بێپەرست؟ هەموو

نهمانه بو ژیاڼی دویایه، چ شتیک نه نجام ده دین بو رږوژی
په سلان؟

نه خیر، به لکړو نایین نه ویه په یوهندی بکهیت به جیهانی به رزیبه وه،
خودا به چاودیریی کاره کانت بزانت، بزانت به رد موام ناگای لیته،
به چاوی چاودیریت ده کات توش به دل و به نه دنامه کانت
گوږایه لای بیت.

نهمه ش ثامانجی ثافراندن و نهینی بوونه (وجود):

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

نه عبادت عاده ته، نه نوږ وهرز شه، نه رږوړو چاره یه، نه حج
گه شته، به لکړو عبادت نه ویه که دل هست به شیرینی نیمان
ده کات، چیژی له زه تی به ندایه تی ده چیژی تی، هست به وه ستان
ده کات له به ردم خودادا. له گه ل نهمانه شدا با تی بکو شیت له
گوږه پانی ژیاڼدا، با با شترین به شی پاکیه کانی به چنگ بخات له
زانست و له هونه ره کانی، با به هیزی تی با زهنگین بیت.

نهمه هه قیقه تی نایین و ثامانجی ژیاڼه، نایا نهو که سه ده گات به
ثامانج چل ساله نهو ریڼگایه ی ونکړدوه و به ریڼگایه کی تر دا ریی
کړدوه؟

داخی گرانم بو نهو چل ساله ی له ده ستمچوو!

بە دەستى خۇمان مالىەكانمان ويړانكرد

له سالى ۱۹۵۹ دا بلاو كړاوتته وه.

دوئى له كاتى گهړانه وه بۇ مال گه يستم به كۆمه ليك برام،
وتيان: له گه لمان وەر ده چين بۇ سەردانى فلانه كهس. وتم: كارم
ههيه. وتيان: له پړنگا كه تدايه، له (عه فيف)، وتم: كهواته بابروين،
له وي چەندىن يادوهه رييم ههيه حەزده كه م نوښى بكه موه.

له گه لمان كه وتمه پړ و باسى يادوهه رييه كانم ده كرد له عه فيف.

پۇژانى جەنگى جيهانى يه كه م خوتندكارى سەرەتايى بووم،
ماله كه مان له لايه كى (سه ممانه) بوو، لهو كۆلانه پيچاوپيچه
تەسكانهى كه پياده نه يده توانى دهستى درتربكات دهيدا به لايه كيدا،
قوتابخانه كه شمان له بازاړى (صاروجا) بوو، پۇژه درتړه كانمان له
پشتى ديواره كانه وه به سەردەبرد و نه مانده توانى به دلى خۇمان هم
دونيا قراوانه ببينين، نه چاويشمان تيربكهين به سهوزى كينلگه كان

و شینایی پروبارەکان، نە گۆرتمان لە خوڕەیی ئاو و چریکە
کەناریی ییت....

هەربۆیە خۆشتەین پۆژ بەلامەووە ئەو پۆژانەبوو کە خێزانە کەمان
دەچوو بۆ سەردانی مائی مامەم لە (عەفیف). پۆشتن بۆ ئەوی
سەیرانبوو، دەچووین بۆ دەرگای (سەلحییە).... کە ئەمڕۆ کرۆکی
دیمەشقە و گەورەترین گۆرەپانە تییدا و چواردەووری گەورەترین
بیناکانی تێدا، لێ ئەو پۆژانە مەترسیداریوو، کەسیک بوێرنەبوا
نەیدەتوانی شەوان لیوێ تێپەرێت، لە کۆتایی بازاری (صاروجا) دا
دەرگایەکی دار هەبوو شەوان دادەخرا، کە لێی دەرەچووی
پینگایەکی تەنگی هەبوو کە پۆسەر لیوێ تێپەردەبوو لە
هەردوولایەووە دوو دارستان هەبوو چەندین مائی پەرشوولای تێدا
لە شوێنی شەقامی گەورە (شەقامی ٢٩ ی ئایار) دارستانی
(کۆرکە) هەبوو، لە شوێنی پەرلەمان سینەما هەبوو ئەو کاتە
خۆتەندکاربووین بردمانیان و فیلمیکیان پیشان داین باسی
پروودای (اشناق قلعة) ی دەکرد. دواتر سینەما سووتا و
داروپەرتوووە کە ی مایەووە هەتا کرا بە پەرلەمان.

ئەوکاتە ی دەگەشتین بە مائە کە هەستمان بە ئازادیی و پرهایی
دەکرد لە دوا ی زیندانی و ئارەحەتی، یاریمان دەکرد و بە داردا
سەردە کەوتین و دەچوینە سەربان و تریمان دەخوارد (میوی مائەکان
هەموو سالتیک یەک تەن ترێی دیمەشقی دانسقی دەگرت) و

مالى عوسمان پاشامان دەيىنى، لەدواي ئەووە خانووي تر بووني
نەبوو، دواتر ئەم مالى بوو بە كۆشكى مەلىك فەيسەل لەو كاتەي
لە ديمەشق بوو، پاشان بوو بە شوئىنى فەرەنسىيەكان، ئەمرو چۆل و
وێرانەيە، گالته دەكات بە وانەي متمانەيان بە سەردەمە و نارامن بە
دەسلالت!

هەر لەمە بێزار دەبووین دەچوینە باخاتەكانەو و تێیدا دەماينەو و
پروو كە دانسقەكانمان خراپدەکرد، لە كۆتاييە كەيدا دەرگايەكي
بەچووك هەبوو لامان وابوو كۆتايي ئاوەداني و كۆتا شوئىنى
زەوييە، دەترسايين كە ئزىك دەبوينەو لى، جارێك بوئيمان كرد و
ليوہى چووینە ژوورەو وەك ئەو وابوو لە دارستانەكاني ئەفریقادا
بين بەترسناكي و سەرسامییە كەي: دوو دارستانی چر و چەندین
تافكەي سامناك، شەلالی قول و سەگي درەندە و پاسەوانی
درەندەتر لە سەگاكان.....كۆمەلێ منداڵ بووین، من و
ئامۆزاكانم و منداڵی دراوسێكان بووین... شەو هات بەسەرماندا و
لەم شاراوانەدا بووین و شەوێكى زۆر تاريكبوو.

مالە شامییەكان بەم شیوہیە بوون، شوئىنى نیشتەجیبوون و خوشیبوو،
گەرمیان و کوێستانبوو، وەك ئافرەتێكى داپۆشراواوو

جوانیه کدی تنها بۆ خیزانه کدی دهرده خست، له دهرهوه دهیینی
واتده زانی گهنجینهی کا یه، هیچ پهنجهره و بالکۆنیکه
به دیارنه بوو، که دهچوینه ناوی، خدوشه ی گهوره و مهله وانگه و
کارتر و داره دانسقه کانت دهیینی، له هه موو مالتیکدا خیزانیکه
تهوار بوونی هه بوو خوشه ویستی و دلسۆزی کۆیکردبوونهوه،
ناکۆکی و راجیایان دهبوو، لی جیاوازیه ک خوشه ویستی نه
دهسپیه وه و ناکۆکیه ک رقوکینه ی به رهه منه دهیینا، به لکوره وه ک
به رکه وتنی دور چل وابوو له باخیکه چردا به هۆی بایی
شه ماله وه.

له یه ک قاپ و له سه ریه ک سفره نانیان دهخوارد، له کاتی نوژی
عه سردا حموشه که یان دهشۆری، به رد و مه رمه ره کانی وه ک ئاوینه
شه وقیانده دایه وه، ئاوه رشیننی داره کانیان ده کرد و ئاویان لیده تکا،
ده موو ئیواره بالنده کان دههاتن و دهستیان ده کرد به خوژندن،
خیزانه کهش له هه یوانه که دا ریزیان ده به ست: باپیر و کوپ و کچ و
بووک و نه وه کانی، سه ماوه ر داده ترا و ریزه چا تیده کرا، مندا له کان
یاری و بازبازینین ده کرد و گهوره کان قسه یان ده کرد و پیده که نین،
ته گهر هاواریان بکر دایه یان گۆرانیشیان بوتایه دهنگیان نه
ده گه یشت به درارسیکان و دهنگی درارسیکانیش نه ده گه یشت به
ته مان، کهس نه یه ده یینین نه گهر خوشیان په تی بکر دایه و
که سیشیان نه ده دی، مه مه له که تیکه سه ربه خو بوو خاوه نه که ی

ههستیده کرد تنها بؤ خویه تی، نازاری دراوسنی نه ددها و دراوسېش
نازاري نه ددها، ژوره کانی زوربوون، چهند به شینک بوون، بؤ پیاوی
بیرمه ند نیعمه تبوو دهیتوانی له ژورونکدا به هیمنیه وه بخوښیت و
بنووسیت و له خانووه که شدا ژاوونکی گه وره هه بویه نه یدیبیست.
جیهاتیکی پر دیمه ن بوو، زور جیاوازیوو، نه گهر له شوښنیک
بیزاریوتایه ده چووته شوښنیک تر، له دانیشن له هو له که دا یان
چوونه سهریان یان له سهر راخه رتک له ژیر دارنکدا، یان به تنیا
له سهریان بیت.

نهمه ماله کانمانه که بؤ نیمه دروستکراوه و نه ندازیاریه که ی
سروشتی که شه که مان و نادابی دینه که مان و خو و نه ریمان بوو،
ماله شامیه په سه نه کانه که بنچینه که ی تیاماندا چه پاره، پاشان
پرویار و دهریا کانی بری و که نار بؤ که نار، له شامه وه بؤ
نه ندلووس، نه ندلووسی پر کرد، پاشان چوو به رمو مه غریب هه تا
نه مړوش تییدا ماو ده وه، وه ک نیمه لینی بیزار نه بوون و پشیمان
تینه کرد بؤ شوښنکه وتنی رپوژئاوا، شوښنکه وتنی نه وانمان وه ک
ثایین ودرگرت و هه موو شتیکی نه وانمان به باش زانی، نه گهرچی
خرابه و تابرووچوون، سه ما و مه ی، تاوان و کوفریش بیت!

له کاتی نهم قسانه مدا گه یشنین به مالی پیاوه که، ته ماشم کرد
زهوی گورپاره به زهویه کی تر، نه و داری شوښی مندالی و

یاریکردنم بوو له گهډ دوتنیدا گوزه شتووه، له شوینه کیدا
دووباله خانە ی نوئ هه بوون له نهۆمیکیاندا مالی نهو هاور پمانه ی
لیبوو که هاتبووین بو سەردانی، ههستم کرد- لهوه ی له دهستمدابوو
لهوه ی که بینم- وهک نهوه ی مالئاواییم له نازیزیک کردیت و له
خۆشهوسیتیکم جودابوییتمهوه، زه مانه له نیوان ډاڤدوو و ئیتادا
بردمی ههتا وهها ههستم کرد تووشی سهرهخوله بوومه، خۆم هه لگرت
و بهی ههست و ئاگا چوومه ژوورهوه، ماله که زیندانییه ک بوو له
زیندانییه کان که پتی ده لێن شووقه: کوومه له سندوقیکه له چیمه نتۆ
له هاویندا داخ دهیت، خه ریکبوو ده خنکایین وتمان: په نجه ره که
یکه نه وه توژی بایی شه مال بیته ژوورهوه.

وتی: ناتوانین، په نجه ره ی هاوسی که مان به رانبه رمانه، نه گهر
بی کهینه وه هه موو ماله که مان ده بنین.

به نازاره وه نارامان گرت، ته نها تاوێک بوو هه تا خانووه که له رییه وه
وامزانی بووب ته قییه وه! وتم: نه مه چییه؟

وتی: شتی که بوو له ماله هاوسییه که مانه وه که وته خواره وه....

ساتیکی تر، دهنگیک هات ماله که ی پر کرد و گوئییه کانی
کاسده کرد. وتم: نه ی نه مه چییه؟

وتی: رادیویی دراوسێکه مانه.

وتم: په ناده گرم به خودا، چوون دهتوانن له م ماله دا بژین؟

وتی: له عه زابدا. دۆزه ختمان پيش خو مان خست له دونيادا
له وکاته ی پشتمان له ماله عه ره بیه کان کرد و پرومان کرده نهم
شوقانه، دۆزه خي گه وره و بچوو که. تايينيت منداله کان له هه موو
رینگایه کدا یاری ده کهن، له قوتابخانه ی شه قومه کاندای تروشی
هه موو نه ریتیکي خراپ و هه موو قسه یه کی ناپه سه ند ده بن، به
پسی پو شاک و په وش و زاروه ده گه پیتنه وه بو ماله وه..... نه مه
نه گه ر به سه ر شکاوی یان قاچ شکاوی نه گه پیتنه وه.

هو کار ده کی نه م مالا نه یه. نه گه ر له ماله کاندای هه وشه و باخچه ی
وه ک جاران بوونی هه بوایه منداله کان نه ده چوونه ده روه بو شه قام
و رینگاکان.

• • •

له لای نه وان دهرچووین، مالا ناواییم له هاوړینگانم کرد و به ته نیا
وه ستام و بو نه ر رابردوه گریام که له ده ستداوه، به دوا ی
باشماوه کهیدا ده گه ریم نایدۆزمه وه. ماله کاسان هینایه گو، بیسه ری
وه لاهه کاسیان نه بووم، پاشان له پشتی دور باله خانه که وه، و نه رانه یه کی

بېچووكى فەرامۇشكراوم بىنى كارىزىكى تېداپور ھىشا ناى
 لېھەلدەقولا، بەردەكانى سەوزبون و قەوزە لەسەرى گەشەى
 كەردبور، بە بىنىنى ھەستم كەرد دلم دەدات لە سىنگم، ھەناسەم
 سواربور وەك نەوہى لە ئىوان ناپۇراى خەلكىدا پرووى نەو
 خۇشەويستەم بىنىووە دەمىكە دوورە و تامەزرۆى دىدارىيم....
 مەلەوانگەكەى مالى مامەم بوو، نەو مەلەوانگەى كە بەردەكانى
 وەك ناوئە دەدرەوشايەو و ناوہكەى شەوقىدەدایەو وەك نەلماس،
 نەمرو وەك پىرەكىكى لىھاتووە، لى من ھەروەك رۆژانى
 شكۆمەندىيەكەى دەبىينم، وەك مندالىكى جوانى بە ناز دەبىينم.
 ھەستام گوتم رادىرا بۇ خورەخورى ناوہكەى، بىتاگابووم وەك چۆن
 مندال بە لايلايەى دايكى بىتاگا دەبىت، ئىنجا خەونم دەبىنى:
 مەلەوانگەكەم بىنى دەدرەوشايەو و ناوى بە بەھىزى لىدەھات، لە
 دەوورىدا دیوارى و بنىچى رازاوە ھەستابوونەو، ھەيوان و سەربان
 گەرابوونەو، مال گەرابوونەو و رابردوو ژىابوونەو، گوتم لە
 قىرەقىرى بۆقەكان و ھاوارى ئافرەتان و قىژەى مندالەكانبوو.

لە رابردوودا رۆچووم ھەتا چووم ھاوارم كەرد و بانگى كەسەكانى
 مەلەكەم كەرد و نەوہم لەبىر كەردبوو بانگى چل سال لە دواوہ دەكەم،
 ناوى نەوانەم دەھىتا كە لەژىر خۆلەدان، ھەيانە رۆژگار ھەلىداوہ بۇ
 دوورترىن شوئن.

كەس وەلامى نەدایەو.

پەنجەرە كەم كردهو و بىنىم كۆمەلېك خەلك تەماشام دەكەن.
وتيان: نەم يىگانەيە كىيە وەك شىتەكان لەم وىرانەيدا
ھاواردەكات؟ گومانىيان وابوو من يىگانەم.
من يىگانەم؟ (بەلا) م لىدان! مالى ئىمەيە؛ پارچەيەك لە دلم و
پاشماوہى ژيانمى تىدايە، لە مالى كەى خۇمدا يىگانەم؟

گەرამدەو بۇ ئىستا، خەونەكە رۆيشت وەك ئەوہى دىرېك يىت و
لەسەر ئاو كىشرايىت. رۆيشتەم و لە خۇمم دەپرسى بۆچى
سەرکۆنەى ئەوانە بىكەين كە ئەو مالى بەنرخانىيان رەوخاند كە لە
مەيدان و شاغور و سەيدى عاموودىبوون؟ بۆچى سەرکۆنەيان
بىكەين لە كاتىكدا خۇمان ئەو دەروخىن كە فەرەنسىيەكان بۆيان
بە جىھىشتىن؟! فەرەنسىيەكان دوژمنان بوون ئايا خۇشمان دوژمنى
خۇمانىن؟ داخى گرانم بۇ ئەو خانوانە! داخى گرانم بۇ خۇمان!

هانهي گوتايي

۱۹۲۶

منداله کانم

چاوهري بګڼ، کتنبه کاستان دېرمه ګڼ و تيانووسه کاستان مه ګڼه وه،
 به هاتووم وانه تان پېښېم، به لګور هاتووم بۇ نه وه مالناوایيات
 لېنګم چونکه له قوتابخانه ګڼ تان ګواستراومه نه وه. ږوله کانم
 مالناوایي قورسه چونکه سهرتايي جيابوونه وېه، هه موو نازاره کاني
 دوتيا هورنګه له جيابوونه وه؛ مردن جيابوونه وېه له ژيان،
 هه رګسوتان جيابوونه وېه له مندال، غوربه ت جيابوونه وېه له
 نېشتيمان، هه ژاري جيابوونه وېه له پاره، نه خوشي جيابوونه وېه له
 له شاغی.

مالناوایي ګردن سهخته نه ګه رچي تهنه بۇ په ک ږوژيش يټ،
 نه ی چي نه ګر نه وګه سدي مالناوایي ليندکيت هاورپنیه کی
 ناريزت يټ، نه ی چي نه ګر مسدالت يټ، نه ی چي نه ګر
 منداله کانت بڼ؟

نیوه مندالی من، مندالی راستی من، وهک مه جامده ،
روو هاماسی و وهک قسه په ک ناپلیم، بهلکو همدوه نه دداسیک له
نه دداده کانم واده لیت و له قولایی دلخوه همدستی پیده کهم!

هژچی نا؟ نیوه منتان خوشناویت و منیش خوشناوین؟ نایا بهر دهوام
بیرتان لیتا که مده و خدسی نیوه نیبه؟ گهر په کیکتان نازار بچیزیت
نازارد هچیزم، دهروژیم نه گهر ده سندریتی بکریته سدر په کیکتان؟
نهره دلم هژ والانه کردن هدا دلنیا پونده و شادوو منببون پیم و نهو
بهربسته ترسه تان سولاند که له نیوان من و نیوه دابوو، وهک چون
له نیوان همدوو ماموستا و خویند کاریکدا هوونی همد، دواتر
داواتان ده کرد له یاریه کانتدا به شداری بکم، چیرو که کانی
خوتانتان باسده کرد و سکالای خدمه کانتان ده کرد، نه نیبه کانتان
باس ده کرد و نه وشتانده تان باس ده کرد که له لایدن باوک و
خیزانه کانتانده تووشتان ده بو؟ پدیوهندی چ باوک و کوریک لدم
پدیوهندی به پته و تره، چ هژ کاریک لدم هژ کارانه به هیژ تره؟

نیوه مندالی من، نایا بینووتانه باوکیک مالناوایی کوتایی له
منداله کانی بکات و بتوانیت جلدوی فرمیسکه کانی چاری
بگریت؟ زه مانیک نه فسی منتان سدرقال کرد و ریگای زیاتان
لیگرنم، جگه له نیوه کهس ناپیم و تنها بیر له نیوه ده که مدهوه،

قەناعەتلىك ھەيە بەم ھاورپىيەتپىيە پاكە ماندووكەرە لە ھاورپىيەتپەكى
درو و خۇشەويستپەكى ھېچ.

چۈن دەتوانم خۇم بگرم كە ئىستە وشەي كۈتايىم دەلىم. پاشان دەروم
بەلاي كارى خۇمەو، نازانم سەيىنى دەتايىنم يان بۇ ھەتاهەتايە
نانايىمەو؟

بەلام نىو خۇراگىز! خەفەت مەخۇن و بەداخ مەين و مەگىز،
چونكە من فېرمكردوون لەم مىندالىيەتاند چۈن خۇراگر و پياوانە بن
زىاتر لە نىمە لەكاتى لاوتىماندا، لەسەر ئەو ھىزە پىمگەياندن كە
نىمە لەدەستماندا بو دور لە ھەستوسۆز كە لەسەرى
پەرورەدە كرابورين و، نكولى نازارەكان كە ھەتا ئىستاش لىي
رادەكەين، ئەو تىكۆشانەشى كە نىمە رىقان لىيەتى و فەرامۆشى
دەكەين، بۇ ئەو ھى لە پۇزىكى وەك ئەمرودا خۇراگىزىتن بىينم.

ئىستە نىو لە چوارەدوورم كۆبۈنەتەو، لى لە داھاتوودا جىادەبەنەو و
بلاودەبەنەو بەسەر پلەكانى پەيزەي كۆمەلگادا، ھەزار و زەنگىن،
گەرە و بچووك، باررگان و پىشەوەر، فەرمانبەرى گەرە،
بەرپەبەر و ۋەزىرتان تىدا دەيت... بەلام دىم ھەر بە دواتانەو،
ژيانم تىتاندا دىرئ دەيتەو، بىنەماكانم لە دلتاندا دەمىنيتەو و ناتوانن
لە بىرى بىكەن، وشەكانم لە مىشكتاندا دەرنگىتەو و ناتوانن

هەلەم کردووێ بۆ ئەوەی بەگەرێننەو، لە هەلە کەشم گەرێمەتەر
 بۆ ئەوەی لێمەوێ فێرین، بە وێژدان بووم لە گەل خۆمدا بۆ ئەوەی
 لە گەل خەلکیدا بە وێژدان بن، فێرکردن ئەگەر ستەم کرد
 بەرھەڵستیم بکەن بۆ ئەوەی بەرھەڵستی هەموو ستەمکارێک
 بکەن..... ئەمانە هیچی داھێنانی خۆم نین؛ ئەمە بنەماکانی
 ئیسلامە کە قێرم کردن، شوێنی ڕینگاکە ی بکەون و لە فەرمان و
 ڕینگرییەکانیدا بوستن، شانازی پێوەکەن و بە ناشکرا شوێنی
 شەعائیرەکانی بکەون، پەرۆردەم کردن لەسەر ئەوەی گوێڕایەڵ بن
 بەی سەر شۆری و بە عێزەت بن بەی لوتبەرزی، ھاوکارین
 لەسەر چاکە، و لەسەر هەق جێگیرین و بەھیزین بەی ستەم،
 سیستەمیکی کەمڵ بەی ئەوەی سیستەمی کەسایەتی و
 سەر بە خۆیتان لە دەست بدەن.

باسی ئەو نەرەختیانەم بۆ دەکردن کە لە قوتابخانە لەلایەن
 مامۆستا کەنەرە دەھاتە ڕێمان، هیچم لە گەل ئێوەدا ئەنجام نەدا؛ ئێمە
 لە دەستی قوتابخانە ڕامان دەکرد چونکە تییدا توندیکی ستەمکاری
 عەبوسیی دەنگ گری قسە پێسی لێبوو، واملێکردن قوتابخانەتان
 خۆشبۆت چونکە دەگەن بە باوکیکی ڕوو خۆشی بەسۆز،
 خۆشیدەوێن و بەسۆزە بۆتان، سوورە لەسەر ئەوەی ڕازیتان بکات
 وەک چۆن سوورە لەسەر ئەوەی سوودتان پێبگەیەنێت.

رَقمان لە وانە خويىتىدىن بوو چونكى شىتكى نامۇبوو بۇمان و
تەلاسىمىك بوو لىي تىنەدەگەيشتىن و نەماندەزانى پەيوەندى چىيە
بەژيانەو، سزا دەدرايىن لەسەر فەرامۇشکردن و ھەلەکردن تىيدا،
واملىنکردن وانەكانتان خۇشبويت چونكى ئاسانبوو بۇتان، دەزانن
پەيوەندى چىيە بە ژيانتەو و سوودى چىيە بۇتان، ئەزبەرىدەكەن
چونكى پىويستە و بەسوودە نەك لەبەرى ترسى سزادان.

ئىمە چاوەرپىي ئىوارەمان دەکرد بۇ ئەوۋى رزگارمان بىت لە
قوتابخانە، چونكى تىيدا زىندانى بووين و نەماندەتوانى بچوللىن يان
ئاورپدەينەو يان قسەبكىن، تەنھا دەستەواژە ناروونەكانى وانەكە و
جوتنى بە نازارمان لە مامۇستاو دەيىست. واملىنکردن رقتان لە
ئىوارە بىت چونكى جوداتان دەكاتەو لەو قوتابخانەى كە چىتان
دەويت تىيدا دەيلىن لە قسەى باش، چ كردهوۋىيەكى باش بتانەويت
ئەنجامى دەدەن، دەخويىنەو ھەتا تاقەتى خويىندەوۋەتن ھەيىت، ئەگەر
بىزاربوون لەوانەكە گوئىيىستى چىروكى بەسوود يان نوكتەيەكى
خۇش دەبن، ئەمىش وانەيەكە لە وانەكان، دەتان بىنى قسەتان
لەگەل دەكەم وەك چۆن قسە لەگەل پياوان دەكەم نەك مىندالان.
ئىمە لە قوتابخانە ھەستماندەكرد سەرشۆرىين چونكى نەماندەتوانى
بەرگرى لە مافى خۇمان بکەين و داواى نەو شتە بکەين كەھى
خۇمانە، ئەگەر وشەيەكەمان بوتايە دارەكە لەسەرسەرمان بوو، يان
وہلامى مامۇستامان بدایدەتەو بەلاکە دەبووە ملمان، بە عىززەت و

نازادىم كىردى، بەرگىرى لە مافى خۇتۇن دەكەن و داۋاي ئەۋەشتەنە
دەكەن كە ھى خۇتۇنە، بەلام بە ئەدەب و رېژ و شوئىكەۋىنى
ياساكانى كۆمەلگا و سىستەمى قوتابخانە.

ئەو رۇژەتەن لە يادە ھاتم بۇ لاتان زۇرىنەتەن كە دەھاتەن بۇ
قوتابخانە رانى بەدەرەۋەبەۋ قۇرى ھەلدابوۋە، شانە و ئاۋىنە لە
گىرقاتاندا بوو بېرىشتەن بەسەرەۋە بوو، شانازىتەن بەرپىك پۇشپەتەۋە
دەكرد و خۇتەن بەغىزەت دەكرد بەجۋانپە كاتتەۋە و بە پۇزەۋە رېتەن
دەكرد، ھىچ شىتېك نەيدەبەستەۋە بە ئىسلامەۋە ئاۋ نەبىت، ھىچ
شىتېك بە غەرەب نەيدەبەستەۋە پېناسەدى بارى شارستەنى نەبىت، لە
مىژۋى خۇتەنتەن نەدەزانى ھىندەدى لە مىژۋى حىسپىن و
ئارامىيە كاتتەن دەزانى كە بەدرېژى خۇندەۋەتەن پېش ئەۋەدى
ژياننامەدى مۇھەممەدى كورپى غەدۇللا بخوئەن، پېش ئەۋەدى بزانى
ئەبۇبەكر كىيىد، پېش ئەۋەدى ئاۋى موعاۋىيە بېيىستەن! فېرمەكردن
شانارى پىياۋ بەھىز و ئاۋا كەيەتى، بە غىزەت بوۋى بە ئايىن و
زىمانە كەيەتى، مىشكەن توندەۋەۋە و دەروۋىتەن بەھىزەۋە، نەتەن بە
ئاگاھتەۋە، ۋەك شىر دەۋرۋىشتەن و ۋەك غەرىتەكان پىرىتەن
دەكرد، ۋەك زاناكان دەتەنخۇندەۋە و ۋەك پىرىارەكان پىرتەنخۇندەۋە،
ۋەك پاستىگۋىيان ھەستەن بە چاۋدىرى خۇدايى دەكرد، لەم
تەمەنەدا ئاتەن لىھات سىمىنارى بىست لاپەرەدى نامادەبەكەن

سەبارەت بە (عەمرى كۆپى عاس) يان (عەبدولمەلىك) يان
(عەبدورەحمان ناسر)، بېستان لە دۇنيادا زانستى ئىسلامى ھەيە، لە
دەروونتاندا جىگىرەبوو نەم زانست و شارستانى و شىكۆمەندىيە
ھەردەيىت ھەستىتەو ھەك ھەستانەو ھەي نەورۇبى رېنسانس.

بەلام ئىو نەتوانن- مەندالەكانم- لەو قورىانييە تىبگەن كە لە پىناوى
ئىو ھەدا داومە؛ چونكە پىش من مامۇستاي لەم شىوھەتان نەپىنىو،
بەسە پىتان بلىم من بە ئەدەبەو ھەقالم. مەبەستم ئەو ھەيە دەروونىكم
ھەيە ھەست دەكات، ئازاردەچىژىت و شاد دەيىت، توورە دەيىت و
رازى دەيىت، دەروژىت و ئارام دەيىت، بەھىوا دەيىت و بىھىوا دەيىت،
ئامانجىكم ھەيە لەم كارە گەورەترە، گرنگى بە شتائىك دەدەم جگە
لە شاورى كارگوزارەكە و ھەساي تەمىي كەردن و لەبەركەردنى
نوكتەي سارد بۆ كات كوشتن، قاچ خستە سەرقاچ بۆ چاوپروانى
كەردنى وانەكە....

ھەموو رۆژىك دىم بۆ قوتابخانە و لە دەروونىدا دەيان ورنە و
بىرۆكە ھەيە كە ھەيكەلى گەورەي لى بونىاد دەنىم بۆ شوئەنەوارى
ئەدەبىي بە پىزم، كە ھەتا ئىستا ھىچىم لىنەنووسىورە، كە دەگەمە
قوتابخانە و ئەو ھەوايە دىت بە لووتىدا كە پرە لە مىكرۇبى
تەمەلى و خاويەتى، ھەموو شتىك لە مىشكىدا دەروات،
ھەستەكەم بوومە بە مامۇستايەكى سەرمەيى!

به لایا دروون و نه نه بشم کرده قورهای له پیناری نیودا.... له
پیناری نیودا له دستمدان، نه ونا لیستاش نیود له دستمدوم.

نیوه نازان به جودایی نیوه دروونم چ پو شاییه ک مروی تینه کات،
وادوزان ساموستانا که تان به کیکه لهو مروقه رو پوتیالنی که دین و
دهچن. کارده کهن و وازیلندینن. به لام به بی دین، جیرو کیکتان بو
باسد که م هه فته به ک پیش نیستا به سه رمدا هات:

روژی پشوربو، مایه کی زوربو چاو دروانی بوم هتا پشویه ک
بدم لهو مایه ویی شه که تی کردوم و پینایی سر یومه تهوه و
گه بشتوه به ری پری بیر کردنه وه کانم. به یانییه که تی دستم کرد به
خوندننهوه هیچی لیتینه گیشتم، شتیک پالنه رمبو به ری درووه،
پوشاکه کانم کرده به رم و نه مده زانی به رم کوئی دروم، خومم بینیه وه
بهو ریگایه دا دروم که هه سو روژیک لیمویی دروم، پینه کانم
به رمو شرنیک دیان بدم، سواری نوتومینل بوم بو گه ره کی
موهاجیرین، بو به ردرگای قوتاخانه، لیزدا به ناگاهاته وه و
گه رآمده بو دروونم، نه متوانی به ک روژ له دوری نیوه بژیم، بو
هه رکوی درویشتم وینه و زرده خه نه شیرینه کانتان و هاو پینه تییه
پاکه کتان و نهو دهستانه تی به رزتان ده کرده بو پرسیار کرد
له بهر چاو مبون و لانه دهچوو!

به لام نیوه میچنان له سه رنییه رو له کانم، بیر له من مه که نه وه و
خدی من هه لمه گرن، به لکرو به ردوام بیر له بنه ما کانم بکه نه وه

که فیرمکردون، له داهاتوودا نوره باسبکه من مامۆستانان بووم و
مختان خوشویستوو و منیش تیوم خوشویستوو، ږقتان لیم نه بیت
له سهرنهوهی هندی جار توندبووم له گهلتنان یان سزام داون، بو
سوودی تیوه وامکردوو.

له دوی هه موو نه مانه، ههستن ږوله کانم مالناوایی له باوکتان بکه
که له دوی نه مړوه ئیتر پی ناگه نهوه!

هاوړیکم به جهستهیه کی ږوخواو و بیتهزهوه له قوتاخانه که هاته
دهرهوه، بو کوتاجار تماشای کرد، له پیی نه سرینه
پرشنگذاره که یهوه قه شهنگیه کی به دیکرد وهک نهوهی نه لاس بیت
و له بهر خوردا بیت، پاشان ږوشت و.... به بیرکردنه وهیه کی شیواو
بیریده کردهوه.

نهمه ژبانی مامۆستایه؛ داری خوشه ویستی له دلیدا د پرویت به
ږه گهوه لئی ده که نهوه، که گول ده گرت له دلی دهریده کهن:
مندا لانیک وهرده گرت نایاناسیت و نایاناسن، بهردهوام هه ولده دات
هه تا تدبیه تیان ده زانیت و خوویان پینه ده گرت و خوشیده وین،
لاریه که یان راسته کاتهوه و خراپه که یان چاکه کاتهوه، هه تا

نەو کاتەى خوشەوېستى بەرنگ دەگرت و بە سۆزى سوودىنگ
دەگەيەنيت، خاوم دەسلەتەکان بە نووکی پیتووسەکیان ھەموو نەم
ھۆکارانە دەبرن، بە یەک دلۆپە جیبر جودایی دەکەنە نیتوان باوک
و مندالەکانیەو، لەبەرھێج شتیک نییە، بەلکوو خراپییە یان
پلانگێرییەکی نزمە، یان بۆ ئەوێە شۆتەکی پێ چۆل بکەن بۆ
ئەوێ خاوم واستەکان شۆنیان بگرنەو.

ھاورپیکەمان پۆشت و دەیچرپان بە گوئی دەروونیدا: من ھەست بە
پروخاوی و لاوازی دەکەم ھەستدەکەم چرایەکیوومە و
خامۆشبووومە، بەو بەسیان تەکرد کە لەدەستیان دام و کردمیانە نەم
تەلەو ھەتا وایانلیکردم مەلەى تێدابکەم، پاشان لە ناخیدا بگەرپیم،
لە کاتیکیدا ھێچەکان و دزەکان شۆخی دەکەن بە چاویکی پروونەو
گۆل و گۆلزارەکی لێدەکەنەو!

ھیچ ھیوایەکم نەماو.... پێش ئەوێ چنگیان بکەوم لە جەنگە کەدا
کەوتم.... دەروون و داھاتوو و ئاواتەکانم فروشت بە نۆ جونیەى
مانگانە بۆ نانی خێزانەکەم! یاساخوو لە غەیری نەم پێگایەو
بەدەستی یێنم؟ ئەرە پیتووستبوو بمرم ھەتا بژیم؟!

پەروردگارا داواى لێخۆشبوونت لێدەکەم، پەلپگرتن و پەخنەگرتن
نییە، لێ سکالان. ئەى مەرۆف کە مالاکەى لە دەست دەدات

سكالا ناكات و بۆلە دەستدانى خوشەويستەكەى ناگرى؟ دەبينىت
 ھىواكانى لەبەردەمىدا دەرۋوخىن و دەرۋونى دەتۈتتەودە و ژيانى
 لەناودەچىت و كارامىدەكانى دەرۋات و ھىچىش تەلپىت؟!

سكالا دەكەم بەلام بۆلاى خودا، ھىچ مەرۋقېك نىيە سكالاى لەلا
 بىكەم؟

• • •

ژماره ۱۰۰۰ ای ريساله

له سالی ۱۹۵۲ دا بلا وکراوتمه:

که بیستم خەریکه ريساله ژماره ههزاری تهواو دهکات شۆکبووم و دلخۆشبووم، وهک چۆن نهو کهسه شۆکهدهیت که پئی دهلین منداله کهت بووه گهنج، دلخۆشهدهیت وهک نهوهی یه که مجاریه تی گهنجیه تی خۆی دهییت، نه مهش بههۆی نه زانی و فەرامۆشکردنی نییه، بهلکوو ئیستاش له دایکبوون و مندالییه کهی له یاده، چونکه هه موو پۆژیک دهییت هه ستاکات ده گۆریت و نازانیت مندالی تیپه پاندوه و بووه به گهنج. بهردوام دلخۆشیم به ريسالم له یاده، ههلوستی نهوهر عهتاری برام، که ژماره یه کی هینابوو له پشتیهره شاردهیهوه، وتی: ئاگاداریه! وتم: بۆچی؟ وتی: زمیات گۆفارتکی نه دهی دهکردوه.

ههسته کهم - له زۆری نهو خۆشییهی چووه دهروونهوه له کاتی قسه کهیدا - نهوه دویننی بووه..... پۆژه کان چۆن تیپه پین ههتا ته مهنی ريساله گهیشتهوه به ههزار ههفته؟ چۆن نهو ماوه زۆره تیپه پری له کورتیکهیدا دهلنی شهوانی بهیه که گهیشته؟!

...

هزار ژماره! چندی له هرزم به خشی له نامه کړدسی و تارنگ
 موی و له ناوړم له چاودېوانی گه پشتمیدا! چندی پر سېرم له
 وروښاره کاسی کړدود. له شقامی پامی له دېم شق و. له باراپی
 سهرای له بغداد و. له عشار له بهر و. له سهر سوور له بهیرووت
 و. له لای بابوسلام له مکه و. له لای پرده که له دیر. له شقامی
 ملوک له حیف... له همور شارتک لنی ژیاوم یان پیندا
 تپه ریووم! چندی نوو سینه کانیم خوتندود له پشی خاوم تپه ریووم
 له ژووری بهر نیومبر و له پشی نامیره کانی چاپه و! روزه کانه
 شه مه و په کشه مه و روزه ریسه له بوو. دیمه و هاورینکانه
 ده گوران. به لام ریسه هاورینی بهر دوا مېوو. همور ژماره کانیم له
 یاده همور و تارنگ که تیندا بلا و کراومه و همور مونا قه شه و
 تو ترینه و مېه ک تیندا. له سهرتا هاوره گیریه که ماندا خیزانم پنی
 وتم: هرزم نیه، لی ریسه هورمه!

دواتر بینی له زیرترین و باشتیرینی نافرته کانه، هوریه که نه
 زیانده گه به نیت نه عزت دمدات.

...

چندی له دل و بهر کړدود کانه تیندا دانا. له دیمه کانی ژیاوم و
 یاداشته کانم. له نازار و ناوانه کانم. له سالی ۱۹۲۲ یوه هتا نیسرو!

ههزار ژماره، ان شاء الله ريساله دږى ههتا ددگات به دههزار ههتا دهيت به بابه ختريني كتيبخانهى عهريى و گه نجينه كانى ووهك چوون بووه. دږى ههتا ددگاته ته مهنى ((المقتطف))، المقتطف له وشايسته تر نييه به نه مري.

ريساله فزلى ههيه به سهر زمان و نه ددب و نه خلاقه وه، رږولنكى گه ورهى هه بوو له زيندوو كړدنه وه رږووحى نايين له دونياى نيسلامدا، نووسهر و شاعيرى پيگه ياند و پيشانى خه لكيدا و قوتابخانه بوو بو رږوانبى ژبى عهريى؛ به گه نجى چوونه لايى و به رږنگاي پيره كانى نه ددبدا رږويشتين، تييدا ماینه وه ههتا نزيكه نيتمهش له پيره كان هه ژمار بکړين، نايه له دواى چل و پيچ سالييه وه گه نجيتى ههيه؟

گه نجيتى رږوبى و گولى ته مهن پوكا يه وه و پيرييه تى هات، نه گهر بيرمبچيت هه موو نه دداده كانم بيرمده خه نه وه؛ نه گهر زوربخوم گه ددم ده لیت: ناگاداربه، گه نجه كهى جاران نه ماوى. نه گهر نه وهرزخانهى جاران نه نجام بدم دل ده لیت: بوسته، تو گه نج نیت. نه گهر سهرمام يیت جومگه كانم ده لیت: ناگاداربه، هه رږه تى لاويت تيپه راندوه! نه گهر رږوبكه مه خو شه ويستى يان بو جوانى پييكه نم، دلى بيزار و جار سپووم ده لیت..... ناي له توندى نه وشانهى دلى بيزار و جار سپووم ده لیت! نه گهر له دهماره كاندا ناگرى حه ماسه ت

ھەلگىرىسىت و ئەو پىنۋوسە بىگرمە دەستم كە پۇژانى جاران
پىمەنۋوسى، خەمى خىزان دىتە پىشچاوم و تاگرى ھەماسەتم
خامۇش دەكات.

سوكەلەبوم و دووبالم ھەبوو لە خەون و ئاۋاتە كانم، چوار كچە كەم و
دايكىيان و پورە كانىيان و پورى باوكىيان پىشتىيان قوورسكردم، بالە كانم
دايان بە ئەرزی واقعدا، سىتېبەرى خەونە كان و درۆى ئاۋاتە كان
بەدىاركەوت، ھەردوو بالە كە شكان، كەسىك خەمى ھەشت
ئافرەتى ھەلگىرتىت چۆن بەيى بال دەفرىت؟

ئىستا دەۋەستم و حساباتى خۆم دەكەم ھەتا بزانم چىم قازانچ كەردوۋە
و چىم لە دەستداۋە!

پىسالە فەزلى زۆرە بەسەرمەۋە و شوئى منى لەناوخەلكىدا
پۇشنىكردەۋە و ناۋى منى بىردە شارائىك كە ناۋىشىانم نەبىستېۋو،
ئاۋبانگ و پلە و شكۆمەندى ئەدەبى پىبەخشىم، كۆمەلىك بىرە
لە چەندىن شوئى پىناساندم كە نەچۈمەتە ناۋى و گومانىشم واىە
ناچم، پەيامە كانىيان لەبەردەستەم لە پۇژەللات و پۇژئاۋە، لە
ئىران و ئەندەنوسىا و يابانەۋە، دەزانن پىسالە لە يابان فروش و
خوتنەرى ھەيدە؟ لە تونس و جەزائىر و مەراكىش و ئەمىركا.
جارىكىيان وتارىكەم نوسى لەبارەى (اژيانى ئەدەبى لەدىمەشق)
پىسالە دە پەيام زىاترى پىنگەبىۋو لە بارەى ژيانى ئەدەبىيەۋە لەو

شارانەدا، جارىڭيان موناقلەشە لە نىۋانى مەن و ئوستاز موحسەين بەزارىي (بوو بەسەرۋەك وەزىرائى حوسنى زەئىم، پاشان ۋەفاتى كرد) لە جاۋاۋە پالېشتىم بۇ ھات، ئەۋەش رۇژنامەى (بىر) ە لە شىراز بەش بەشى كىتەبەم بىلاۋدەكەنەۋە بە زويانى فارسى بە پىنۋوسى ئەدىبىي فارسى ئوستاز ئەحمەد ئارام، لەگەل پەراۋىز نووسىن لەسەرى لە ستايش كردن و پالېشتى كردنى بە ھۆنراۋە و پەخشان، مەنتى پىدەكات بەسەر خۆنەراندا، نىزىكە ۋەرگىرپانى بۇ بىكرىت بۇ ئەۋرەدى، ئەگەر رېسالى نەبۋايە ھەموو ئەمانە نەدەبوون.

بەلام سوۋدى ھەموو ئەمانە چىيە؟ ناۋبانگ چىيە؟ پلەۋپايە چىيە؟

ئىستەم و تانە دەۋوسم لە خانۋەكى تەنھادام لەم شاخەدا نەخۆشم و تەنيام، ئايا ناۋبانگ نەخۆشىيەكى لىدوورخستومەتەۋە يان پلەۋپايە بىزارى لىدوورخستومەتەۋە؟ لە دىمەشقىش ھەر بەۋشىۋەيە بووم؛ ماۋەى چەندىن سالى لە بازىيەك بەتالىدا دەريام كە نىزىكە مالىۋە و دادگا تىنەپەرىنىت، تەنەت رۇژى ھەينى و رۇژى پشروش دەچووم بۇ دادگا، ۋەك ئەو كەرەى بەشەلتەكەيەۋە رېدەكات، ئەگەر گورىسەكەى مىلىشى لىبەكەيتەۋە ھەر دەسۋرپىتەۋە چونكە پەيۋەستە بە گورىسەيكەۋە كە بەچاۋ نابىنرىت.

چ سوودنیکه پنده گه به نیت نه گهر من ته نهابه و سهه هزار کهس له
 شاره کاندای ستایشم بکمن؟ چ زیاتنیک ده کهم نه گهر سرزمشته
 بکمن یان ناو میان نه بیستیت؟ چ سوودنیک ده کهم - له دیکه شقدا
 و دک ییگانه یه ک بژیم- و (نهمه واقعه، و شانازی ناکهم) له
 ده کهس که به همر شه قامنیک له شه قامه کانیدا رینه کهم به لایمینی
 که موه پنجیان ده مناسن.

پوژنامه کان هفتیه کی ته و او سرقالی جوړندان و قه پینوتم یوون
 له لاپهړی یه که میاندا به هو ی وتاره به ناویانگه که موه. پوژانی
 هه لېژاردنی سالی ۱۹۴۷ به هه مان شومیان کرد و هه ندی نه نگیان
 دایه پالم که شیتان ناشرین ده کات، خوښه ران به راستم ده زانن که
 گونم پنی نه داوه، ته نانهت زوریه یم نه خوښه موه؟ سوڼد ده خوم
 ناو ابوود! چه ندین جار پوژنامه کان جواترین ستایشیان کردووم و
 هه ندی شانازیان داو ته پالم که فرشته کان دپرازیته موه گونشم
 به مهبیان نه دا، چونکه هه دروسه ره که ی سر کونه کراوه، ستایش کردن
 نه گهر زیاد بکرنن و دک هه جوو وایه نه گهر زیاد بکرنن، هه ردوو کیان
 له درووه نزدیکترن، نه فرشته م نه شیتان، چاکه و خراپه م هیه، له
 هه موو که سینک باشر خوم ده مناسم.

• • •

دوویاره دپرسه موه: ناویانگ چییه؟

ناوبانگ ودهمېنکه و له بازارې هه قېقه تدا هيچ نوځنكي نيه و له
تدرازووي واقعا هيچ كښينكي نيه، تهنانت نهم پېشه به زوبان
راست ناكاته وه....

ناوبانگ سهراینكي هيچه. وهك داهاتوو وايه كه هه موو خهلكي
شوتني كهوتوون و هه رگيزش پتي ناگن، چونكه نه گهر پتي
بگن دهيت به نيتسا و دوويارده به دواي داهاتوويه كي تردا ده گهر پتي،
وهك نهو چه پكه گيايهي به ستروده به سهرې نه سپه وه، به ردوام
هه ولده دات پتي بگات!

نهمه له ناخي دلته وه ددليم و باوهرم پييه تي، سهرده مانتيك به سهرمدا
تيه پرين شيرين ترين ناواتم نه وېبوو به پريگادا برؤم و خهلكي بلين:
"ته وه عهلي ته نتاويه"، بچمه سهر هه موو مينبه رنك، ناوم له
هه موو رؤژنامه يه كدا هه يتي، دلم بو جواني و خوشه ويستي
والادېوو، كه هه موو نه وانهم نه زموون كرد و چيژه كه يم چه شت
هه موو ناواتم نه وېبوو له خهلكي ونېبم و له نيوانياندا برؤم و
كه سيان نه مناسن.

تدمه نتيكي زؤرم به پريكرد، ژيانم بيني و خوشي و ناخوشيم چه شت.
هيچ چيژنيك نه ماوه نيلا چيژم لني بردووه، نه چيژه كان به ردوام
بوون نه نازاره كان، نه ناوبانگ سوودي هه بوو نه پله وپايه.

دووچهنگى جيهانييم بينى، دهولهته يهك له دواى يه كه كانى شام
 بينى له عوسمانيه كانه وه ههتا فهرهسيه كان و نهوانى دواتريان،
 له وهى ههستا و دانىشت، له وهى هات و پړيى، نه گهر وهزاره تم
 بوستايه پړنگا كهيم ده گرتنه بهر و سهرده مانيكبرو به دهستمه پنا بو،
 وهك چون پنى گهيشتن نهوانه دى له دواى منه وه هات له خوئندن و
 له ژياندا، نه گهر بمويستايه دهيوومه نهو شيخانه دى دهستان
 ماجده كريت و پاشان پرده كريت له پاره، خاوهنى بوئى خوئى و
 ئوتومبيللى گرانبه هان و به پيشه دى ثاين دهبن به كوره گهوره كانى
 دونيا! به لام شتيك نه بينى بهردهوام بيت. وهزارهت دهروات و تنهها
 ههسرهت له دلى خاوهنه كهيدا جيده هيليت، خهلكى به ناگادينه وه و
 دهزان نهوانه دى به هوئى ثاينه وه دونيا دهخون ناگونجيت له
 پياوچاكان و چاكسازان بن.... پشتمكرده پله و پوشت و
 شيخايه تى، سانابوويه وه بووم و له بهرچاومدا بچووكبويه وه، تنهها
 يهك شتم لهم دونيايه دا بو ماوه: به ناگاييه كى دل، كه دركى
 ههقيقه ته كانى وجود و ثامانجى ژيانى كرده وه و ناماده كارى
 دهكات بو دواى مردن. چ كاره ساتيكه دلت به ناگاييت لهم جيهانه
 مادييه دا!

نهو كه سهى دهچيته سهر لوتكه دى شاخه كان ئاراسته يه كى ترى بو
 ئاشكراده بيت و نهو ديووى ليژبوونه وه دهينيت، نهوا من گهيشتوومه ته
 لوتكه دى ته من و ليژبوومه ته وه وهلى هيچم نه بينى.... پړنگا كه به

دوو كەل داپۇشراوه، لە قەرەبالخى ژيان و تەلخى گوزەراندا چراكەم
لە دەستداهە!

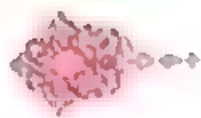
رېسالى فەزلى ھەيە لەسەرم و چاكبوو بۆم. سكالام لەشەو نىيە،
بەلكوو سكالام لە سەردەم و دەروونە، ھەقە لە جەژنى ھەزارى
رېسالەدا سلاوئىك بىكەم باشتر لەم سلاو، بەلام من بە دەستىكى
نەخۆش و بىرئىكى مائىدوو دەنووسم، لەلای ئوستاز زىياتى ھارپى
مەردم پۆزشىكى جوانم ھەيە.

...

ناوریشم وایه..... یان بیزاریت لهو تهنیاییه و بیرى قهربالغى
 شار ده گهیت؟ نایا سروشت- وهک دهلین- کانینکی زیندووه و
 خه مۆکی و بهها و خه فعت و دلخوشی همیه؟ نایا بهها و
 خه مۆکیه گدی فراوان دهینت بؤ نهومی هاورینیه تی دهکات و خوی
 دهخانه نامیزیه وه؟ من نه مه به نه فسانه دهزانم. باوهرم وایه نه وه
 مروقه (تکام وایه گوتیستی نه و شمه بیت، من یه کهم کهس نیم
 که له شورتی خویدا به کاریده هینم) نه واتهیه ده به خشت به
 سروشت، به پرووخوش و مرده در دهینت نه گهر خوی روخوش و
 مرده درینت، به خه مباری و تاریکی دهینت نه گهر دروونی
 چرو تاریک ینت. خه ریکه باوهر به قسهی نهو شته نینگلیزیه
 ده کهم بارکلی (وشه شیت توورپت نهکات، عه بقهریه کان
 گرنگیان پیداده!) نه وه دهلنت: دنیا په ریه کی سپیه وهک په ریه
 سینما، هیچ شتیکى تیدانییه به لکو ورنه کانی له سندووقه که وه
 ده خرته سهری. سندووقی ژیانیش سهری من و تو و سهری
 براکانمانه له نه دمانی کۆری نه دمی، به یارمه تی نهو خودایه
 نیمه کردو به نه دیب دهوانین دنیا بیینین به غهیری نهو
 شیمیهی خودا نافراندیتی، هه موو شتیک به پنجه وانه وه وریگرین،
 شت گه لیک دابهینین وهک خوشه وستی پاک، که هیچ
 شونه وارنکیش نییه به لگه ینت بؤی نیلا میتشکه پاکه کانمان و
 په ریه کتیه کان نه ینت.

نمونه چینه نیگه‌ران بوویت و چوویته پرسپارت کردووه لهم کۆزانه.
 نهری ساتیک ناو‌ستیت هه‌تا باسه‌که‌یت بۆ باس بکه‌م: هاو‌پێکه‌م
 نهم کۆزانه دامه‌زراوه و پێکه‌یت له‌ سه‌ید مونیر عیجلانی (سکرتیره)
 و سه‌ید محهممه‌د جیروودی (خازینه) به‌رپێژ نه‌نهر عه‌تار و میشل
 عه‌فله‌ق و سه‌عید نه‌فغانی و به‌رپێژ خۆم (ئه‌ندامی به‌رپێوه‌بردنی) و
 به‌رپێژ زه‌رکه‌لی و جه‌میل سوڵتان و حیلمی له‌حام و زه‌کی
 مه‌حاسینی و مسته‌فا مه‌حیری (ئه‌ندامانی کارکه‌رن)... ئه‌مانه
 ده‌سته‌ی دامه‌زرێنه‌رانن، و نهم به‌رپێژانه‌ش هاتوونه‌ته‌ ناوی: کامل
 عیاد و مسته‌فا عیزه‌م و نه‌نهر حاته‌م، هه‌موو ئه‌مانه‌ بی پێوستن له
 ناساندن.

سه‌باره‌ت به‌ ئامانجی نهم کۆزانه‌ش ئامانجی ژيانه‌وه‌ی پرووخی
 ئه‌ده‌بیه‌ لهم شاره‌دا و هاو‌کاری‌کردنه‌ له‌سه‌ر به‌ره‌مه‌یه‌نان، قۆل‌گرتن
 و هه‌ستنه‌وه‌ی هه‌موو نه‌و ئه‌دیه‌ بلیمه‌تانه‌ی پێگه‌یه‌ک له
 پێگه‌یه‌کانی زه‌مانه‌ داینیشاندووه‌ و، دوورست‌کردنی ئه‌ده‌بیه‌کی نوێ
 به‌هێژ، نوێبوونه‌وه‌ وه‌ک نه‌وه‌ی تێی گه‌یشته‌ین (یان وه‌ک نه‌وه‌ی من
 تێیگه‌یشته‌وم به‌لایه‌نی که‌مه‌وه‌) نه‌مه‌ش به‌ په‌یوه‌ندی پێچران نییه
 له‌ گه‌ڵ رابردوودا و ده‌رچوون نییه‌ له‌ قه‌واعیدی عه‌ره‌بی و شیوازی
 عه‌ره‌ب له‌ قسه‌‌کردنیاندا، به‌ بانگه‌وازی‌کردنی گه‌مزه‌کانیش نییه‌ بۆ
 زمانی عامه‌ و پرووختانی قه‌واعیدی نه‌حو و ناشکرا‌کردنی نازادی
 زمان و هێتانه‌ خواره‌وه‌ی فاعل که‌ به‌درێژایی سه‌رده‌م بێزاربووه

لەبەرزی و بەرزکردنەوهی مەجرور کە چەندینکە لە خوارەوهیە و
 زەلیلە.....نەخێر. ئەمە ناوانانم نوێبوونەوه بەلکۆر پروتیتی و
 گەمراپەتیە. زمان دەیت وەک خۆی بێنیتەوه لە یاسا و
 پێساکانیدا، لەدوای ئەمەوه چیمان بویت لە پێگا و بیرۆکە و
 کتیبی نوێی بۆ زیادبکەین، واتە هەمان ئەو شتە نەنجام بەدین کە
 عەرەب لە بەرەبەیانێ دەولەتی عەباسییەکاندا نەنجامیاندا ئەوکاتە
 وەرگیرانیان بۆ کتیبە یۆنانی و فارسییەکان کرد و کردیان بە
 عەرەبی، لەبەر ئەوان زمانەکی خۆیان نەکرد بە یۆنانی و فارسی
 یان زمانێکی شیواو، ئەو زمانە ی دەیینین لە پۆژنامە و
 گۆفارەکاندا زمانی مەیمونیە کە وەرگیرانی ئەدەب و شیعری
 نینگلیزی و فەرەنسی پێدەکەن، دەیت یەک کاترۆمێر تەرخان
 بکەیت بۆ ئەوێ لەبرگەیهکی تیگەیت دواتریش هەر لێ
 تێناگەیت!

کەواتە یەکەمین مەرج لە مەرجەکانی نوێگەری پاراستی ئەو
 پەيوەندییە کە لە نێوان ئەدەبی ئێمە و ئەدەبی عەرەبییدا، ئەمەش
 تەنها بەو دەیت کۆمەڵێک لە ئێمە دابیریت بۆ کلتوری ئەدەبی
 بەپێزمان کە هەندێ لە نەزانەکان پێی دەلێت کلتوری کتیبە
 هیچەکان. بەلێ، پێوستە لەسەر کۆمەڵێکمان دابیریت بۆ ئەو
 کتیبە هیچانە بێخۆننەوه و بەتەواوی لێ تێگەن؛ پێوستە کتیبی
 نەحو بێخۆننەوه نەک تەنها لە پڕۆگرامەکانی خۆنەندا بەلکۆر لە

المغني و الأشموني و كتاب سيبويه و مفصل للزمخشري) دا.
 كتيبې كاني لوغه بخوښينهوه، كتيبې گوره كاني نه ده بې عمره بې
 بخوښينهوه و هك (الأغاني و الكامل و البيان و الأمالي)، كتيبې
 به لاغه و اصول و مهتق بخوښينهوه، بؤ نمونه له ته فسيردا كتيبې
 كه شاف بخوښينهوه و له فخرموده دا كتيبېكي تر بخوښينهوه،
 كتيبېكي فراواني لوغه مان له بېرده ستدا يټ و هك ((اللسان يان
 التاج يان القاموس)) به لايه نې كه موه، رږژانه ده جار بگرښينهوه
 بؤي..... له وده توم ترسانديټ و كه وتيټمه و همه كه ته و ه كه من
 دوا كه وتوم چونكه هه موو نه مانم له سر نه دماه كان پيوستكردووه!
 نه خيږ به رږزه كه؛ له سر كه سي پيوست ناكه به لكو واده زانم
 فهرزي كيفايه له سرمان، پيوسته هه نديك له ټيمه بهم نه كه
 هه ستيت و هك چؤن هه نديك فيري تيگه يشتن له نه ده بې
 ټينگليزي يان فهرنسي دهن و ليكولينهوه له رږبازي ره خه و
 بنچينه كاني شيكردنه و دهن و له سر نه ده بې ټيمه جبه جڼده كه،
 و هك چؤن دهينين زورنك له ټيمه لهم پرووه كارده كه و هك
 سديد عيجلاني و عه فلهق، هه نديكي تر دهينين و هك سديد
 نه فغانې و جبرؤدي و من له پرويه كي ترهوه كارده كه، خه ريكه
 متمان ده كه به وې نه فغانې و جبرؤدي له ټيستاوه قبولي ناكه
 به درك و تيگه يشتن بؤ نه زانسته ټيسلاميه عمره بيانه بؤ نه
 كه سدي بيست سالي ژياني ترخان كردووه بؤ ليكولينهوه تييدا،
 نه گهر قايل بوون دووباره ليكولينهوه ليكه و بؤي دابرښ نه و

لهوان و لههوشیوهکانیان نهو چینه له نه‌دیه‌کان که نوستاز نه‌حمده
نه‌مین به نازاریو بو له‌ده‌ستدانی له‌میسر و بانگه‌وازیکرد بو
بونیا‌دنانی.

له‌دوای هه‌موو نه‌مانه‌وه، له‌وه‌یه بیزارم‌کردبیت به‌م قسانه، له‌وه‌یه
بو‌شبن و هیچی تیدا نه‌بیت، داوای لی‌بوردن ده‌که‌م له‌تۆ و هاو‌پری
خو‌نه‌راکانم و تکام وایه قسم زۆر پینه‌لێن..... به‌هیوای دیدار
هه‌تا په‌یامینکی تر له‌مه پو‌چیه‌که‌ی که‌م‌تریت!

لە پانتايى دەريادا

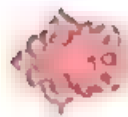
لە سالى ۱۹۵۵دا بلار كراوتەرە

عەلى تەنتاوى مرد.....

.....هېچ سەيرىيە مردىت، مردن كۆتايى ھەموو زىندوويەكە،
بەلكو ئەو سەيرە لە دواى مردنى بگەرپتەو و پەسنى ئەو مردنە
بكات كە بىنويەتى بۆ خوئەنەرە موسلمانەكانى!

نەمەش پىش دوومانگ بوو، لە كەنارى دەريادابوو لە بەيروت،
دەريا كە توورەبوو شەپۆلەكانى فرێدەدا وەك تەپۆلكە وابوو،
خەلكە كە رايانكردبوو لى لە ھەموو كەنارەكاندا - بە درىژ و
پانىيەو (لە سان سيمۆن ھەتا نەوزاعى) - تەنھا ھەندى خەلكى
لىبوو.

ھىچى لە مەلەوانى نەدەزانى تەنھا يەك وانە نەيىت، ئەويش پىش
سى يەكى سەدەيەك فېرېبوو بوو لە مامۆستايەكەو كە ھەرگىز
مەلەى نەكردبوو، ئەويش بەو شتوويە بوو كە لە شوئىتكدا بوەستىت

ناوه که نه گاته سدر سنگي، پاشان ههولبدات به ده مدا بکهوت و
 قاچه کاني جووت بکات و به دهسته کاني بکيشيت به ناوه که دا، بهم
 شيويه بمينيته وه به نه ندازه ي نهو ناوه ي قووتي ددات له ناوي
 دهر ياکه (که وه ک خواردنه وه ي خوني نينگليزي وايه) که گه ده و
 لوتي پرده کات.... پاشان دهر چيت! گه نجیکی تونسي له گه لدا بوو له
 زانا کاني مزگهوتي زهيتوونه بوو، له مه له وانيدا له نهو نه زانتر بوو،
 ته نانه ت نهو واندهش فيرنه بوو بوو چونکه نهو کاته له دايک نه بوو بوو،
 کاتيکيش گه وره بوو نه يتواني وانده ي هاوشيوه ي وهر بگريت چونکه
 نهو ((مامؤستايه)) مرد بوو.

شوتني مه له کردنه که يان به جي هيشت چونکه ثافرته کان به پروتي
 پالکه وتبون و که وتبون نه سهر ده، قاچيان به رز کرد بووه و عه وره تيان
 ديار بوو، له پشتي به رده گه وره که وه به دواي شوتنيکی دور له
 خه لکی ده گه ران، ناوه که ي وه ک نه ستيلیکی سه لامه ت و نارامي
 ليها توره و شه بوله کاني پي ناگات و منداليک نقوم ناکات، چوونه
 ناويه وه. وتي:

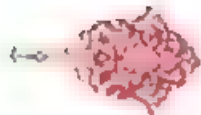
دهستم کرد بهو مه له کردنه ي دمیزانم، قاچم به رز ده کردمه و دهستم
 ده جولاند، هه ر که هيلاک دهبوم دهر ده چووم و چيژم له خور و ههوا
 وهر ده گرت. تهواو له شماغ و تهندروست بووم، له چالا کيدا
 هه لدم به زيمه وه، دهستم ده کرد زموي به پالنن پالم پتوه دهنيت.

مردنیش دووربۇو لە بیرم، بەردەوام مردن دوورترین شتە لە بیرماندا،
 نەگەرچی نزیکترین ھەقیقەتە لیمانەو، لە بیرى دەکەین لە کاتینکا
 لەلای راست و چەپمانە، جەنازە بەرێ دەکەین و لەگەڵیدا دەرۆین
 بێ ناگایین و باسی دنیا دەکەین، مردن دەبینین بیرناکەینەو و
 پەند وەرناگیرین، وای دانائین نێمەش دەمرین وەک چۆن ئەمانیش
 مردن و کەسانیک مردن کە لە نێمە لەشساغ و بەھیزتر و
 دەسەلاتدارتر بوون لە نێمە ھاوکارییان زۆرتربوو، ئەوکاتەى مردن
 ھات بۆیان تەندرووستی و ھیز و دەسەلات و ھاوکارەکانی
 نەیانئوانی مردنی لێی دووربخەنەو، بە ئاوەزى خۆمان دەزانین کە
 مردن کوپتیکە و ھەموو زیندووێک لێی دەخواتەو، بەلام بە ھەست
 و سۆزەکانمان ئەم ھەقیقەتە لە بیردەکەین و سەرقالی دنیا و شتە
 پوچەکانین، دنیا کەمان دوورماندەخاتەو لێی، ھەموو بەزاری
 خۆی دەلێت: مردن ھەقە و لەسەر ھەموو کەسیک نووسراوە کە
 دەبێت بمێت، بە کردارەکانی دەلێت: نامرم، مردن لەسەر ھەموو
 نەفسیک نووسراوە نەفسی من نەبێت، بەردەوام فراوانیەک لە
 تەمەندا ھەبە و ھەرگیز ئەجەلم نایەت.

چوومە ئاوەکەو و زۆر تێیدا مامەو، ھەستم نەکرد- بێست بەبێست
 دوور دەکەومەو- ئەو نەستێلەم تێپەراندوو و گەیشتوومە شوێنیکى
 قولی دەریاکە، دواتر زانیم تەیارئیکى تێدا یە مەلەوانە بە تواناکان

دپيار ترن، نهی دهيت حالي نهو کس چوڼ بيت که له مهلمواني
 نازانيت تنها هونه ری تقوم بوون نهيت؟
 ههولمدا بوهستم بهلام زويه کی رهق له ژير قاچمدا نهبوو، ههولمدا
 سهرم بهرزبکه موه و پروانم نه ههوام بو دهات و هيچم نه دهيښی.
 ههستم دهکرد ناوی سوړ له دم و لوتمهوه دټه دروه، تنها
 دهستواني قوتی بدم و بیتفینمهوه. نيت لیره ههستم به نازارنک
 دهکرد که وټا ناکريت و وهسف ناکريت، به تنها له سهرم يان له
 نه دامينکی جهسته مدا نهبوو، به لکوو له هه موو خانه يه کی جهسته
 و پرووحمدا بوو... ههستم دهکرد بهرديکی گه وره خراوه به سهرمدا و
 ده ماره کانم له ژيريدان و دپيريت وهک چوڼ بهنی ناوړشم
 ده پچريت نه گهر درکی تیکه ل بيت! هه موو خه می دوتيام نهو بهو
 کزیه کی ههوام دهست بکه وټ وهلی دهستم نه کهوت، وتم: نه مه
 مردنه، نه مه نهو مردنه يه که راده کم له قسه کردن له باره يهوه، نهو
 مردنه ی که دهميښی دووره لیمهوه و کاتی نه هاتووه و موله ته کی
 نه هاتووه، هر له بهر نه مېش پوژ له دواي پوژ ته ویم دوا ده خست،
 ده موت: نه گهر گه شتم ته مېنی گه نجی ته ویه ده کم، که پی
 گه شتم وتم: له چل سالیډا ته ویه ده کم، که تیمپرانده وتم:
 چاو پړی ده کم هه تا خانووه کم ته و او ده کم، که ته و او کم کرد وتم:
 ته ویه ده کم و ده گه پیمهوه بولای خودا نه گهر گه شتم ته مېنی
 خانه نشینی.... وهک نهو ی پیمانیکم له فرشته ی پروو حکیشان

وهرگرتووه که له دەرگام نه دات ههتا ده گه مه ته مه نی خانه نشینی،
نه وتا به بی هیچ رڼکه و تڼک هات!

یه که مین شت که به هه ستمدا هات نه و به و که من ئاواته خوازیوم
به ئاسانی و له سهر ئیمان بمرم، چه ندین سه رده مه ته مه ئاواتمه،
ترسام که خۆم هاتیم به رهو پرووی ته م مردنه و په نا به خودا
به خۆکوژی له سهرم هه ژماریت. بیرم له وه کردهوه پیش نه وهی بی مه
ئاوه که وه چیم نه جامداوه، هیچ شتی کیم بیرنه ماوه، ههستم ده کرد
سبهیتی لیم دووره وه که نه وهی سه دسال لیته وه دووریت نه که چند
خوله کییک، دنیا له چاومدا به و کبویه وه وه که نه وهی له
فرۆکه یه کدایم و له سه رووی هه وره کانه وه دنیا بییم. نهو که سه ی
به ته مای گه شته په له ده کات بو نه وهی به خیرایی بگات به
شه مهنده فهره که، ئایا نهو شه قامانه ده بینیت که پیدا تیده په ریت؟
جوانی که سه کان و هونه ری رڼگا که سه رنجی راده کیشن؟ ههست
ده کات نامویه پی یان بو نهو نییه، دیمه نه کانی له چاویدا وه که
و نه یه کی گوزه شتوو وایه، نهو که سه ی دلنیا ییه ده مریت چون
ته ماشای دنیا ده کات؟

سوئند به خودا و نهی دنیا له بهر چاومدا سراپه وه. ته نها چند
ساتیکی که مم له دنیا دا ماوه، منیش په رداخی خه م نوش ده که م؟
هیچ شتی کی تیدا نه ماوه سه رنجم رابکیشت، به هو ی سه رقاییه وه به

خۆمهوه تهنانهت بیرم لای خیزان و مندالەکانم نه مابوو، نه و تانهی
چیرۆکه کان به پراست مه زانن که باسی نه و که سانه دهکات له
لیواری خنکاندایه و بیرى لای خوشه و یستانییه تی یان کاره کدییه تی
یان له لای نه ده ب و زانست و وتار و هونراوه کانیه تی، یان گرنگه
به لایه وه له دواى خۆی چی له باره وه ده لێن، له وهیه نه مه موسلمان
نه بووینت، لێ نه و که سه ی موسلمان نه له وساته دا تهنه نه وه ده بینیت
که به رهو پرووی دهروات.

پازه کان قهره باله خییا ن له سه رم کرد له وه ی چی نه نجام بدهم، هه و لندا
سه ره تا شایه توومان به یینم و ته وه به که م، نه متوانی هیچ شتی ک
له وانه بلینم چونکه ده مم پری ناو بوو. ئازاره کانم زیاتر ده بوون، لێ
پازه کانى نه ده برییم، له هه زرمدا ههستم به چالاکیه که ی
سه رسو پر هی نه ده کرد که له هه موو ته مه نندا ههستم پتی نه کرد بوو،
له نیوان ترسان له مردن و هه زکردن لێ بووم. هه زم لێ ده کرد
نومیدم وابوو نه م مردنه له سه ر ئیما ن بیته، ده ترسام چونکه هیچم
پینه بوو بۆ به رده می خودا، وه ک چۆن تاقیکردنه وه به روکی
خویند کارێکی نیهمال ده گریت، خویندنه وه و نه زبه رکردن دوا ده خات
و ده لیت: تاقیکردنه وه دووره و رۆژه کان تیده پهرن، هه تا که
ده بینیت له په شیمانیدا په نجه کانى ده قرتینیت و نه فسی له هه سه ره تا
دهروات، نه مه ش هیچ سوودیکی پینا گه یه نیت.

نهمه تاقىکردنه وهى كه ساديه خراپترين شتى ناوى نه وهى كه
بكهوت و سالىكى ته مهنت به فېرؤ بچيت، نهى نهو تاقىکردنه وه
گه ورهيه يه كه له دوايه وه يان نيعمه تىكى نه پراوه هيه له
به هه شتدا، يان به دب ختيكى درېژه له ناگردا؟ نهو تاقىکردنه وهى
كه وتنى تېدا نيه و خولى دووه مى تېدائيه و به نهمه ك تېدا
ده رناجيت، تكاى تكا كاران و واسته ي خاوهن ده سلات و
سه روه ته كان هېچ سوودىكى نيه؟ وه ستانى لېپېچينه وه به چاوى
خوم بينى، هر كه سهو به خويه وه قالبو، خه لكه كان بانگ ده كران
بو نه وهى نه نجامى تاقىکردنه وه كانيان و هريگرن، نه وهى كتيبه كه ي
به ده ستى راست و مرده گرت و به رې ده كرا بو به هه شت نه وه
پراوه بو، نه وهى كتيبه كه ي به ده ستى چه پ و مرده گرت و به ره و ناگر
به رېكرا نه وه خه ساره تمه ندبو، نه وه خه ساره تمه ندىكى ته واو دياره.

كرده وه كانم پيشاندران هېچ كرده وهى كم له كرده وهى پياوچاكان
نه بو، له واندهش نه بووم كه به نه ندازه ي چاو تروكانديك له خدا
غافل نابن، لهو كه سانهش نه بووم كه په رستشكارن نهو ده مه ي
خه لكى خه ووتون، شه ونويزده كهن و مونا جات ده كهن له گدل
په رومرد گارياندا، لهو له خواتر سانهش نيم كه له قه ده غه كراوه كان
به دوورن..... هېچ شتيك نيم ئيللا به كتيك نه ييت له ييتاگا
تا وانباره كان، به چى شتيكه وه بچه به ردم ديوانى خودا؟

روانیم تەنھا چەند ساتیک لە تەمەنم قازانجەم کردبوو، ئەوساتانە ی
 ھەستم بە شیرینی تێمان دەکرد و بە دڵسۆزییەو ڕوومدە کردە خودا،
 ھاوتای دەیان سالبوو کە لە دەریای غەفلەتدا مەلەم دەکرد، لە
 نەزانینی خۆمدا وامدەزانی ڕۆژەکان درێژدەبنەو لە بەردەمدا،
 نەمزانی تەمەن چەند کاتژمێرکی دیاریکراو و ئەو ھەموو
 سەرمایە کەمە، ئەگەر لە دەستی بێم لەدوای ئەو ھەو ھیچ شتێکی
 تەم بۆ نامیشتەو.

ئەو فەرموودەم بە بیرھاتەو کە لە منداڵیدا لە بەرم کردبوو: " پێنج
 شت پێش پێنج شت بە دەست بخە: ژیاوت پێش مردنت، تەندرووستیت
 پێش ناساغیت، بۆشاییە کانت پێش سەرقالیت، گەنجیە کەت پێش
 پیریونت، دەوڵەمەندیت پێش ھەژاریت" پەشیمان بووم لەو ی کە
 نەم کردۆتە گۆلی مەجلیسم و نەم کردە پەیرەویی ژیانم، لێ
 بە داخەو واتا ھەقیقیە کە تەم نەزانی ھەتا ئەوکاتە ی ژیانم کوژتایی
 پێ ئەھات.

بیرم لەو ناپەھەتییانە کردەو کە لە کاتی گۆنراپەلیدا چەشتوومە،
 ناپەھەتییە کە ڕۆشتبوو، پاداشتە کە ی مابوو، روانیم لەو چێژانە ی
 لە تاوان بینووومە، بینیم چێژە کە ی ڕۆشتوو و لێ پێچینەو کە ی
 ماوہ؛ پەشیمان بووم لە ھەموو ئەو ساتانە ی تێیدا گۆنراپەل نەبووم.

تەماشام كىرد لە ساتى مردندا ھەموو پتوۋەرەكان دەگۆرپن، ھەموو
نەوانەى خۆشمەدەوىست و بەرگرييم لىيدە كىرد بوون بە ەدەم! ھىچم
لەگەل خۆمدا نەبرد؛ خانوۋىيەكم بونىادنا و بەردىكم لەگەل خۆمدا
ھەلنەگرت، سەرۋەتم كۆكردەۋە ھىچى بۆ من نەبوو تەنھا ئەو نەبىت
كە پىشتىر گومانم وابوو لەدەستىمداۋە، ئەۋىش ئەوانەبوو كە بۆ خودام
بەخشيىبوم، لە ماۋەى دە سالىدا ھەزارەھا وتارم نووسى، ملىۋنەھا
بىسەر و خۆشەرم ھەبوو، تەنھا ئەو سوۋدى پىگەياندم كە لە پىناۋى
خودادا وتبووم، ئەوانە لە كۆرپن؟ ئەوانەى سەرسامى ئەدەب و
رەۋانىيىيەكم بوون بەجىيانەشتىم و ئىستا بە تەنیا دەمرم، كەسيان
نەھاتن دەستم بگرن كەسيان نەھاتن بە ھانامەۋە و مردنم
لىدووربىخەنەۋە!

ھەموو چىژەكانى دونىام تاقىكردەۋە، چ لە ھەموو چىژەكانى دونىا
بكم لە كاتىكدا ئىستا لەم ئاۋەدا دەخنىكم؟ چ شتىك بوو كە
گۆرپمەۋە بە كىردەۋەى چاك، كە ئىستا تەنھا ئومىدم بەۋەى
پزگارىم بكات؟

شەيتان لە نوژەكەمدا خشوعى لە بىردەبىردەۋە بەبىر كۆرەنەۋە لەۋەى
لە كاتى سوجدەدا شتوى پانتۆلەكم تىك دەچىت، دەيتىرسانم بەۋەى
تەندرووستىم تىك دەچىت ئەگەر بەيانىان خەۋەكم بېرم بۆ نوژى
بەيانىيان لە پۆژى گەرمى مانگى ئابدا بە پۆژوۋىم، بەۋەى

خەلكى ستايشم ناكەن ئەگەر قسەى ھەق بلىم يان نازارى جەستم
دەدەن يان پۈزىيەكەم دەپرن! بىنىم ئىستا خەلكىم لىدەستدا، كە
نەمەتتىكى نەپراووم فروشت بەم وەھمە پۈشتوو؛ وەك رەش
پىستەكانى نەفرىقا كە گەنجىنە و خىرو يۆرى دەبەخشن ھەتا نقىمى
جوان وەرىگرن، يان كاترمىرتكى بە ناوبانگ، يان عەنتىكەيەك لە
عەنتىكەكانى شارستانى!

يان وەك دانىشتووى ئەو دوورگەيدى كە ئەمەرىكىيەكان وىستيان
چۆلى بىكەن و بىكەنە شوئى تاقىكردنەوئى بۆمبى نەتۆمى و
تىدا بىتەقېننەو، كۆمەللىك خەلكيان نارد بۆ لايان ھەتا ھەواليان
پىدەن و ئاگادارىيان بىكەنەو كە: ئەم دوورگەيە دەپروخت و ھىچ
شتىكى زىندووى تىدا نامىنىتەو، دەيتە مالىكى وئران و ئەمەرىكا
شوئىكى جىگىرە، ھەر كەسىك لە ئىو خانوو و سەرۋەتەكەى
رادەست بىكات ئىمە لە ئەمەرىكا باشتىرى پىدەدەن و لەبرى ئەو
خىمەى ئىرەى مالىكى لە نىويۆرك دەدەينى، فرۆكەكان بەدوای
يەكدا دىن و بۆ ئەوئى ئىو لەگەل خۇياندا بىەن و خۆتان
نامادەبىكەن، چونكە كەس لە ئىو نازانىت چ كاتىك
دەگوازىتەو، ئەوئى بزانن ناتوانن ھىچ شتىك لەگەل خۆتاندا بىەن
ئىلا ئەو نەيت پىشتان خستوو، دىتەو رىتان.

كەسى ژىر ئەوئى ھىمە خەرجى دەكات، دەزانىت ئەوئى ئەمرو
دەبەخشىت ھەر ئەوئى سبەينى بۆى دەمىنىتەو ئەوئى پارىزگارى

لێدەکات و دەشارتەوه دەیدۆرێت و لەدەستی دەدات، هەموو
ساتنیک نامادیه بۆ سەفەر.... کەسی گێلێش دەستی دەگرێت
بەخێمە و کەلوپەلە کەمەکیهوه و دەلێت: " من لێره دەمێنمەوه،
نەمە مالمە و ئەوەش کەلوپەلە کانمە، پوژی پەسلان لە ئەمەریکا
تەنها درۆ پوژنامەکان و ئەفسانە ی پوژنامەنووسەکان، گیل نابم
ئێستایەکی نامادە بفروشم بە وەحیمکی دواخراو". هەموو پوژنیک
دەبینێت خەلکی دەفرن بیرناکاتەوه و گومانێ وایە تەنها خۆی
باقییه، هەتا نۆردی دێت و بە زۆر دەیبەن ناتوانیت بەرگری بکات و
پینگریان لێبکات، ئەوەی لە دوورگە کەدا هەیبوو لەدەستیدەدات و لە
ئەمەریکاش تووشی دۆزەخی هەژاری و پێوست بوون بە خەلکی
دەیت.

ئازاری مردن بەسەرمدا زالبوو لە توانامدا نەما بیریکەمەوه،
پروومکردە خودا و تەسەوری بەخشش و لێبووردەیه کەیم کرد، هیوا و
خۆشەویستی ژیان بەسەرمدا زāl دەبوو دەست و قاچم دەجولاند و
دەستی راستم بەرزکردەوه و ئامارم پێی دەکرد، پاشان ناومید
دەبووم کارەکەم پادەستی خودا دەکرد. لەدوای لێخوێبوون تەنها
ئاواتم بەیەک شت دەخواست، ئەویش ئەوێبوو خودا گیان کێشانم بۆ
پیش بخات، دەرسم ئەم ئازارە زۆر درێژە بکێشێت.

خەيالَم وابوو چەند کاتژمێرێکە بەم شیوەیەم، لێ دواتر بۆم
 پرونبووێوە لە دوو خولەک زیاتر نەماومەتەو. لە دوو خولەکدا
 هەستم بەم نازارانە کردوو و ئەم پازانە بە زیهنما تێپەریوون! نەمە
 بە کێکە لەو سەرسوڕهێنەرێانەی خودا کردووێە دەرروونی
 مەوێە کانهو، تۆ خەوێک دەبینیت بەپێی پروداوەکانی بیست سال
 دەژیت، پێنج خولەک زیاتریش نەخەوتویت.

پاشان کە هێزم نەما و خەریکبوو نقووم بێم بۆ هەمیشەیی لە
 خەياللی خۆمدا کەسیک بانگی دەکردم، هەستم کرد دەستم بەر
 شتیکی رەق دەکەوێت زانیم سوچیکی گەمیە، دلخۆشبوونیکی
 دلخۆش بوو کە هەتا ئیستا بەو شیوەیە دلخۆش نەبوومە، هەستم کرد
 بەرز دەکەمەو بۆ ناوی، پاشان ئابووم لە دەرروونم ئەوانیش قاچیان
 گرتبووم بۆ ئەوێ ئەو ناوێ لە گەرۆمدا یە بێتە دەرەو.

بە دەرروونیکی نوێوە هاتمە دەرەو، نامۆزگارییەکم وەرگرت ئومیدم
 وایە بەردەوام بێت بۆم، نرخێ ژیان و هەقیقەتی مردنم زانی. ئێمە
 تەنها پروکەشی مردن دەزانین نەک هەقیقەتەکی، وەک عەدەم
 دەبینین وای دادەنێن کەسانی نزیک و خۆشەویستانمان لە چالێکدا
 ساردا داناو و بە تەنیا بەجێمان هێشتوو و کرم دەیخوات! ئەو
 نازێدەکت نیه بەجێت هێشتوو لە چالەکدا بەلکوو
 جەستەکیەتی، جەستە پۆشاکێکە بە مردن دادەکەنرێت وەک چۆن

مار كازەكەي فرىندەدات، نايە هيچ كەسنىك لەسەر پۇشاكىنىكى
داكەندراۋ دەگرى؟

مردن گواستەنەۋەيە بۇ ژيانىكى گەۋرەتر و فراۋانتر، بەردى
نىعمەتىكى نەبراۋە يان بەدبەختىەكى دوۋرودرېژ، ئەگەر مردن
فەناپوۋن بۋايە نىعمەتبۋ.

ئەگەر مردن سەفەرنىكە و ھەردەيىت بىكەين، كەسى ژىر ئەو
كەسەيە خۆي بۇ نامادە دەكات و سۋارى و توشۋى بۇ
نامادەدەكات و بەردەۋام لە يادىيەتى بۇ ئەۋەي لە يىرى ئەكات،
تەماشاي ھەمۋو شتىك دەكات، ئەگەر لەۋشتانە يىت لە توانايدا
يىت ھەلىبگىرت سوۋردەيىت لەسەرى، ئەگەر ناچارىيىت پىشتىگۈنى
بىخات بى پىۋىست دەيىت لىي و پىشتى تىدەكات.

لەدۋاي ھەمۋو ئەمانەۋە، كەس پىرۋىيىي ئەكات بەۋەي سەلامەت
بوۋم، بەلكوۋ دوعا بۇخۆي و من بىكات بە عاقىبەت خىرى، سۋىند
بە خدا من دەترسم لە كاتىكىدا بىرم كە دىلم لەلاي خدا نەيىت،
ھەست بە تەۋىيە نەكەم، وىناي پۇژى پەسلان نەكەم، ۋەك
ئەمجارەي بەسەرمدا ھات.

سكالا

له سالى ۱۹۵۹ دا پەخشكراوه

نەمە سكالايە. بەلام له كى؟ بۆ كى؟ خوشم نازانم؟

ئىستا گوى بىستى بانگى بەيانىم و له جىگاكدى خۆمدام، دىنوسم و پىتلەكانم تەپك بوو له خەو نوتكەدا، دەستم خۆى دەروات و خوشم هېچ نابىنم، دىرەكەش شىواو و تەنھا خۆم دىخوتىنمەو.

هەتا ئىستاش له جىگاكدە ئەمدىو دىو دەكەم؛ ساتىك پىناگا دەبم و پاشان هەلدەستم. نەمەش له نەخۆشىيەو نىيە، سوپاس بۆ خودا بەهێز و چالاكم و وەرزش دەكەم هەست بە لەشساغى دەكەم له ماسولكەكاندا وەك ئەوێ لاونكى سى سالان بم. بەهۆى خەمى بژىوێ و بىركردنەو له پارهش نىيە، سوپاس بۆ خودا هێندەم هەيە بەسە و لىشم زىادە. بەهۆى ناكوۆكى مألەرە و كىشە نىيە له گەل خەلكىدا، له مالى خۆمدا نارامم و وازم له خەلكى هێناو و مامەلەيان له گەل ناكەم و نزىكيان نابمەو و كرپى و فروشتيان

له گډل ناکه، سهرقالي سياست و سهرؤ کايه تي نابم، هه واهمه تهره
له دهست خه لکي.

تهي که واته چيمه بؤ خه وم ليتا که ویت؟ خه ميتکه گه وره تره له
هه موو نه و خه مانده؛ خه مي نه ده به! ته وهی تیتیدام قورستره له کاری
نه و کرنگاره که ی رینگاکان هه لده که نیت و بهیانی تانیواره چال
هه لده که نیت، سویتد به خودا دژوارتره، چونکه کرنگار ماندوو دهیت
هه تا نارهق ده پرتیت به لام ته گهر نانیکی باش به خوات و رابکشیت
خه و دهیباته وه، من برسیم دهیت به لام خه زم له خواردن نیسه، ته گهر
بیخوم دواتر بیرده که مه وه نه وه هه رس ناکه م که خواردوو مه،
خه و نه ووتکه ده سکورتیت و ناتوانم به خه وم، نایا نه و که سه خه وی
لیده که ویت که به به رد ده دن به سه ریدا؟ ته قه ی سه رم دیت لی له
ناوه وه، بیرکردنه وه کانم ده دن به به کدا ته قه ی دیت، چون خه وم
لیده که ویت و نه م بیرکردنه وانه وه ک به رد ده دن به سه رمدا؟

بیرؤ که ی وتار و قسه و چیرؤ که کان.

پتوسته له سه رم هه موو هه یه نه ک نه م وتانه ناماده بکه م، پتوسته تیشه
له سه رم وتاری هه یه نه ناماده بکه م یان بکه پریم به شویتي که سینکدا
له بری من به چیت، دوو شه مانیش وتارنک بنووسم بؤ ((ته یام))، بؤ
سی گوڤار بابته ده نووسم و گوڤاره کانی تریش جار جار بابته یان
بؤ ده نووسم، هه ندی کتیبم له لایه ناماده یان ده که م بؤ چاپ، به لیتیم

به دوو په خشانگه داوه بو به کيان زنجيره ک چيرؤکی مندالان
بنووسم بو نه وهی تریان زنجيره ک له ناساندنی پياوه کاند بنووسم،
له سهرووی هم مو نه مانه وه کاری داد گام هیده. ناواته خوازم په ک
مانگ بو خوّم بژیم وه ک چوّن خه لکی دهژی، من له کورنی
نه وه دام که ناواتی پیده خوازم؟ خه لکی که بیسه ری هه والیک دهبن
یان چیرؤکیک دهبین له مه دا بیر له خویان ده که نه وه، به لام نه گهر
بیستم یان بخوینمه وه بیرده که مه وه چوّن نه مه بکه م به وتارنک یان
بیکه م به نووسینیک، نه گهر خه لکی دیمه نیک له دیمه نه کانی
سروشت ببین یان ته ماشای فیلمیکی سینه مایی بکه ن چیري
لیوه ده گرن بو دهروونی خویان، نه گهر دلخوشتن یان خه مبارین
دلخوشتی و خه مباریان بو خوiane، دلخوشتی و خه مباری من بو
خه لکیه، له پتاو نه مه دا وه ک شیته کان کارده که م.

له رینگادا دهوستم بو نه وهی نه و بیروکه یه بنووسم که به میشکما
هاتوه بو قسه یان وتار ده شیت، له قهره بالخی رۆسه ردا دهووسم
نه گهر شتیکم بیریکه ویتته وه بو قسه یان وتار به که لک بیت، له
پهنای پیخه فه که مدا کاغز و پتنوس هیه پتنوسه که ش په یوه سته
به گلۆپه که وه، هرکات بیروکه یه ک به میشکما بیت گلۆپه که
رۆشن ده که م و دهووسم. مامۆستا کانی نه ده ب ده لئن بیروکه کان له
دیمه نی جواندا دین، له باخچه دا که دهنگی بولبول دیت و ناو
ریده کات و مروفتیش چوست و چالا که، لی من ته نها کاتیک

بیرۆکم بۆ دیت که له جێدام و وەهوز تینکی شکاموم، شەوان
 بیست جار پروساکیه رۆشن دهکم و هامووشی دهکهم، هەرۆیه
 خێزانهکم لێم رادهکهن و کەس لهو ژوورهدا ناحەوت که تیندا
 دهخەوم.

سەبارەت بە خەلکیش پامکردوو لینیان یان رایانکردوو لێم، ماوی
 چەند سالیکی تەنهام و سەردانی کەس ناکەم و کەشیش سەردانم
 ناکات نیلا بەکەمی نەبێت. نەگەر هاورێیهکم بەتامەزرۆییەوه
 سەردانم بکات ناتوانم پیشوازی لێبکەم، نایا خۆتندکار له شەوی
 تاقیکردنەوهدا پیشوازی له کەس دهکات؟

چۆن له گەڵ میواندا دابنیشم و قسە ی هیچی له گەڵدا بکەم نەو
 مێشک بەتالە هاتوو نەو کاتژمێرانه بەسەر بەرێت که بێکاره تیندا،
 منیش دەلێی لەسەر پشکو دانیشتووم و بیر له پەخشانگە دهکهم،
 که چاوه‌پێم دهکهن و وهک دۆزهخ دەمی کردۆتهوه و چاوه‌پێی
 وتارییهتی؟

نەم قسە و وتارانه غەریبیان کردم و له شارەکهی خوشمدام، بێبەشی
 کردم له قسە دانیشتنه‌کان و دیداری براکانم. نیستا خەو له
 چاوه‌کانم فری و هه‌ستم بۆ لای کتێبخانه‌که.... خێزانه‌کم به‌دهم

خەووە لێمی پرسی: هیچ بوو؟ وەلامم نەداوە..... وەلامەکی
لەم قسانەدا دەبینیت.

ئەمەش لە بەلاکانی ئەدەبە. خەلکی لە نێوان خۆیان و
خێزانەکانیاندا نەینیان هەبە و نەیتی تریش بەلاکانیان دەدەن
بەسەریدا، ئەدیبی داماویش هیچ نەینییەکی نییە، پێوستە
خۆتەرەکانی بەشدارین لە هەموو نەینییەکانیدا، تەنانەت لە هەوالی
مالەوهشیدا، تەنانەت لە وردترین هەست و قوڵترین ڕازیدا، پێوستە
لەسەری پەسنی بکات بۆ خەلکی و لەبارەیهوه بدوێ، پەنھانیەکانی
ئەدیب ناشکرایە و نەینییەکانی بلاو، نای ئەدیبەکان چەندی
بەدەختن!

گونگرە بەرپۆزەکان ئەمە دۆخی منە، چوارەمین شەو کە نەخەوتووم.

ئەمە دۆخی منە و سی وەک سألە لەم بەلایەدام. بەلای
بەرپۆزەکانم، ماوەی سی و یەک سألە بێردەکەمەرە بۆ خۆتەرەکان،
هەست دەکەم و دەرژیم بۆ ئەوان؛ تاکە خەم نەویە ڕۆژانە قسەیان
پێشکەش بکەم، لە ڕووح و دەروونی دەکەمەرە بۆ ئەوەی بێت
خۆشی بۆ ئەوان و دڵنەوایی بیت بۆیان لە کاتە فەراغەکانیاندا،
ماوەی حەفدە سالیشتە لە قسەکردن بۆ گونگرەکانم دانەبڕاوم نیلا
چەند ماویەکی کەم نەبیت.

هەقەدە سألە قسەتان بۆ دەكەم! ئەرى بابەتەكان كۆتاییان بى
ناپەت؟ ئەرى بىزارنايم يان لىم بىزارناين؟ مۆلەتم بىدەن كەمىك
پشوو بىدەم و نىسراحتە بىكەن لە دەستم!

سۆندەتان بۆ دەخۆم هەركات دەبىنم بەرنامەكانى رادىۆ رىنگى لە
قسە كردنم دەكات، جا ناھەنگىك بىت يان يارىيەك بىت يان
ھەرشىكى تر، دلخۆش دەبم وەك چۆن خۆندەكارىك دلخۆش
دەبىت بە داخستنى قوتابخانە بەھۆى رۆژى جەژنەو! سى يەكى
سەدەمە كە مەن دەنووسم، بەردەوام دەنووسم، ھەتا زياتر لە پانزە ھەزار
لاپەرە لە نووسىنەكانم چاپكراو ئەمە جگە لە وتارەكانم كە
پىشكەشم كردوون و نەم نووسىوون و لەدەستم چوون(لە ھەزار وتار
زياترە)، لەگەل ئەمەشدا ھەست دەكەم شتىكم لەلايە و نەموتو،
كاتى پىوستم نىيە كە بىلێم.. ئەويش كارى ئەدەبى نەمرە كە
گرنگى پىدەدەم وەلى نەم قسە و وتارە سەرقالم دەكەن لى.

ھەموو مەرفىك توانايەكى ھەيە، ئىستا وام لىھاتوو بەرگە ناگرم.
ئەگەر بىنيتان لەناكاو داھرام لەم قسانە و لە نووسىن لە گوڤار و
رۆژنامەكاندا پىتان سەير نەبىت، چونكە بىريارى راکردنم داو.

مەن داواى مۆلەت دەكەم، واى دابىن فەرمانبەر يان كرىنكارم، نايا
فەرمانبەر يان كرىنكار مافى ئەوھى نىيە چەند رۆژىك مۆلەت
وھىگرىت بۆ ئەوھى پشوو بدات؟

نډېبې عهريه، چ زيانېک ده کهم نه گهر پيم بلين نه زانترينې
نه زانه کانه؟ يان ناوې من نه يه ته سر زار يان و نه مناسن؟

شکومېندې نډېبې چييه؟ نه ويه نوو سينې نه و که سانه ت پي
بگات که پيت سر سامن، يان تاهه ننگي رېژلېنانت بو سازېکريت و
رؤژنامه کان له باره ته وه بنووسن؟ ماوه ييست سال زياتره هه موو
نه ماندم بينيووه، بهراستم بزانن که ده ليم سهرابه.

تا که هه قيقه ت له بهر و بوومي نه ده ب پاداشتي وتاره کان و نه و
پاداشته يه له لايمن خودا وه چاوهر پي ده که ين! له سر نوو سينه کانم
گه وره ترين پاداشتم وهر گرتووه که نوو سهرنکي عهريه وهرېکرتييت،
چه ندين جار سي سده ليرهم له سهرېک نوو سين وهر گرتووه، هه زار
ليرهم بو يه ک سيمينار وهر گرتووه، پاره هه قيقه ته و سهراب نييه، لي
چي بکه م له پاره؟

مووچه کهم به شم ده کات، تاو اته خواز بووم مالتېکم هه پيت سو پاس بو
خودا بووم خاومني مال، پاره خه زن ناکه م و نامه و نيت بيمه گه وره ي
زه نگينه کان، بو چي سوورېم له سر به ده سته يناني پاره؟ تاي پاره
يه کسانه به و نارام ييه له ده ستي ده دم و له و خوه ي هه زم پييه تي
و ده ستم ناکه و نيت؟

سەبارەت بە پاداشتی خوداش نومیڤدەوارم هیڤندە دلسۆزییم هەبیت کە
شایدنی پاداشت بێ، نومیڤدەوارم خودا ئە پاداشت بێ بەشم نە کات،
نە گەر ماوەیە ک پشوو مەدا بۆ ئەوێ دەروونم و کارە کانم نازە
بکە مەوێ.

پاداشتی خودا تاکه هه قیقه ده که ده مینتیه و نهوی تری
خوشیه کی هه له تینه ره، فیلیکه له خۆمانی ده کدین و وه هه،
مشتی بایه! مشتت با بگره ده بینیت ده ستت هیچی ئیدا نییه،
دو نیاش ناوایه. چی له گه له خۆماندا ده بدین جگه له کرده وهی باش
نهیت؟ هه مووی سه رابه ئیلا نه وه نه بیت که پیشی ده خه دین بو
دواوژمان.

له دواى هه موو ته مانده، ئیوه- به پریزان- بیسه ری قسه ی قسه کار
ده بن یان نووسینی نووسه ریک ده خوئیتته وه وئای نه و کوشش و
ماندوو بیه ناکه ن که خه رجی کردوه هه نا گه یشتوه به دهستان.
وه ک نه و کولیره وه وایه که ده یخون به بی نه وه ی بیری لیپکه نه وه
یان پرسپاری لیوه بکه ن، ته گه ر بیرتان به کردایه نه وه ده تانزانی چه نه
ده ست کاری تیدا کردوه و چه نه دی کوششی تیدا کراوه، له و
پوژوهی جووتیاره که چاندوو بیه تی هه نا نه و کاته ی نانه واکه
شیلاویتی و کردوو بیه تی به نان.

بەلکۆر کاری ئەدیپ لە نووسیندا گرانترە و بەلای ئەدیپ بە
ئەدەبەوێ گرانترە، بۆبۆرن ئەمڕۆ هەناسەمدا بە دەر وونم بەم وتانە،
سکالایە.....

هەست دەکەم بەم سکالاکردنە باریکم لەسەر شانم لابردوو، ئیستا
هەستاوم نوێژی بەیانی دەکەم و هەولێ دەم بخەوم، بۆبۆرن ئەگەر
ماندووم کردبێ بە قسەکردن لەبارەی خۆمەوێ و بەیانی بکەنەرە
بەخێر و خوشی.

له دواي پهنجا

له سالي ۱۹۵۹ دا بلار كراوهه

تهماشاي رېژرژميړم كرد بينم نه مېړۍ (۲۲ ي جهمادي نولاي
۱۳۷۹ ي كوچي) پهنجا و دوو سالي قه ميرييم ته واو كړدو،
ساتيک وهستام و پروانيه نه مېړۍ و دوښم، تماشاي پتشي خوم
كرد هتا بزانم كوتايي رېنگا كه كامه يه، تماشاي دواوهم كرد
هتا بينم چ سوو دينكم بينيووه له م رېنگايه.

وهستام وهك چوڼ بازارگان له كوتايي سالدا دوه ستيت بو نه وه
جهردي دهفته ره كه ي بكات و حسابي خوي بزانيت، بزانيت چي
قازانچ كړدووه و چي زهره كړدووه. وهستام وهك چوڼ نهو كارواني
دوه ستيت كه تاريخكي هاتووه به سرياندا و برسپه تي پهرشاني
كردوون، نينجا راده كمن نازانن له كوتو هاتوون و بهرهو كوي
دهرېون، نارام نابنده هتا ماندووي دميانروخينيت و به خوتووي
دهكهن وهك كوژراوه كان!

تيمهش بهو شيويهه كه بهرينگاي ژياندا ري دهكهن؛ وهك
شيهكان پيشبركي دهكهن وهلي نازانين لهسهر جي پيشبركي
دهكهن، ههر بهياني چارومان كردهوه بهردهوام كار دهكهن ههتا
لهوكاتهي شهو خهو دهمانباهوه، ههموو شتيك دهكهن ئيلا
بهر كردهوه له خويمان نهيت يان بروانين له كوئوه هاترين و بو كوي
دهريين!

له دهفتهره كه مم پروواني، ههتا بيهنم چيم داوا كرد و چيم وهر گرتوه.

داواي شكومندي نهديهيم كرد و ههولي خويم بوذا، له
خوتندهوهدا تيژي چاوهكانم روشت و كاترميرهكاني تهمنم تييدا
خهرج كرد، شهوه دوور و درتزهكان دهخوتندهوه، لهوكاتهي
خوتندكاربووم كتبي وام خوتندهوه كه نهديهكاني نهمرؤ
بوچارنكيش نهيانكردوتهوه و تهماشاي بكهن! ماموستايه كم نهبور
رينگا كه نيشان بدات و دهستم بگريت، له ماموستاكانمدا نهبور
خاوهني شيوازي خوي ههيت له نووسيندا ههتا شوئي شيوازه كه ي
بكهوم، تياياندا نهبور دهستي بالاي ههيت له وتاردان و پيشكهش
كردندا ههتا به شيواز و مهزهبي خويدا بمبات. نهوهي خوتنه ره كانم
پي دهلين شيوازي نووسينم و گرنگرهكان پي دهلين رينگاي
پيشكهش كردنم شتيكه خوداي گهوره منهي كردهوه بهسهرمدا پي
و هي خوم نيه، لهوكاتهوهي دهنوسم و قسه ده كه م لهسهر شيواز و

تهبیعتی خۆم بووم، له نووسیندا وشهیه ک جیگیر ناکم لهبری
 وشهیه کی تر و شیوازی رینگایه ک دیاری ناکم له رینگاکاندا،
 له کاتی قسه کردندا زۆر له خۆم ناکم له تۆنی دهنگمدا و نمایش
 ناکم له دهرخستنی پسته کاندای.

..... ئاواته خوازیووم بیه وتاریژیک مینه بهره کان بهه ژینم و بیه
 نوسه ریک په یامبه بهره کان به شوینه واریدا پرۆن، وامده زانی نه مه
 نه وه پری ئاوات و دوورترین داوامه، که به دهستم هینا پشتم تیی کرد
 و شیرینه که ی نه ما، وام لیهات چیژم لئی نه ده برد و ناوتم پئی
 نه ده خواست.

شکو مه ندی نه ده بی چیه؟ نه وه به خه لکی له هه موو شویتیک
 باست بکه ن و پیشبرکی بکه ن بۆ خویندنه وه ی نووسینه کانت و
 بیستنی په خشکراوه کانت، نووسینی سه رسامی به دوا ی یه کدا بۆت
 بیته و ناههنگی ریزلینانت بۆ سازیکریت؟ هه موو نه مانه م بینى؟
 ده تانه ویت پیتان بلیم چیم بینوو تیایدا؟ سه را بم
 بینى..... سه را بینکی هه له خه له تینه ر، تۆزی به ریا!

نه مانه نالیم وه ک وته ی نه دییتیک که دهیه ویت نامۆ بیته و
 سه رسامی به چنگ به خات، نا سویند به خودای گه وه ره (بۆیه سویند
 ده خۆم بۆ نه وه ی باو مر بکه ن) ته نها نه وه ده لیم که هه ستی پیده که م.
 نه وا سی ساله سه ر مینه به ره کانم گرتوو و پیشی گو قار و

پوژنامه کانم داگیر کردووه، ماودی هه قهده ساله هه فتانه له رادیووه
 قسه ده کهم ههتا ته مرق، له شام و میسر و عیراق و حیجاز و هیند
 و نه نهنوسیا و تارانیکم داوه که دله کانیه دهه ژاند، نووسینیکم
 دهنوسی که دهووه جی باسی خه لکی، پوژده کان تینه پهرین و
 ناوه کهم له سه ر زاری هه موو خه لکی شاره کهم بوو له هه موو تهو
 شاره شی تییدا ژیاوم یان نووسینه کانم گه یشتووه پئی، گوئی بیستی
 چه پله ی سه رسامی بووم و بیسه ری وتاری ستایش کردن بووم له
 تاههنگی ریژلیناندا، له باره ی خومه وه نووسین و په یامه کانم
 خوینده وه، ره خه گره گه وره کان توژینه و میان له نه ده به کهم کرد و له
 قوتابخانه کاندا خوثران، زویره ی نووسینه کانم ودرگیر درا بوو دوو
 بلاوترین زمان له جیهاندا: نینگلیزی و نه ورده ی: بوو فارسی و
 فه رهنسی..... له هه موو نه مانده چهن دیکه ماوته وه بۆم؟ هیچ.
 ته گهر خودا له سه ر هه ندیکه پاداشتی بوو نه نووسییتم نهوا به ده ست
 به تالی لیوه ی دهرچووم!

ماودی چهن دین ساله په رگیر و تهنام، چهن دین هه فته به سه رمدا
 تینه پهریت و سه ردانی که سم نه کردووه و که سیش سه ردانی
 نه کردووم، له گهل که سدا نه ده دراوم نیلا قسه ی کارکردن نه ییت له
 دادگا یان قسه ی خیزانی له مالد، چ سودیکم پنده گه به ییت نه گهر
 من لیزه تهنه بیم و له مه راکیش و هیند و نیوانیاندا باس بکرنم و
 ستایش بکرنم، چ زیانیک ده کهم نه گهر تییدا سه رزنشت بکرنم یان
 که سی تییدا نه ییت گوئی له ناوه کهم بووینت؟

هېڅه گونېسي ساشي **لام** بوم که بهای گومده، بوی
 پلوی نه مران. له سه درمیش که بومده، بوی بوی
 نه پناه گان. ریزلینانیک و بوم لیراوه که شایم نه بومده و نه راموش
 کرام هدا که ساشي سرطانی له نه ده پنا باسگهشت ده کران بوی
 کونگره و کوره نه ده پناه کان و میس بوی هیچیان باسگهشت
 نه کرام. له گدل هردوه دوا که دا راهانم و ام لیهات ستایش کردن
 لودبهرزی نه ده کردم و. چون دایش موویه کی همدی
 نه ده جولاندم.

شکوه نندی نه دی له حسابدا که دوه خواروه که بینیم و هم و
 سرابه.

...

دارای پلیم کرد. دواتر تماش کرد پله پایه ته کلیفه نه ک
 ریزلینان، ماندوی و ناره حه تیبه نه ک خوشی و شادی،
 فرمانبردیش نه سیرنکه و کوتکراوه به کوتی نالتونی. له گدل
 همور نه ماندا له تهمندا حزم لیه ک نه رکبورو. هدا لم بویدا و
 له نامه زر بوی سونام..... نهوش نه بوی بیسه ماموستای
 سرطانی له تونابخانهی هرستا نه دهش پیش سی سال بوو،
 به دستم نه هینا و نه دواي نه بوی حزم له هیچی تر نه کرد.

داواى پارەم کرد و ھەولم بۇ دەولەمەندیدا، پاشان تەماشام کرد
بىنیم خەلکی دەولەمەند تىایاندایە بەدبەختە، ھەزارەکانیش
ھەندیکیان بەختەوهرن.

نەوکاتەى لە ناوەندى بووم باوکم کۆچى دواىی کرد، خێزان و
قەرەزىكى زۆرى بەجێهێشت، خودا قەرەزەکانى بۇ داینەو و
مەندالەکانى پێگەياند و پێوستیان بە کەس نەبوو، ژيانمان وەست
بوو ھىچ پۇژىک سکاڵامان لە نەبوونى نەکرد و دەستەوسان
نەبووین لە گەشتن بەوێ پێوستمانە، ھىچ پۇژىکیش ھێندە پارە
لەبەردەستماندا نەبوو کە نەزانين چى لێکەين، پۇزيمان سوپاس بۇ
خودا وەک پۇزى بالەندە وابوو:

کە بە سکی بەتال دەردەچیت و بە تیری دەگەریتەو.

نیتەر داواى سەروەت و سامانم نەدەکرد نىللا ئەونە نەیت پى بژیم و
پروم لە زەلیلى پێوستى پارێزیت.

داواى چىژى جەستەم کرد و شەوانى لاویم تیايدا خەرج کرد بە
بیرکردنەو لى و پۇژەکانم تیايدا لەدەستدا لە گەپان بەدواى
شوتنەکەیدا، لە مەستى نەمەدا بووم و تەنها بیرم لەمە دەکردەو و
تەمەزرۆیى بووم، ئەو چىرۆکانەم دەخوتندەو کە باسیان دەکرد و ئەو
ھۆنراوانەى ناماژەى پێدەدەن. پاشان گەورەبووم و زانستم زیادبوو،
مەستى بە پۇشت و بیرکردنەو کە راست بوو، بىنیم خواوێنى

نارەزوو کە ھەموو پڕیڤاگیەکی بۆ دەگرێتە بەر وەک ئەو کەسە
تونییە وایە کە ئاوی دەریا دەخواتەوێ ھەتا زیاتر بخواتەوێ
تونیەتە کە ی زیاتر دەبێت، بۆم دەرکەوت ئەو کەسە ی ھەلال تیری
ناکات و قەناعەتی پێ ناکات ھەرامیش تیری ناکات ئەگەر بگات
بە ھەموو ئافرەتەکانی جیھانیش.

پاشان لاوتتیم بە خەون و ھەمەکانیەوێ پڕوشت، ھەزە کە ئەما و
داواکارییە کە مرد، پشوم دا و ھەوامەوێ.

دانیشتم و تەماشای خەلکیم دەکرد، دەپرسی: بۆ چ شتیک
را دەکەن؟ بۆ چ شتیک ھەول دەدەن؟ ھیچ شتیک نییە سەرەب
نەبێت!

دەزانن سەرەب چییە؟

ئەو کەسە ی لەبیاباندا پێ دەکات لە دوورەوێ وادەزانیت کانییەکی
ئاوی زوڵالە، سواریەکانی ماندوو دەکات و ھاوێلەکانی ھاندەدات بۆ
نەوێ پێی بگەن، کە دەگەن تەنھا دەگەن بە خۆل.

ئەمە چیژەکانی ژیانە؛ بەچیژ نییە لە دوورەوێ نەبێت.

گمى هزار تاراته خواری سهرهوت و سامانه، واده زانیت نه گهر ده
هزار لیری دست بکهریت همورو دونیای بۆ بووه، نه گهر پئی
به حشریت نهو چیرى نایت که چاوهروانی ده کرد و ئینجا تهماحی
نه سده هزاردایه، هست ده کات پیوستی پییه تی له کاتیکدا
له دستیدایه وهک چون هستی ده کرد پیوستی پییه تی له وکاته تی
له دستیدا نه بووه، نه گهر سده هزاریشی دهستبکهریت داوای
ملیونیک ده کات، نه گهر به نی نادم شیونک ئالتونی هه بیته داوای
درووه ده کات، چاوی پرناکات خۆل نه بیته.

شاعیرنکی عاشق، دنیا پر ده کات له هۆنراوه ی ناسک و پر له
هست، ناشکرای ده کات که هیچی ناویت له خوشه وسته که ی
نمنا چیرى تهماشا کردن و قسه کردن نه بیته، که گه یشت پئی
هیچیانى دهستناکهوئ و داوای دواى نهوه ده کات، پاشان دهیه ویت
هاوسه رگیری بکات که نه انجامیدا نهو نیعمه ته ی دهسنه کهوت که
له خدیالیدا بووه، وئنه ی خدیالی له ژیر تیشکی خۆری واقعیدا
دهتوئته وهک چون به فری زستان له ژیر چرپه ی به هاردا دهتوئته وه،
مهجنونیش له لهیلادا نهو نافرته ده بیته که خودا له خۆل
درووستی کردووه و نهوه نه بووه که له خدیالی خۆیدا له په نیر
درووستی کردووه، پاشان لئی بیزارده بیته و ده چیت بۆ نافرته تیکى تر
شیت ده بیته

وهرماسه رنګی بچوړک وهره یان نه میر دمیبت له نواز مېلګه ی
دېته هوارو، نه مسره کان یوی دهمسې، هملګی یوی
دچه مېننه وه. گومای وابه له سر وکابه تی یان وهریو بیه نی نه
چیز و خوشیه به ده ست دینیت که حبابی ده کات به یوی بیه شوون
لنوهی، نازانیت وهریر به حورنګ له گهل وهرارمه کېدا رادینت هه نا
له چاریدا وهک کاری نوو سه رنګی بچوړکی لېدیت. وهمه.... وولې
نېمه دایم په یوه ست دهمین به وهمه کانه وه!

بیرمکړدوه چیم له چیره کانی دنیا به ده ست هیناوه و چندی
به رګه ی ناره حه تيم گرتووه له نارامگرتنی دهر وونم به نه نجامدانی
تاعه ت و دوور که وتنه وه له تاوان، بینیم قه ده غه کراوه کان جوان و
راز تراون دهر وونم لئی دوور خسته وه هه رچه نده حه زی پیسو، بینیم
واجه کان قورسه دهر وونم ناچار کرد له سهری هه رچه نده لئی
را ده کرد، هه رکاتیش دهر وونم به سه رمدا زال دهر و قه ده غه کراوه کانم
نه نجام دها و وازم له واجبه کان دهیتنا، نازار و خوشیم ده چه شت،
چی ماو ته وه لهو چیز و نازاره؟ هیچ، چیزه که رویش ت و سزا که ی
ماوه، نازاره که رویش ت و پا داشته که ی ماوه.

که س لهو که سه گومرا تر و غه شاشتر نییه که پنت دلایت:
ته نها ته ماشای نهو سانه بکه که تنیدایت.

نه خیر سوئند به خودا، نه وهی گوزه شتووه نه فهوراوه به لکورو بۆت
نوسراوه یان له سهرت نوسراوه، خودا بزار ديه تی و نیوه بیرتانچو ته وه.
نه وهی دیت په نهانه وهلی په نهان وهک ئیستایه. و نهی نه وکسهی
نم قسه ده کات وهک نه وکسه وایه که سواری که شتی بووه و
هیندهی نه ماوه نقووم بییت و تنها چند کاترمیزنکی ماوه،
به خیرایی پر ناده ته گهمیه بچو و که کانی رزگار بوون وهک کهسه
ژیره کان و داوای پشتوونی رزگار بوون ناکات وهک نه وکسهی
گهمیه کهی له ده ستداوه، به لکورو له ژووره کهی ده مییت ته وه و
دیواره کانی به و نه دهر از نیته وه و زهویه کهی پاکده کاته وه، به
خوی ده لیت:

خو هه رچو نیک ییت گهمیه که نقووم ده ییت جا بوچی چیژ له
ساتم وهر نه گرم که تییدام؟ هه موو ته مه نی خراب ده کات له
چاک کردنی نم کاترمیزدها، نه گهریش ناوهز کاره کهی به گیلیتی
زانی با به کوپنکی مهی بدات به پرووی ناوهزدا که چاوی کوژ
ده کات وای لیده کات نه بییت و پرتوونی وهر نه گرت، مهی هیه
مهی سهرووت و سامانه مهی ده سه لاته!

نمه نمونهی نه وکسهیه دنیا فانی ده کاته گرن گترین خه می و
پشت ده کات له دواړوژی، نه گهر ژیربویه پستی له دنیا ده کرد.
گهمیه و گوچانه کهی هه لنده گرت و به تنیا پئی نه ده گرت بهر،

له سوچیکدا نه دهووستا و دست له چاکه کاران پان بکاتهوه، نهم
جوړه زوهده زوهدی نه زانه کانه، نه مهش سهرینچی کرده له
ناییندا. زوهدی راستی زوهدی هاوه لان و شوینکه وتوانه، نه وانه ی
کاریان بو دنیا کرد و سروه تیان کو کردهوه و چیریان له پاکه
هه لاله که وهرگرت و نیعمه تی خودایان پتوه دباربوو، لی دنیا له
دهستیاندا بوو نه ک دلیان، بهردهوام یادی خدا له دل و له سر
زاریان بوو، شریعت چرا و پیشه وایان بوو، دهستیان کراوه بوو بو
خیرکردن، شانازیان نه ده کرد به دهوله مه ندییه وه هه تا لوتبه رزین و
هه ژاریش خه مباری نه ده کردن هه تا بیتومید بن، به لکوو له نیوان
دهوله مه ندیکي سوپاسگوزار و هه ژارنکی خوړاگردابوون. نه و
که سهی پاره ی دهست ده که ویت و له شتی باشدا دهیبه خشیت باشته
له وکه سهی به دهستیانه ییت و نایبه خشیت به لکوو داواده کات و
وهریده گرت، نه وکه سهی زانست فیرده ییت و کاری پتده کات باشته
له وکه سهی له خه لکی دوورده که ویتته وه و له سوچیک یان
نه شکه ویتیکدا خه ریکی په رستش ده ییت، نه وکه سهی خاوه ن پله و
ده سلاته و دادپه روه ر ده ییت و سته م دوورده خاته وه باشته له وکه سهی
ده سلاتی نییه و دادپه روه ریش نییه.... عیبادت ته نها نه وه نییه
پتیه کانت له میهرابه کانداییت، به لکوو هه چاکه یه ک نه نجامی
ده دیت نه گهر چاوه رپی پاداشته که ی بکه یت له خدا عیبادته؛ هه ر
هه لالیک له بهر خدا نه نجامی بده یت عیبادته؛ نه گهر له خواردندا
نیه ت نه وه ییت توانای نه نجامدانی کاری چاکه ت هه ییت و

به چوونه لاي خيزانت نيهتت دارنن پاكي بيت و له كړدنه وه پاره و
سروته دا نيهتت تواناي خيز كردن بيت، هه موو نه مانه ديهته عيبادت
بو، شوكرانه كردن له سر هه نيمه تيك و خوړاگريت له سر
هه به لايه ك عيبادته بو.

سروشتي مروف وايه به ته ماحه، وه ك خوښدكاري قوتابخانه وايه؛
ههركات گه يشت به قوناغيك هه صي نهويه بگاته قوناغي دواتري.
به لام خوښدكار نامانجيك دياريكراوي ههيه نه گه پي گهي
دوه ستيت، به لام مروف له دونيادا به دواي شتيكدا دپروات كه
هه رگيز پي ناگات، چونكه هه ولي بو نادات بو نهويه له سر
بوه ستيت و قه ناعه تي پي بكات به لكوو بو نهويه به خيزاي تي
په ريتيت نهو نامانجيك دپروات له هزي خويدا كه له زهويدا
بووني نيه!

پاره ي باش و پله ي بهرز و تهنرووستي و خيزان و وه چي
پنده به خريت، پاشان دپيني سكالاي فهاغيك گه وره دهكات له
دروونيدا و هه ميكيش له دلا كه نازانيت هو كاره كه ي چيه، وا
هه ست دهكات له شتيكي كه مه و نازانيت نهو شتهش چيه، چ
شتيكي كه مه هه تا بيهوتت كاملي بكات؟

تەنھا يەك پيار وەلامى ئەمەى داوئەتەو، پيارىك كە لە دۇنيادا
گەشتووە بەبەرترین پلە كە پيارەكان تەماحيان تێدايە: پلەى
حاكمى رەھاي چوارەكى زەوى لە نىوان فەرەنسا و چيندا، لە گەل
نەم دەسلەتەشدا تەندرووستى و زانست و پىژى ھەبوو، ئەویش
عومەرى كۆرى عەبدولعەزىزە دەفەرموئەت: " لە دەرھوندا
عەودالىيەك ھەيە، ھەرشتىكەم بدرتتى عەودالى لەو گەورەتر دەبێت:
ئاواتم پێشەوايى بوو، كە پێم بەخشا عەودالى جێنشینی بوو، كە
پێى گەشتەم عەودالى بەھەشت بوو"

ئەمە ئەوێە ھەموو دەرھونىك داواى دەكات؛ داواى گەپانەو، بۆ
يەكەم شوئنى دەكات، ئەمە ئەو ھەستە شاراوێە كە بەردەوام
ھەستى پێدەكەيت و بىرى دەكەيت. ئەو بۆشايیە سامناكەيە ئەگەر
دەستى نەكەوئەت.

نایا لەم ئامانجە نزیك بوومەتەو، داواى ئەوێ لەسەر رینگای
تەمەن پەنجا و دووسال رێمكردووە؟
داخی گرانم! زۆریەى تەمەنم پۆیى و كارى باشم ھەلنەگرتووە، وا
سەفەر نزیك بۆتەو و توشووم نییە و ئامادەكاریم نەكردووە،
دوورینەو نزیك بۆتەو و نە كیلاومە و نە تۆرووم كردووە، بیسەرى
ئامۆژگارى بووم و بینەرى پەندەكان بووم نە ئامۆژگاریم وەرگرت

نە پەندە فېزىيە، كاتى تەۋبە ھات دوامىست و نەمرۇ و سەينىم
پىيى كىرد.

پەرۋەردىگارا لەۋشتانەم خۇشەيت ناشىكرام كىردوۋە و لەۋەشى پەنھانەم
كىردوۋە، كى لە گوناھ خۇشەيت جگە لە تۆ.

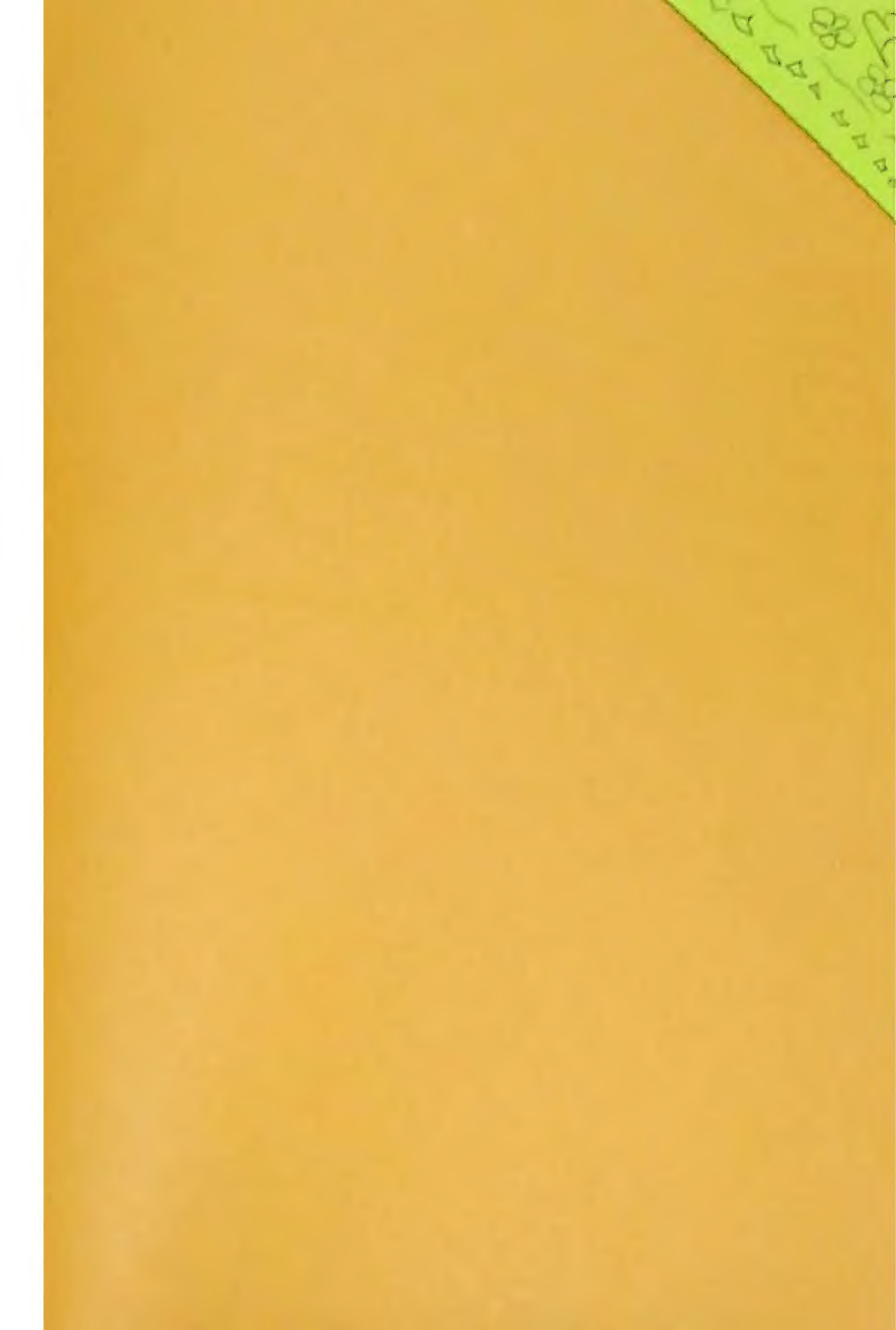
پەرۋەردىگارا داپۆشەرم بە لەۋەى تىپەپىۋە و لەۋەشى كە دىت، لە
پۇزى پەسلاندا ئاپرۇوم مەبە.
پەحمەتى خودا لەو خوتنەرەش بىت كە دەلىت: آمىن.

پیرست

۶	پیشه کی
۱۰	من
۲۵	من و ئهستیره کان
۳۳	وهلامی په یامیک
۴۴	نه ئه سرینی دل
۵۶	له شویئی نووسیندا
۶۸	له په یمانگای ماف
۷۴	بروانامه ی لیسانس بو فروشتن
۸۰	پرۆژی وتار
۸۴	چیرۆکی مامۆستا
۹۰	بهرمو خهلبوون
۱۰۴	ئهو جهژنه ی له دهستمداره و بیرى ده کهم
۱۱۶	له بهردهم سی سالییدا
۱۲۳	وتنه یه کی نووسه به پینووسه که ی
۱۳۱	هه ناسه یه کی به فیرو چوو
۱۳۹	هه ناسه یه کی تر
۱۵۳	نامه یه کی کراوه بو ئوستاز ئه حمده ئه مین
۱۶۷	شیفا
۱۷۳	ته نیایی
۱۸۰	یاداشته کان
۱۹۳	له وه ی به سه رم هاتوو

۱۹۹	پیشه کی دیوان
۲۱۸	جوندیی ماموستامان
۲۴۰	یه که مین وتار که بلاومکردوه و یه که مین وانه پیشکه شم کرد
۲۵۲	وستانیک له سر که لاهه کان
۲۶۴	له دواي نه خوشی
۲۷۷	له فیرکردنه وه بو دادوهری
۲۸۶	من و پیتروس
۲۹۵	له به ردهم چلدا
۳۰۷	به دهستی خو مان ماله کانمان ویرانکرد
۳۱۶	واندی کوتایی
۳۲۸	ژماره ۱۰۰۰ ی ریساله
۳۳۷	له پدیامه کانی هاوین
۳۴۳	له پانتایی دهریادا
۳۵۶	سکالا
۳۶۶	له دواي په نجا

ALI TANTAWI

بیرکردنه وه کان له دهروونمدا دهرویت و گهشه دهکات و بهر
 دهگریت، پاشان لاواز دهییت و وشک دهییت، پوئ و
 به لاشه کھی هه لده گرم و دهیکه مه وتاره کانه وه! کاریز له
 دهروونمدا ده ته قییت و قولپ ده دات و دهروات، پاشان وشک
 دهییت و ده بریت، قوره کھی هه لده گرم و دهیکه مه
 وتاره کانه وه! به یانی له دهروونمدا هه لدیت و به هیز دهییت و
 زیاد دهکات، دهیته چیتسه نگاو و نیوه رۆ، پاشان دهییت به
 شهو، به شیک له تاریکی شهو دیتیم بۆ نه وهی وتاریکی له سه ر
 بنووسم به ناو نیشانی: ((ارووناکی به یانی))

9 780406 5674

© 2014 - All rights reserved - Printed in Iraq

0780 406 56 74

Al-Farooq Publishing House

